

Ioana
Pârvulescu

HUMANITAS

IOANA PÂRVULESCU, profesor la Facultatea de Litere din București, predă literatură română modernă. A fost timp de 18 ani redactor la *România literară*, unde a scris săptămânal. La Editura Humanitas a inițiat și coordonat colecția „Cartea de pe noptieră”.

SCRIERI: Lenevind într-un ochi (1990), Alfabetul doamnelor (1999), Prejudecăți literare (1999), întoarcere în Bucureștiul interbelic (2003, ediția a II-a, 2007), în intimitatea secolului 19 (2005, ediția a II-a, 2007, ediția a III-a, 2013), în Țara Miticilor (2007, ediția a II-a, 2008), întoarcere în secolul 21 (2009), Viața începe vineri (2009, ediția a II-a, 2013), Cartea întrebărilor (2010), Lumea ca ziar. A patra putere: Caragiale (2011), Viitorul începe luni (2012), Cum continuă povestea (2014).

TRADUCERI: Angelus Silesius, Călătorul heruvimic / Cherubinischer Wandersmann (ediție bilingvă 1999 și 2007), Maurice Nadeau, Să fie binecuvântați (2002), Laurent Seksik, Consultația (2007), Rainer Maria Rilke, îngerul păzitor (2007), Milan Kundera, Sărbătoarea neînsemnătății (2014).

ANTOLOGII: De ce te iubesc. Paradoxurile iubirii în poezia lumii (2006), Intelectuali la cratiță. Amintiri culinare și 90 de rețete (2012), și eu am trăit în comunism (2015).

Ioana
Pârvulescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Mihail Coșulețu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru
Tipărit la Tipo Lidana — Suceava

© HUMANITAS, 2016
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României Pârvulescu, Ioana
Inocenții / Ioana Pârvulescu. — București: Humanitas, 2016
ISBN 978-973-50-5469-4
821.135.1-31

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro
Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Acela care adună cât mai multe amintiri
de felul acesta pentru toată viața poate fi sigur
că la un moment dat își va găsi scăparea
în ele.

(Dostoievski, *Frații Karamazov*,
într-un discurs ținut de Aleoșa copiilor)

*Pentru Adina, Tudor, Mihai și Cristi.
Și pentru tine, desigur.*

Avertisment

Întâmplările care urmează s-au petrecut într-o altă lume. Nu numai istoria, care, nevăzută, țese viața de zi cu zi a oamenilor, era alta, dar și obiectele care le guvernează gesturile erau altele. Telefon exista, însă doar fix: un aparat mare, de obicei negru, de ebonită, cântărind vreo jumătate de kilogram, cu fir încolăcit sau împletit și un cadran alb cu 10 cifre, peste care se rotea un altul negru, perforat, mișcător. Puneai degetul arătător în cercul unei cifre și, când îl învârteai, revenea la loc cu un mic sunet de arc. Cadranul perforat se mișca de la stânga la dreapta până la un cârlig metalic, care-ți oprea degetul, cifrele erau scrise de la dreapta la stânga, asemenea unui ceas invers. Era nostim să telefonezi, era ca o joacă: cercul lui i revenea repede la loc, al lui și mai greu, dar la 9 și la 0 până roteai cadranul și se-ntorcea, dura o veșnicie, mai ales dacă te grăbeai, suna ocupat și trebuia să repeți numărul. Fiecare apel era deci un du-te-vino de mișcări circulare, un balet diferit al mâinii și cadranului, parcă ai fi vrut să aduci cifrele spre tine, dar ele-ți scăpau și zburau înapoi¹. Unii oameni pretindeau că-și pot da seama, din timpul de întoarcere a cadranului, ce număr se formează. Toate aparatele sunau la fel, țârr! țârrr! Telefon mobil nu exista: dacă un om pleca de lângă tine, n-aveai cum să știi ce face, unde e, când se întoarce, de ce întârzie. Dacă aveai întâlnire cu cineva și nu apărea, te uitai la ceas (cel de mână, un obiect important, care te plasa în rândul adulților) din ce în ce mai îngrijorat și începeai să-ți faci tot felul de gânduri. Iar el, întârziatul, n-avea cum să te anunțe și-și făcea gânduri despre gândurile tale.

Copiii știau să-și inventeze jocuri nemaipomenite din computerul pe care fiecare dintre noi îl are în creier. Asta avea un mare avantaj: nu se plictiseau, atâta timp cât aveau creierul în funcțiune. Televizoarele începuseră să fie un lucru obișnuit, dar erau alb-negru, și numai unii și le puteau permite. Noțiunea de internet nu exista, așadar nici cea de Google sau e-mail, iar computerele uriașe, aparate fantastice, erau rezervate numai specialiștilor.

Deși toate aceste lucruri nu existau, deși istoria nu menaja pe nimeni, exista totuși omul, același dintotdeauna, cu dorințele și spaimile lui foarte asemănătoare cu ale noastre, ale celor care avem internet. Problemele personajelor din casa de pe Strada Maiakovski (fostă și viitoare Sfântu Ioan), patru copii, patru adulți și patru bătrâni destul de tineri, pot fi înțelese

fără efort și de cei care, prinși în plăcutele capcane ale erei digitale, nu mai știu, de pildă, cum e să-ți fie dor de cineva zile în șir și să nu-i poți da un telefon sau scrie un mesaj.

CASA

*Cineva mi-a spus că asta e
chiar definiția Paradisului.*

Pe-atunci pentru mine casele aveau față. Față de om, vreau să zic. Așa le și desenam: totdeauna cu două ferestre, care erau ochii, iar la mijloc, jos, o poartă boltită, care era gura, bosumflată. În ochi le puneam uneori și ghivece cu flori roșii. Niciodată florile nu aveau altă culoare: lumea mea era simplă și se repeta fără să mă plictisească. Cineva mi-a spus mai târziu că asta e chiar definiția Paradisului.

Desigur, când mă plimbam pe străzile vechi ale orașului în care mă născusem, casele mi se arătau în mai multe feluri, însă tot chip de om aveau. Îmi amintesc de una mare, cu vreo opt ochi, dintre care unul spart și bandajat, dar, pentru că tot îi rămâneau șapte întregi, n-o socoteam chioară, spre deosebire de alta, un pirat autentic, cu un singur ochi, celălalt fiind total acoperit de iederă. Cât despre hotelul Are, care stătea cu spatele la noi, era acoperit de ochi de sus până jos. Nas nu aveau casele din copilăria mea și asta le dădea un aer cât se poate de cuviincios.

Casa noastră se născuse în același oraș cu mine. Locuiam împreună pe Strada Vladimir Maiakovski, un nume pe care nimeni nu știa să-l scrie corect. Unii îl scriau cu doi *chi*, alții cu *chi* și *k*, mulți puneau la urmă *y*. Doar pentru cei mai bătrâni, numele Maiakovski se scria foarte simplu, Sfântu Ioan, și astfel, deși n-ai fi zis că se poate, casa noastră cu pivniță și pod își schimbase de două ori în viață adresa: o dată prin 1950, când se mutase de pe Sfântu Ioan pe Maiakovski, a doua oară în 1990, când revenise de pe Maiakovski pe Sfântu Ioan. Cu ochii nu stătea tocmai grozav, avea unul în plus sau în minus, depinde cum voiai s-o iei: doi la parter, cam înghesuiți, și trei la etaj. Dacă te uitai bine, acoperișul cu țigle avea și el doi ochișori bulbucați, dintre care numai unul se lumina seara, în mod misterios. Gura îi era subțire și dreaptă, exact cât să poată înghiți, la nevoie, în burta ei, o mașină. Însă asta se întâmpla rar, când veneau musafiri

din alt oraș, de-obicei se-ndopa doar cu oameni, patru familii și noi, cei patru copii ai casei. Eram două fete și doi băieți, frați și verișori, în ordinea sosirii pe lume: Dina, Doru, Matei și Ana. Ana sunt eu, după cum știi. Dina avea fața ovală, pielea albă, încadrată de păr castaniu și ochi albaștri, migdalați, cu gene răsucite. Era frumoasă și plutea, parcă, pe deasupra lucrurilor. Doru avea aceleași culori ca sora lui, doar că era tuns scurt și vorbea mai puțin ca ea, cu o mică poticnire pe care nici n-o observam, când avea de spus ceva important. Însă el ne atrăgea singur atenția asupra ei, pentru că toți eram foarte bucuroși când puteam să ne arătăm o însușire ieșită din comun. Fratele meu, Matei, avea ochi verzui, privire tăioasă, moștenită de la tata-mare și idei cât pentru tot grupul, mereu venea cu ceva nou. Era ca argintul-viu. Dina era cu 7 ani mai mare ca mine, Doru cu 5, Matei cu 2. Iar eu, eu aveam pe-atunci fața ca luna plină, ochi rotunzi, negri, și mă țineam după ei fără să pricep nimic. Dimineăta, casa ne dădea drumul prin aceeași gură, în ordinea plecării la școală și grădiniță, care întâmplător corespundea cu cea a sosirii pe lume. Eu eram ultima venită și ultima plecată.

Înăuntru, în burta ei, se petreceau ciudățeni. Cel mai greu de înțeles era că nu trăiam cu toții, bătrâni, adulți și copii, în aceeași casă, adică ea lua forma generației pe care o adăpostea. Pentru bătrânii care o cumpăraseră demult de tot, casa era o țară numai de ei știută, plină de soiuri de viață dispărute: paturi cu rame unduite ca algele și dulapuri cu margini la fel, o înaltă oglindă venețiană cu ape de cristal care făcuse cele două războaie mondiale și rămăsese întreagă, tacâmuri de argint cu inițiale încolăcite pe mâner, un vas de fildeș cu naiade, tablouri care mi se păreau tare mohorâte, cu zăpezi albe, copaci desfrunziți și păsări negre, rochii pline de năsturei, găici și pliuri ca niște minuscule evantaie, șervete și fete de masă cu monogramă și feston, panglici care se transformau în papioane, un baston, un plastron. Și o mulțime de pălării pe care le probam și care ne veneau până la jumătatea feței. Dacă-ți băgai nasul în dulap, mirosea a parfum și apret. Cuvintele bătrânilor păreau să aibă și ele feston, pliuri, parfum și monogramă. Odată, i-am auzit vorbind cu glas tot mai coborât despre *cocoșei*, iar eu am ciulit urechile: credeam că e vorba de niște pui mici de cocoș, și tare mi-ar fi plăcut să-i văd și să-i aud cântând, dar n-am întrebat nimic.

Pentru adulți, care erau copiii bătrânilor, casa era un motiv de spaimă, la fel cum eram și noi, copiii adulților, și rareori erau mulțumiți de ea sau de

noi. Adulții fuseseră și ei copii în aceeași casă. Acum voiau s-o schimbe, s-o îndrepte, s-o peticească: ba acoperișul prin care intra ploaia, ba vopsea scorojită a scărilor, câte o ușă care nu se mai închidea, umflată de umezeală, niște țevi vechi, canalul înfundat, șoarecii din pod, în fine, n-o lăsau o clipă în pace, iar ea le răspundea exact la fel, nu le dădea pace. Spuneau că-i bătrână, că n-a fost gândită bine de la-nceput și că n-avem loc. Nu mai vorbesc că mereu vindeau câte ceva din ea – te durea sufletul. Spuneau că n-au de ales. Spuneau că nu trebuie să te atașezi de lucruri. Spuneau că au nevoie de bani. Spuneau „Noi să fim sănătoși!”

În schimb pentru noi, copiii, casa era mereu proaspătă și atrăgătoare, un loc de explorat, fără cusur, fără margini și fără moarte. Pe-atunci nu știam încă nici despre oameni că mor, darămite despre case sau orașe, despre civilizații sau stele. Dar viața tocmai se pregătea să-mi arate că nu-i așa. Asta am învățat eu toată viața: că nimic nu-i deloc așa. Oricum, de câte ori cineva ieșea dintr-o vârstă ca să intre în alta, schimba și casa. Pe cea nevăzută, vreau să spun.

Se apropia vacanța de vară. În familiile noastre era de la o vreme o atmosferă tensionată, certurile izbucneau din te miri ce și pe stră-mătușa noastră, Magda, femeie mai tare ca bărbatii, deși mâna îi tremura repede-repede, de parcă ar fi tocat tot timpul vinete, o surprinsesem de câteva ori cu ochii roșii. Cu toții o numeam Tanti și te rog să ții minte amănuntul, pentru că de-acum doar așa o să-i zic. Iar bărbatul ei cu mustață încă neagră și părul ca o perie albă, Nenea Ionel, care avea două voci, una veselă și una supărată, o dobândise în ultimul timp și pe a treia, cătrănită:

— Moaș'sa pe gheață! Ce ne facem cu igrasia asta? și a arătat scara, unde o pată umedă începuse să urce treptele, ca o umbră, de-a lungul peretelui.

La cât erau de impunători, el și vocea lui, te-ai fi așteptat să nu fie așa slab de înger, dar dintre toți ai casei era cel mai sfios. Totuși, uneori dădea cu pumnul lui mare, în masă, înspăimântător. Atunci Tanti își strângea buzele frumoase, îl privea într-un anume fel și pleca din cameră. Cei doi locuiau la parter și, cum n-aveau copii, o creșteau pe verișoara mea. În felul ăsta, Dina avea două rânduri de mame și de tați, ceea ce provoca destule încurcături.

Lui Ionel i-a răspuns oftatul soției lui, apoi ea a râs nervos, cu buzele ei de actriță – semăna la gură cu Jane Fonda – și a zis câteva cuvinte de neînțeles și fără monogramă:

— Sta-le-ar în gât!

M-am speriat. Nu știam ce înseamnă igrasie, dar ce vedeam în fața ochilor semăna cu transpirația sau cu plânsul pereților. De ce să transpire biata noastră casă? I se făcuse cald? I se făcuse frică?

Grupul nostru s-a strâns imediat să dezbată problema, în jurul bradului din curtea de vizavi, lipită de biserica Sfântu Ioan. Ciudat că nu-și schimbaseră și ea numele în biserica Vladimir Maiakovski. Nu le-a dat prin gând, probabil. Curtea cu bradul era atrăgătoare ca o scamatorie, începea de pe strada noastră și ieșea pe partea cealaltă, în altă stradă. Puteai să-ți pierzi urma, să scapi de dușmanii care vor să te ia prizonier, să te lege de mâini și de picioare și să te tortureze ca să-ți afle secretele.

Noi am avut mereu grijă să înlăturăm posibilitatea asta. Așa se făcea în cărți, așa socoteam că ar fi bine să facem noi, așa și făceam! În toată copilăria tot ce am învățat a fost să supraviețuim.

Și toți părinții și bunicii și unchii și străunchii ne arătau cum. Cât despre brad, ne aparținea ca orice jucărie, din moment ce ne jucam de-a prinselea împrejurul lui sau „mijeam”, pe rând, lipiți de el, cu ochii strânși, cu mâinile pe coaja plină de zgrunțuri și rășină, în timp ce jucătorii ceilalți se piteau pe undeva, prin apropiere. Nu rezistam să nu strivesc cu degetul arătător câte un bob de rășină ca o lacrimă zaharisită, cum numai mierea din cămara de la parterul casei noastre mai era. Însă dacă te murdăreai pe mâini, crema asta de brad, spre deosebire de miere, nu ieșea nici la spălatul cu săpun, îți lăsa multă vreme amintire o dâră maronie. Când ți-o apropiiai de nas, dâra mirosea încântător. Aflasem că rășina e sângele brazilor și că apare numai din rănilor și zgârieturile care li se fac. Se pare că bradul nostru avea destule răni, pentru că nu era deloc o problemă să găsești rășină pe coaja lui și să mă murdăresc splendid cu ea. Din julturile mele și ale celorlalți copii nu ieșea decât sânge obișnuit, roșu, nezaharisit și fără arome, ceea ce era mare păcat. Mi-ar fi plăcut să-mi miroasă sângele așa, ca rășina. Totdeauna mi s-a părut că pomii sunt în multe privințe superiori oamenilor. Ne-am așezat cu spatele lipit de brad, sprijinindu-l din patru părți, după punctele cardinale. Știam despre ele de la Tanti, care fusese profesoară de geografie. Eu, cu fața către casa noastră, deci spre sud, îi vedeam din profil pe băieții de la est și vest, dar n-o vedeam pe Dina, așezată spre nord, iar felul acesta de a comunica era grozav.

— Udătura aia de pe scări, ăăă... cum... îi zice... ne-ar putea ajuta, a spus, vărul meu Doru, luându-mă cu totul prin surprindere.

M-am holbat spre sudul din fața ochilor mei, unde era o poartă de lemn, întredeschisă. Nu înțelegeam. Fratele meu a completat, gânditor, dinspre est.

— Acum o să putem face găuri, o să meargă ușor.

— Ca-n brânză, am auzit-o pe Dina de dincolo de trunchiul gros.

A trecut o vreme până să zic și eu:

— A!

Înțelesesem despre ce-i vorba și, de bucurie, am ridicat privirile spre vârful bradului. Deși nu-l vedeam de crengile dese, știam că, departe-departes sus, face și el gaură-n cer. Bănuiesc că trebuie să-ți explic și ție, care n-ai de unde să știi. Ne ocupam în acele săptămâni cu explorarea pereților casei. Nu-mi amintesc cine ne băgase în cap ideea că nu se poate ca-ntr-o casă atât de veche, ridicată pe pietre de râu cu vreo trei sute de ani înainte, dacă nu mai mult, să nu existe ganguri secrete. Unde începeau și unde se terminau ele nimeni nu știa, de-ajuns că erau o cale de fugă, să nu poți fi înhățat, ba poate chiar un drum spre ceva nemaipomenit, ca-n *Comoara din Lacul de Argint*. Așa că ne-am îndeletnicit zile întregi, în lipsa părinților, care ne lăsau de capul nostru, cu ciocănitul pereților, din pod până-n pivniță, să vedem unde sună a plin și unde a gol.

— Poate dăm de cocoșei, a spus Dina.

Deci știa și ea de puii de cocoș care se ascund prin casă, mi-am zis, dar iar am tăcut. Mă frământa totuși o problemă: cum rezistă ei acolo și ce mănâncă? Găsisem câteva locuri unde se auzea bine că sună a gol, între care și zidul șerpuit care mărginea treptele, așa că trebuia să trecem la fapte, adică la găurire. Iar udătura venea să ne ajute.

— Am putea să-i cerem niște unelte de găurit lu' Nenea Partenie, a zis Dina, sculându-se de lângă brad, ca să ne vadă.

Nimeni n-a fost încântat de ideea asta. Nenea Partenie, vulcanizator de meserie, la parterul casei de vizavi, iubea foarte mult copiii, dar avea obiceiul să te ridice în brațe ca pe-un fulg și să-și frece mustața țepoasă de obrazul tău. Era la fel de bine ca atunci când te ștergi pe față cu șmirghel. Încă de pe vremea aia, am început să-mi dau seama că iubirea ia forme care nu te entuziasmează întotdeauna. Ne feream, iar asta îl înveselea și mai mult, făcea pe căpcăunul și, în timp ce noi ne împrăștiăm ca potârnichele, alerga după câte unul și-l prindea în brațele lui groase, cu mușchi tari ca fierul, pe care și-i arăta strângând de mai multe ori pumnul. „Te mănânnnc!” spunea deschizând gura prin care sclipeau niște dinți aurii, iar noi scoteam

țipete ascuțite. Ne lăsa să ne jucăm cu toate cauciucurile lui enorme, dându-le de-a dura, sau să privim camerele subțirele de bicicletă, învârtindu-se pe loc, înainte să cadă. Deasupra atelierului de vulcanizare era Nenea Hahner. Nenea Hahner se saluta cu Nenea Partenie, în română, *Bună ziua, Bună seara*, iar noi îl salutăm pe el în germană *Grüss Gott* și *Guten Abend*. De la bunici, de la etaj, se vedeau bine cactușii lunguleți din geamul lor, care tocmai făcuseră flori roșii, ca în desenele mele sau poate că desenele mele făceau flori ca ei, nu știu. În locuința lor era extraordinar, pentru că, dacă o străbăteau, ajungeai la niște ferestre care dădeau pe strada paralelă, Argintarilor devenită Sadoveanu. Familia Hahner cu familia noastră erau prietene din alte timpuri, cu o viață înainte de a ne naște noi. Casa lor își făcea ocheade cu a noastră, dar a lor avea ochi și la spate. Unul din multele lucruri prin care casele le sunt superioare oamenilor.

— Păi mă duc eu la domnu' Blau, a spus frate-meu.

Era un curelar, ceva mai încolo, tot pe partea numerelor fără soț, la fel ca Hahner și Partenie, spre strada pietonală Republicii. Deși îl chema Blau, nu era albastru, ci mai degrabă negricios. Și nu era neamț. Când lucra, avea gura împodobită cu fâșii de piele tăbăcită, franjuri colorate care păreau să-i crească la loc de câte ori lua unul și-l potrivea la vreo geantă. El ne-a făcut primele rucsacuri, de copii, n-am văzut niciodată ceva mai frumos, cel puțin al meu, minuscul, era o bijuterie. Mereu ne dădea ceva cadou, când treceam pe la el: o brățară din piele răsucită, un cordon dintr-un rest de piele sau pur și simplu o cataramă frumoasă. În câteva minute frate-meu s-a întors fugind, cu un pachetel, și l-a desfăcut în fața noastră, cu mare grijă. Înăuntru erau vreo zece cuie mari, solide, lucitoare, o minune.

— Nu te-a întrebat ce faci cu ele?

— Nu, credea că m-a trimis tata-mare și mi-a zis să-i zic salutări, ca de obicei. „Salutări domnului doctor, de la bătrânul lui prieten Blau...” Cică că să am doar grijă să nu fug, să nu cad și să mă rănesc, a fost cât pe-acți să se răzgândească și să mi le ceară-ndărăt. M-a pus să-i promit c-o să merg încet.

— Nu te-ai ținut de promisiune, am zis.

S-a făcut împărțirea: la început fiecareia îi reveneau două cuie, iar două erau de rezervă. Apoi însă cei mari și-au luat câte trei cuie, iar lui frate-meu și mie ne-au revenit câte două. Până la urmă, nu știu cum, toți ceilalți și-au luat trei cuie, și eu m-am ales cu unul singur, pentru că eram mică, mi s-a spus.

Au stabilit să începem „operațiunea gaura” în ziua următoare: imediat după prânz era un moment potrivit, nu deranjam pe nimeni sau, mai precis, nu ne deranja nimeni. A doua zi ne-am strâns așadar în intrarea boltită, rece și umedă, de unde porneau treptele de lemn. Am cercetat bine locul, nu era niciun pericol: la parter, Tanti și Nenea Ionel ațipiseră, cum făceau în fiecare zi, la etaj, bunicii noștri își vedeau de ale lor în camera cu ferestre la stradă. Ne-am înșirat pe casa scărilor, și Dina, cu autoritatea vârstei de iz ani, ne-a repartizat fiecăruia un loc de muncă, făcând o cruciuliță cu creionul pe zid, după ce ne-a pus să jurăm că nu le vom spune părinților, bunicilor, unchilor și străunchilor nimic, niciodată, *în vecii vecilor*, iar dacă le vom spune urma să ne îmbolnăvim de *ciumă*. În mod cu totul nedrept, spre mine, care eram mereu și mereu cea mai mică, se uitau toți.

Am început găurirea. Deși peretele era umed, după o muncă susținută care m-a făcut să mă încălzesc și să transpir mai rău decât casă, cuiul meu n-a reușit să intre deloc, a zgâriat numai tencuiala. Ceilalți au făcut treabă ceva mai bună, totuși nimeni n-a ajuns la gol. Tunelulele cuielor noastre se înfundau. Când am auzit cheia în poarta casei, am rupt-o la fugă pe scări. Pe Dina și pe Doru ai lor i-au găsit la teme, iar pe frate-meu și pe mine, tata ne-a găsit pregătindu-ne pâine cu untură.

— Nu, ne-a spus. Lăsați-mă pe mine!

Adusese o pâine mare. I-a făcut cruce cu un cuțit și-a tăiat trei felii, pe care le-a prăjit pe plita neagră a vechii sobe de bucătărie Vesta. A frecat pâinea prăjită cu usturoiul care, răspândind un miros puternic, părea că se topește pe suprafața lor maronie, zgrunțuroasă, le-a uns cu untură și a presărat puțină sare. Am mâncat toți trei și, într-adevăr, era grozav. Apoi tata a scos un *Pif* din servietă, a început să ne traducă aventurile din revistă și noi am uitat de orice altceva.

A doua zi n-au mai fost condiții de lucru. De câte ori coboram scara – asta se întâmpla tot timpul, pentru că, între etaje, comunicarea se făcea prin strigăte și prin copii –, ne uitam cu teamă la peretele pe care se vedeau trei găurele și-o zgârietură și ne miram că încă nu le-a descoperit nimeni dintre cei mari. Ei însă aveau alte griji. La câteva zile au făcut consiliu de familie, iar noi am tras cu urechea, pe rând, și imediat apoi am ținut și noi consiliul nostru, la bradul din curtea de vizavi. Am aflat întâi că tocmai murise, în alt oraș din altă țară, unul din frații lui Tanti și ai bunicii noastre (care erau surori, deci era normal să aibă același frate, cum mi s-a explicat). Avuseseră o grămadă de frați, asta era penultimul rămas. De-asta avea Tanti ochii roșii,

de-asta își tot scotea mama-mare batista din buzunarul ei nevăzut, mâneca rochiei. Am întrebat ce înseamnă că a murit, dar nimeni n-a vrut să-mi spună. Bănuiala mea era că de fapt nici ei nu știau. Însă apoi Dina ne-a trântit în față două vorbe:

— Ne dărmă!

Auzise ea cum cei mari se plâneau că „ne dărmă” și că Strada Maiakovski, fostă Sfântu Ioan, dispare *în vecii vecilor*. Chiar așa? Și nu se îmbolnăvea nimeni de ciumă?

Eu când auzeam *în vecii vecilor* știam că urmează fără greș amenințarea cu ciuma și *amin*.

— Uite-așa, pur și simplu.

— De ce? Ce-a făcut?

— Cine ce-a făcut?

— Casa ce-a făcut...

— Nu-nțelegi tu asta, m-a lămurit cu bunătate verișoara mea mai mare. Să nu care cumva să-ncepi să plângi!

Mă simțeam un pic jignită. Nu-mi venea să plâng, era prea interesant totul. Cu câteva zile înainte aflasem pentru prima dată că există posibilitatea ca lumea întreagă să se dărâme. Vărul meu, care, conform tradiției din familie era la școala germană, în clasa a doua, venise acasă cu un cuvânt nou și greu: *Weltuntergang*. Am vorbit o seară întreagă despre *sfârșitul lumii*, fiindcă asta însemna cuvântul. Casa noastră era acum amenințată de un *Weltuntergang*. Nu știam ce să spun.

— Asta înseamnă că ne cam mută, a spus, în schimb, Dina, mușcându-și buza de sus, cu o seriozitate care m-a înghețat.

— Unde?

— Cică undeva, la blocuri.

— Da rămânem împreună toți patru?

— Nu, fiecare familie primește un apartament în alt bloc, poate și pe altă stradă sau în alt cartier.

Ei, acum mi-am lipit fața de coaja zgrunțuroasă a bradului cu miros de rășină și n-am mai scos o vorbă, altfel m-ar fi prins cu lacrimile pe care le pescuiam de pe obraz, pe la colțul gurii, cu vârful limbii, ca să le simt sărătura: n-aveau gust rău! Așadar s-a terminat cu podul și pivnița, cu săpăturile în pereți, altcineva va descoperi gangurile noastre secrete, s-a terminat cu privitul pe fereastră de la bunici sau de la unchi și cu terasa noastră mică dintre acoperișuri, de unde se vedeau culorile copacilor de pe

Tâmpa și căciula ei moale, de ceată, către toamnă. Și cocoșeii care cântă în zid, cu ei ce se va întâmpla? Ceilalți trei însă nu se dădeau bătuți. Plănuiau ce să facem, cum să-i împiedicăm pe bandiți. (În cărțile noastre cu indieni, toți cei răi se numeau bandiți.) Dar cum ne dăreamă, la urma urmei? Asta nu știa nimeni, trebuia să aflăm cât mai urgent.

A urmat o săptămână foarte grea pentru toți: casă și oameni din casă. Găurile de lângă scară nu mai aveau importanță. Părinții nu ne spuneau nimic, noi nu le spuneam nimic. Totdeauna ne menajam reciproc. Casa transpira.

Într-o zi, când s-a întors de la școală, Dina ne-a adunat la brad să ne spună cum o să ne dărame: ne aruncă în aer. Eu luam lucrurile astea la propriu, nu înțelegeam metaforele, așa că mă și vedeam înșfăcată de cineva și azvârlită în aer ca o minge, odată cu casa și cu ceilalți, care zburau pe lângă mine. Nu m-au contrazis, păreau foarte îngrijorați. Am făcut totuși un plan de salvare. Secret, firește.

Seara urma să mergem în vizită la o familie care avea doi copii de vârsta noastră, iar gazda făcea prăjituri minunate, eram foarte bucuroasă când ne invitau. M-am gătit la oglindă cu fusta cea mai bună, plisată, din Iugoslavia, cu bluza croșetată, de culoarea zmeurii, mi-am pus sandale cu vârf rotund și bombat, dar apoi, pe când mama îmi făcea cărarea și moțul din creștet, mi-am lăsat deodată capul pe genunchii ei.

— Ce-i cu tine, fetița mamei? m-a întrebat ea, ridicându-mi ușor bărbia și uitându-se la mine cu atenție.

— Nimic! am răspuns cât am putut de însuflețit și am zâmbit.

Fără rost, după cum mi-a spus apoi Matei, cică ar fi trebuit să rămân serioasă. Era foarte sever atunci când erau în joc secretele grupului și mă dăscălea mereu. Dar nu era vorba de asta, eu aveam altă problemă. Am pornit și, deja în colțul străzii, m-am lăsat jos, pe vine, și n-am mai vrut să mă mișc. Mama mi-a pus palma pe frunte, a spus „arzi”, și m-a dus înapoi, m-a obligat să mă bag imediat în pat și să înghit niște pastile, apoi a plecat. M-am simțit importantă rămânând acasă, singură și bolnavă, era o senzație nouă. În noaptea aia am visat primul *Weltuntergang*. Nu era un coșmar, nu mă speria, era ca un film: cerul și stelele și pământul se amestecau în lumini de aur și-n lavă roșcată, oameni nu apăreau deloc în vis, așa că nimeni nu suferea, însă totul se topea și se rotea, era cosmic, măreț și trist, pentru că știam că în curând nu va mai fi nimic, ca și cum lumea, cu cer și pământ, s-ar dărâma și ar cădea în prăpastie. A doua zi nu m-am mai dus la grădiniță.

La 7 dimineata, în pijama mea chinezească am coborât scările de la noi „din pod” – locuiam toți patru într-o singură cameră amenajată în fostul pod, iar vara dormeam uneori pe terasă –, am coborât deci la etajul I, la bunici. Frate-meu apucase să-mi dea misiunea să obțin o hârtie de rețetă, semnată și șampilată, de la tata-mare, dar fără altceva scris pe ea. Știam pentru ce.

— E bolnavă, tata, i-a spus mama lui tata-mare, are febră de aseară. Noi venim târziu azi.

— Până diseară ne lămurim, a sunat răspunsul.

— Tu cum te simți? l-a întrebat mama speriată, privindu-i obrazul palid și supt, dar cu pielea întinsă, fără vreun rid.

Tata-mare suferea de o boală de stomac, care din când în când se agrava. Mama-mare m-a invitat în patul lor cu margini ca algele, cum ți-am spus și, ca să mă distreze, mi-a scos cutia mică și rotundă cu bijuterii de familie. Am început să încerc inelele care-mi erau mari, brățările și perlele și să desfac căpăcelul cu încrustații de la micul ceas de buzunar. Mă simțeam foarte bine, în ciuda răului. Tata-mare mi-a adus un CAVIT dulce-acrișor, care de data asta mi s-a părut amar. Am profitat de boală și l-am rugat să-mi arate rețetarul, să-mi semneze și să-mi pună ștampila pe una din foi. Nu s-a mirat, a zâmbit, ceea ce făcea rar, cel mai des cu noi, copiii, a scos o cutie cu tuș mov și mi-a dat vreo cinci foi albe cu semnătura lui șampilată, obligându-mă s-o citesc cu el, pe litere. Știam câteva majuscule, încă nu pe toate, de exemplu S-ul nu-mi reușea niciodată, îi făceam burțile pe dos. În schimb Y-ul, care nu se poate spune că e cine știe ce folositor, în română, îl știam perfect, semăna cu praștia lui frate-meu și cu osul de pui pe care-l rupeam când jucam iadeș. Apoi tata-mare mi-a arătat că pe ștampilă literele sunt orientate invers și le pot citi normal în oglindă, lucru foarte caraghios.

Am fost încântată de succesul meu deplin. Iată ce puseseam la cale: o să-i adormim cu somnifere pe bandiții care vor să ne dărâme. Trebuia numai să aflăm numele unui somnifer, în rest planul era gata: scriem rețeta, imitând scrisul mare al bunicului, cumpărăm medicamentul, îl amestecăm în ceai și-l oferim oamenilor chiar înainte să ne arunce în aer. După ce ei adorm – era preferabil să-i luăm prizonieri, cum făceau cei buni din cărți, și nu să-i omorâm, nici să-i scalpăm, cum fac războinicii apași și comanși –, le furăm mașinăriile și, până să se dezmeticească cineva, le aruncăm în Spurcata (un râu anemic și puturos cu care orașul nu se putea lăuda, de unde porecla lui).

Până seara m-am umplut de bubite roșii pe peste tot, mă miram cum apăreau ele de niciunde și se așezau în cele mai neașteptate locuri de pe corp, până și în urechi, pe sprâncene sau între degetele de la picioare. Boala se numea pojar, adică foc. De la mine, focul ăsta s-a întins și la ceilalți, fiecare zăcea în patul lui, arzând, așa că n-am mai putut comunica și nici să mă laud cu foile ștampilate.

Înainte să ne vindecăm, demolările se porniseră deja cu mare viteză pe Strada Maiakovski. Praful și gălăgia intrau în curte și în camere, pe ferestre. Se lucra repede, deși cam dezorganizat, constata mama, iar muncitorii nu arătau deloc ca bandiții pe care ni-i închipuiserăm noi. Erau tăcuți, aveau brațe solide, ca Nenea Partenie, și fumau atunci când se odihneau. Cel mai ciudat era când mâncau de prânz: își puneau bucatele aduse de-acasă pe jos, pe trotuar, pe un ziar, și se așezau și ei alături, fără să se uite în jur, concentrați la ce mănâncă. Mâncau la fel cum lucrau, dacă mă gândesc bine. Nu s-a folosit explozibil, Dina se înșelase, nu era nimic aruncat în aer, nu se auzeau decât strigătele oamenilor și loviturile de târnăcop.

Eram în convalescență, tot în patul bunicii, care terminase de citit o scrisoare și-și ștergea nasul cu batista scoasă din mâneca rochiei, când m-au lăsat să mă scol sau mai degrabă, de emoție, n-au văzut c-am făcut-o, și am putut să văd prăbușirea casei domnului Hahner. Cactușii lunguleți, înfloriți, dispăruseră. Casei i se scosese ochii și arăta înspăimântător fără ei. Jos, l-am văzut și pe Nenea Partenie, căpcăunul mustăcios, uitându-se de la distanță cum sunt dărâmate zidurile atelierului de vulcanizare. Strângea pumnii ca atunci când ne arăta mușchii lui de fier.

— Plânge, a zis cineva, și, într-adevăr, plângea.

Nu l-am mai văzut niciodată, de-atunci. Familia Hahner, prietenii din copilărie ai mamei noastre și ai mamei verilor mei și fata lor, Liese, cu care își făceau semne de la fereastră când erau ca noi de mici, au cerut plecarea în Germania după ce au fost mutați. Ne-au lăsat nouă toate cărțile lui Karl May scrise cu litere gotice și cactușii lunguleți, care însă n-au mai trăit mult. „N-au avut lumină”, a spus mama-mare, noi avem ferestrele spre nord. Liese ne scrie și astăzi și, uneori, ne telefonează. Din tot ce fusese vizavi n-a mai rămas în picioare, stingher, decât bradul. Dar așa, fără o curte cu două intrări în care să te poți ascunde, nu-l mai puteam socoti al nostru și nici el nu mai părea să-și găsească locul în lume. Străpungea cerul acuzator. Își aștepta sfârșitul. Biserica Sfântu Ioan avea acum un enorm zid orb, însă o altă biserică din apropiere, de la bulevard, fusese dărâmată. Casa noastră,

împreună cu toate de pe partea numerelor cu soț, a rămas în picioare, dar a continuat să transpire încă mulți ani, iar de pe partea cealaltă au dispărut vreo opt numere fără soț. Deocamdată acolo era un mare loc gol și nu știam cu ce avea să fie umplut. Pentru prima dată casa noastră vedea cu ochii ei parcul orașului. Ne-am vindecat de pojar. La o săptămână am intrat cu toții în vacanța de vară.

Și așa am înțeles atunci că oamenii suferă când le moare casa. Eu una nu mă îndoiam că și casa suferă când îi moare un om. Pe-atunci casa noastră era încă foarte fericită: îi trăiau toți oamenii.

DRAGOSTEA

Tanti i-a răspuns: „Mi amas vin!”

Pentru că-i trăiam toți, casa ne asculta cu plăcere cântând la diverse aniversări și sărbători de familie. Dar la aceste coruri improvizate, în care, îmi pare rău s-o spun, mulți nici n-ar fi trebuit să deschidă gura, atât de fals cântau, Nenea Ionel, uriașul nostru, contribuia numai cu o puternică tăcere. Era ca o gaură în cântec, o simțeam cu toții. Uneori îi tremura puțin mustața încă neagră, tunsă la fel de scurt ca părul alb, și parcă urmărea melodia cu buzele, dar de participat, nu participa niciodată la momentele noastre muzicale. Casa știa tot felul de secrete și, pe măsură ce creșteam, după multă strădanie mai reușeam să-i smulgem câte unul. Probabil că știa și de ce nu cântă niciodată Nenea Ionel, deși Tanti spunea cu regret că are o splendidă voce de bariton.

Pentru că împărțeau camera de la parter, cu două ferestre la stradă și una la bucătărie, care dădea spre curte, cu geamul împărțit în carouri, Tanti și Nenea Ionel știau tot ce mișcă în casă, cine iese, cine intră și erau primii să-i întâmpine pe vizitatori. Aveau în grijă curtea, fiindcă pe vremea aia poarta nu se încuia. Între cele două ferestre de la stradă, sub un tablou în ulei despre care o să-ți povestesc mai târziu o întâmplare ciudată, se afla un scrin cu șase sertare, acoperit cu o placă de marmură gri, străbătută de striatii albe și de o crăpătură piezișă, ca o cicatrice. La un moment dat, pe scrin a apărut primul televizor din casa noastră: mic, rusesc, cu ecran rotund. Când se strica, Nenea Ionel îi dădea câte un pumn zdravăn, așa cum dădea și-n masă când se supăra, și, culmea, televizorul pornea imediat. Spunea că asta-i metoda cea mai bună pentru tot ce vine din URSS. Mai târziu am văzut că același procedeu era recomandat și de electricienii din

orașul nostru. Fiind alb-negru, televizorul nu aducea culoare în camera și-așa mohorâtă, însă mișcare, da, aducea. Ce-i drept, nu atât de multă ca noi, copiii, când năvăleam la vreun serial.

Cinci sertare ale scrinului erau descuiate, le trăgeam din când în când afară cu o curiozitate mereu nouă, deși le cunoșteam conținutul: altă formă de Paradis, fără îndoială. Al șaselea stătea tot timpul bine încuiat și nu-i nevoie să-ți mai spun că ne ispitea cel mai mult. Cred că așa e și la oameni: îți place să le vezi însușirile din sertarele care se deschid, pe rând, dar de întrebă te întrebi doar ce e în cel care rămâne încuiat. Așadar, din cele cinci deschise, fiecare dintre noi era lăsat să scoată tot ce dorea, cu rugămintea să pună apoi obiectul exact în locul de unde-l scosese. Combinația asta între ce aveam voie să facem după capul nostru și ce eram rugați să facem după capul adulților, care rareori se potrivea cu al nostru, și doar spre bucuria lor a fost, îmi dau seama, toată arta educației, în copilăria mea. Când jucam pocher, joc pe care l-am învățat la o vârstă rușinos de fragedă, luam din sertarul cel mai de jos o cutie metalică plină cu bănuți din diferite țări ale lumii, coroane, lire și pence, fileri, franci și altele destule, care dovedeau că, în tinerețea lor, proprietarii scrinului călătoriseră și altundeva decât în România, lucru de necrezut pentru noi: călătoria peste graniță era aproape imposibilă și, cu excepția unei săptămâni de Iugoslavia pe care izbutiseră s-o obțină părinții noștri și din care se întorseseră încântați, ușa țării era și ea încuiată cu cheia, la fel ca sertarul interzis. Bani de la pocher, deși diferiți și din țări diferite, aveau pentru noi aceeași valoare. Îți dai seama așadar că era ca și cum am fi impus aceeași monedă în vechea Europă, dar fără să-i mai schimbăm înfățișarea. Un alt sertar semăna cu o minipapetărie, îți venea să te faci mic și să intri-n el, să-l explorezi. Tanti spunea că obiectele sunt din magazinul pe care-l avusese un frate al ei pe Strada 7 Noiembrie (ca mai toate străzile Brașovului, primise un nume istoric rusesc). Din sertarul ăsta scoteam creioane Hardtmuth no. 4, o ascuțitoare delicioasă, cu un mâner rotitor care făcea cutiuța să cânte, călimară și tocuri cu penițe argintii și aurite, rigle, un echer din lemn cu bordură ca de doliu, gume în două culori inegale (negrul mic, aspru, și albul mare, moale), sugativă, lupe, hârtie de împachetat cu niște modele nemaipomenite, clame de toate mărimile, plicuri în culori pastelate pe care-ți venea să le mângâi și cărți poștale din toată lumea, scrise cu cerneală, pe dos. Alt sertar era cu „material didactic”: Tanti fusese profesoară de geografie, cum ți-am spus, Nenea Ionel fusese învățător. Aveau o grămadă de lucrușoare, de la un abac

la un joc de puzzle, pe care, dacă-l rezolvai cum trebuie, îți ieșea harta Europei. Tanti îl confecționase cu mâna ei: desenase harta pe un carton, cu o perfecțiune de aparat fotografic, apoi tăiasse cartonul dându-i diferite forme. Am încercat să-l asamblez, dar îmi rămâneau mereu goluri și Tanti a spus că poate după al Treilea Război Mondial, Doamne ferește, harta Europei ar putea să semene cu ce făcusem eu. La fel ca toți cei din casă care prinseseră deja două războaie mari, se temea de următorul. În curte aveam un dulăpior în perete, în care se aflau pungi și cutii cu zahăr, făină, mălai, pentru cazul unei situații de criză și mereu se umpleau de găgăanii.

— Ce-i acolo? îi întrebam când unul, când altul, arătând cu degetul sertarul încuiat (era al doilea de sus).

Dar ei, care nu rezistau de-obicei întrebărilor și rugămintelor noastre pentru că, neavând copii, erau mult mai buni cu copiii decât cei care aveau, în cazul ăsta, parcă erau surzi.

— Mai bine hai să învățăm o limbă străină, a spus odată, Tanti.

Toți adulții casei spuneau că ești de atâtea ori om câte limbi străine știi, și toți erau de cel puțin trei-patru ori oameni, diferiți între ei pentru că limbile știute erau diferite, dar româna, germana și maghiara apăreau în repertoriul tuturor. Socotit așa, casa noastră adăpostea vreo 30 de oameni. Tata-mare era de cinci ori om, știa, de exemplu, și italiana, și franceza și, în plus, era singurul care, datorită cabinetului medical, învățase de la un pacient câteva cuvinte țigănești. Un prieten al familiei noastre repeta adesea că în Brașov până și câinii latră în trei limbi! La care Nenea Ionel răspundea invariabil: „Iar oamenii înjură în trei limbi!” Și se arăta gata să exemplifice.

— Ce vreți să învățăm azi? Germană? Maghiară? Italiană? Franceză? Engleză? (Tanti nu le știa chiar pe toate, dar cât să ne învețe pe noi putea.) Dacă vreți, azi vă învăț să spuneți „Te iubesc! „În toate limbile astea a propus ea, cu un zâmbet șugubăț, făcând-o pe verișoara mea să tresară și să roșească. Sau aș putea să vă învăț esperanto.

De limba asta nu auzisem. Am aflat apoi că, în tinerețe, Tanti și mama-mare și mulții lor frați, născuți puțin înainte de 1900, erau pasionați de esperanto și o învățaseră, unii cu râvnă, alții doar câteva cuvinte. Avuseseră în bibliotecă și primul dicționar român-esperanto, pe care, din păcate, într-un moment de panică financiară, dintre cele care ne tot vizitau, cineva l-a vândut. Am luat globul pământesc al lui Tanti, pe care îmi plăcea să-l rotesc repede, amețindu-i țările și mările și oceanele până nu le mai distingeam, și

m-am dus la ea să-mi arate Esperanța, cum era normal să se numească țara (așa, ca Franța).

— Nu, așa ceva n-o să găsești pe tot globul, a râs Tanti. Limba asta ar fi a tuturor țărilor. Oamenii au vrut, adică *sperau*, să vorbească toți aceeași limbă și să se înțeleagă ca-ntr-o familie...

— Doar că în familia noastră se tot ceartă, când unii, când alții, și uneori destul de zdravăn, a spus Nenea Ionel cu vocea lui veselă și zâmbind pe sub mustața neagră, în care începea să pătrundă albul.

— Mă rog, sperau măcar să nu mai fie războaie. Că n-o să zici că la noi în casă sunt războaie, sper! a pufnit Tanti cu buzele ei de Jane Fonda.

Cum spuneam, Tanti semăna cu actrița asta, și nu numai la gură, doar că era ca o vedetă care nu mai joacă în filme decât roluri de bătrână. Nu-i plăcea să fie contrazisă, mai ales când se străduia să ne facă educația.

— La fel ca-n *Imagine*, cântecul lui John Lennon, a zis Dina, care făcea deja engleză. Noi, copiii, eram înnebuniți după cei patru Beatles, *Bitălșii*, cum le spuneam, și-i îngânam chiar fără să înțelegem vorbele. Verișoară-mea a început să cânte, în timp ce Doru imita o chitară pe care o gâdila la coarde și se strâmba de parcă-l durea burta. Eu auzeam așa, cuvintele: Imaginzers năucantris... Itizănt hart tudu... Imaginolză pipăl... Living laif impis. Suna bine, ni se părea nouă, și *imaginol-ul* ăsta mi-a rămas multă vreme în minte ca o marcă de medicament.

Tanti a recitat dintr-un poem al inventatorului limbii speranță, imnul esperantiștilor, pe care-l învățase ea în tinerețe, la fel ca noi cuvintele din *Imagine*, dar din păcate îl uitase în bună măsură:

Sur neutrala lingva fundamento, komprenante unu la alian, la popoloj faros en konsento unu grandan rondon familian.

Părea ușor de înțeles, parcă știam deja esperanto. Tanti ne-a tradus totuși: „Pe fundamentul... pe temelia unei limbi neutre, înțelegându-se unele cu altele, popoarele vor forma în consens... în armonie adică, un mare cerc de familie”. Culmea, cuvintele odată traduse mi se păreau mai greu de înțeles, mai ales povestea cu limba neutră. Dar cercul cel mare de familie îmi plăcea, mă gândeam la familia noastră.

— Și când colo, a venit războiul mondial, moaș'sa pe gheață, a spus Ionel, brusc supărat, alegându-se cu o privire indignată de la nevasta lui. Porcu' de Ninel! a adăugat el o vorbă a lui pe care n-o înțelegem.

Îi submina lui Tanti procesul de învățământ la domiciliu. Oricum, dacă și câinii lătrau în trei limbi, era rușinos să știm mai puține limbi străine decât un patruped. Am și verificat: am chemat un câine jigărit, fără stăpân, pe rând, în cele trei limbi: *Hai încoa!* într-o zi, *Komm hier!* a doua zi, Gyere ide! în următoarea, și el a ciulit urechile și a venit de fiecare dată, de nu mai puteam să scap de el, pe urmă. Ce-i drept, aveam și câte o bucată de parizer, care se poate să fie limba esperanto a câinilor.

Eram interesați și noi de o limbă în care să poți vorbi cu toată lumea la fel, să nu tot treci de la una la alta, unde mai pui că asta ne-ar fi scutit de învățarea celorlalte, și am început s-o bombardăm pe Tanti:

— Cum se spune băiat? a întrebat unul din băieți.

— Knabo, a spus Tanti, după câteva clipe de gândire.

Ni s-a părut din cale-afară de simplu, era practic ca-n germană, unde se spunea Knabe.

— Dar fată? a întrebat Dina.

— Knabina... Pardon, knabino, a spus Tanti. N-am mai folosit de mult cuvinte în esperanto...

Și asta era la fel de simplu. Limba asta începea să ne captiveze. Eu nu înțelegeam lămuririle gramaticale, pe-atunci, dar vedeam că e ceva ușor, mult mai ușor ca germana, unde aveam atâtea probleme cu *der-die-das*, și decât franceza, unde pronunția era foarte sofisticată, așa cum auzeam când ne citea tata din Pz/sau când vorbeau părinții între ei, special ca să nu-i înțelegem.

— Cum se spune România? am întrebat, pentru că tocmai îmi descoperisem un soi de patriotism geografic, iar la jocul Țările, cu prietenii de pe stradă, cel cu mingea aruncata în sus, nu spuneam decât „România”. De alt minten n-o voia nimeni, toți spuneau Franța, Anglia, Germania (astea erau pe primele locuri), apoi Austria, Suedia, Norvegia, unii mai spuneau și China și Japonia, India și Spania, Turcia și Grecia, apoi urmau vecinele noastre, Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria. Îmi dau seama acum că nimeni, niciodată n-a spus la jocul ăsta Uniunea Sovietică și cred că lucrul era valabil pe toate străzile și toate țările în care se juca Țările.

— Cred că Rumanio, mi-a răspuns Tanti.

— Dar casă?

— Domo.

— Toate se termină în o? a remarcat Matei, care era foarte atent la lucruri din astea.

— Bravo, Mați, îți merge capul! Substantivele sunt în *o*, doar la singular: domo-casă, homo-om, virino-femeie, viro-bărbat, pano-pâine.

— Cum spui bună ziua, dragă mică? a întrebat-o Nenea Ionel, care nu știa esperanto și părea la fel de încântat ca noi, pe soția lui.

— Bonan tagon!

— Ca Guten Tag! a zis Dina.

— Ba nu, ca Bună Tag, a zis Doru mijindu-și ochii, și am început să râdem. Ne plăcea să pocim cuvintele și ne plăcea să râdem.

— Bună ziua și Guten Tag la un loc, ne-a explicat Tanti.

Limba asta merita învățată.

— Ziceai că ne spui cum se spune „Te iubesc”... a intervenit deodată Dina, uitându-se spre fereastră, ca și cum n-o interesa în mod deosebit problema.

— Doar nu vrei să-i spui asta-n esperanto! am chițăit noi. N-o să știe niciodată ce i-ai zis!

Dina se îndrăgostise. Ne-a povestit în taină despre un băiat frumos, cu ten închis și zâmbet luminos și gropiță în obraz, Ștefan, Ștefi, mai mare decât ea cu o lună, care o condusesese acasă deja de patru ori.

— Tocmai asta vreau: să-i spun, dar să nu știe ce-i spun, a replicat Dina înțepată, scuturându-și codițele prinse cu niște elastice banale.

S-a înroșit din nou pentru că secretul ei fusese rostit cu brutalitate, în fața tuturor, deși se vedea că e foarte mândră de ce i se-ntâmplă. Culmea, am înțeles chiar și eu ce vrea să zică. Uneori simți nevoia să rostești lucruri doar ca să te eliberezi de ele, chiar dacă nu le aude nimeni. Sau le spui cuiva care nu te cunoaște deloc. Mai târziu am observat că oamenii încredințează cele mai mari secrete tovarășilor de călătorie din tren, pe care, probabil, nu-i vor mai întâlni niciodată.

Tanti i-a răspuns: „*Mi amas vin!*” Nenea Ionel a comentat că lui asta îi seamănă mai mult cu *Iubesc vinul!* sau chiar *Vinul mă iubește!* iar nevasta lui a bombănit, aparent foarte supărată:

— Da, da, știm că vinul te iubește și mai ales tu pe el! Am râs iar toți patru pe-nfundate, și cel mai tare Nenea Ionel, pentru că de râs râdea și el cu toată lumea, doar de cântat nu cânta. Verișoara mea însă cred că a renunțat la ideea că și-ar putea mărturisi iubirea într-un fel atât de original.

Am mai aflat că Da' se zice *Jes* (ca-n engleză, doar că eu J, nu cu Y, ne-a explicat Tanti), că *Mulțumesc* e *Dankon*, aproape ca-n germană, și eu am aflat că *Mă cheamă Ana* se spune *Mia nomo estas Ana*.

— Toți frații mei, și eu, și Dori – Dori îi spunea ea surorii ei mai mici, mama-mare a noastră – am învățat cât de cât limba asta, doi dintre frații mei puteau chiar s-o folosească între ei, s-au dus și la un congres al esperantiștilor.

Mult mai târziu am înțeles de ce: în ramura maternă a familiei lor, și deci a noastră, erau mai multe neamuri, unguri și italieni și armeni. O limbă unică le rezolva problema.

Am revenit la sertarul interzis, dar fără succes. Ne-am mulțumit în ziua aia cu jocul cu împăturitul hârtiei: am învățat să facem coifuri din corăbii și invers, era un truc destul de simplu. În timp ce plia hârtia mare, de ziar, lui Tanti i-a venit ideea să ne mai arate ceva „extraordinar” din camera lor plină de lucruri extraordinare. O măsuță. Părea mică și oarecare și era acoperită cu o față de masă cusută atât de frumos de mână, încât credeai că e făcută la mașină. Desenele erau din lână colorată sau, mai precis, decolorată. Ce-mi plăcea mie erau franjurile dotați cu niște mărgelile lungulețe de lemn negru, și pe care-i împleteam sau îi despleteam de câte ori n-aveam alt joc mai bun. Le făceam lor „codițe”, pentru că eu aveam părul prea scurt pentru așa ceva. Nimeni nu umbla la franjuri în lipsa mea, îi găseam întocmai cum îi lăsasem. Dar fața de masă n-o dădusem niciodată jos. Sunt asemenea lucruri la îndemână pe care, nu știu de ce, nu le faci niciodată. Și-ntr-o zi le faci. Tanti ne-a arătat deci partea ascunsă, care ne-a stârnit strigăte de entuziasm. Exact ca la precedentul nostru joc, cu hârtia, masa era pliată în patru (cum procedezi, de pildă, când dintr-o bucată pătrată de hârtie vrei să faci o solniță). A depliat masa ridicând cele patru triunghiuri, transformând pătratul mic într-unul mare, măsuța în masă, și ne-a mai arătat încă o splendidă însușire a acesteia: se rotea.

Era o masă de joc, pentru un salon de altă dată, unde oamenii se retrăgeau după cine știe ce dejun îmbelșugat. Am vrut s-o folosim chiar atunci, din păcate a bătut pendula, care avea un mod al ei de a-ți atrage atenția că timpul curge și își potrivea numărul de gonguri după ore. Le-am numărat cu toții și erau opt. Cu regret a trebuit să amânăm pe altă dată atracțiile din întunecoasa cameră a străunchilor. Am pornit spre ușă, fiecare cu un coif din ziar pe cap.

— Bonan tagon, a spus Dina la plecare, ridicându-și coiful, și noi, ceilalți, am imitat-o imediat.

— Bonan nokton, ne-a răspuns Tanti, care avea și ea un coif minuscul, și n-a fost nevoie să ne traducă.

Limba asta era mai ușoară decât toate celelalte pe care casa noastră le auzise vreodată. Abia după mai multe luni (sau poate săptămâni lungi, fiindcă timpul se târa cu o lene nemaipomenită) ne-am aflat singuri în camera cu sertarul interzis. Tanti și Nenea Ionel aveau treabă vreo oră, în oraș, nu ne-au spus unde și nici nu ne interesa. Ne-am concentrat atenția asupra scrinului. Trebuia să căutăm cheia sertarului, asta dacă nu cumva Nenea Ionel (el ținea cheile și ni le etala uneori ca pe un buchet de frumoase flori metalice) o lua cu el și când pleca. Aveam așadar o oră s-o descoperim.

— Să... să facem ca Sherlock Holmes, a spus Doru încruntându-se puțin.

Nu era îndemnul lui: o cita pe mama-mare, asta era propunerea ei de câte ori pierdeam câte ceva. Trebuia să gândim, să gândim logic: ce-am făcut și în ce etapă a ocupațiilor noastre zilnice se putuse pierde obiectul cu pricina.

Dacă nici așa nu mergea, trebuia luat la rând fiecare colțișor al camerei, cu atenție la detalii, sistematic, bucățică cu bucățică.

Ne-am împărțit treaba, fiecare câte două obiecte de mobilier. Mie îmi revenea doar unul, cel mai simplu, pentru că nu aveau încredere în ce făceam: masa din mijlocul camerei. E atât de grea, cu piciorul ei rotund, ca un trunchi de stejar crescut în centrul casei, încât n-a migrat niciodată, ca formele de relief, cum spunea Tanti, spre deosebire de alte mobile mai neliniștite, care și-au căutat mereu locul în toată casa, unele cărate cu mâna, altele ridicate și coborâte pe un scripete, de la etaj. M-am băgat imediat sub ea și i-am pipăit piciorul terminat în patru petale metalice, bătute în mici cuișoare, pe care le-am apăsas, doar – doar se deschide vreo ascunzătoare. Nimic! La fel au pățit și ceilalți, cu excepția Dinei, care avea în grijă celălalt scrin, cel mare, o mobilă făcută prin comandă la Arad. Cred și acum că ar trebui să aibă vreo ascunzătoare, într-atât e de complicat, cu coloane și colonițe din lemn, tetralobate, înflorind în capiteluri care am aflat mai târziu că sunt corintice, cu sertare și dulăpioare cu uși de sticlă tăiată pieziș și cu reflectări de curcubeu în lumină. În cele două compartimente adânci, ca două peșteri ale comorilor, Dina a găsit un platou încărcat cu delicioasa prăjitură cu mere pe care numai și numai Tanti știa s-o facă, „mai bine ca la Viena”. Ne-am servit fiecare cu câte o bucată, având grijă să aranjăm restul

în așa fel încât să nu se bage de seamă. Făceam asta destul de frecvent și niciodată nu se remarcase nimic, cel puțin așa credeam noi, deși Nenea Ionel se uita din când în când cu dragoste la noi și ne numea „pungași”. Apoi erau cutiile cu țigări de diverse mărci ale lui Nenea Ionel, dar pe care nu le fuma niciodată, pentru că se lăsase de fumat (le-am mirosit pe rând, mi-a plăcut mirosul celor mentolate), și o mulțime de alte lucruri, farfurii de porțelan, platouri de argint, scrumiere, vase, amintiri din călătorii. Dar nicio cheie!

Atunci a bătut pendula de trei ori, sperându-ne puțin. Curios, deși la miezul nopții avea douăsprezece gonguri, la fel ca în miezul zilei, proprietarii nu păreau să fie deranjați, se obișnuiseră, iar Nenea Ionel avea grijă s-o țină în funcțiune. Când au venit stăpânii mobilelor pe care le cercetaserăm atât de curioși, ne-au găsit jucând canastă, cu etalări aranjate frumos încă înainte de a ne apuca de lucru, ca să fim pregătiți. Deocamdată sertarul își păzea comoara și secretul.

Într-una din zile am aflat însă alt secret, și anume că Tanti fusese cât pe ce să fie dată afară din învățământ, chiar la sfârșitul glorioasei ei cariere, căci fusese mulți ani directoare de școală. Râzând, dar cu un râs încă temător, mama-mare mi-a povestit ce se întâmplase cu sora ei: în ultimii ani de școală, îi spusese unui elev neastâmpărat care avea cravata de pionier la gât ceva de genul: „Nu te mai juca cu cârpa aia roșie!” Posibil să fi spus chiar „zdreanța”, dar fără intenții rele, numai din motive pedagogice și pentru că așa era umorul ei. S-a găsit un binevoitor care s-o toarne la partid și s-a iscat un scandal uriaș: simbolurile noii puteri nu puteau fi atinse nici cu vorba, nici cu gândul. Până la urmă, după multă agitație, amenințări și spaimă, doar pentru că era iubită de foștii elevi, scăpase basma curată sau, în cazul de față, „cârpă curată” și se pensionase rapid. Dar tremurasera cu toții luni de zile.

Lucrurile cu sertarul s-au rezolvat singure, ca atâtea altele în viață: te zbați, îți bați capul sau te dai cu capul de pereți să găsești o soluție și deodată, când ai abandonat sau ai uitat sau te-ai săturat, totul vine de la sine. Într-o zi am coborât să-i duc lui Tanti înapoi un vas de porțelan. Ea le trimitea sus la etajul i, la verii mei, și la noi „în pod”, pline, iar după un timp, de obicei foarte scurt, îi erau returnate goale. Noi, copiii, eram folosiți pe post de curier sau de lift interior, ba de multe ori eram folosiți și pe post de telefon fără fir. Oferta: „Înapoiază, mulțumește pentru, vezi dacă nu-i trebuie, pune la loc crăticioara asta, ceasul, ciocanul, banii de gaz, mănușile,

un kil de cireșe, două bilete la concert, un iaurt, fierul de călcat”. Cererea: „Du-te, fugi, strigă ta, și cere, întreabă, roagă să-ți dea, vezi dacă n-am uitat acolo, dacă mai are, dacă-mi împrumută, să-mi caute niște scorțișoară, cuișoare, ulei, zahăr cubic și lămâie pentru excursie, aspiratorul, fusta plisată, două felii de pâine, cartea, un ou, un plic, casca de baie, o sută de lei, cursa de șoareci, ochelarii de schi, un antinevralgic, cartela, ghidul Pietrei Craiului, liță, că a sărit siguranța, mojarul, globurile de pom, capacul verde mic”. „Du-te sus și cere-i... du-te jos și du-i... vino până la mine să-ți dau pentru... poți să-mi aduci, te rog...” erau îndemnuri zilnice cu care casa se obișnuise de când eram noi în ea.

Cererea era întotdeauna mai bogată decât oferta.

Venisem deci jos cu platoul fără prăjituri, spălat, și avusesem surpriza să zăresc cheia în broasca patinată a sertarului interzis. Nu-mi venea să cred! Tanti trebuia la bucătărie, iar bărbatul ei era plecat. Trebuia să gândesc rapid: ori să deschid sertarul, ori să sustrag cheia. Ca atâția alți oameni, neputându-mă hotărî între două rele, le-am făcut pe amândouă. Tocmai atunci a bătut de patru, și inima mea a dongănit și ea, cu mici bubuituri rapide, de-ai fi zis că se ia la întrecere cu pendula.

Am deschis sertarul, cu grijă să nu fac zgomot și să nu mă audă Tanti. Eram pregătită să văd lucruri nemaipomenite. Dar tot ce-am văzut au fost teancuri de hârtii și un caiet cu copertă neagră, tare, pe care scria ceva cu litere mari. Am reușit să le descifrez: JURNAL. Apoi fotografiile sepie, toate puse extrem de ordonat, unele în pungi de nailon, altele în plicuri îngălbenite, legate cu panglici de diferite culori. Am închis cu grijă sertarul și mi-am pus cheia în buzunarul rochiței. Apoi am ieșit pe ușa dinspre curte, evitând să mai trec prin bucătărie, fiindcă Tanti mi-ar fi văzut tulburarea: era foarte perspicace, nu-i scăpa nimic, iar asta i se trăgea pesemne din experiența de profesoară.

Curând s-a întors Nenea Ionel și doar după câteva minute s-a declanșat alarma, precedată de un uriaș „Moaș’sa pe gheață” și „Porcu’ de Ninel”, care s-au auzit în toată casa. Am fost convocați cu toții, mari și mici, și întrebați de cheie. Mai ales eu (s-a făcut imediat legătura cu venirea mea cu platoul), dar m-am ținut tare, de dragul grupului: abia așteptam să văd ce figură vor face când o să le arăt cheia și-o să le spun ce-am văzut. Între timp o pusesem la loc sigur, în pod. Doru citea *Tom Sawyer* și noi toți voiam să-i imităm pe Tom și pe Huck. Tanti, la fel și mama-mare erau nevoite să fie în

rol de Tuşa Sally, deşi nu semănau deloc cu ea, în afara faptului că adeseori îşi rătăceau şi ele ochelarii.

S-a discutat aprins, şi toată lumea era de părere că unul dintre cei doi, Tanti sau Nenea Ionel, care umblase la sertar după nişte acte, a pus din greşală cheia în vreun buzunar sau cine ştie pe unde şi că o vor găsi imediat. Mi-a fost teribil de milă de Nenea Ionel, care a mai scos un şir nesfârşit de „Moaş'sa pe gheaţă” tot mai mâhnit, pentru că se simţea într-adevăr vinovat, chiar credea că aşa s-au întâmplat lucrurile, iar lui Tanti îi tremurau mâinile mai tare decât alte ori. Mama-mare a venit cu îndemnul ei, al cercetării de tip Sherlock Holmes şi, culmea, noi am fost puşi să ajutăm, dar degeaba. Au căutat cu toţii, în cele mai improbabile locuri, până şi în cămară. Atunci mama s-a uitat pătrunzător la mine, care nu prea căutam, şi m-a luat deoparte. Nu i-a trebuit mai mult de un minut să afle tot adevărul: nu ştiam deloc să mint, deşi ţineam bine secretele, mai ales pe cele apărute de jurământul cu ciurma. Din păcate, nu apucasem să jur ceva. Cercetările s-au suspendat şi toată lumea, inclusiv Dina, Doru şi Matei, cărora n-apucasem să le spun nimic, a aflat că eu luasem cheia. Am urcat repede în pod, am adus cheia şi, fără o vorbă, i-am întins-o lui Nenea Ionel. Plângeam, dar nu foarte convingător.

Toată lumea se holba la mine. Nenea Ionel a trecut de la furie şi necaz în extrema cealaltă, a zâmbit uriaş, cum zâmbea numai el, apoi a început să râdă, teribil de înveselit, dar Tanti era încă prea tulburată ca să mă certe pedagogic. Mie îmi părea foarte rău, dar şi foarte bine, pentru surpriza rămasă, şi pe care urma să le-o fac celorlalţi din grup.

În aceeaşi zi, noi, copiii, ne-am întâlnit la bradul care era încă în picioare, iar verişoară-mea şi frate-meu au tăbărit pe mine cu reproşurile. Doru se abţinea, mijindu-şi doar ochii albaştri. Le-am spus că pentru ei trei şi din cauza lor o făcusem, că m-au tot bătut la cap cu sertarul închis, iar acum aflasem ce-i în el şi nici nu le mai spun nimic, dacă-i pe-asa! Erau morţi de curiozitate, şi au dat înapoi. N-am făcut senzaţie cu noutăţile mele, deşi le-am spus tot ce găsisem. Cum se întâmpla adesea cu secretele adulţilor, ele se dovedeau destul de neinteresante pentru noi. Era limpede că oamenii mari trăiau în altă lume şi doar ici-colo ne intersectam, mai mult din întâmplare, aşa, ca două cercuri din cartea de geometrie a Dinei.

După toată tevatura, cei doi proprietari ai scrinului au lăsat cheia în broasca sertarului. Ne-au adunat într-o zi şi ne-au explicat că acolo erau

documente și amintiri neinteresante pentru noi, ceea ce și văzusem, de altminteri. De caietul pe care scria JURNAL n-au pomenit însă. Am dedus imediat că acolo se află lucrurile cele mai importante.

Dina s-a interesat la școală ce înseamnă cuvântul ăsta și ne-a spus: să povestești tot ce-ai făcut în fiecare zi, de dimineața până seara. Ni s-a părut tuturor cam plictisitor, și mai ales pentru lumea adulților, în care nu se prea întâmplau lucruri frumoase, doar serviciu, treburi, cumpărături și griji. Totuși ne-am pus în cap să vedem ce-i cu jurnalul ăla și cine l-a scris.

Rămasă la vedere, cheia nu folosea la nimic. Sau, mai bine zis, faptul că o aveam sub nas nu ne ajuta, pentru că Tanti și Nenea Ionel nu plecau deodată de-acasă. Nu era nicio șansă să putem cerceta jurnalul, eram siguri că de-acum proprietarii vor fi mult mai atenți. Și totul din vina mea, mă acuzau ceilalți. S-a mai întâmplat ceva: Dina aproape că nu mai asculta planurile noastre, era tot mai îndrăgostită. Ni-l descria mereu pe Ștefi, ochii lui căprui mari, dinții lui albi cu strungăreață mică, părul lui castaniu cu breton, zâmbetul lui cu gropiță, ne povestea despre fiecare gest al lui și fiecare privire, îi analiza la nesfârșit fiecare cuvânt, râsul, tăcerea, pe scurt – o plictiseală! Ea însăși se uita tot timpul în oglindă, își critica nasul sau părul său, Doamne ferește, vreun coș apărut de nicăieri, și începuse să-și contureze ochii albaștri cu creion albastru. Era lângă noi și totuși nu era cu noi. Ne simțeam trădați: nimic din ce contase înainte pentru noi toți nu mai conta pentru ea. Dragostea e o calamitate pentru orice grup, mi-am dat seama încă de pe-atunci.

Și totuși, după numai o săptămână, s-a întâmplat un lucru care ne-a lăsat cale deschisă: a venit iar un plic în care era un anunț în chenar negru și toți bătrânii casei s-au îmbrăcat în negru și s-au dus la înmormântarea unui prieten. Ce bucurie! Părinții erau la serviciu și noi aveam toată casa pe mână. Astea erau ocazii rare și splendide.

N-am stat mult pe gânduri: ne-am dus țință la sertar. Ni se părea că, oarecum, proprietarii ne dădeau voie, din moment ce nu-l mai încuiiau. Din bucătăria care nu era separată de cameră decât printr-o ușă subțire, cu geamuri, venea un miros de ardei umpluți care nu tenta pe nimeni.

Am să-ți spun acum doar ce e mai important. Dina a luat imediat caietul negru pe care scria JURNAL. Pe prima pagină era numele întreg al lui Nenea Ionel. Înăuntru erau pagini scrise mărunț și caligrafic, cu cerneală neagră. Dina a citit singură, foarte tulburată, de ici, de colo, noi ne

învârteam pe lângă ea, dar ne tot dădea la o parte, ridicând cotul. Ne-am ocupat atunci, fără chef, de restul sertarului: lucruri de neînțeles, tot felul de acte despre care mai târziu am aflat că erau foste proprietăți, acum pierdute, „naționalizate” sau, cum spuneau toți, „furate”, apoi certificate de naștere și deces și căsătorie și acte de botez ale *în i* unor rude dispărute, taxa cimitirului și multe altele de același fel. Nici măcar fotografiile nu erau interesante, pentru că nu-i știam pe cei fotografiați, cu excepția fraților lui Tanti, care erau și într-o mare poză înrămată din casa lor și pe care ea ni-i amintea uneori cu regret, pentru că doar unul mai trăia, cum îți spuneam, cel care avusese papetăria de pe Strada 7 Noiembrie.

Doru, care ținea de șase, privind prin perdea de la una dintre ferestre, a dat alarma: se întorceau stăpânii. Am pus totul la loc, identic, și am închis sertarul. Apoi ne-am dus la brad, să aflăm ce ne povestește Dina. Părea însă mai departe de noi decât oricând și, la întrebările noastre întreite, răspundea oftând ca un om mare și scoțând, la intervale, câte o interjecție: „Ei!”, „Hm!”, „Țțț!”

Până la urmă, de-a lungul mai multor zile, am smuls de la ea ce aflase din jurnal. Nenea Ionel scria cum s-a îndrăgostit de domnișoara M., care era Tanti. Tatăl ei, unul dintre cei patru străbunici ai noștri care fusese prefect, nu-l agrea, mama însă, una dintre cele patru străbunice, da, și-l ajuta. De ce nu-l agrea tatăl domnișoarei M? Pentru că Nenea Ionel *mai fusese căsătorit* și fericit. Dar cei doi nu avuseseră copii. Soția dintâi îi murise, iar la moartea ei el a jurat că nu va mai cânta niciodată.

Îmi era greu să-l văd pe Nenea Ionel, care exista de la început numai alături de Tanti, în casa în care mă născusem eu, făcând parte din altă familie. Iată că viața se întindea mult dincolo de zidurile casei noastre și mult dincolo de zidurile vieții mele.

De domnișoara M., Ionel se îndrăgostise tare de tot și în tot jurnalul o numea „îngerășul” și „Draga mea mică”. Nu dormea din cauza ei, îi analiza orice cuvânt, orice gest, orice tăcere, ca Dina lui Ștefi al ei, i se părea când că ea îl urăște, când că, dimpotrivă, și ea simte ca el, se plimba de mână cu ea și uneori avea curaj s-o sărute. Domnișoara M. se juca cu el. Dina ne-a reprodus, din memorie, probabil și cu niște adăugiri sau omisiuni de la ea, un pasaj care o impresionase:

— *Scria cam așa*: Azi domnișoara M. a fost cum îmi place mie s-o văd. Era ca o Madonă. Părul pieptănat în sus nu-i mai acoperea fruntea, o bluză

mai albă decât zăpada, rochiță vânăta și pantofiori ce-o supărau la picioare. *Adică o strângeau pantofii, s-a simțit Dina datoare să ne explice.* A venit vorba și de cererea mea – *probabil când o fi cerut-o de nevastă* – și am întrebat-o dacă vorbește serios că numai la anul viitori M-a întrebat unde mă grăbesc. I-am spus: „Spre fericire”. Și ea a zis: „Să vezi când te voi avea între cele zece unghiute, n-ai mai dori să ne grăbim, eu sunt sâcâitoare, rea, certăreată, notează-ți, te rog, și asta în carnet”. *Am văzut bine că încă de pe-atunci îi plăcea lui Tanti să glumească! Mama-mare, numită în jurnal Dori, apărea ca ajutorul cel mai mare al îndrăgostitului, care promitea că o să-i arate toată viața recunoștință. Lucrul ăsta însă nu-l observasem.*

Am descoperit, așadar, de ce nu mai cânta Nenea Ionel, în gaura din mijlocul cântecului nostru, răsărea, cârlionțat și copilăresc, capul primei lui soții, Elena. Dar dragostea pentru cea de-a doua era atât de mare, încât, deși își ținea jurământul pe dinafară, cânta cu noi pe dinăuntru, și râdea și pe dinafară, și pe dinăuntru. Așa am aflat foarte devreme că fidelitatea pentru o dragoste veche încheiată și noua dragoste nu se exclude. Și mi-am dat seama că, pe lângă oamenii ei vizibili, o casă adăpostește și oameni invizibili, care-i fac pe cei care se văd să se poarte ciudat. Foarte multe încurcături dintr-o casă vin de-aici, de la oamenii invizibili.

Toți ne-am jurat (dar cu jurământul scurt, fără partea cu ciurma) că n-o să ținem jurnal. Într-o zi, l-am văzut pe Ștefi la poarta noastră și am fost teribil de dezamăgiți: un băiat oarecare, firav, aproape urâțel. Ochii mai degrabă mici, strungărează mai degrabă mare. Gropiță, eu, una, n-am văzut să aibă. Șaten era, într-adevăr, dar era un șaten ca nenumărați alți șateni. Mi-l închipuisem, după cât de preocupată era Dina de el, măcar ca pe Giuliano Gemma din filmul *Un dolar găurit*, pe care tocmai îl văzusem. Așa era el pentru Dina. Am fost foarte nedumerită, încă nu mă îndrăgostisem niciodată – poate doar de Giuliano Gemma și de Winnetou, nobila căpetenie a apașilor – și nu puteam înțelege nici în ruptul capului ciudățenia asta.

Tanti și Nenea Ionel aveau să fie primii pe care casa copilăriei mele i-a pierdut: ca Romeo și Julieta, au murit aproape deodată. Într-o zi, Nenea Ionel a fost dus cu salvarea. Tanti, care părea atât de tare, s-a prăbușit în altă zi și l-a urmat în același spital. N-au știut unul de altul, dar, când Nenea Ionel a murit, Tanti a tot întrebat de el, nu înțelegea de ce nu vine s-o vadă. Sau poate că înțelesese și tocmai de-asta întreba, între ei nu era nevoie de cuvinte ca să știe unul despre altul. Au părăsit casa și lumea împreună. Sunt sigură că s-au întâlnit undeva, la vama celeilalte lumi, unde el a așteptat-o.

Într-o zi, Nenea Ionel m-a vizitat în vis. Era zâmbitor, avea o cămașă aproape fosforescentă, pantaloni cu bretele și mustața albită îi tremura puțin, ca de bucurie. Am vrut să-l întreb ceva despre ce face acolo, dar s-a retras, ca și cum ar fi uitat să vorbească sau n-ar fi avut voie s-o facă. Nu, se vedea că nu trebuie să-i cer lămuriri. Atunci nu l-am mai întrebat nimic, m-am uitat zâmbind la el și imediat și-a regăsit și el zâmbetul uriaș care spunea: „E totul bine!”

SIL

Einstein, credeam c-ai murit!

Era totul bine, cu excepția vremii. Vacanța începuse de două zile. Ploua și nu prea aveam ce face – pe atunci Brașovul era un fel de Londră a României, n-aveai voie să vii fără impermeabil cu glugă în orașul de la poalele Tâmppei, nici măcar vara –, iar mama-mare, în grija căreia fuseserăm dați, și-a luat umbrela ei neagră din cuier, ne-a spus s-o așteptăm, că vine imediat și vom face împreună cel mai important lucru pe care l-am făcut vreodată. Am vrut să aflăm ce, dar nu ne-a spus decât:

— Așteptați-mă și aveți grijă! Trebuie să fiți foarte cuminți, altfel *nu vă primesc!*

Asta ne-a derutat pe toți patru. Cum adică nu ne primește? Unde? N-am înțeles decât că era ceva ispititor și dacă nu eram cuminți, adio! Dar *adio ce* nu știam!

— Să aveți grijă unul de altul și mai ales de Anuța, niciunul să nu facă ceva rău, dacă nu vrea să fie lăsat deoparte din ce urmează să facem. Iar tu, Dina, stai cu spatele mai drept, de câte ori să-ți spun! Să nu credeți că e un joc, nu, e ceva serios, e de oameni mari.

Vorbea pe un ton atât de solemn, atât de diferit de cel glumeț cu care eram obișnuiți, încât chiar am fost cuminți toți patru, ceea ce era o situație nefirească pentru noi: făceam prostii cu duiumul, și tot timpul. Nu mai departe decât în dimineața precedentă am stat, doi câte doi, la cele două ferestre ale bunicilor și de acolo am împușcat în stradă cu sâmburi de cireșe. Mâneam o cireasă, apoi țineam sâmburele alunecos între degetul mare și cel arătător, ținteam un om care trecea pe sub fereastră și apăsam. Sâmburele pornea ca din pușcă. Din fericire ne greșeam sistematic ținta, oamenii „scăpau cu viață”, dar Matei a nimerit o dată, absolut din întâmplare, o doamnă uscățivă care mergea repede-repede, și-atunci ne-am aplecat

fulgerător sub pervaz, râzând încântați, în timp ce strigătele supărate ale doamnei se tot depărtau. Am crezut că am scăpat, dar după puțin timp, când s-a întors de unde o fi avut treabă, femeia și-a luat răgaz să sune la poartă, la fosta sonerie de la cabinetul domnului doctor, și, când mama-mare a venit de la bucătărie la fereastră, ștergându-și mâinile de șorț, ne-a pârât. A trebuit să renunțăm la joc, de altminteri lichidasem și cireșele, așa că n-am regretat. Acum însă eram tăcuți, eu oftam din când în când de așteptarea greu stăpânită a unei mari bucurii. Doru dădea din picioare pe marginea scaunului și Dina l-a oprit cu asprime s-o mai facă, iar el a ascultat-o timid, lăsându-și capul între umeri, foarte conștient că greșise, dar spunându-i totuși, în șoaptă, că nici ea nu-și ține spatele drept, lucru pentru care era mereu certată. Noi, verii lor mai mici, aproape că n-am mai avut curaj să ne clintim. Matei, care era bandajat la gleznă după ce stătuse seara ore întregi cu piciorul în apă de Burow, pentru că alunecase pe stradă și făcuse o entorsă (se vede că-l ajunseseră blestemele doamnei împușcate cu sâmburele), nu îndrăznea nici măcar să se scarpine, ca să nu fie exclus din ce urma să facem. Nimeni nu voia să rămână pe dinafară la treburile speciale de oameni mari, care erau mult mai interesante decât toate jocurile noastre, ca orice lucru interzis.

S-a discutat, dar în șoaptă, despre ce se va întâmpla cu noi. Ca de obicei, fiecare avea altă părere, mai puțin eu, care imitam întotdeauna pe câte unul dintre ei. Dina a spus că pesemne e vorba de găsirea gangurilor secrete care conduc din pivnița noastră dincolo de zidurile cetății și că mama-mare se dusesse după uneltele necesare. Operațiunea asta rămăsese baltă când ne-am îmbolnăvit de pojar și când strada a rămas știrbă de o parte din case. Fratele ei credea că e cu totul altceva, de pildă zugrăvirea zidurilor interioare ale casei, care erau într-o stare jalnică. Asta i-a dat o idee lui frate-meu, și a zis că o fi ceva legat de *cocoșeii* care stau în zid. Mi-a plăcut grozav presupunerea lui și am avut curajul să le zic, în sfârșit, gândul care mă frământa de când auzisem prima dată despre asta.

— Da cocoșeii cum stau nemișcați în zid? Nu mor?

La început n-au înțeles, apoi însă au început toți trei să râdă de mine, dar de data asta am reușit să mă apăr foarte bine:

— O să vă spun! Că n-ați fost cuminți și n-ați avut grijă de mine, care sunt cea mai mică, și ați râs de mine și v-ați bătut joc!

S-au oprit imediat, deși în viața mea nu-i pârâsem, dar riscul era prea serios. Fiind cea mai mare, Dina a avut chiar răbdare să-mi explice:

— Nu e vorba de cocoși din ăia care cântă cucurigu. (Cât pe ce să înceapă iar să râdă toți de mine, și băieții și-au pus mâna la gură, să nu se vadă.) E vorba de bani de aur.

Dumnezeule, bani de aur! Asta m-a lăsat cu gura căscată, deși, după mine, niște cocoși mici și drăguți ar fi fost mult mai distractivi decât banii. Dar în foarte multe povești apăreau banii de aur. Fusesem și la un film, care se chema *Goana după aur*, și la care toți am râs în hohote.

— De ce se cheamă cocoșei, dacă nu sunt cocoșei? am vrut totuși să știu.

Asta nu mai putea nimeni să-mi zică și de altminteri nu văzuserăm în viața noastră vreun ban de aur adevărat, în afară de pozele din *Punguța cu doi bani* și din basmele lui Wilhelm Hauff. Doru și Matei au presupus că sună într-un fel care, probabil, e ca un cântec de cocoș. Aveam să aflăm curând, pentru că acum eram cu toții siguri că asta-i treaba de oameni mari care ni se va propune.

Când s-a întors mama-mare, după vreo zece minute, m-am repezit s-o întreb eu prima, în timp ce-și puneă jos umbrela deschisă, să se usuce:

— E vorba de cocoșei? îi căutăm?

Mama-mare n-a priceput nimic, s-a încruntat, apoi imediat a priceput și și-a dus mâna la gură:

— Să nu mai spuneți *niciodată nimănui* vorba asta. Niciodată! a repetat. Nu facem parte dintre cei bogați, chiar dacă tatăl meu a fost prefect și avea la uniformă nasturi de aramă cu pietre semiprețioase. Acum am făcut din ei broșe. Dacă ar fi avut nasturi de aur sau cu diamante, ar fi fost altceva. Dar n-are a face, e foarte periculos să vorbiți despre... Dacă vreunul dintre voi o să spună, *nu-l mai primesc*... nu mai este cu noi, ceilalți. Ana, mielușeaua mea, tu ești cea mai mică, spune-i lui mama-mare dacă ai înțeles că nu trebuie să mai spui cuvântul ăsta *niciodată nimănui*. Dina, mielușeaua mea – și Dinei îi spunea la fel –, tu ești cea mai mare, să nu-i spui lui Ștefi, chiar dacă-l iubești, promite-i lui mama-mare.

Am dat din cap că da, amândouă, speriate. Avea o față foarte expresivă, dacă voia, în ciuda ridurilor sau poate chiar din cauza lor, cândva luase niște lecții de actorie, iar acum figura ei era un amestec de groază, amenințare, multă mirare și un strop de mânie. De multe ori ne recita într-un mod care, din păcate, pe noi ne făcea să râdem, pentru că vorbea cu tonuri diferite, când groase și adânci, când înalte și dulci, iar poeziile deveneau mici scenete, cu cât mai tragice, cu atât mai caraghioase pentru noi. Eram la vârsta cea bună când totul te face să râzi, chiar lucrurile de plâns. Ca de

atâtea alte ori când ne-am propus să fim cuminți, iată că făcuserăm iar o prostie, deși fără vina noastră. Efectul expresiei bunicii a fost de durată. Până acum n-am mai vorbit nimănui despre cocoșei.

Mama-mare a revenit după un timp la fața ei obișnuită, piele luminoasă, neatinsă vreodată de soare, spre deosebire de noi, care vara ne bronzam, la ridurile calme și la conturul rotund al chipului încadrat în părul alb, scurt, tuns „bubi”, și ne-a chemat în jurul ei. A scos din poșetă cinci carnețele cu coperte ale căror desene imitau pielea de crocodil. Eram foarte atenți la ce urmează. Și ne-a spus că de azi vom face parte din să le o societate secretă. Că a fost la librărie să cumpere pentru fiecare un carnețel care nu trebuie pierdut, nici arătat.

Ei, da, fac și acum parte dintr-o societate secretă, din moment ce nu mi-am dat demisia și nici n-am fost dată afară. Am și dovada, carnețelul cu copertă care imită desenul pielii de crocodil. Societatea din care fac eu parte, singura care m-a atras vreodată și în care am intrat, e foarte strictă și foarte pașnică.

Nu oricine are calități suficiente ca să devină membru să asta e limpede. În casa noastră am fost doar 5 din cei 12 locuitori permanenți, plus unul navetist pe aceeași stradă, Maia (bunica paternă, căreia-i scurtasem astfel numele de „mamaia”). sa de pe viață. Cei 5 sunt, în ordinea vârstei: mama-mare, pe numele ei Ana-Dora-Sara, care a fost inițiatoarea și președinta de onoare a selectei și exclusivistei societăți. Dina, care a intrat la 11 ani, Doru, care a intrat la 9, Matei, la 6, iar eu, Ana, sunt membră SA de la 4 ani, adică din ziua aia ploioasă de iunie.

— Cărnulul îl puneti bine. Aveți voi ascunzătorile voastre, știu eu, a spus mama-mare, fără drept de replică.

Așa era. În ce mă privește îmi strângeam ca veverița tot felul de bomboane, batoane de ciocolată, jucărele, într-o nișă de sub masa noastră, pe care n-o controla nimeni. Eu eram pusă să șterg praful sub masă, pentru că făceam asta aproape fără să mă aplec, în timp ce pentru părinți ar fi fost ca un exercițiu de gimnastică de tip mersul piticului, deci adăpostul era absolut sigur. Acolo aveam să-mi țin cărnulul. Dina avusese inițial ideea să folosească pianul lui Tanti pe post de ascunzătoare, ridicându-i capacul negru, dar obiectul ăsta a dispărut curând din casă. Verișoară-mea, care ținea mereu cură de slăbire, deși era slabă, și-a pus atunci toate cadourile culinare primite (borcane cu dulceață, dropsuri, biscuiți și ciocolată) sub pânza căptușelii de la divanul de catifea pe care dormea când locuia la

parter, strecurându-le printr-o gaură pe care a tot lărgit-o, spunând că le-a mâncat. Într-o zi, la curățenia de Crăciun, un borcan a căzut și totul a fost descoperit. Diferența dintre noi era că eu ascunseseam dulciurile ca să le mănânc, ea ca să nu le mănânce și așa mi-am dat seama că doi oameni pot face sau zice strict același lucru din motive opuse. Băieții aveau și ei locurile lor, dar nu ni le spuneau.

Cu un pix roșu, și el abia cumpărat, mama-mare a scris pe toate carnetele *Societatea SIL*. Pe-atunci eu nu știam să citesc decât literele mari, dar mi se explica totul. Ulterior am parcurs adesea carnetelul, așa că îl știu pe dinafară. Are 120 de file, pe care mama-mare le-a numerotat într-o altă zi, ca să-l putem folosi ca pe-o carte. La sfârșit era cuprinsul, iar la urmă de tot o etichetă pe care scrie *Fab. H. Petrești. Prețul Lei 1, 50*.

Pe ceea ce aș numi azi forțaș sunt trecute scopurile societății în general (pentru că erau și scopuri particulare). 1. sănătate, 2. bună purtare, 3. bună învățătură, 4. Îndreptarea lumii. Toate scopurile sunt pe viață. Scopurile particulare erau cu apropo: să nu ne certăm unii cu alții, să vorbim politicos cu oamenii mari, să fim foarte ordonați. Aici mama-mare ne-a detaliat: când venim acasă să nu ne „aruncăm paltonul, sweaterul, fularul, mănușile peste tot”, să avem un loc unde să le punem, mereu același. În privința sănătății erau expuse regulile de igienă și un fel de reguli sportive și medicale pentru a obține un trup sănătos. Mama-mare era nevastă de medic și, în plus, făcuse studii pedagogice. La pagina 1 mai erau înșirate patru lucruri, pe-atunci de neînțeles, numite „Virtuțile mele”: cumpătare, curaj, prudență, dreptate.

La pagina 3, numele și adresa, Strada Maiakovski (fostă Sfântu Ioan) și anul înființării societății. La pagina 5 rubrica *Telefoane*. La pagina 11, *Adrese* (la mine încă nu se puteau completa). Urmează o mulțime de pagini albe. Pesemne că mama-mare conta pe un număr mare de prieteni, pentru că abia la pagina 31 e rubrica următoare: *Greutatea și înălțimea*, care ar fi trebuit luate lunar, dar de fapt sunt trei cu totul: 17 iunie, 1 iulie și 8 septembrie anul următor. La prima notare eu aveam 15 kg și 300 de grame și 90 de centimetri. Foloseam cântarul medical al lui tata-mare, pe care scria *Hess Sibiu* și „numai pentru persoane”, cântar manual, cu o greutate rotundă, care se deplasa pe o scală metalică. Mergea până la 150 de kilograme, prilej de glume și amenințări reciproce. Doar Nenea Ionel, la cei aproape doi metri ai lui, bătea spre sută. Înălțimea ni se lua cu metrul de croitorie, stăteam sprijiniți de prag și era marcată cu creionul în pragul ușii.

Cam toți trișam, ne înălțăm un pic pe vârfuri, dar eram dibuiți și aduși la adevărata noastră micime. La pagina 75, *Media generală în clasele...* rămasă tot goală, la mine, că nu eram la școală. La pagina 51, *Vaccinuri*. Aici făcusem, în ordine: antivariolic, antidifteric, antipolio și antitetanic, cele mai multe cu rapel. La pagina 55, *Ce boli am avut și când*. Apoi iar nu mai e nimic până la penultima pagină, 119, unde, la rubrica *Diverse* e trecut, cu totul neașteptat, doar locul în care se află mormântul străbunii.

Ideea cu purtarea și învățătura nu-i entuziasma pe cei mai mari, prea semăna a școală, dar pe mine, care încă n-o începusem, nu mă deranja deloc. Dar scopul ultim, îndreptarea lumii, era grozav pentru toți. Ne-am hotărât s-o facem de îndată. Zile întregi am tot căutat pe cine sau ce am putea îndrepta.

Curios, deși lumea e mare și strâmbă, și oamenii la fel, mari și strâmbi, multă vreme n-am găsit nimic și pe nimeni demn de a fi îndreptat. Noi nu intram în discuție, firește. De exemplu, chiar în acele zile ne făcuserăm obiceiul să mergem pe Cetățuie, un mic deal cu cetate la câteva minute de casa noastră, și să fumăm „liane”. Lianele sunt, cum cred că știi, plantele lungi care duc de la un pom la altul și de care Tarzan, adică Johnny Weissmüller, în jungla din filmul *Tarzan, omul-maimuță*, se agață și zboară chiuind, cum tocmai văzusem la cinematograful. Firele noastre de pe Cetățuie erau mult mai subțiri, nici vorbă să țină un om, oricât de firav, în schimb arătau ca niște țevușoare căptușite cu măduvă albă, numai bune de fumat. Dina și Doru le tăiau, le puneau în gură, le aprindeau și pufăiau. Uneori se lăsau înduplecați să ne lase și pe mine și pe Matei să încercăm. Așa că nu mă mai întreba dacă am fumat vreodată, află că la patru ani fumam deja și îndreptam lumea. Nu ne-a dat prin gând să nu mai facem asta, ar fi fost prea simplu, noi căutam ceva mai greu și mai interesant. Trebuia să fie și mai primejdios. Până la urmă s-a ivit un prilej. Să-ți povestesc.

La una din porțile mari, din lemn, de pe Strada Castelului, cum îi spuneam pe numele vechi, deși atunci se numea Pavlov, aveam un prieten: un câine-lup sau, în orice caz, o corcitură de ceva cu câine-lup. După ce ne-am contrazis o zi întreagă în legătură cu numele cel mai potrivit, am convenit să-l botezăm Mitică sau Miticuțu (adică Miti-cuțu). Numele nu i se potrivea, pentru că numele era prea mic pentru un câine așa de mare, dar ne plăcea.

Se lăsa hrănit de stăpânii casei, totuși refuza să intre în curte, să i se pună lesă sau să fie în orice fel supus și prizonier al cuiva. Iarna îl găseam tot

afară, oricât de frig ar fi fost. Îi puneam un carton și o pătură veche, lângă poartă, pe astea le accepta. Îi dădeam parizer. Vara, toată lumea îi turna apă rece în castron. Cel mai liber câine pe care l-am văzut vreodată, și foarte inteligent. Știa să evite pericolele. Când i se dădea de mâncare nu se repezea, ca toți ceilalți, înghițind pe nemestecate, o lăsa mult timp lângă el, de parcă nu i-ar fi păsat, apoi o cerceta temeinic înainte s-o mestece încet și cu grijă, așa cum, de altminteri, eram învățați și noi să facem, aproape la fiecare masă luată cu tata-mare. Pe vremea aia mulți oameni otrăveau câinii, unii doar pentru că îi deranja lătratul. Miticuțu nu lătra, dar dacă era supărat mârâia și-și arăta colții. Avea un fel foarte grațios și degajat de a-și încrucișa labele din față, ca un om care stă picior peste picior. Nu știam câți ani are, mie mi se părea cam bolnav, că avea tot felul de răni pe labe. Am încercat să-l dau cu apă oxigenată, din aia care sfârâia albă pe rană, dar, spre deosebire de noi care eram atât de obișnuiți, că nici nu ne mai ustura, a făcut urât de tot, și-a arătat colții. Ce te mira la el, fată de alți câini, era o mare tristețe. Parcă era un om melancolic. Parcă trăise ceva foarte rău și ținea minte. Parcă nu mai voia nimic de la lumea asta. Nu dădea din coadă, ca orice câine. Nu-l puteam înveseli, deși ne jucam cu el și-i râdeam, ca să-l obișnuim și pe el să râdă, cum fac părinții cu bebelușii. De câte ori treceam pe-acolo ca să urcăm pe Tâmpa (telecabina nu exista), aveam grijă să-i aducem ceva de mâncare, și uneori Miticuțu venea cu noi.

Într-una din zile nu l-am mai găsit la poartă. Nu ne-am alarmat, credeam că e într-una din turele lui singuratic. Dar nici a doua zi nu era, și nici într-a treia nu apăruse. Brusc, am fost siguri că i s-a întâmplat ceva rău. I-am pândit pe stăpânii casei și n-am avut noroc, a trebuit să ne întoarcem acasă neliniștiți și nelămuriți. A doua zi, din vecini a ieșit o femeie care ni s-a părut de la început rea și ne cam intimidă. Am întrebat-o totuși de Miticuțu, ea a spus că nu-l cheamă așa, ci Wolf, și că l-au luat hingherii. Mitică, adică Wolf, se luptase ca un leu, dar până la urmă îi prinseseră botul cu o botniță-gheară și l-au luat în cușcă. Ne-a mai spus, fără milă, că l-au dus să-l omoare și că din pielea lui se vor face mănuși. Cred că nu iubea câinii și pe copii nici atât, poate chemase chiar ea hingherii? Am mai văzut-o, de câteva ori, și mereu cu groază. Ca membru să te simțeai obligat s-o îndrepti pe scorpie, dar, vorba e, cum? Nu ne dădea nimic prin gând.

Am început să plâng, dar și ceilalți erau schimbați la față și tulburați cum nu-i mai văzusem. Auzi, mănuși din Wolf, adică din Miticuțu! Femeia ne-a întors spatele și a plecat. Părea mulțumită. Am ajuns acasă într-un hal fără

de hal. De data asta trebuia să ne aliem cu cineva din tabăra adulților, lucru pe care îl evitam, din instinct, cât puteam. De fapt ne-am aliat cu cineva din tabăra bătrânilor și ne era mult mai ușor să facem asta. Cel care s-a dovedit mai *i* lovit de povestea noastră a fost uriașul nostru Nenea Ionel. La fel ca Miticuțu și el avea un nume care nu i se potrivea, pentru că era prea mic pentru un om atât de înalt, chiar dacă acum era puțin adus din umeri.

Nu știu exact ce-a făcut și unde a fost, a lipsit de-acasă toată dimineața următoare, apoi la masa de prânz, apoi toată după-amiaza. Către ora 6 abia, când Tanti era deja foarte alarmată, soțul ei s-a întors supărat și, îmi pare rău să zic, înjura de mama focului. Nu mai spunea doar „Moaș'sa pe gheață”, cum îl mai auzisem, ci spunea cuvinte cu adresă. Și la urmă, vorba lui favorită și de neînțeles:

„Porcu' de Ninel!” Dar în brațele lui era Mitică, unul învins, străin, nu așa cum îl știam noi, victorios chiar dacă trist, atent, bun, deștept. Era o jale să-l vezi: plin de sânge pe bot, cu falca fracturată, slăbit, cu răni pe trup, iar ochii lui, oricum triști, erau acum și speriați. Nenea Ionel l-a lăsat cu grijă jos, unde Tanti i-a făcut imediat un loc dintr-un halat de molton, curat și moale. Mitică sau Wolf și-a lăsat capul peste labe, horcăind și tresărind la orice atingere. Tanti a început să dea o mulțime de telefoane pe la cunoscuți, căuta un veterinar și până la urmă a găsit pe cineva care cunoștea unul. Omul a venit abia pe la xo seara și i-a făcut lui Mitică o injecție, ca să doarmă și i-a îngrijit falca. Nouă nu ni s-a dat voie să-l privim, ba mai mult, am fost trimiși cu asprime la culcare. În următoarele săptămâni veterinarul a tot venit, ne-am împrietenit cu el. Ne-a spus că Miticuțu e bătrân, are îî ani, ceea ce înseamnă vreo 80 în lumea câinilor și trecuse prin multe în viață, că are un știu câte boli și căpușe.

— Vă dați seama? Ar trebui să-i spunem dumneavoastră, a remarcat verișoară-mea.

Doctorul i-a tot făcut injecții, l-a oblojit, l-a bandajat. Noi veneam și, cu mare atenție, îl mângâiam foarte ușor, la nesfârșit și, după ce l-au scăpat de căpușe, ni s-a dat voie să ne lipim capul de trupul lui. Îi auzeam inima și respirația, îi simțeam căldura. Între timp câinele începuse să-și recapete privirea obișnuită, să-și încrucișeze liniștit și cu grație labele din față, să aibă încredere în cei din jur și se obișnuise și cu bătăile pendulei, la care tresărea, la început. Nu mai tremura când te apropiai de el, iar rănila i s-au

vindecat. Se uita cu noi la seriale, la televizorul de pe scrinul cu șase sertare. Părul îi lucea ca niciodată înainte.

Nenea Ionel era cel care-l ducea acum la plimbare zilnic, pe orice vreme. Miticuțu acceptase o lesă frumoasă, făcută de domnul Blau, curelarul, din niște cordoane de-ale lui Tanti, dar cel care părea tras în lesă era Nenea Ionel, în timp ce Mitică dicta drumul, ca un stăpân.

— Are locurile lui, ne-a povestit râzând unchiul mamei. Are oase pe care și le-a ascuns în anumite tufișuri și m-a dus pe la ele. M-a tras la un moment dat pe Strada Postăvaru, și a intrat într-o curte, cu mine după el. Și ce să vezi? Acolo era o cuconiță care a ieșit valvârtej și-a început să țipe: „Einstein, Einstein, credeam c-ai murit! Ce bine că trăiești!” Ea îi spunea așa, nu știa nici de Wolf, nici de Mitică. Iar Einstein al ei și-a apropiat botul și-a mirosit-o cu bucurie, în timp ce ea s-a ghemuit și l-a îmbrățișat ca pe-un copil. M-a descusut ce s-a întâmplat cu el, i-am povestit. Mi-a spus că era obișnuită ca el să vină măcar la două zile o dată, pe la ora 3 după-masa, ca acum, iar ea îi dădea întotdeauna de mâncare. „E cel mai inteligent câine pe care l-am văzut”, a spus.

— E un câine foarte deștept, a întărit Tanti, deci așa supraviețuia, avea cantina lui, avea o soluție de rezervă și rezerve de mâncare, și câțiva oameni care-l iubeau.

Nu uitaserăm că societatea noastră secretă avea drept scop ultim îndreptarea lumii. Ne-am propus s-o îndreptăm pe femeia care chemase hingherii și mai ales pe hingheri. Nu era simplu deloc. Am amânat deocamdată căutarea hingherilor, era prea complicat, iar Nenea Ionel n-a vrut să ne spună unde-i găsim, a zis că nu-i un loc pentru copii. Am urmărit-o în schimb pe scorpie, într-o zi, când mergea la piață. Abia se târa. A vrut să ia gogoșari, dar a zis că-s prea scumpi și a început s-o certe pe femeia care-i vindea, apoi a luat niște cartofi după ce s-a tocmit îngrozitor, apoi o funie de ceapă („Să ți-o pui de gât”, l-am auzit pe țăran bodogănind, într-atât îl enervase). Era clar că n-o iubește nimeni și că nici ea nu iubește pe nimeni. Dar, tocmai când ne făceam cele mai cumplite planuri de răzbunare (să-i punem o coajă de banană la intrare, ca-n benzile desenate cu Pif, să-i punem piedică, cum făceam între noi, pe stradă, să-i punem niște mănuși în cutia poștală și să scriem pe ele „Wolf te salută”), am aflat de la cei din casa de alături, a cărei poartă îl găzduise pe Miticuțu, că femeia a murit brusc, în somn. Ni s-a părut o moarte prea ușoară pentru un om atât de rău (în cărțile cu indieni, un om atât de rău nu scăpa măcar fără o scalpare), dar președinta

societății a spus că nu trebuie să judecăm așa, că e rău și nu e demn de un membru să nu știm ce viață a avut femeia și de ce ajunsese în halul ăla și că în niciun caz nu trebuie să faci rău cuiva. „Păi atunci pe cine și cum să mai îndreptăm?” am întrebat, pe bună dreptate, zic eu. „Cu voi trebuie să începeți!” a spus mama-mare ca și cum era un lucru evident. Nu ni se părea deloc amuzant, deci nici nu ne-am grăbit să-i urmăm sugestia.

Între timp a venit Crăciunul, dar cadoul nostru sosise deja și ne jucam cu el, cu grijă, de când știam că e, în felul lui, cel mai bătrân din casă și ar trebui să-i spunem *dumneavoastră*. Adevărul e că nu ne impresiona și nici nu ne deranja bătrânețea, o percepeam la locul ei, în ordinea lumii. Casă, ea însăși foarte bătrână, nu părea mirată de noul locuitor, cred că mai avusese câini cândva, și l-a acceptat imediat pe Miticuțu. Din anul următor – eu aveam aproape 6, de-acum – mama-mare a început să mă implice, înainte de Crăciun, la pregătirea a doua feluri de mâncare. De ce mă chema tocmai pe mine nu înțeleg. Eram cea mai mică și n-am fost niciodată pricepută la bucătărie. Din păcate, lucrurile nu s-au ameliorat, cu timpul. Primul fel era turta dulce: niște turtulițe cu miere, de toate formele, înstelate și înflorate, cu gaură la mijloc, de agățat în brad, și care aveau o calitate ciudată: începeau prin a fi tari ca piatra și se înmuiau odată cu trecerea zilelor, iar termenul de garanție era măcar de un an, nu se stricau, nu mucezeau. Erau mâncarea ideală pentru depozitat, iar în vremurile pe care le străbăteam nu strica să te știi la adăpost, spunea mama-mare. Trăia și ea, ca sora ei, cu trauma celor două războaie prin care trecuse și nu excludea nici ea posibilitatea unui al treilea. I-am spus că și Miticuțu face la fel, și el are depozite. Am trecut sub tăcere depozitul meu din ascunzătoarea personală. Al doilea fel era pasta de pește tradițională, de la mesele noastre festive.

— Spală-te pe mâini, mieluseaua mea, mi-a spus mama-mare, ca soție de medic și noră de păstor ce era.

— Dar tocmai m-am spălat, am protestat eu.

— Nu-i nimic, mai spală-te o dată, n-o supăra pe mama-mare, a insistat ea, și eu m-am supus, știind că oricum n-am de ales.

Totul era pregătit pe masa acoperită cu o mușama curată: conserva care nu mai era „Robert”, ca-n rețetă, ci ce se putea găsi încă la Alimentara, desfăcătorul cu cheiță, castronul de porțelan, furculița de argint și mica sită, ceapa curățată, lămâia zemoasă, cu coaja netedă și miezul parcă lăcuit, boiaua, căreia îi spuneam, ca-n tot Ardealul, *paprika*. Mama-mare știa un soi de poezioară în care modul de lucru era pus în legătură cu mersul

stelelor pe cer, bucătăria fiind un semn al ordinii cosmice: „Lucrează liniștit și frumos, / Ca al stelelor mers armonios / Doar așa merită!”

Mă uimea puțin acest al treilea vers concluziv, cam abrupt. Grija ei principală era să nu arate urât masa de lucru, să fie tot timpul curată și elegantă. Așa învățase în anii ei de școală, pe vremea când fetele făceau la cursuri și lucruri practice și utile pentru viață. Scoteam coloana vertebrală a sardinelor, scurgeam cu grijă tot uleiul, frecam untul și plângeam la rasul cepei pe răzătoarea mică. Operațiunea cea mai migăloasă însă, mai ales pentru că făceam o cantitate dublă, era trecutul ouălor fierte prin sită. Nu exista robot de bucătărie. Ca să meargă treaba, în timp ce mă învăța ce să fac și era cu ochii pe mine, mama-mare îmi spunea povești de familie, despre mulții ei frați, care n-o prea nimeriseră cu nevestele, sau despre rudele ei din ramura armenească și jeleul de gutui, despre tatăl ei, prefectul pe nume Adalbertus, și frumoșii lui nasturi de la uniformă deveniți broșe, sau despre întâlnirea cu tata-mare. Asta îmi plăcea în mod deosebit pentru că era chiar ca-n povești și o puneam să mi-o repete.

— Era în luna iulie...

— Înainte de ziua ta de naștere, de pe 20...

— Da, mai era o săptămână. Eram la Vâlcele, la băi. Locuiam cu Magda (adică Tanti) la vila Aurora, urma să vină și Ionel, erau deja logodiți. Trebuie să-ți spun, mielușeaua mea, că stațiunea asta arăta atunci mult mai bine ca azi, era curată, avea un aer elegant și confortabil și liniștit... bine, bine, e de-ajuns, poți să-l pui în castron... (se referea la untul din care scosesem toată apa, incredibil câtă apă putea să iasă din el, parcă plângea!). Uite sita, uite ouăle, curăță-le bine, te roagă mama-mare. Așa, era poate prea liniștit, fiindcă ne plictiseam, timpul trecea prea încet. Mai jucam tenis...

Știam ce înseamnă asta. Nu așa cum jucau, sub îndrumarea unchiului, Doru cu Matei, cu fulgerătoare lovituri razante, ci cum jucau tinerele pe atunci, care erau în rochie peste genunchi și erau învățate să dea lovituri grațioase, ca să se ducă mingea cât mai sus, până-n cer, și partenerul de joc să aibă timp s-o preia.

— După-amiaza ne plimbam, seara ne întâlneam cu câteva cunoștințe, dar aveau o conversație foarte...

— Proastă, spuneam eu încântată.

— Ăă... hai să spunem... limitată. Nu erau amuzanți. Prânzeam de regulă la restaurantul din centrul orașului, a continuat ea povestea, avea și terasă, dar în ziua aia bătea vântul, așa că am preferat să ne refugiem înăuntru. Fete de masă galbene ca lămâia din mâna ta, apretate, mese împodobite cu câte un trandafir roșu într-o văzuță. Ne-am așezat foarte departe de ușa de intrare și foarte aproape de ușa de la bucătărie, una din aia dublă, fără clanță, s-o poți împinge când ești cu farfuriile pline în mână, așa că ne deranja du-te-vino-ul chelnerilor. Dar n-aveam de ales, era singura masă liberă. Măgduța tocmai îi spusese unui chelner foarte amabil și glumeț ce să ne aducă și ne uitam în jur cine mai e în local, era plin-ochi, cum spuneam. Ceva mai încolo era un domn caraghios, foarte scrobit, parcă înghițise un băț, și care se strâmba la fiecare înghițitură de ciorbă, Magda mi l-a arătat și tocmai râdeam în hohote, soră-mea mă făcea mereu să râd, și-acum mă face. Și-atunci s-a deschis ușa și l-am văzut!

Un bărbat complet necunoscut. Avea ceva foarte serios și hotărât pe față și ochii – mult mai târziu am văzut că-s verzi, că ai mei, dar mai deschiși – erau ca laserul, îți treceau prin piele.

Nu știam ce e laserul și mi-am imaginat un fel de argint-viu, ca la termometru, ceea ce s-a dovedit mai târziu una din multele mele închipuiri greșite. Argintul-viu mă preocupa pentru că eram amenințați că, dacă spargem termometrul și argintul scapă afară, transformat în mici biluțe, n-o să-l mai putem prinde niciodată, fuge prin toată camera. Într-un fel, mereu am regretat că n-am spart niciun termometru, să-l văd cum aleargă ca o ființă.

— S-a uitat drept la mine, care încă râdeam. M-am oprit imediat, stingherită. Și exact din clipa aia, fără nici cel mai mic motiv, *am știut că e el*.

— Cine el? am întrebat, deși cunoșteam răspunsul, dar nu mă plictiseam să-l tot aud. Aproape toate lucrurile pe care le făceam pe-atunci aveau însușirea asta: nu mă plictiseau, deși le reluam la nesfârșit.

— El, bărbatul meu, bărbatul vieții mele, știam c-o să mă mărit cu el, orice-ar fi.

Urmarea o cunoșteam: tânărul doctor al stațiunii și-a scos pălăria și a căutat din priviri o masă liberă. A văzut că toate sunt ocupate, și-a pus pălăria pe cap, a dat să se întoarcă pe călcâie și să iasă, dar mama-mare zicea că gândul ei nu i-a dat voie s-o facă. Toți patru nepoții știam precis că mama-mare deține o deosebită putere psihică și de multe ori ne-a

demonstrat cum, cu ochii închiși, știe la ce culoare ne gândim fiecare. Chiar o făcea, nu era un truc, suntem patru care putem depune mărturie! Și să nu-ți închipui că ne gândeam la culoarea preferată, de pildă eu la roz sau lila. Se pare că în tinerețe avea și o capacitate ieșită din comun de a detecta apele subterane. Atunci, la Vâlcele, când gândul ei i-a oprit bărbatului cu ochi verzi plecarea, lângă el a venit în grabă chelnerul cel simpatic, care l-a rugat să aștepte un moment, apoi a revenit la cele două tinere, întrebându-le dacă s-ar supăra ca domnul acela din ușă, care e doctorul stațiunii, să ia loc la aceeași masă cu ele. Mama-mare, care era pe-atunci o tânără cu zulufi blonzi-castanii, s-a grăbit să spună da, obținând o privire severă de la sora ei, nu pentru răspunsul cu care era de acord, ci pentru că n-o lăsase pe ea, sora mai mare, să vorbească, după regula nescrisă a bunei-creșteri. Au mâncat deci împreună, doctorul un meniu foarte sobru, iar fetelor le-a fost rușine cât de multe comandaseră, din pură lăcomie, dar nu mai era nimic de făcut, chelnerul luase deja comanda. La plecare, tânărul cel serios și care mânca puțin a luat trandafirul roșu din vază și i l-a dat ei, surorii mai mici.

Eu una nu-l vedeam pe tata-mare făcând un asemenea gest. Dar iată că o făcuse. L-am întrebat odată dacă-i adevărat. Tata-mare mi-a răspuns că da, luase trandafirul din vază și i-l dăduse acelei tinere care era acum bătrâna mama-mare a mea, a fratelui meu și a verilor mei. Și n-a adăugat nimic lămuritor.

Mai departe urma în poveste un mare loc gol. Nu știa niciunul dintre noi cum s-au mai văzut, și când, și sub ce pretext. Istoria, istoria familiei mele, vreau să zic, a continuat cu un episod care mi se părea la fel de ciudat. Fără s-o întrebe sau s-o prevină, tata-mare i-a pus în mână proaspetei soții două bilete pentru Karlsbad sau Karlovy Vary, unde sau și dus și au petrecut două săptămâni de vis, dar mama-mare era încă mirată că nu i-a zis nimic dinainte, darămite s-o întrebe dacă-i place. Foarte multă vreme am crezut că această altă stațiune în care ei fuseseră fericiți se numea Carlo Vivari. Pe vremea aia tăiam numele auzite cum mi se părea mie mai logic. Mi-era ușor să-mi închipui locul, pentru că mama-mare păstra meniul de la Grandhotel Pupp și pliante cu sala de mese somptuoasă, dar și caldă și plină de flori. Era o altă lume și eu, una, nu văzusem așa ceva.

— Dar înainte să ne căsătorim, într-o seară, bărbatul vieții mele a apărut, tulburat, în vizită la noi și a zis că are o mărturisire foarte importantă și că s-ar putea să nu mai vreau să mă mărit cu el. M-am speriat, în cărțile pe care le citeam pe-atunci, cam proaste, între noi fie vorba, apărea mereu ceva

legat de altă femeie, de altă dragoste. El avea aproape 40 de ani, o vârstă la care cu siguranță mai avusese alte iubiri sau măcar o altă mare iubire și am simțit că se dărmă totul. Mersese prea bine, prea repede, și să știi, mielușeaua mea, că totul e cu chin, în viață.

Partea asta n-o știam. De fapt, îmi plăcea cel mai mult că în fiecare an mai aflam noutăți despre poveștile vechi, ca în foiletoanele de la televizor, ca în *Sfântul*, cu Roger Moore. Poate că mama-mare vedea că am mai crescut în înălțime și mai creștea și ea povestea cu câțiva centimetri.

— „Dori, să știi că s-ar putea să nu stăm împreună decât doi ani...”, a început el. Într-o clipă mi-au trecut prin cap cele mai diverse nenorociri. „S-ar putea ca toată viața noastră să fie de doi ani. Merită oare să te măriți cu cineva pentru un timp așa de scurt?” Mi s-a pus un nod în gât și n-am putut să zic o vorbă. Stăteam ca proasta și tăceam. El a crezut imediat că nu vreau, de multe ori apăreau asemenea neînțelegeri între noi, adică cu spuneam sau făceam ceva, el înțelegea că am spus sau am vrut altceva. E curios că asta se întâmplă de cele mai multe ori între oameni care țin foarte mult unul la altul. Era gata să-și ia pălăria și să plece.

Tocmai *ia să plece* a venit tata-mare, cu pălăria pe cap. Fusesse în oraș să cumpere pâine fără sare, și m-am uitat lung la el, întrerupându-mă din datul ouălor prin sită. Când și-a scos pălăria, i-am văzut capul lipsit complet de păr. Știam cauza: în război, în primul, când tata-mare participase ca medic militar, ajunsese la un moment dat, încins rău, la un lac de munte și-și cufundase capul în apa înghețată. Se îmbolnăvise de meningită și-i căzuse tot părul, așa spunea legenda familiei. Acum, era alt om pentru mine, căci undeva, în trupul lui subțire, în chipul lui bătrân și aspru, îl vedeam pe tânărul deja pleșuv, cu privirea ca un laser, indiferent ce însemna asta, vedeam stațiunea elegantă și curată Vâlcele, vedeam ezitarea de la ușa restaurantului plin, gestul (de neimaginat!) cu trandafirul, și mâna întinsă cu biletele pentru Karlsbad, adică pentru Carlo Vivari, adică pentru Karlovy Vary. Pe-atunci mi se părea ciudat cum de încap atâția bărbați într-unul singur și mă întrebam dacă gesturile și lucrurile îi rămân acolo înăuntru ca-ntr-un depozit tot mai plin sau sunt lăsate pe-afară, cu timpul, și pierdute pe vecie. Mama-mare s-a întrerupt din povestit și a schimbat cu mine o privire complice și cu bărbatul vieții ei niște cuvinte nevinovate, fără legătură cu trecutul. Tata-mare a scos pâinea din plasă și a dat-o prin flacăra de la aragaz, să omoare microbii. Nu-i plăcea că vânzătoarea pune mâna neapărat curată pe pâine, și datul prin flăcăra devenise ritual. Doar când

tata-mare a plecat din bucătărie – și abia așteptam s-o facă – am aflat care era piedica.

— L-am oprit imediat, cu amândouă mâinile, i-am spus cu lacrimi în ochi că da, că orice-ar fi și oricât de puțin ar fi, vreau să fiu cu el, dar, pentru numele lui Dumnezeu, să-mi spună odată despre ce-i vorba, să nu mă mai chinuie.

Fața ei deosebit de expresivă, cum ți-am spus, arăta acum răvășirea de atunci și ochii verzui erau înlăcrimați: chiar ar fi fost o bună actriță.

— Mi-a spus că e bolnav, are o boală de stomac și, cu toate că e medic sau poate tocmai fiindcă e medic, știe că s-ar putea să se înrăutățească și să nu trăiască prea mult.

Abia atunci am înțeles că de-asta mânca așa de puțin și cu atâta grijă.

Că tata-mare nu murise era evident, din moment ce tocmai îl văzusem în carne și oase, chelie și pălărie, așa că n-a mai fost nevoie să-mi spună cum s-a terminat povestea. Terminasem și eu de făcut, ce-i drept, cu ajutor, pasta de pește. Partea cea mai frumoasă era s-o pun într-un soi de farfurie ovală și s-o ornez cu accesorii, după fantezia vârstei: desenasem altă dată pești care râd, cu ochi de mășline, flori roșii din gogoșar murat, îngeri triumfători cu aripi de gogonea. În acel an aș fi vrut să-l fac pe Miticuțu, dar era prea greu. Am schițat din castraveți murați și gogoșari doi oameni cu aură, în stilul *Sfântul* din serialul la care se uita toată lumea, adică din bețigașe. Am avut grijă ca atunci când mama-mare ne-a servit pe toți din pasta de pește să cer o aură pentru mine. Cealaltă i-a revenit lui tata-mare.

În vara următoare, Mitică a fost adeseori erou de serial pentru săptămânile noastre de vacanță. Ne urmărea acum peste tot, oriunde mergeam, nu se mai putea despărți de noi și nu se consola dacă era lăsat acasă. Or, într-o seară, am mers la un film cu Stan și Bran. Rula pe un ecran improvizat în aer liber, pe terenul de la Olimpia, de sub Tâmpa, umplut cu șiruri de bănci de lemn. Pe Miticuțu, firește, nu-l puteam lua cu noi, drept care l-am mângâiat la plecare, lăsându-l schelălăind în lesă, în mâna lui Nenea Ionel. La intrare era o înghesuială teribilă și abia am reușit să prindem și noi bilete, dar așa era mereu la filmele cu Stan și Bran. Stan cel firav tocmai se chinuia cu un pian, pe-o scară, în timp ce Bran cel gras îi dădea indicații dezastruoase, când ne-am pomenit cu murmure și chiar strigăte la capătul rândului și, curând, cu un bot umed pe la genunchi. Mitică, pe care Nenea Ionel îl lăsase liber în curte, la vreo jumătate de oră

după plecarea noastră, reușise la un moment dat să iasă pe poartă. El știe cum ne luase urma, cum trecuse de gardul terenului Olimpia și cum ne găsisse în mijlocul unei mulțimi compacte, zguduite de hohote de râs. Și pentru câteva minute a fost mai puternic decât Stan și Bran și toate hohotele la un loc. Zile în șir fapta lui neobișnuită a fost povestită tuturor celor care ne întâlneau ca poveștile mitologice greco-romane din cartea din biblioteca noastră.

Miticuțu n-a mai trăit mult, din păcate. Veterinarul, care-l vizita periodic, ne-a spus că a murit de bătrânețe, în ultimul timp, de câte ori ieșea cu noi, dădea din coadă. Reînvățase să se bucure, chiar dacă nu tocmai ca un copil.

Singura noastră consolare, când a murit, a fost că noi l-am făcut să-și uite marea tristețe, care o fi fost. Nenea Ionel credea că-și pierduse perechea, Tanti credea că-și pierduse puiul, mama-mare credea că-și pierduse stăpânul. Trăise încă trei ani. În lumea câinilor avea 14, în lumea oamenilor asta echivala cu 96. O vârstă frumoasă. Și mai târziu niciunul dintre noi n-a mai avut câine și nici casa noastră n-a mai avut. Ar fi fost o trădare față de Mitică. Am aflat, așadar, după ce văzusem case moarte, așa cum era casa lui Hahner și Partenie, că animalele pe care le iubești îmbătrânesc în viteză mult mai mare decât omul și că viața dată lor e scurtă și eroică. Pe Mitică l-a îngropat Nenea Ionel, dar n-a vrut să ne spună unde, ca să nu ne întristăm.

— E bine acolo, a zis, îi plăcea locul!

Ai înțeles, cred, încă de la început ce înseamnă SĂ: Societatea (de) îndreptat Lumea. De la 4 ani eu o tot îndrept. Cât despre ea, mai degrabă mă îndoiaie. Și mi-o amintesc pe mama-mare: „Totu-i cu chin, în viață, mielușeaua mea!”

SECRETUL ANTICARULUI

Când e ziua ta de naștere?

Trecuseră deja câțiva ani de la intrarea noastră glorioasă în Societatea de îndreptat Lumea. Era o zi de august care topea toate contururile și făcea orașul să pară moale ca o cocă, oamenii se refugiaseră prin case, iar Strada Maiakovski era pustie. Numai soarele călătorea încet de tot de-a lungul ei, umplând rigolele de lumină. Așa că ne-am adunat cei patru membri ai organizației noastre secrete în pivnița răcoroasă, unde erau trântite alandala

obiecte care nu se potriveau unele cu altele, așa cum se întâmplă și cu oamenii care nimeresc la o petrecere unde nu cunosc pe nimeni și se miră ce caută ei acolo, într-o asemenea companie. Soba de bucătărie cu plită se lipise de cuptorul de pâine, din piatră, pe care ședea un stativ plin cu eprubete prăfuite. O ladă umplută pe sfert cu niște cartofi zbârciți cărora le crescuseră mustăți tari și albe se învecina cu câteva perechi de schiuri, un fotoliu cu arcurile ieșite stătea lângă un radio uriaș, de pe vremuri, și tot așa. Vechea noastră casă strânsese în pivniță obiecte de la mai multe generații. Desigur, periodic se făcea ordine mare, dar nu dura, pentru că toate rămășițele din casă, pe care nu ne înduram să le aruncăm, nimereau aici.

Era încă vacanță și, fiindcă afară era neobișnuit de cald pentru un oraș de munte, nu prea aveam ce face. Dina împlinise 14 ani și știa deja o mulțime de lucruri despre viață, care pe mine mă lăsau nedumerită. Doru făcea tot soiul de descoperiri pe cont propriu. Ca întotdeauna Matei era cel mai vioi din grupul nostru, venea mereu cu câte o propunere neașteptată. Cât despre mine, eram cu siguranță cea mai nătăfleață dintre toți, credeam orice mi se spunea, luam totul în serios și nu înțelegeam deloc metaforele, așa că e de mirare că tocmai eu am ajuns, cum s-ar zice, scriitoare. De pildă, odată, când mergeam prin parc agățată de mâna mătușii mele, iar un domn glumeț s-a uitat la mine și mi-a spus: „Uite ce ochi negri ai, de ce nu te-ai spălat pe ei azi-dimineață?”, mătușă-mea a pufnit în râs, iar mie mi-au dat lacrimile: mă spălasem! Mă spălam în fiecare dimineață! Sau în ziua asta călduroasă despre care-ți povestesc, când Dina, care se așezase pe brațul fotoliului cu arcurile ieșite, ne-a zis, oftând cam teatral, „Doamne, cât e de cald, m-a lovit în moalele capului!”, m-am uitat la ea îngrozită și parcă așteptam să văd o gaură sau, dimpotrivă, un cucui în creștetul ei șaten. Îmi închipuiam căldura ca pe o măciucă, iar capul Dinei având undeva, sub părul lins, „un moale” al lui, ca o vizuină. Mi-am dus repede mâna la cap ca să văd dacă am și eu moalele capului meu, dar, din fericire, al meu era tare peste tot. Și tocmai atunci am auzit-o pe verișoara mea spunând:

— Fata asta e cam tare de cap.

Ei, da. După ce ne-am tot foit căutând o idee bună de a petrece timpul, Doru, care aduna încă de pe-atunci povești de familie, ne-a întrebat dacă știm despre bătrânul nostru unchi, mă rog, să zicem unchi, de fapt o rudă mai îndepărtată, care ține un anticariat. Eu nu știam de el, știam doar, întâmplător, ce înseamnă un anticariat, fiindcă aveam unul în apropiere și treceam des pe lângă vitrina lui cu cărți închise și deschise. Așa că, atunci

când Dina s-a uitat la mine și mi-a spus că n-are nicio legătură cu cariile sau cu anti-cariile (eram mereu amenințați de tata-mare, care făcuse și muncă de stomatolog la cabinetul lui din casa noastră, că, dacă nu ne spălăm pe dinți, o să facem carii), cred că n-o să vă mirați că m-am bosumflat. Habar n-aveam de ce are un nume atât de cariat, dar știam, oricum, că înăuntru se vând și se cumpără cărți vechi. Am aflat cu destulă mirare că băieții, Doru și fratele meu, fiecare pe contul lui, îl vizitaseră deja pe acest foarte îndepărtat unchi.

— E o figură, a spus Doru, care stătea pe o oală de bucătărie mare și albastră, întoarsă cu gura în jos, o să vedeți, pare cam... cam ȋicnit, dă-i bun ca pâinea caldă. Demult de tot, magazinul cu toate cărțile alea a fost al lui, acum e doar vânzător în el, a adăugat vărul meu.

De unde știa băiatul ăsta atâtea lucruri? Era cel mai tăcut dintre noi, da când vorbea spunea mereu lucruri surprinzătoare.

— Chestia e, a spus Matei, că omul ăsta e cineva.

— Cum adică? m-am mirat eu.

Credeam, pe atunci, că toți oamenii sunt cineva. Credeam că și eu sunt cineva, lucru de care nu mai sunt sigură azi. Frate-meu își smulgea o coajă de sânge închegat de pe genunchi și se pregătea s-o mestece:

— Păi da, se pare că el a inventat pixul cu pastă.

Am rămas cu toții muți de admirație, doar era ruda noastră! Ba chiar, acum, că știam ce-a făcut, poate că era o rudă mai apropiată decât părea. Mai târziu, când am început să înțeleg mai multe, părinții mi-au confirmat că unchiul ăsta inventase un pix de lemn cu pastă, numai că o făcuse „artizanal 1, împreună cu un prieten. Am văzut și brevetul. Însă inventatorul oficial a ceea ce numim azi pix e altcineva, nu mă întreba cine.

Și-atunci am auzit glasul plin al Dinei:

— A, păi vreau neapărat să-l cunosc și eu...

Am îngânat-o imediat, ca ecoul, cum făceam adesea:

— Păi vreau să-l cunosc și eu!

Dina s-a sculat de pe brațul fotoliului stricat și și-a luat geanta, Doru de pe oala de bucătărie, folosită cândva la fiertul sarmalelor, și și-a luat șapca cu cozoroc, frate-meu și-a luat ochelarii de soare de care era tare mândru și eu, m-am luat după ei. În pivniță fusese bine, dar acum, cu adevărat, căldura ne-a lovit în moalele capului (iar pe mine în tarele său). Și cum nicăieri nu era umbră, am mers de-a lungul străzilor topite până la marginea de sus a

oraşului cu case vechi, unde, într-o curte interioară lunguiaţă, plină de iarbă şi tufe, îşi avea bătrânul anticar intrarea în magazinul lui de comori. Ne-a primit de parcă ne cunoştea dintotdeauna şi ne-am împrietenit imediat, deplin, cum, uneori, te împrietenеşti cu un om dintr-o carte. Numai că el era om viu, dar, ce să vă spun, avea dreptate Doru, era un pic ciudat şi semăna într-adevăr cu un personaj de roman. Avea o barbă cât toate zilele, cred că ar fi încăput un cuib de pitulice acolo, o barbă cu fire albe şi negre foarte creţe, iar deasupra ochilor, sprâncenele erau ca streşinile de la casa noastră. Din mijlocul bărbii apărea o gură mucalită, care-şi ţinea răsul prizonier în interior, iar ochii străluceau de luminiţe cum rareori am văzut. Acum, că mă gândesc, era şi foarte palid, dar asta se vedea greu, din cauza bărbii. În ce mai rămăsese din vacanţa aia am trecut aproape în fiecare zi pe la el.

Avea nenumărate obiecte de scamatorie la care, eu, una, nu mă săturam să mă uit. Baghete magice ca nişte tuburi din care ieşeau metri întregi de şaluri colorate, subţiri ca pânza de păianjen, sfere roşii, cu cavităţi ascunse, care se deschideau prin două locuri şi-ţi arătau mereu alt interior, din unul puteai să scoţi o bilă mică, altul era gol, cărţi de joc cu diverse trucuri, şi doi porumbei albi, care se lăsau mângâiaţi pe aripi. Omul ăsta singuratic nu obosea să inventeze ceva nou în jocurile noastre vechi, doar nu degeaba era el inventatorul pixului: ne puna, de exemplu, să facem un concurs de fugă. Desena o linie cu creta pe trotuar, în faţa curţii, şi-n loc să spună: „Cine trece primul linia de sosire câştigă!”, spunea invers:

— Câştigă cine ajunge ultimul!

Hmm, asta ne deruta pe toţi şi, dacă pentru felul tradiţional de concurs eram oarecum pregătiţi, la concursul în care trebuie să pierzi nu ne pricepeam niciunul, nici măcar eu, fiindcă primeam întotdeauna un metru avans de la ceilalţi trei, din cauza vârstei, aşa că aveam şansa mea. Între timp m-am mai antrenat şi la jocurile pierdute. Alteori ne dădea bomboane cu stafide trase în ciocolată, o minunăţie, dar ca să le primim trebuia să rezolvăm probleme de logică dintr-o carte a lui, *Clubul micului logician*: „Tatăl Mioarei are 5 fetecucuiete: Pe primele 4 le cheamă Chacha, Cheche, Chichi, Chocho. Cum o cheamă pe a 5-a?” Am fost foarte mândră de mine, abia învăţasem vocalele, a, e, i, o, u, aşa că am spus repede:

— Chuchu!

— Ciuciu! – mi-au replicat ceilalţi privindu-mă cu milă, da de unde, o cheamă Mioara.

Or fi știut problema dinainte? Sau, alta: „Ești la un concurs de fugă. Îl depășești pe cel de pe poziția a doua, pe ce poziție ești?” Să nu spunei prima, cum am spus eu. Sau încă: „Ești tot la un concurs de fugă, 100 de metri plat, să zicem, îl depășești pe cel de pe ultima poziție, pe ce poziție ești?” – vedeți bine că fugeam tot timpul, chiar când stăteam pe scaun. Bate-ți tu capul, dacă vrei, mie îmi plăceau doar așa și râdeam când le auzeam. Dar ceilalți trei reușeau, când și când, să le dea de capăt. Erau, în orice caz, mai interesante decât cele de la școală. La asta, cu „îl depășești pe cel de pe ultima poziție” fratele meu a spus că e imposibilă și a primit ca premiu tot cornetul cu bomboane. Sper că ai înțeles de ce! Sau povestea cu concursul de cămile, care parcă era din *1001 de nopți*: „Cică demult, demult, doi fii de șeic au fost puși la un concurs de alergare cu cămilele prin deșert. Toată averea tatălui urma să-i revină celui a cărui cămilă va ajunge ultima la linia de sosire. (Ah, șeicul ăsta semăna cu anticarul nostru.) Așa că fiii rătăceau prin deșert și riscau să nu mai ajungă niciodată la liman, iar concursul să nu se sfârșească nicicând. S-au oprit într-o oază plină de miresme, au descălecat și-au cerut sfatul unui înțelept faimos. Acesta i-a spus la ureche fiecăruia ce să facă și, deodată, ambii tineri au încălecat și au luat-o nebunește la galop spre țintă. Ce le-a spus înțeleptul?”

Ne distram grozav cu prietenul nostru, anticarul, și sunt sigură că și el cu noi. Doar că el stătea tot mai mult așezat și uneori părea, chiar și-așa, sleit de puteri, și-atunci ne ruga să plecăm acasă. Eu îi vorbeam cu tu, că doar eram rude, iar pe-atunci toți oamenii erau tu pentru mine, fratele meu îi spunea când tu, când dumneavoastră, iar Dina și Doru îi ziceau numai dumneavoastră. Și-ntr-o zi, Dina, care se gândea la toate ca un om mare, a hotărât că trebuie să-i facem și noi un cadou, de ziua lui. Aveam cu toții bani puși deoparte și ne-am gândit să-i luăm un ceas „antiacvatic”. Nu mă întreba la ce i-ar fi folosit, poate doar să facă baie în cadă, cu el, dar nouă ne plăcea cum sună: un antiacvatic pentru un anticar.

— Când e ziua dumneavoastră de naștere? a întrebat politicoșii verișoara mea.

Și eu, imediat, îngânând-o ca ecoul:

— Când e ziua ta de naștere?

Și fratele meu, bucuros, punându-și ochelarii de soare, ca pentru a se ascunde:

— Avem o surpriză pentru tine.

Doru n-a zis nimic, dar așteptarea i se citea în privirile albastre, mijite. Îți închipui că oricine ar fi fost fericit să răspundă. Dar unchiul nostru inventator nu era oricine. S-a uitat la noi toți, ne-a privit cu ochii ăia plini de lumini care îi străbăteau repede-repede, și ne-a trântit:

— E secret!

Cu secretele eram deja obișnuiți și știam să le scoatem la lumină. De pildă, am reușit să aflăm că înțeleptul le-a spus celor doi fii: „Încalecă pe cămila fratelui tău!” Nu pot să vă spun cât am încercat să-i smulgem secretul, nu trecea zi să nu aducem vorba de ziua lui și să-l implorăm să ne-o spună, că n-o s-o afle nimeni niciodată, rămâne între noi – și făceam semnul dublei încuieri a gurii cu o cheie imaginară. Dar el o ținea pe-a lui, că aniversarea lui e secretă, că n-o știe nimeni, că nu poate să ne-o spună. I-am întrebat și pe părinții noștri, dar ei fie că nu știau prea multe despre această rudă, fie că nu voiau să ne spună nouă lucruri care ne depășeau. Și ntr-o zi – se apropia, din păcate, sfârșitul vacanței –, plictisit sau înmuiat, probabil, de rugămințile noastre, unchiul anticar ne-a spus secretul după obiceiul lui ciudat, adică într-un fel care-l făcea să fie și mai secret:

— Ziua mea n-o mai sărbătoresc de mult, fiindcă de ziua mea mi s-a întâmplat, cândva, o mare nenorocire. A venit istoria peste mine și mi-a luat tot ce iubeam. Dacă, totuși, vreți s-o aflați, căutați-o aici, în anticariat. E la vedere, pe o carte. E legată cumva de o femeie. Dacă descoperiți cartea, veți afla când e ziua mea de naștere și o s-o sărbătorim împreună, la anul, fiindcă anul ăsta a trecut deja.

Eram spre sfârșitul lui august, așa că aveam deja o informație importantă. Ziua lui nu putea fi în septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie, era cândva între ianuarie și august. Patru luni din an erau eliminate.

Eu cred că fiecare om trebuie să aibă un secret al lui, ca să fie cu adevărat frumos. Și mai cred că fiecare carte trebuie să aibă o viață secretă a ei ca să fie cu adevărat bună. Secretele astea nu-i bine să fie dezvăluite decât oamenilor încăpători pe dinăuntru. Când îți pierzi un secret sau îl află cine nu trebuie e ca și cum te-ai împuțina, ca și cum ai scădea în înălțime în loc să crești. Dar dacă-l spui unui om cu suflet mare, asta te întărește. Secretele cărților dăinuie ani de zile. Cărțile care au un secret pot fi citite și după o sută de ani, și după o mie de ani. De obicei scriitorul le-a scris pentru că a avut o mare durere tainică sau ca să înveselească pe cineva trist sau ca să uite că el însuși e foarte bolnav sau ca să câștige dragostea cuiva care nu-l băga în seamă sau ca să pună un strop de aventură în viața lui monotonă.

Dar asta nu trebuie să se vadă în carte, cartea se preface că nu știe secretul scriitorului. Și scriitorul se preface față de carte că nu-i cere să-și dezvăluie ascunzișurile, o lasă chiar să-l mintă. Dar secretul adevărat există totuși și îl leagă pe scriitor de carte, și-apoi leagă cartea de cititori.

Însă la vârsta mea n-aveam eu habar de asemenea lucruri. Cum ți-am spus, nici nu pricepeam aproape nimic cum trebuie. Cu mintea mea mică de-atunci nu-mi puteam imagina decât că ziua de naștere a prietenului nostru e titlul unei cărți. Dar de ce spusese că-i vorba și de-o femeie? Se pare că și ceilalți au gândit la început așa. Și-am prins să ne uităm la toate cotoarele din raft, împărțindu-ne frățește și verișorește munca, fiecare vreo douăzeci de rafturi, ca să găsim un titlu de tip 1 iulie (asta e ziua Dinei), așa ceva, plus un nume feminin. Și-am tresărit cu toții când vărul meu a găsit o carte de Erich Kastner care se chema *Ziua de 33 mai*. A, asta da zi de naștere! Dar când i-am spus-o, unchiul nostru a râs fără să-și deschidă buzele, cum râdea el, mai mult pe dinăuntru, și a spus că tare i-ar fi plăcut să fie născut într-o asemenea zi și că își va alege data de 35 mai pentru viitoarele aniversări. Când a rostit promisiunea asta s-a umbrit la chip, am observat cu toții. Apoi ne-a mai dat un indiciu:

— Luna e bună, dar ziua e alta, cum cred că v-ați dat seama și singuri.

O, de-acum era floare la ureche. Cartea pe care o căutam avea ceva cu *mai*. Atunci Dina a remarcat că *mai* poate să apară în titlu și altfel decât ca nume al unei luni.

— Ceva de genul „Au mai trecut șapte zile”, a completat fratele meu – care a înțeles imediat –, adică, cum ar veni, 7 mai.

(Nu degeaba rezolva el primul problemele din cartea *Clubul micului logician* și, în paranteză fie spus, a ajuns profesor de matematică.)

Am dat de o mulțime de titluri cu cifre *Cinci săptămâni în balon, Ocolul pământului în optzeci de zile, Douăzeci de mii de leghe sub mări, Capra cu trei iezi, Cei trei mușchetari, După douăzeci de ani, Cei patruzeci și cinci*, iar despre cărțile cu nume de femei, ce să vă spun, erau nenumărate, în română, în franceză, în engleză, în germană și numai numele meu, Ana, l-am găsit în vreo trei titluri. Cu toate astea n-am găsit vreo carte care să ne dezvăluie data secretă, nici eu, nici ceilalți.

Este cruzimea vârstei, care te face să-ți abandonezi prietenii, să nu le mai dai niciun semn de viață până când se întâmplă să-ți vină de la ei un semn de moarte. Când am început școala ne-am făcut tot mai puțin timp să mergem la anticariat. Verișoara mea se îndrăgostise, după Ștefi, cel care nu semăna, din păcate, cu Giuliano Gemma, de Radu, un băiat dintr-o clasă paralelă, și, ca s-o imităm, încercam și noi să ne găsim iubirea vieții, chiar și eu, deși nu înțelegeam prea bine ce poate însemna asta. Mi se părea deci că iubirea vieții mele e un coleg al fratelui meu, pe care îl chema, pe numele de familie, Honigberger și care avea niște ochi ca mierea de blânzi și de brun-aurii. Sau erau verzi? Problema asta, dragostea, vreau să zic, ne înghițea acum tot timpul, uitasem cu totul de logică și de cărți. Și cu vreo două săptămâni înainte de Crăciun a sosit iar pe adresa noastră un plic în care era o scrisoare cu chenar negru. Din el am aflat că anticarul murise. Se pare că era deja foarte bolnav când l-am cunoscut noi, era și foarte bătrân, și atunci abia ne-am dat seama că obosea nespus de ușor, că stătea mereu așezat, că respira greu. Poate că noi i-am înseninat puțin ultimele luni de viață, ne-au spus părinții, ca să ne consoleze, fiindcă ne-am speriat și ne-am întristat că n-am mai trecut pe la el. N-am mai prins așadar aniversarea următoare a prietenului nostru, iar ziua lui a rămas astfel, ani de zile, pe 35 mai, dacă înțelegi ce vreau să spun.

Magazinul i-a fost preluat de altcineva, o persoană străină, obișnuită, cuminte, care nu știa nimic despre scamatorii, probleme de logică și concursuri de fugă în care iese primul cine sosește ultimul.

După ani, am ajuns studentă la Facultatea de Litere, care e un fel de facultate de cărți. Am aflat aici, între altele, că „anticariat” vine de la antic, nu de la anti. Și într-o zi din luna mai, privind fără mare chef o listă de cărți de citit pentru un examen, văd câteva titluri de Mircea Eliade. Mai întâi am găsit nuvela *Secretul doctorului Honigberger*, care m-a făcut să tresar.

Numele îmi amintea de un băiat cu ochii de miere, coleg cu fratele meu, și de începutul clasei întâi. Apoi cuvântul „secret” m-a dus cu gândul la bătrânul anticar, care ne învățase să iubim secretele. Nu știu de ce am presimțit că o să aflu acum, curând, ceva teribil de important. Și chiar atunci am mai văzut un alt titlu, și deodată literele mi s-au părut străbătute de mici lumini, ca stelele căzătoare pe cer, într-o zi de august: de după perdelele copilăriei mi-a apărut în față o curte cu bălării și o încăpere cu comori, în care patru copii au vrut să afle ziua de naștere a unui om plin de surprize, ca să-i poată dăruia un ceas antiacvatic. Cum spusese anticarul? Că ziua lui e la vedere, pe o carte. Că e legată de o femeie. Romanul lui Eliade se numea *Maitreyi*, numele unei fete din India. Ai înțeles, nu?

Mai-treyi. Și-n minte mi-a revenit coperta romanului pe care bătrânul anticar îl ținea chiar sub nasul lui și-al nostru, pe o măsuță, unde avea casa de marcat. De-atunci, în fiecare an, pe 3 mai, pe mai trei, mă gândesc la cea mai misterioasă și mai plină de cărți vacanță a copilăriei mele. Și tare-aș vrea să am cui să-i dăruiesc un ceas antiacvatic.

MAREA EVADARE

L-au îngropat de viu?

În toamna morții anticarului ne apucase febra evadărilor.

Dina, care nu-l mai iubea pe Ștefi, citea acum *Contele de Monte Cristo* și ne povestise cu amănunte personale începutul romanului.

— Edmond Dantes e un tip de 19 ani, cu 5 mai mult decât mine... m-aș putea îndrăgosti de el... Dacă n-ar fi Radu, desigur! Frumos, sportiv, cu ochi negri și părul lucios ca abanosul – de Edmond vorbesc –, marinar, înota ca un pește și cunoștea Marea Mediterană și toate insulițele ei chiar mai bine ca Tanti, deși ea a predat geografie o viață-ntreagă. Edmond o iubește – din păcate – pe una, Mercedes...

— Ce nume-i ăsta? O cheamă ca pe-o mașină, a râs frate-meu, și Dina chiar așa pronunțase numele, ca la mașini.

— Dacă mă mai întrerupe careva nu vă mai povestesc nimic! Așa... Și, când să se logodească, hop, apar trei tipi care-l acuză de nu știu ce, că a complotat și, din motive politice, dar de fapt pentru că erau și ei îndrăgostiți de Mercedes asta și îi rodea invidia, îl bagă la închisoare, deși el era

complet nevinovat. Închisoarea e într-un castel-fortăreață în mijlocul mării, pe o stâncă. Nu se putea evada de-acolo. Stă într-o celulă timp de 14 ani, adică de două ori mai mult decât vârsta ta, Matei...

— Adică până la 33, a zis Doru, ca să fie și el implicat cumva în poveste.

— Întindă. Se împrietenește acolo, în închisoare, cu un abate italian foarte bătrân...

— Ce-i aia abate? am întrebat.

— Nu știu, a spus Dina, da' cred că-i un fel de profesor, un savant sau așa ceva. Ăsta-i deschide ochii, adică îi spune cine e vinovat pentru tot răul lui și-l învață limbi străine, cum ne pun și pe noi, numai că el o face mult mai repede, că avea o memorie fenomenală: italiană, spaniolă, engleză și nu mai știu ce.

— Și română? Și esperanto?

— Esperanto nu, nu cred, și nici română. Însă matematică și altele. Abatele ăsta, Faria îl chema, îi dezvăluie un secret despre o comoară nemaipomenită și unde s-o găsească. Cei doi prieteni își fac un tunel dintr-o celulă în alta și se vizitează.

Povestea cu tunelele și cea cu limbile străine se potrivea mănășă pe activitățile noastre, la fel căutatul de comori, că doar și noi eram preocupați de cocoșei care cică ar fi fost în zidul casei, și de alte taine, mai vechi, despre care numai casa noastră cea înțeleaptă ca un abate știa. Mereu ne regăseam în câte o carte, deși citeam cele mai extravagante aventuri. Am devenit deci foarte interesați de poveste. O vreme n-am mai întrerupt-o pe Dina, care și-a pus picior peste picior și, cu privirile fixe, cum făcea când se concentra, a continuat cu glasul plin.

— Iar când Faria moare, Edmond se bagă într-un sac în locul cadavrului, că sicriu n-aveau acolo, iar cadavrul îl bagă în pat în locul lui – făcea toate astea trecând mereu prin tunel, de colo-colo. Își ține cu el un cuțit pe care și-l procurase, pentru orice eventualitate. Și vin noaptea doi, cum le zice la ăia... doi ciocli.

— Ce-s ăia, a întrebat Matei. Unii cu cioc?

— Cineva care bate cioc-cioc, la ușă? s-a interesat și vărul meu.

Am încercat să găsesc și eu ceva de zis, dar degeaba, nu-mi venea nicio idee.

— Sunt ăia care se ocupă cu îngroparea morților, nu știu de ce se cheamă așa. Vin ăștia să-l ia, în sac, pe așa-zisul abate. Edmond crede că-l duc la cimitir și voia să se lase îngropat de viu, brr... – noi toți am frisonat –, să-și

sape apoi pământul cu cuțitul, să iasă de-acolo, că era foarte bun la săpat, săpase și tunelul ăla dintre celule, avea antrenament...

— L-au îngropat de viu?

— Te las să citești singură, dacă mă mai întrerupi, m-a amenințat verișoara mea tocmai pentru că nu puteam citi cărți atât de complicate și scrise atât de mic. Nu, nu l-au îngropat, adică, mai precis, l-au îngropat în apă: cimitirul închisorii era marea. Așa că îi leagă o ghiulea de glezne, îl iau de cap și de picioare și-l leagă încoace și-ncolo, mirându-se ce greu e abatele ăla bătrân și slab, da ziceau cioclii că fiecare an îi îngreunează oasele cu un kilogram... s-ar prea putea, că și noi cântărim tot mai mult în fiecare an, pe mine Tanti și Nenea Ionel mă îndoapă, noroc că mă revolt... în fine... Și-l aruncă, un doi, trei, hop, în apă! Edmond, cât pe ce să se sufoc, își taie la repezeală, cu cuțitul lui, sforile groase de la ghiulea și sacul, iese la suprafață și înoată timp de o oră, prin valuri mari, până la o insulă pe care o știa el...

De aici Dina n-a mai putut să-și continue povestirea, pentru că am început să dezbatem detaliile evadării și să le punem la îndoială. Până la urmă am stabilit de comun acord că totul e cât se poate de adevărat, că tot ce-a făcut Edmond Dantes e posibil și că, dacă ne-am antrena puțin, am putea chiar și noi să evadăm în felul ăla. În privința înotului timp de o oră nu părea nimic deosebit, ni se întâmpla și nouă, la marea noastră, să înotăm atâta, mai ales dacă ne odihneam din când în când, făcând pluta pe spate.

Iar Marea Mediterană e mai sărată – asta știam de la Tanti – și te ține mai ușor la suprafață. Păi pentru un marinar e floare la ureche!

Am prins așadar gustul evadării, aveam însă o singură problemă: nu ne ținea nimeni închiși! Plecam când voiam, trebuia doar să le spunem părinților, bunicilor sau străunchilor unde mergem și când venim. Casa însă era gata să ne ajute la exercițiile de evadare, era foarte disponibilă, de câte ori îi ceream ajutorul. Urcam pe acoperiș și mergeam pe el încercând să nu spargem nicio țiglă, apoi ne opream și priveam de acolo înspre acoperișurile din partea care dădea pe strada din spatele casei, rebotezată Armata Roșie. Frate-meu tot ieșea pe geamul de la baie, către terasă, spunând că evadează, apoi intra la loc, tot pe geam, spunând că se întoarce în celulă, iar vărul meu își găsisse o bucată de tablă din care voia să-și facă un cuțit pe care să-l poarte permanent la el, pentru cazul că ar fi legat într-un sac. Dina i-a spus c-ar fi mai bine să-i ceară lui Tanti și lui Nenea Ionel cuțitul lor de Toledo, care se scotea doar la ocazii, adică era rezervat pentru tăiatul cărnii și al

cubulețelor de ceapă. Acest cuțit cu mâner negru era făcut dintr-o fostă sabie de Toledo. Nu știu de unde provenea, a cui fusese și ce căuta în familia noastră. Însă, cum de la venirea comuniștilor nu era bine să fii găsit cu săbii prin preajmă, chiar ea, sabia care tăia, s-a pomenit tăiată în mai multe cuțite, dintre care unul singur mai rămăsese în casă. În ce-o privește pe Dina, nu găsisese niciun plan de evadare personală, în schimb citea volumul al doilea din *Contele de Monte Cristo* și începuse să vorbească numai despre războaie, iar eu evadam vitejește din viață în cărți, dar numai în cele scrise cu litere mari.

Într-o zi am surprins la noi, „în pod”, o discuție cu glas scăzut, între cei patru părinți: ai noștri și ai verilor noștri. Tata își trecea mâna prin părul ondulat, dat pe spate după moda interbelică, iar mătușă-mea își tot pipăia încheietura mâinii, de parcă ar fi vrut să-și ia pulsul. Mă chinuiam să umplu niște desene dintr-o carte de colorat fără să depășesc contururile și fără să mă murdăresc pe degete cu pixuri-carioca, abia inventate de un japonez, din câte ni se spusese, iar cei mari mă socoteau, probabil, pentru discuția lor, la fel de primejdioasă ca o pisică. M-a izbit cuvântul *evadare*. Nu mai știu care dintre ei le propunea celorlalți să fugă, să evadeze.

— Vreau să evaderez și eu, am spus cât am putut de răspicat, în timp ce umpleam cu galben soarele de pe cerul încă alb al foi de hârtie.

Copacii primiseră deja trunchiuri maro și frunze verzi, căprioara era toată lila, o culoare care-mi plăcea la fel de mult ca rozul, iar florile aveau fiecare petală de altă culoare. Cei mari s-au oprit brusc din vorbă și abia atunci au părut să-și dea seama de prezența mea. Erau nervoși. Am fost trimisă fără menajamente la parter, să le țin de urât lui Tanti și Nenea Ionel. Mi-am luat cartea de colorat și m-am dus jos, destul de supărată.

— Vreau să evaderez, am spus răspicat în loc de orice salut, ca să văd dacă și pe Tanti și pe Nenea Ionel îi sperie asta.

— Ca Willi, fratele lui Hahner, a comentat Tanti, fără să se mire și fără să se neliniștească.

Observasem că bătrânii din casă erau de cele mai multe ori mult mai calmi decât părinții. Apoi Tanti mi-a dat o felie de pâine cu unt, unsă cu miere zaharisită, de culoarea cu care tocmai umplusem soarele din carte și, fără să mă bage prea mult în seamă, a început cu bărbatul ei, dar poate ca să aud și eu, o discuție despre evadarea lui Willi Hahner, fratele lui Nenea Hahner, vecinul nostru. Îl vedeam și noi, uneori: un bărbat delicat, foarte slab, cu părul rar și pleoape ridate, cu o bubă neagră pe una din ele, și cu o

bătrânețe sfioasă și diafană în tot trupul. Povestea lui, pe care am auzit-o apoi de mai multe ori când am mai crescut și-am început să înțeleg câte ceva, era la fel de palpitantă și de curajoasă ca evadarea lui Edmond Dantes, și la fel de tristă. Am reconstituit-o când am mai crescut, din mai multe discuții la care am asistat.

Willi Hahner fusese ridicat împreună cu nevasta lui, de-acasă, de pe Livada Poștei, unde locuia, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Mulți sași din România, femei și bărbați, tineri și bătrâni, au ajuns atunci în lagărele de așa-zisă muncă din Uniunea Sovietică. Fratele lui mai mare din Strada Sfântu Ioan, dogar de meserie, nu făcuse războiul, că era prea bătrân (de-o vârstă cu tata-mare) și scăpase cumva. Liese, fata lor, al cărei chip apărea uneori în fereastra cu cactuși lunguleți, pe-atunci o adolescentă subțirică, palidă, cu zâmbet bun, fusese trimisă din vreme, plângând în hohote, la țară, la niște prieteni români, să se ascundă. Circulau o mulțime de zvonuri despre ce le fac și cum le fac soldații ruși fetelor întâlnite în cale și cuvântul viol revenea în povești. Curând, unchiul și mătușa lui Liese fuseseră despărțiți și nu s-au mai revăzut niciodată. Erau prizonieri ai armatei sovietice. Până la sfârșitul vieții, Willi Hahner s-a întrebat dacă nevasta îi mai trăia, dacă murise sau își pierduse mințile de durere. Faptul că nu putea ști precis un singur rău, ci îl trăia tot timpul în trei variante, îi sporea chinul.

În gara Bartolomeu, aflată lângă cea mai veche biserică din Brașov, bărbați și femei, de-a valma, au fost băgați în niște vagoane de vite. Nimeni n-avea curaj să vorbească cu glas tare și nici să întrebe ceva. Singurul gând al lui Willi, de la început, a fost să evadeze la cea dintâi ocazie și să se întoarcă în căsuța lui cu grădină de pe Livada Poștei, își îndrepta privirile albastre spre cerul de aceeași culoare, cu speranță.

Trenul se opri în plină câmpie. Aerul era cenușiu și avea să devină curând negru, ca o oglindă întoarsă. Urma prima noapte de prizonierat. Înainte de a se culca claie peste grămadă, oamenii au fost dați jos din vagon, sub supraveghere și s-au aliniat unul lângă altul să-și facă nevoile, încercând să nu privească decât înaintea lor. Soldații care-i mânau ca pe animale îi împărțiseră: de o parte a vagonului bărbații, de cealaltă femeile. De altminteri, rușinea nu-și mai avea locul. Trupul dobândea de acum încolo, poate pentru totdeauna, o semnificație schimbată: trebuia protejat și ignorat în aceeași măsură. Ca mulți alții, și Willi avea vreo patru perechi de izmene suprapuse, dintre care două lungi, de lână, așa că operațiunea a fost

destul de anevoioasă. Apoi au fost suiți la loc în vagon, tot cu răcnete și lovituri cu patul puștii, dar nimeni nu s-a revoltat. Willi mai puțin ca oricine, pentru că mintea lui era umplută cu planuri de evadare, care se schimbau din minut în minut. Ca pentru toată lumea, și pentru el, prima noapte a fost fără somn.

— Unde ne duce?

Întrebarea, la început timidă, se repeta tot mai des. Unii sperau să transmită, cumva, prietenilor și rudelor rămase acasă locul în care aveau să se afle, dar nimeni nu risca un răspuns. Undeva departe, undeva în frig. Willi se felicita pentru inspirația de a-și pune atâtea rânduri de haine pe el, de la ciorapi la cămăși, chiar dacă la început murea de cald. Trebuia să aibă totul asupra lui, căci în asemenea situații bănuia că se fură orice. Înainte de plecare, fratele lui care-i ținea loc de tată îl dăscălise: să nu aibă încredere în nimeni și să aibă răbdare. El își repeta încăpățânat că o să fie primul care o să evadeze. Mai târziu avea să-i povestească lui tata-mare că ticluise, în anii de prizonierat, măcar 1001 de povești amănunțite în care tot evada și că, exact ca celebrei povestitoare, asta îi salvase viața și mintea. Încetul cu încetul, aproape toți din vagonul lui și din tot trenul au început să creadă că se îndreaptă spre Siberia.

Auziserăm și noi de Siberia. Tanti ne-o arătase odată pe globul ei pământesc, pe care-l învârtea cu blândețe (nu ca mine), ca și cum l-ar fi mângâiat, și nouă ni s-a părut că e la marginea lumii. „Ocupă mare parte din Rusia, adică din Uniunea Sovietică, s-a corectat ea cu un ton plin de subînțelesuri, și e o zonă cu multe bogății, de la diamante la aur și alte metale importante. „Asta ni se părea atrăgător, dar Tanti ne-a retezat imediat elanul de căutători de aur și diamante. Ne-a prevenit că temperaturile ajung adesea până la minus șo de grade Celsius, ba și mai frig, ceea ce mi s-a părut de neimaginat. Noi și la minus io grade degeram, simțeam că ni se lipesc nările și, oricâte perechi de ciorapi de lână aveam în cizme, veneam acasă cu picioarele bocnă. Când se dezghețau, simțeam ace-ace și ne strâmbam până ne treceau durerile. În plus, am fost avertizați de Tanti, în Siberia media populației e de trei oameni pe kilometru pătrat. Era tot imposibil de imaginat, dat fiind că în casa noastră eram 12 oameni, plus Maia ca oaspete zilnic, pe câțiva metri pătrați. Principalele orașe din Siberia se terminau în – *să*: Novosibirsk, Omsk, Tomsk, Irkutsk, Krasnoiarsk. Tanti ne-a spus ca la Krasnoiarsk fusese închis și fratele ei cel mic, Gyuri, în timpul Primului Război Mondial. Ce l-a izbit încă din clipa sosirii în noul

lagăr erau morții ale căror cadavre înghețate stăteau în curte, trântite unele peste altele, rigide și înțepenite ca buștenii. Era o iarnă geroasă, pământul era bocnă și nu primea pe nimeni, în lunile de iarnă. Abia la dezgheț morții, care începeau să miroasă, erau băgați în gropi uriașe. Tanti ne-a mai spus și cu ce se mărginește Siberia la nord, sud, est și vest, ne-a arătat munții și câmpiile și apele ei, dar asta nu ne-a mai interesat atât de mult. Geografia, la fel ca toate celelalte lucruri pe care le învățam din mers, ne plăcea numai când o puteam raporta, oricât de puțin, la viața noastră.

În vagoanele de vite, tot mai înghețate, cu care erau duși prizonierii, se spuneau povești de groază despre viața și moartea din Siberia, și totuși destinația finală n-a fost asta. Când a aflat unde au ajuns, Willi a fost sigur că soarta e de partea lui și că va reuși, cândva, oricât de mult i-ar lua, să se întoarcă la Brașov, la casa de pe Livada Poștei și la fratele și nepoata lui din Strada Sfântu Ioan. Venise iarna, iar Willi spera ca până la primăvară să-și ducă planul de evadare la îndeplinire.

Se aflau – au aflat – în bazinul Donețului, Donbas. Într-una din multele mici localități înfometate, din mult încercata Ucraină, în nord-est. Totul era alb și străin, din când în când câte o colină țuguiață. Un lagăr din zona carboniferă. Urmau să lucreze, așadar, în minele de cărbuni. Toată regiunea era plină de prizonieri: sașii din Transilvania și șvabii din Banat, apoi nemții din Mitteleuropa. A intrat în viitoarea lui locuință. Încăperea avea 13 – 14 m², nu mai mult, și cu ei au mai intrat vreo 20 de persoane: sardele înghețate. Au început să se agite: Nu-i nimic-nimic altceva aici, doar o cameră goală? Oare așa era și-n celelalte? Așa era, nici pat, nici masă, nici scaun, niciun fel de mobilă. Willi i-a vorbit unui om cu care se împrietenise, Ludwig, despre căsuța lui de pe deal, despre trandafirii roșii, cățăărători, de la intrare, despre cămăruțele intime în care-și ducea viața simplă cu nevasta lui. Când i-a rostit numele, i-au dat lacrimile și n-a mai putut continua. Ludwig, în ce-l privește, locuise pe Strada Hirscher, într-un apartament închiriat la etajul întâi al unei case micuțe și a descris și el mobilele pictate cu bujori roșii, lemnăria, dantelată la colțuri, spătarul scaunelor cu inimioară decupată, podelele de scândură date cu ceară și ferestrele pline de mușcate albe și roșii.

Willi făcuse, la Brașov, o mulțime de meserii. Fratele lui mai mare, Nenea Hahner al nostru, făcea, înainte cu mult de nașterea noastră, niște butoaie imense, pe după care mama, sora ei și Liese se jucau de-a v-ați ascunselea. Willi îl mai ajutase la treabă, cu partea de lemnărie. Lucrase și

la vulcanizare, la atelierul lui Partenie, se pricepea un pic și la croitorie, era electrician, instalator, pe scurt, era bun la orice, în ciuda trupului său firav și aparent fragil, gata să se fărâme. Aici, în lagăr, se căutau, deocamdată, tâmplări, ca să facă pe loc paturi, mese, scaune. Willi reușise să le lase celorlalți impresia că nu dă greș la nimic din ce se poate lucra cu mâinile. Împreună cu Ludwig, au mai găsit doi oameni, și-au făcut rindele, un vinclu, au tăiat lemnul pentru mobilă din pădurea desfrunzită și ninsă din apropiere și l-au lucrat ud, că nu era timp de așteptat. Totul a mers destul de repede și de bine, dar când, după câteva săptămâni, lemnul s-a uscat, toată mobila era strâmbă, paturile, scaunele, iar pe noile mese gamelele stăteau înclinate. Fiertura se vărsa, așa că oamenii le țineau mai mult în poală, totuși nimeni nu i-a reproșat lui Willi nimic. Din lemnul rămas le făcuse niște lucrușoare, un fluier unuia, un păhărel altuia, o cruce unui preot care slujise la biserica Sfântu Martin, de pe dealul Cetățuiei și, cum erau singurele cadouri pe care le primiseră de la plecarea de-acasă, toți îi erau recunoscători și-l simpatizau sau îi mai cereau câte un mic serviciu. Îl socoteau, în felul lui, un artist. Se bucurau că au niște obiecte ale lor în camera străină din țara străină.

Mâncarea principală din lagăr a fost cașaua fiartă: dimineața, la prânz și seara, lichidă sau solidă. Și un sfert de kilogram de pâine, adică două felii mai groșute, după munca istovitoare din mină. Plus două țigări pe zi, dar Willi și le ascundea, le pune la păstrat, pentru când va evada. Statutul lui de meșter și de om la toate s-a întărit și l-a scutit să scoată cărbuni din mină. Avea voie chiar să iasă din lagăr, dar numărul său, 260, era notat la poartă și șters abia când se întorcea iarăși dincoace de cele două rânduri de sârmă ghimpată. În sat, lângă colhoz, exista un loc unde se vindeau scump și se cumpărau foarte scump diverse lucruri. Făina, mălaiul, chiar tutunul se vindeau cu paharul, găseai ac și ață, unelte, mănuși, și el își cumpăra numai lucruri de primă necesitate pentru când va evada. Era foarte cumpătat, nu-și risipea rublele, dimpotrivă, trebuia să-și strângă cât mai multe, pentru lungul drum de întoarcere. Avea, de-acasă, trei creioane, dintre care unul chimic, cu care obișnuia să-și facă socotelile. A reușit să-l vândă pe cel chimic la un preț foarte bun, 14 ruble, pentru că, a aflat, aici se face din el cerneală. Pe creioanele normale n-a putut să ia mai mult de șapte ruble bucata, dar și-așa a fost destul de mulțumit. Încetul cu încetul și-a strâns cele 100 de ruble pentru când va evada.

— Ce înseamnă creion chimic? am întrerupt povestea lui Tanti, când am auzit-o prima dată.

Nenea Ionel a deschis unul dintre cele șase sertare ale scrinului și mi-a scos un creion care avea vârful mov. Mi-a spus să-l pun pe limbă, având grijă să nu-nghit, și apoi să mă uit în oglindă. Într-adevăr, spre deosebire de celelalte, chiar colorate, cum a dat de salivă, creionul ăsta parcă s-a topit. Deși mi-am clătit gura imediat, cu apă din belșug, am rămas până a doua zi cu o limbă lila, pe care o scoteam des, doar ca s-o admir în oglindă. Poate că era din simpatie pentru căprioara din carte, căreia-i alesesem o asemenea culoare.

Într-o zi, la sfârșit de februarie, cu banii cusuți bine în izmene, Willi a plecat ca și cum s-ar fi dus până în sat și, ca întotdeauna, și-a spus numărul la poartă și l-a văzut scris cu cretă pe tăbliță, 260. Și-a mai cumpărat o căciulă și cizme de la magazin și dus a fost. După numai 21 de ore l-au prins și l-au închis într-un lagăr de prizonieri de război, care era mai sever decât așa-zisele lagăre „de muncă”. L-au interogat:

— De unde vii?

Willi i-a povestit apoi lui tata-mare că și-a luat o figură serioasă, care la el era marcată de două cute pe frunte, și a spus într-o rusă aproximativă primul număr care-i venise în minte: 103. Apoi, mai încruntat, corectându-se: 301. Apoi neputincios: *Niznaiu!*

— Cum te cheamă?

Iar:

— *Niznaiu!* Ca să nu-i înfurie însă, a țipat ca un nătărău luminat: Vasile Hanu, român, *rumânska*. Dar rușii n-au luat în seamă răspunsurile lui și-a devenit, de data asta, numărul 511. Îl aduseseră înapoi aproape înghețat și desculț. A avut ghinionul să se întâlnească mai întâi cu trei ofițeri, care au pus ochii pe cizmele lui cumpărate cu bani grei și, amenințându-l cu pistolul, l-au pus să se descalțe pe loc. Unul îl amenința cu arma, ceilalți doi, mai bătrâni și mai grași, cu mustăți impunătoare, ca tătucul Stalin, îl amenințau cu privirile. Numai că cizmele i se strânseseră de picioare din cauza frigului și-i era imposibil să le scoată, erau cizme compacte. „Îl împușcăm și-i tăiem picioarele sau i le tăiem direct”, mai mult a dedus decât a înțeles ce spun ofițerii. Cel cu arma, care duhnea a votcă, ezita însă. Până la urmă chiar ăsta l-a ajutat, el s-a opintit cu toată puterea și, în sfârșit, cizma dreaptă a ieșit. Asta i-a făcut pe ceilalți doi să mai aibă răbdare până i-au scos-o și pe cea stângă. Unul dintre cei grași le-a luat și le-a admirat,

iar pe el l-au lăsat desculț și lac de transpirație, în ciuda gerului, în mijlocul drumului, asigurându-l cu răs gros că sau va degera, sau va fi prins până-ntr-o oră. După câteva minute nu-și mai simțea deja picioarele și vrând-nevrând s-a dus și-a bătut la ușa unei case dărăpănate, pe care mai înainte o ocolise cu grijă. În ea se afla un bătrân care l-a primit cu pușca și l-a luat la întrebări. Prin semne și cuvinte disparate i-a spus adevărul și i-a oferit 50 de ruble, din cele atât de greu strânse, ca să nu-l trădeze și să-i dea un ceai. Omul l-a îmbrățișat, l-a sărutat tare pe gură, a lăcrămat, a pus samovarul în funcțiune și i-a făcut ceai, apoi a zis că iese după niște treburi și-n mai puțin de-o oră Willi a fost ridicat.

A ajuns în alt lagăr. Acum nu mai avea voie să iasă, se știa că e fugar, chiar dacă nu se știa și nici nu interesa pe nimeni cine e cu adevărat și de unde a fugit. „*Smirna!*” striga șeful plutonului și toți stăteau drepti și înțepeniți. Dar când stătea smirnă, gândurile și planurile lui Willi se mișcau foarte bine și, după un timp, a evadat din nou. De data asta a fost prins după două zile. Și a evadat din nou. Și a evadat din nou și a evadat din nou, a trecut prin orașul Stalin din Bazinul Donețului, apoi prin sate și a ajuns la Odessa și, într-o bună zi, cu o poveste ajustată, se afla iar înapoi în orașul său natal. Făcuse aproape tot drumul pe jos. Era numai piele și os, cântărea vreo 40 de kile, cum nu mai avusese de la isă ani. Aici îl așteptau numai dezamăgiri, ca pe Edmond Dantes. Despre iubita lui soție, despre Mercedes a lui, n-a putut afla nimic. Măcar de-ar fi găsit-o căsătorită cu altcineva! Casa de pe deal, cu trandafiri roșii cățărători, la intrare, plantați de mâna lui, nu-i mai aparținea și n-a mai trecut nici măcar prin fața porții ei. Sașii din Brașov se împutinaseră, dintre rudele și prietenii lui unii muriseră, alții erau pierduți prin lagăre, alții erau de nerecunoscut. A locuit la fratele lui mai mare până când și casa cu cactuși lunguleți care înflorea la fereastră a fost dărâmată.

Dar Willi n-a făcut niciun plan de răzbunare. Era un om blând și privirile lui nu arătau decât mirare pentru ce i s-a întâmplat, când povestea zilele de lagăr. Nu făcuse vreun rău în viața lui. A aflat, apoi, că alții făcuseră. Nu s-a plâns deci, a tăcut. Nu înțelegea istoria. S-a apucat de lucru pe la oameni. Și aici, la fel ca în lagăr, era nevoie de meșteri buni la toate. Încetul cu încetul, orașul l-a primit din nou, și el nu l-a mai părăsit. N-a plecat odată cu ceilalți sași, îi ajunsese o plecare. Mormântul lui se află în Brașov și, măcar o dată pe an, mergeam să-i punem niște trandafiri, cum erau cei de la gardul lui.

În ziua în care îmi anunțasem dorința de a evada, povestea lui Willi abia dacă mi-a trecut pe la urechi în frânturi de neînțeles, din care mi-a rămas clar în minte numai creionul chimic. Tanti și Nenea Ionel m-au scos în parc, unde am început să alerg prin stratul gros de frunze uscate. Dina nu ne-a mai spus nimic din ce citise despre Edmond Dantes, doar că el se transformase în temutul Conte de Monte Cristo. Când am mai crescut, am citit și eu cartea și mi-a fost tare milă de fata cu nume de mașină, Mercedes. Cei mai mulți oameni rămân prizonieri, indiferent de închisoarea în care se află, iar pentru a evada ai nevoie de mult talent și măcar puțin noroc.

PORCU' DE NINEL

Cui i-o fi venit o asemenea idee?

Primul oraș sovietic în care s-a ascuns Willi Hahner la întoarcerea lui din lagăr, după evadarea din Donbas și înainte ca noi, copiii casei de pe Strada Maiakovski, să venim pe lume, se numea Stalino. Când a ajuns, în sfârșit, după luni întregi de mers pe jos, în orașul lui natal, Brașov-Kronstadt-Brasso, cum scria cândva pe toate cărțile poștale ilustrate, Willi a avut surpriza să afle că se întorsese în alt oraș, Stalin. Urma să trăiască în Stalin, ca Iona în burta chitului. În toate țările de după împărțirea Europei în două, era acum câte un oraș care purta numele ăsta: în Germania de Est, în Polonia, în Cehia, în Bulgaria, în Albania și în nenumărate alte țări care, pe noua hartă a lumii, se numeau Uniunea Sovietică. Tanti avea un atlas vechi, în care nu exista niciun oraș Stalin. În cel nou-nouț erau însă peste zece, variațiuni pe aceeași temă: Stalinstadt, Stalingrad, Stalinváros, Stalingrod... Tanti pufnea cu buzele ei de Jane Fonda, urmărindu-le de sus în jos, cu degetul tremurător, la indice.

Nenea Ionel spunea, misterios:

— Mare porc, porcu' de Ninel! Și toți ceilalți.

Eram obișnuiți cu vorba asta și n-o mai băgăm în seamă, dar odată am vrut să aflăm totuși ce-i cu Ninel și am început să-i întreb pe cei din casă, mai întâi pe frate-meu, apoi pe verii mei, apoi am mers la ambele rânduri de părinți și bunici, dar toți mi-au zis același lucru, că n-au habar. L-am întrebat deci și pe Nenea Ionel, dar, curios, și el mi-a răspuns la fel, că de un' să știe. Oricum, nu era Stalin. De Stalin, Nenea Ionel nu pomenea nici acum, când trăiam noi, și nu pomenise nici atunci, când trăia Stalin. De altminteri nu era nevoie: marele conducător era pretutindeni, mustața lui

mare, numele lui mare, cultura lui mare, înțelepciunea lui enormă, capul lui de lemn, de piatră, de bronz, de carton, închisorile lui, roșul lui, morții lui, morții noștri. Poiana sau Schullerau se numea, cum altfel, Stalin. Aproape totul era Stalin, iar Brașovul, numit, cum îți spuneam, orașul roșu pentru că țiglele acoperișurilor văzute de pe Tâmpa îi dădeau culoarea asta, devenise acum orașul roșu al puterii sovietice. Și era centrul regiunii Stalin.

Încă de la primul drum prin mijlocul Kronstadtului, pe care Willi îl părăsise cu șapte ani în urmă, l-a zărit pe mustăciosul ăsta cocoțat pe un soclu impunător, ca să te uiți în sus la el ca la un uriaș, cu mâna dreaptă ridicată, în fața Palatului de Justiție, în piațeta din care dispăruseră toți trandafirii. De acolo începea sau, mai logic, acolo se termina bulevardul Lenin.

— Ce e ciudat, spunea Tanti, ca profesoară de geografie la final de carieră, e că l-au făcut să arate cu mâna mai degrabă spre nord-vest, decât spre răsărit. Să însemne asta ceva?

— Înseamnă că n-au școală. Și n-au habar de punctele cardinale, asta înseamnă! răspundea bărbatul ei.

Pe ilustratele proaspăt tipărite scria, pe față, *Orașul Stalin.*, iar pe dos, la destinatar, *Tovarășului* sau *Tovarășei*, nu ca pe cele vechi: *Domnului*, *Doamnei*, chiar *Domniei Sale* sau, cum mi-a arătat odată Tanti, pe una dintre cele primite de ea, *Drăguței domnișoare M.* Nici timbrele nu mai erau la fel și nici țara imprimată pe ele, care se numea de-acum încolo RPR, Republica Populară Română.

Ziarele anunțau că la „dorința fierbinte a populației muncitoare din Brașov”, orașul va purta numele geniului conducător al Uniunii Sovietice, deși nimeni nu auzise vreodată vreun muncitor care să aibă dorința asta, nici măcar din greșeală. Și, cel mai ciudat, pe Tâmpa, spre partea stângă, cum te uitai la ea, brazi proaspăt plantați formau, cu litere mari de tipar, același STALIN.

— Aici, cel puțin, partea stângă e bine aleasă, comenta Tanti, deși mă mir că-i așezat cam la margine, nu? Cui i-o fi venit o asemenea idee?

Răspunsul nu l-a aflat niciodată și nici noi, cei de mai târziu. Istoria tace și n-am auzit să se laude cineva, vreodată, cu ideea de a înrădăcina, la propriu, cele șase litere pe muntele care e în mijlocul orașului.

Toți patru copiii ne născuserăm așadar în orașul Stalin, dar mie mi s-a spus adesea că i-am adus noroc: în anul nașterii mele, Brașovul și-a reluat, în Ajunul Crăciunului, care nu se sărbătorea decât „în ilegalitate”, vechea

denumire, și cărțile poștale și-au schimbat iarăși fața. Trecuseră deja șapte ani de la moartea nemuritorului. La expeditor, unii mai scriau *Tov.*, dar alții reveniseră, plini de teamă sau plini de curaj, după firea fiecăruia, la *DI* și *D-na Brazii* cu literele n-au fost tăiați, silvicultorii au găsit altă soluție: au plantat în locurile goale alți brazi, un pâlcc care a înghițit destul de repede prima parte a numelui, *STA*. Doar *LIN* a mai rămas câțiva ani pe partea stângă a *Tâmpei*, și ne era arătat de părinți, nouă și musafirilor, de pe terasa pierdută între acoperișuri, ca să vedem „cum se scrie istoria”. Cu litere mari, în orice caz, să-ți sară-n ochi, ca titlurile din ziar. Trebuie să-ți spun că nu simțeam nicio emoție la vederea lor, iar la cuvântul *istorie* cu atât mai puțin.

În duminica aceea tata-mare tocmai ne arăta altceva, mult mai frumos decât istoria, acolo, pe terasă, unde eram strânși, trei dintre copii, că Dina era undeva, cu clasa ei, iar vărul meu cel mai mic, Adrian, încă nu se născuse. Tata-mare a luat un scaun din casă, unul fără spătar, l-a apucat de jos, de un picior și, cu o singură mână, îl tot ridica în sus, în timp ce noi număram, în cor: unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte... A ajuns până la șaptesprezece, dar după aia s-a așezat pe banca veche, cu balustradă buclată. Au încercat și băieții să ridice scaunul de două picioare, măcar o dată, dar n-au izbutit, ba lui frate-meu scaunul i-a căzut din mână cu mare zgomot, era să-l strice. Eu nu puteam să-l car nici cu două mâini, oricum.

Că era bun gimnast, știam de la alți membri ai familiei, pentru că el nu vorbea prea mult cu noi, în afară de cazul când eram bolnavi și-i ceream sfaturi medicale. Era un om tăcut, ascundea ce simte sau ce simte cu adevărat, așa adăuga acum, poate că așa trebuie să facă doctorii. Nu știam exact ce crede nici măcar despre soția lui sau despre noi, dar din când în când apărea cine știe ce prilej în care sentimentele lui izbucneau cu forță, săreau în sus, pentru ca imediat apoi să se retragă în adânc, la fel ca peștii care țâșnesc din apă și cad înapoi în lumea tainică pe care au părăsit-o pentru câteva clipe. Tot așa, uneori avea momente de veselie, când povestea despre copilăria lui din Râșnov și ne făcea să râdem.

— Tata-mare a fost cel mai bun gimnast de la Șaguna, din generația lui, ne povesteau cei mari.

Șaguna, știi probabil, e primul gimnaziu românesc de băieți din Ardeal, mai târziu la rivalitate cu Mesotă, rivalitate despre care tata, meșotist, ne tot vorbea, deși el, băiat frumușel, nu era cu siguranță un „tocilar” pe-atunci,

era mereu îndrăgostit și își scria neliniștile, ca Nenea Ionel odinioară, într-un *Jurnal*, ascuns la sfârșitul caietului de latină.

Pe vremea când tata-mare ajunsese, el, fiu de cioban, elev la cel mai important gimnaziu din Brașov-Kronstadt-Brasso, se păstra aici o tradiție: în fiecare an, de 24 octombrie, mai precis în noaptea de dinainte, unul din băieții de la Șaguna era ales, în cel mai desăvârșit secret, dar cu aprobarea tacită a profesorilor, să pună un buchet de flori la mormântul lui Andrei Mureșanu. Era o operațiune primejdioasă. Soldați ai stăpânirii – Transilvania ținea de Austro-Ungaria –, care știau tradiția și se temeau de orice manifestare prea vizibilă a românilor, păzeau intrarea la cimitirul bisericii Sfânta Treime de pe Tocile, din Șchei, unde se afla mormântul fostului revoluționar, autorul poeziei *Deșteaptă-te, române!* Patrulau toată noaptea în jurul gardului de piatră al bisericii. Băiatul cu buchetul de flori și panglică în culorile steagului României trebuia să calce neauzit, să fie sprinten, ușor, și gimnast perfect, ca să escaladeze gardul în micul interval dintre patrule. Pe la 15 ani, tata-mare era mereu în vârful piramidei de băieți care se alcătuia la ora de sport:

era cel mai subțirel și mai agil. Drumurile cu Taica și cu oile, cățăraturile pe stânci și în copaci, după miere de albine, anii copilăriei din Râșnov îi dădeau o mobilitate de pisică sălbatică. În plus, era bun la inele, la urcatul pe frânghie și la paralele.

— Ca Fanfan la Tulipe, a zis Doru, pentru că văzuserăm de curând filmul ăsta la cinematograful.

Iar Fanfan la Tulipe nu stătea locului, zâmbea întruna și se duela cu grație. Pe tata-mare mi-l închipuiam grav, fulgerând cu privirile lui verzi.

În noaptea aia, tata-mare, adică elevul care era pe-atunci, a făcut el ce-a făcut și-a sărit gardul cu buchetul prins la brâu ca să aibă mâinile libere, s-a strecurat ca o umbră printre morminte, dar, ce să vezi? înăuntru, spre deosebire de alți ani, fusese pus un soldat de pază, chiar în fața mormântului. Fuma, așezat pe jos, cu spinarea sprijinită de cruce și se vedea un punct mic roșu, mai intens când soldatul trăgea un fum. În rest, liniște deplină, doar în depărtare, spre aleea de sub Tâmpa, lătrau niște câini. Băiatul n-a stat pe gânduri, că poate dacă ar fi stat renunța cu totul. A ocolit prin spatele crucii și, cu inima bătându-i în urechi ca atunci când urca pe vârful piramidei de gimnaști, a așezat buchetul de cealaltă parte a mormântului și-apoi s-a topit printre cruci. Restul a mers la fel de repede, a

fost o joacă, nu lipsită de primejdii, pentru că, după ce-a sărit iar gardul înapoi și-a luat-o la fugă, s-a împiedicat și era să cadă.

— Toți alpiniștii știu că încercarea grea nu e pe stâncă, agățat deasupra hăului, când îți aduni toate puterile, ci la coborâre, când crezi c-ai scăpat și nu te mai concentrezi, atunci se fac accidentele, ne învăța tata-mare. Țineți minte că la orice drum pe munte, cu automobilul, cu bicicleta, la o călătorie de orice fel, atenția maximă trebuie să fie la sfârșit, când te simți deja în siguranță.

— Părerea mea e că și-n viață e la fel, a zis mama-mare.

Tânărul a coborât Pe Tocile și-apoi spre Șaguna și-a ajuns curând în curtea din spate, care dădea spre Băile Eforiei, iar acolo îl așteptau câțiva colegi și profesorul de gimnastică.

— S-a făcut.

Atât a zis, că abia atunci emoția i-a pus un nod în gât, mărul lui Adam i s-a mișcat când a înghițit în sec, iar ei l-au ridicat pe umeri și l-au aruncat în sus, „Hip, hip, ura!”, apoi l-au îmbrățișat și l-au asaltat cu întrebări.

— Cine-i Ninel? l-am întrebat brusc, acolo, pe terasă, față-n față cu Tâmpa.

— Cine?

— Ninel, de care tot zice Nenea Ionel că-i porc.

— A, a spus tata-mare. Parcă ți-am mai spus că nu știu!

Și așa a rămas. Într-o zi, noi, copiii, am avut o surpriză. În pragul dintre ușile de la etajul I, unde locuiau mama-mare cu tata-mare și verii mei cu părinții lor, au apărut instalate două inele de gimnastică. Erau înșurubate bine în pragul de sus, aveau sfori groase, aproape cât brațul meu de atunci și mânere de piele maro, peste care trecuseră deja multe mâini, căci erau înnegrite la mijloc. Tata-mare ne-a învățat câteva figuri, mai ales pe băieți. În ce mă privește, cel mai des le foloseam pentru legănat, strecurându-mi picioarele în fiecare inel, ținându-mă de sfori și făcându-mi vânt ca la leagănele din parc sau, cel mult, tot cu picioarele agățate înăuntru, mă așezam cu capul în jos, ca liliecii, în peșteră. Putere în mâini nu aveam, și nici mușchi ia brațe, dar nici nu era nevoie: acum puteam să punem buchete de flori la mormântul lui Mureșanu fără a sări peste gard.

Când a terminat la Șaguna cursul superior, și-a dat bacalaureatul și, după ce s-a dus la Facultatea de Medicină din Viena și Budapesta, tata-mare a făcut Marele Război ca medic militar. Mama-mare îi ținea decorațiile împreună cu pietrele de la ficat, de după operație, într-o fostă caserolă

medicală, din cele în care se fierbeau seringile. Pe-o masă din sufrageria lor era o vază din obuz de tun, cu un copac plin de pere și de frunze care împodobeau cu șerpuiți de crengi arama. Când călca rufe, mama-mare împingea vaza mai încolo și desfășura o pătură neagră și aspră, oarecare, peste care puneă un cearșaf alb. *Pătura de cal*, spunea ea, și mult mai târziu mi-am dat seama că e pătura pe care tata-mare o folosisese în război. Probabil că o ținea rulată sub cap, noaptea, la fel cum mama-mare o ținea rulată în dulap. Și-apoi o puneă sub șa. Nouă, copii născuți la oraș, cu bunici care trăiau tot la oraș sau erau deja în cimitir, ni se părea mai ciudat că tata-mare știa să călărească și că avusese un cal al lui decât că făcuse războiul. Pătura n-avea moarte, la fel ca vaza, deși amândouă văzuseră moartea cu ochii. Vaza era un cadou ieșit din mâinile unui soldat pe care îl salvase tata-mare, așa se spunea în familie, și era splendidă, lucrată cu dragoste. Acum însă florile primite de mama-mare înlocuiau explozibilul din obuz și, în felul acesta simplu, moartea legată de bărbați se transformase în viață legată de femei. Și tot așa, discret, istoria era peste tot în casa noastră fără s-o băgăm de seamă și fără s-o recunoaștem.

„Porcu’ de Ninel”, bombănea uriașul casei noastre, cu vocea lui a doua, cea supărată, iar noi am început să ne dăm seama că era ceva legat tot de istorie, dar ce, n-am putut scoate de la el. Am trecut la Tanti și am rugat-o pe Dina s-o-ntrebe. De-obicei ea avea succes.

— Tanti, despre cine vorbește Nenea Ionel? Cine-i Ninel ăsta?

— Vă spun când Anuța o să împlinească zece ani.

Mi se părea că asta nu se va întâmpla niciodată, un an mi se părea deja enorm, iar mai mulți erau fără sfârșit! Încetul cu-ncetul ne-am dat seama că fiecare om bătrân din bătrâna noastră casă are istoria lui. Tata-mare era cu mormântul lui Andrei Mureșanu, membru de onoare al societății Astra, mai târziu, în anii '30, chemat de Iuliu Maniu, prim-ministru al României Mari și pe care-l cunoștea de mult, să fie în guvern. A refuzat onoranta invitație pentru că nu voia să se mute la București. Dacă ar fi acceptat-o, ar fi ajuns și el în închisoare ca toți ceilalți. Mama-mare și sora ei, Tanti a noastră, vorbeau de refugiu și pe mine mă apuca neliniștea când povesteau cum au împachetat, pe fugă și alandala, săpunul cu mâncarea, bijuteriile cu pantofii, actele cu tot felul de fleacuri. Ceva din spaima aia cred că ni s-a transmis și nouă ca moștenire genetică, pentru că și pe Dina și pe mine ne cuprinde o neliniște ciudată de câte ori împachetăm pentru o călătorie. Cât despre

Nenea Ionel, era cât pe ce să fie la un moment dat ucis de un român verde, pentru că el, de asemenea român din tată-n fiu, avusese îndrăzneala de a se căsători „cu o unguroaică”, în timp ce, lui Tanti, o fostă colegă de clasă i-a spus cu reproș că de-acum va trebui să poarte un nume românesc. Mama-mare își schimbase religia, din romano-catolică în ortodoxă, înainte de nașterea primului ei copil, și fusese excomunicată de ai ei. Asta n-o împiedica să traverseze la biserica Sfântu Ioan, de pe Strada Sfântu Ioan, devenită Maiakovski, și să se roage să fim cu toții bine și sănătoși.

Casa noastră adunase istorie în cele mai variate feluri și adăpostea povești „de viață și de moarte”. Ea, era limpede, accepta pe toată lumea. Dacă discordia apărea – și chiar apărea –, asta nu era din motive istorice, ci din mult mai măruntele și capricioasele evenimente ale vieții de zi cu zi.

— Cine-i Ninel? Și de ce-i porc? Despre cine vorbește așa de urât Nenea Ionel? Noi n-avem voie să vorbim așa!

Eu, când am zis „porcu’ de Hannes”, m-ai certat, a încercat la un moment dat frate-meu să smulgă secretul de la mama.

— Nu știu. Întreabă-l pe el!

Cea mai pasionantă poveste istorică era, pentru noi, din tinerețea părinților noștri, tristă ca absolut toate poveștile istorice. Mama ne-a spus-o într-o seară petrecută pe Valea Hornului, un loc despre care o să-ți spun curând mai multe, cu focul de lemne pâlpâind în sobă înainte să adormim, în timp ce frate-meu și cu mine făceam cu mâinile umbre de aripi care zburau pe unul din pereți și peste „Cina cea de taină”, cusută de mâna noduroasă a gazdei noastre pe un ștergar agățat acolo.

— La vreo doi ani după ce s-a întors Willi Hahner din lagăr și s-a mutat vizavi de noi, la fratele lui, pentru că a rămas fără casă...

— De ce?

— Ei, pentru că... – se vede că mama ezita dacă e cazul să ne spună sau nu – pentru că așa erau timpurile, a trecut ea repede. Și tocmai atunci m-am căsătorit eu cu tatăl vostru.

Acest „tocmai atunci” apărea mereu pomenit la evenimentele petrecute în orașul Stalin. Am înțeles mai târziu de ce: viața personală își permite, în anumite momente, să se lupte și chiar să învingă istoria, s-o ia în răs și-n răspăr. Uneori trăiești câteva scurte momente de rai, în mijlocul iadului. Îmi plăcea deosebit de mult când mama sau tata ne povesteau despre lucruri din

lumea de dinaintea nașterii noastre. Era aproape la fel ca atunci când citeam.

— Ne-am petrecut vacanța de vară împreună, eram studenți. O să vă povestesc prima noastră excursie împreună, în Munții Făgăraș, e memorabilă. Bani nu aveam deloc în anii ăia, de pe atunci începuserăm să mâncăm pâine prăjită cu untură și sare sau pâine prăjită în ulei. Așa că, în vederea excursiei am împrumutat de ici, de colo, tot ce ne trebuia. Bocanci n-am avut de unde să-mi iau (mama purta numărul 34), așa că a trebuit să-mi cumpăr unii noi. Țineți minte: în orice excursie pe munte se merge în bocanci, e regula de aur.

Am aprobat amândoi, cam plictisiți, doar știam foarte bine. Tata, ne-a spus mama, luase împrumut bocancii unui coleg, dar îi erau mari, așa că și-a pus un brant și două perechi de șosete groase. Tânăra familie abia întemeiată formată din părinții verilor noștri a dat tinerei familii abia întemeiate formate din părinții noștri un rucsac kaki – primul din seria făcută de domnul Blau – nou-nouț, de toată frumusețea, cu condiția să aibă grijă de el ca de ochii din cap, pentru că ei n-apucaseră încă să-l folosească. În fine, împrumutând de la toată lumea din casă, inclusiv venerabilul bidon de aluminiu, învelit în postav verde, al lui tata-mare, care făcuse alături de el Primul Război Mondial, cei doi studenți legați acum cu un singur nume au pornit veseli în așa-numita lor lună de miere în munți, plănuită să dureze de fapt o săptămână.

Drumul forestier l-au făcut ușor, într-un grup mai mare, căci, imediat după ieșirea din sat, turiștii sosiți cu primul autobuz au avut norocul să dea peste un camion gol. S-au cățărat toți cu chiu, cu vai pe platforma descoperită din spate, domnii ajutându-le pe doamne, și trăgând apoi rucsacurile încărcate cu de toate. Erau și ei doi acolo, în grămadă, încercând să-și mențină echilibrul la zgâlțâiturile drumului, bătuți de aerul încă rece drept în față, bucuroși că au scutit efortul unui drum forestier lung și plicticos. Tata îl știa din vedere pe domnul cu pantaloni scurți și uzați, era funcționar la poștă. Mama salutase perechea în vârstă care urcase prima, fuseseră amândoi pacienții lui tata-mare. În afara lor, care erau cei mai tineri, toți erau bine echipați, se vedea că au lucrurile lor de munte, n-au bocanci și rucsacuri împrumutate. Tot drumul cu camionul tata se chinuise să-și lege mai strâns bocancii care-i jucau în picioare. Ajunși la poalele muntelui, în punctul de unde pornea poteca, turiștii s-au oprit să mănânce, să prindă puteri pentru urcuș și să mai ușureze cu câteva grame rucsacurile

grei. Nu se ocupau în mod deosebit unii de alții, nici nu aveau de ce, gesturile lor erau aceleași, desfăcutul rucsacului, scosul cutiei de tablă cu cele câteva ouă fierte, ardeiul gras, roșiile, sarea, pâinea, strânsul resturilor cu mare grijă, scosul bidonului, umplutul cu apă rece dintr-un șipot, băutul în păhărelul rotund, reumplutul bidonului, rearanjatul sacilor, strânsul sforii, funda, potrivitul curelelor pe umeri și pornitul la drum.

— Fix cum facem și noi, am spus eu, bucuroasă că recunoșteam fiecare gest.

— Și? a întrebat frate-meu, dându-mi un cot zdravăn s-o las pe mama să povestească, pentru că presimțea o întâlnire cu ursul sau ceva și mai și

Oamenii au plecat rînd pe rînd și, când nu s-a mai văzut nimeni în preajmă, părinții noștri, care pe-atunci nu erau părinții nimănui, au oftat ușurați apoi au rîs din senin. Deși își pregătiseră și ei bagajul de drum, nu numai că n-au plecat, dar s-au întins pe hanoracele puse pe iarbă. Apoi tata a făcut o baie într-un ochi limpede pe care râulețul îl făcea în stîncă, și când a ieșit ai fi zis că făcuse o baie fierbinte, așa i se înroșise pielea.

Aici mama a făcut o pauză lungă, de parcă s-ar fi terminat povestea și abia târziu am înțeles că-și derula în minte filmul cu lucruri pe care nu era cazul să ni le povestească nouă atunci, despre ce s-a mai întâmplat cu ei, acolo, pe iarbă. A reluat, iar noi o ascultam în obscuritatea încăperii cu miros de foc de lemne.

— În sfârșit am pornit și noi, mult după toți ceilalți, fără să ne grăbim, cu pași mășurați, ca adevărații oameni de munte. Ne bucuram de începutul de septembrie, de pădure, de singurătate. Tatăl vostru era la început cam cu un metru înaintea mea, dar încet-încet distanța a crescut. Eu urmăream rucsacul kaki din spinarea lui. Din când în când se oprea, se întorcea și mă aștepta. La un moment dat, într-un loc unde drumul cotea brusc, rucsacul cel nou a dispărut și verdele pădurii s-a închis în urma lui. M-a cuprins, nu știu de ce, neliniștea și m-am grăbit să-l ajung din urmă.

Și eu, și frate-meu ne țineam respirația, simțeam că după cotitură o să se întâmple ceva, altfel mama n-ar fi pomenit-o. Știam asta din cărți.

— Când am cotit și eu, nu mi-a venit să-mi cred ochilor... Parcă eram în Karl May. Drept în fața mea era un tânăr bărbos, cu o pușcă, exact „ca la carte”. Nu m-am speriat deloc. „În sfârșit! a zis parcă ușurat, tânărul cu pușca, da știu că v-ați lăsat așteptați! Credeam că nu mai veniți. Hai, să-i dăm drumul!” și fără alte explicații, folosindu-și pușca drept arătător, ne-a

indicat un soi de vad abrupt făcut de apă în timpul vreunei furtuni, pe care am coborât repede, toți trei.

— Nu l-ați întrebat nimic?

— Nu, nimic. Eram muți de uimire, dar, desigur, ne gândeam la tot felul de lucruri. În cinci minute am fost într-un luminiș unde i-am văzut așezați în iarbă pe toți cei cu care-am călătorit în camion, până la poalele muntelui. În picioare, lângă ei, alt bărbos cu altă pușcă. Apoi au mai apărut câțiva, neînarmați și doi câini ciobănești care dădeau din coadă și în același timp mârâiau amenințător. M-am uitat la cel mai slab dintre bărboși care chiar avea o figură... ca aici.

Și mama a arătat drept în mijlocul ștergarului agățat de perete, unde era un inconfundabil Iisus așezat la masă. Pe ceilalți discipoli de la „Ultima cină”, cum scria pe ștergar, nu izbutea nimeni să-i recunoască, cu excepția lui Ioan, care avea chip copilăros sau feminin, fană barba celorlalți. Ne întrebam care dintre ei ar putea fi Iuda, dar nu se vedea, ar fi putut fi oricine dintre cei de la masa aia.

— Și el ne-a spus la fel ca omul care ne adusese: „În fine, credeam că nu mai veniți „Nu era nimic dușmănos în tonul lui, era liniștit. Nici ceilalți, în ciuda celor două puști, nu aveau nimic înspăimântător. „Așezați-vă și voi jos, ne-a spus. Iată ce se întâmplă. Vă spun pe scurt pentru că ați pierdut cu toții destul timp, și-mi pare rău. Aș vrea să ajungeți totuși la timp la cabană, ar fi și în folosul nostru. Bănuți cine suntem. Nu suntem nici ucigași, nici hoți! Cei de pe-aici ne-ajută, mai ales ciobanii, ne aduc brânză de burduf, caș și urdă. Dar pe lângă mâncare mai avem nevoie și de îmbrăcăminte... și mai ales de încălțăminte.

(Avea, într-adevăr, niște ghetе jerpelite, totuși ceva mai întregi decât ale celorlalți, care erau aproape desculți.) Din cauza asta, vrem-nu-vrem, mai precis vreți-nu-vreți, va trebui să ne dați toți bocancii. Sunt sigur că aveți la voi tenișii pentru cabană sau mocasini de schimb, cum e obiceiul la excursioniști. Dacă n-aveți, trebuie oricum să ni-i dați, adică să faceți schimb cu ai noștri și nu cred că țineți la asta”.

Oamenii au înțeles repede și începuseră deja să se descalțe, dar vorbitorul nu terminase: „În afară de încălțăminte vă rugăm să ne arătați ce conțin bagajele dumneavoastră și ne vom alege câteva din obiectele strict trebuincioase pe care o să ni le împrumutați... N-avem de ales, trebuie să procedăm așa și sper să ne înțelegeți, chiar dacă nu ne aprobați...”

S-a apropiat de perechea cea mai vârstnică, foștii pacienți ai lui tata. Cei doi își puseseră cu grijă bocancii alături, ca pe niște obiecte extrem de prețioase. Ai lui erau butucănoși, solizi și bine unși (avea la el și cutia cu unsoare pentru bocanci și a pus-o într-unul din ei), gest care m-a înduioșat, la fel și pe bărbosul cel slab, care a mulțumit scurt. Botul bocancilor nevestei lui avea două umflături laterale, de la monturile care prin teniși se vedeau și mai bine. Cei patru bocanci aveau riduri adânci, care mi s-au părut la fel cu cele de pe figura stăpânilor. Rucsacurile erau aranjate după tot tipicul, ca greutatea să se echilibreze, ca bidonul să nu poată uda hainele groase, ca obiectele ascuțite să nu jeneze, totul așezat în pungi, de la medicamente și bandaje până la briceag, lanternă, chibrituri și ciorapi de lână. Bărboșii și-au luat în grabă o mică trusă de medicamente, o cutie de tablă, ambele cutii cu chibrituri. Între timp, șeful cel tânăr lua fiecăruia datele „civile”. Ascultam cu destulă curiozitate ce spuneau vecinii noștri, veneam cu toții din același oraș. Desigur, cei doi bătrâni erau pensionari. Domnul în pantaloni scurți și uzați era într-adevăr funcționar la poștă. Avea rucsacul cel mai jalnic și n-avea nici teniși de schimb, singurul lucru care-i tentase pe oameni era un pachet de cărți de joc. Mai era un profesor de filosofie care le-a dat, cu destulă căldură, ceasul lui de mână, Longines, „ceasul aviatorilor”, iar soția lui le-a dat două conserve de pateu și o trusă de cusut. Apoi, bizar, mai erau și trei angajați la colectarea gunoaielor. Când ne-a venit rândul și am zis că suntem studenți, „Aaa, bine, închideți-vă sacii la loc, doar n-o să luăm de la studenți”, ne-a spus cel care părea să fie șeful grupului. „Și eu sunt, în sfârșit, am fost”, a precizat încercând să nu se vadă că regretă. Eu m-am putut încălța la loc cu bocancii pentru că, a zâmbit el, „n-avem copii cu noi”... Tatăl vostru s-a bucurat c-a scăpat de încălțările lui prea mari, pe care le-a primit nu știu care, iar tânărului șef i s-au potrivit, culmea, bocancii bătrânei și-mi amintesc că umflăturile de la monturi arătau caraghios pe picioarele lui. Până la urmă au luat și de la noi ceva, chiar rucsacul cel nou făcut de domnul Blau, și-au cerut scuze și chiar ne-au consolat. În locul lui, am primit unul jegos, care mirosea înfiorător a brânză de burduf, îți muta nasul. „Acum încă două vorbe și sunteți liberi. Noi o să plecăm și în câteva minute vom fi foarte departe de aici. Băiatul ăsta vă scoate în potecă – și ni l-a arătat pe cel care ne și adusese încoace. Până o să ajungeți la cabană se lasă întunericul. Soldații de-acolo sunt novici într-ale muntelui, noi nu. Odată ajunși la cabană puteți, desigur, să faceți cum vă

lasă inima... (Vorbea fără să se uite la cineva anume.) Veți fi întrebați aproape sigur dacă v-ați întâlnit cu noi...”

— Cu cine, cine erau? n-a mai rezistat frate-meu, și același lucru mă interesa și pe mine: ce căutau pe munte cu pușca și de ce n-aveau ce le trebuie?

— Partizani, a spus mama încetișor. Au făcut parte din rezistență, s-au împotrivit comuniștilor. Așa... Cel care avea figura aia – și iar a arătat spre mijlocul ștergarului cusut – ne-a mai spus: „Puteți să le răspundeți *nu*, când vă întreabă de noi, n-au ce să vă facă, credeți-mă. Dacă spuneți *da*, veți fi obligați să coborâți iar aici, cu soldații, și să le arătați exact locul întâlnirii. Noi vom fi însă în cu totul altă parte atunci, cu câinii noștri cu tot... Știm să ne ștergem urma. Las la alegerea dumneavoastră... Vă rămânem recunoscători pentru ajutor și pentru... tot”. Au pus ce-aveau în rucsacul nostru de împrumut și ne-am simțit mândri.

Apoi am pornit în grup spre cabană, în ritm alert, ne trecuse orice oboseală, de emoție. Era aproape întuneric. Nu ne mai rămăsese decât o lanternă, pentru tot grupul – ne-o lăsaseră anume – și o ținea deschizătorul de drum, ceilalți stăteau cât mai aproape unul după altul. În timp ce funcționarul de la poștă ne enerva pe toți, văicărindu-se ba că vine întunericul, ba că vine ploaia, ba că îl dor picioarele, am ajuns la cabană.

Am dat buzna înăuntru și primul lucru pe care l-am remarcat a fost un grup de soldați. Stăteau comod la o masă și beau ceva din niște căni mari, probabil ceai cu mult rom, după miros. Soldații ne-au privit cercetător, din cap până-n picioare, picioare încălțate cu teniși sau espadrile.

Eram doar doi în bocanci, eu și funcționarul, care avea niște încălțări mizerabile și i le lăsaseră. Când am intrat noi, cu rucsacul care mirosea a brânză, soldații au fost și mai derutați. „S-a-ntâmplat ceva?” l-a întrebat unul pe profesorul de filosofie, cel care își dăduse ceasul. „Pardon? a tresărit el. Pardon, domnule?” îmi amintesc că vorbea cu r rulat.

Apoi am început să întrebăm toți deodată, unii peste alții, de parcă ne-am fi vorbit dinainte: am cerut camere, dar nu mai erau locuri decât la prici, am comentat începutul furtunii, unii au cerut ceai, alții mâncare, alții lumânări că, spuneau, și-ar fi spart lanterna, și celorlalți li se terminase pasămite bateria, cereau sare, conserve. Și-n toată sala mirosea iute a brânză.

La prici, doamna în vârstă care fusese tratată de tata, la cabinet, m-a rugat să scoatem rucsacul nostru pe hol, că eram oricum cam mulți și abia aveam

aer. Eu i-am visat pe soră-mea și pe proaspătul meu cumnat și când m-am trezit m-am întrebat cum le dau rucsacul ăsta în loc de al lor. În tren, la întoarcere, toată lumea se uita fix la noi și strâmba din nas, dar nu mai conta – a mai spus mama, și părea că obosise.

Noi însă eram mai treji ca oricând, nu ne ardea de somn.

— Și ce s-a întâmplat cu partizanii?

— Nu se știe, a zis mama. Au rezistat câțiva ani. Da' se pare că până la urmă n-a mai rămas niciunul, i-au omorât pe toți, a spus mama cu un glas mai trist decât își permitea de-obicei de fată cu noi.

Și s-a uitat drept în mijlocul ștergarului cu „Cina cea de taină”. Iisus avea un chip cusut cu mare stângăcie, doar barba și cercul, ca o farfurie pe cap, se vedeau bine.

Nici eu, nici Matei nu ne puteam împăca defel cu moartea asta. În zilele următoare am inventat o mulțime de aventuri pline de primejdii în care însă tinerii scăpau și fugeau în străinătate, unde să știi că le-am asigurat o soartă strălucită. Trebuie spus că, în toate poveștile astea, bocancii de la tata și rucsacul cel nou de la domnul Blau aveau un rol decisiv. Mai mult, mama se reîntâlnea după ani cu șeful cel bărbos și-i amintea de rucsacul care duhnea înfiorător a brânză de burduf. Și râdeau amândoi!

Tot de istorie era vorba și la masa cea mare din camera-de-zi-dormitor a părinților adoptivi ai Dinei, despărțită printr-un dulap de un fel de nișă în care-și avea și ea un divan de catifea, pe care să doarmă, și în căptușeala căruia să-și ascundă dulciurile. Cu mult înainte să ne naștem noi și cu puțin înainte ca pendula să bată de douăsprezece ori, la masa împodobită sărbătorește, cu argintăria scoasă și cupele de șampanie sclipind sub candelabru, cu fața de masă albă, scrobită, și cele două pete de vin roșu mascate cu abilitate de două platouri, se făceau pronosticurile pe cele trei sute șaizeci și cinci (sau și șase) de zile ale anului următor. Bărbații făceau expuneri concise și savante ale situației frontului sau ale marilor puteri sau ale eșichierului politic. Femeile erau mai puțin sobre, dar mai categorice. Ani la rând, mama-mare s-a rezumat la o singură previziune: 31 decembrie 1939: Moare Hitler. 1940: Moare Hitler. 1941: Moare Hitler. 1942: Moare Hitler. 1943: Moare Hitler. 1944: Moare Hitler.

La 31 decembrie 1945 mama-mare s-a mulțumit numai să le atragă atenția celorlalți că doar previziunea ei s-a adevărit. De prin 1948 și-a reluat pronosticurile, identic repetate la trecerea dintre ani: Moare Stalin și se întoarce Willi Hahner acasă. Previziunile ei s-au împlinit și de data asta, în

ordine inversă: mai întâi s-a întors Willi în orașul Stalin, apoi a murit Stalin în orașul Moscova. De ce nu lipiseră și peste orașul Moscova numele lui Stalin nu știu.

După părerea lui Nenea Ionel, tot răul era din cauza porcului de Ninel. Și a tuturor celorlalți, adăuga el cu un gest de lehamite, cu dosul mâinii lui uriașe. Iar mustața încă un pic neagră îi tremura. Nu mai încercasem de mult să aflu cine sunt toți aceștia. Dar, într-o zi, mă aflu cu Tanti și Nenea Ionel lângă Teatrul Dramatic și ne pregăteam să coborâm pe bulevard.

— Bulevardul Ninel. Mare porc! Moaș'sa!

Ne aflu pe bulevardul Lenin. Abia acasă am înțeles misterioasa ocară a uriașului casei noastre. Ninel e Lenin, citit invers. De la el se rostogolise la iuțea roata istoriei pe un drum atât de prost.

VREME REA PE VALEA HORNULUI

Hai să mergem la râu să vedem că nu e podul!

Deși nu ne interesa, istoria ne-a ajuns și pe noi din urmă. Culmea, într-un loc cu totul sălbatic. Ploua de zile întregi și podețul de peste râu fusese dus de șuvoi, tăind orice comunicare cu lumea. Firește că de telefon sau de radio nici nu putea fi vorba.

Eram pe Valea Hornului, la poalele munților, raiul vacanțelor noastre de vară și locul în care ne povestise mama despre partizani. Dar după cum se dovedea, și în rai putea fi vreme groaznică. De altminteri, mă tem că unii oameni ar fi socotit locul doar o mizerabilă văgăună: nici vorbă de curent electric, lumină aveam de la soare (atunci când era!), de la o lampă cu gaz și de la focul de lemne. Nici canalizare nu exista acolo, beam apă adusă de la izvor, din pădure, și ne spălam la râu, privata se afla în curte, la o distanță cuviincioasă de casă. Puținele vase le spălam cu apă rece și nisip din râu. Pe toată valea erau două case: a pădurarului, pe malul celălalt, lângă drumul forestier, și a gazdelor noastre. Când erau tineri, bătrânii proprietari ai micii gospodării ținuseră un gater și doi cai, dar la schimbarea regimului li se luaseră caii, care fuseseră omorâți, ca toți caii „chiaburilor¹”, și mai erau jeliți și-acum de stăpânii lor. De gater se alesese praful, iar în prezent folosea pe post de grajd pentru două vaci, dintre care doar una putea fi mulsă, operație stranie, la care uneori asistam, urmărind cum laptele țârâie,

pe rând, din cele patru țâțe pe care degetele bătrânului le strângeau și le trăgeau fără milă. Ajungeam în apropiere de casă cu recent cumpărata mașină a unchiului meu, un Renault 10 bordo, luat la mâna a doua – i se spunea Renata –, încărcat cu un sac de cartofi, zahăr, mălai, pâine și alte lucruri folositoare în locuri sălbatice. Transportam totul trecând peste podețul cu șipci. Cămaruța pe care o închiriam vara timp de o lună, pe un preț de nimic, era destul de dărăpănată, dar măcar acoperișul era bun, așa că înăuntru ne simțeam la adăpost. Ce poți face pe ploaie, fără pod peste râu și izolat de lume?

Ore în șir am citit, cu rândul, din volumul *Im Tal des Todes* de Karl May, în *Valea Morții*, un fel de Vale a Hornului, la urma urmei. Era primul din seria pe care familia Hahner, foștii noștri vecini, ne-o dăduseră, cum ți-am spus, când li se dărmase casă, și din păcate era scris cu litere gotice. Așa că, atunci când îmi venea rândul la citit, bâjbâiam destul de tare printre ciudatele îmbârligături ale literelor pe care mama, care făcuse școala germană, știa nu numai să le citească, ci și să le scrie. A-ul semăna cu un U, V-ul semăna cu un B mai delicat și se citea F, S-ul semăna cu G, G-ul era o adevărată operă de artă sferică, de „țeca”, se citea *e*, *sch* se citea *ș*. Noroc că mă interesa acțiunea, iar curiozitatea învingea obstacolele grafice, așa cum eroii cărții învingeau piedicile din povestea lor. Se dovedea o lectură potrivită, pentru că și acolo era sălbăticie, mereu le lipsea câte ceva important, la fel ca nouă, mereu le era foame sau sete sau frig sau se temeau de hoți și de urși, ca gazdele noastre. Eroii lui Karl May, deși vorbeau atât de bine nemțește, se aflau în America, iar noi, în România, însă alte mari diferențe nu se vedeau. După ce am obosit să citim în germană, am mers cu frate-meu în șopron să mai aducem câteva lemne și, minute bune, n-am făcut altceva decât să ne uităm la flăcări și să ne lăudăm, fiecare, că lemnul nostru arde mai bine și mai frumos și face flăcări mai reușite. Al meu pocnea, de fapt, pentru că alunecasem și căzusem cu lemne cu tot în iarba care mustea de apă. Lemnele ude păcăne și scot mici scânteii supărate, așa cum se întâmplă când cad stropi de apă într-o tigaie cu ulei încins. Adevărul e că, dacă stai să-l privești, focul oferă adevărate concerte de culoare, dans, sunete și arome. Uneori flăcările mici cântă de-a lungul unui buștean, alteori râd, țâșnesc ca un buchet drept în sus, roșiaticul se face portocaliu și galben, nuanțe vineții îmbrățișează și mângâie marginile, iar jos jarul e incandescent și pâlpâie ca un ochi furios sau clipește cu o neașteptată

blândețe, somnoros, când e aproape de stingere. Miroase a foc, firește, un miros pe care îl cauți cu nările la fel cum cauți flăcările cu ochii.

Pe la amiază, în timp ce mama, îmbrăcată cu o pelerină cu glugă, a alergat prin curtea în pantă abruptă, până sus, la bucătăria de vară, să ne pregătească o supă, Matei și cu mine ne-am dus la grajd, să ne mai uităm la vaci. Copii de oraș fiind, nu ne săturam de ele, le dădeam un periaj cu privirea, de la vârtejul din frunte până la pământul cozii și copitele crăcănate. Proprietarii, pe care poveștile i-ar fi numit un moș și-o babă – cum se obișnuiseră și ei să-și spună și cum le spuneam și noi erau unguri și trăiau iarna în satul aflat la vreo zece kilometri, și vara aici. Moșu era înalt și umbla adus de spate, iar Baba, mică de statură și slăbuță, avea mâini cu noduri mari la încheieturile degetelor. Îmi plăcea să privesc dintr-o parte vacile, în câte un ochi blând, cu gene rare și albe. Lor însă nu le plăcea asta, cred, pentru că clipeau și îmi evitau ochii. Atunci am aflat că animalele nu sunt în stare să susțină privirile omului, și Matei cu mine ne tot încercam puterea pe toate patrupezele pe care le puteam găsi prin preajmă, și doar pisicile rezistau uneori. Vacilor le dădeam întotdeauna de mâncare din iarba proaspăt cosită, deși n-aveam voie s-o facem. Dar ele erau mulțumite de noi, își apropiau botul mare, umed și roz, cu două nări uriașe, deschideau gura și apucau ierburile cu buzele groase – mie mi-era frică să nu-mi prindă și mâna – și-apoi mestecau lateral, nu ca oamenii, fără să se sature vreodată. Coada, independentă, li se mișca încoace și-ncolo și alunga roiuri de muște, care, deși se dădeau la o parte la timp, veneau apoi să se așeze în aceleași locuri de pe fundul și de pe coapsele mari. Niciodată vreo coadă de vacă nu cred c-a lovit mortal vreo muscă. Mă atrăgea salba de piele de la gât, care era mai mare decât gușa uneia dintre prietenele lui Tanti, tanti Lili. Coada în mișcare, muștele în aterizare și decolare ca pe un aeroport, fâlcile alene ritmate, urechile cu tresăriri scurte și nervoase făceau din vacă un teren de joacă plin de posibilități.

Odată vaca cea mare ne-a dat emoții. A mâncat într-o dimineată lucernă plină de rouă, și noroc că Moșu era acolo când ea a început să se umfle ca un balon, pe partea stângă, gata-gata să plesnească. Atunci am asistat la cea mai năucitoare operație. Moșu avea un briceag la el și l-a înfipt pur și simplu în vacă, apoi a alergat la bucătărie, unde avea un fel de tub cu un soi de stilet înăuntru, a scos din el lama și-a lăsat tubul înfipt în vacă. Aerul a ieșit prin gaură, iar burta i s-a dezumflat până la dimensiunile știute, de altminteri destul de impresionante și care tot creșteau, de la o zi la alta. De-

atunci, când mâneam mult, Matei și cu mine ne amenințam unul pe altul c-o să ne umflăm ca balonul și-o să ne înțepe în burtă, ca pe vacă, dar știam prea bine că omul n-are norocul ăsta. Încă o superioritate a animalului asupra omului.

În completarea posibilităților de joacă, la poartă stăteau, de-obicei în lanț, dar putându-se mișca de-a lungul unei sârme care străbătea curtea, doi câini care nu semănau cu niciuna din rasele cunoscute, pentru că erau corciturii: Ursu, mare, negru și lăptos, cu voce groasă, și Lupu, cenușiu, agil, cu lătrat ascuțit. Nu se dovedeau nici pe departe la fel de inteligenți ca Mitică al nostru, dar n-avea importanță, îi iubeam și pe ei. Bucățelele de mâncare le prindeau din zbor, deschizând botul cu mare artă, pocnindu-l la închidere ca un capac și înghițind pe nemestecate, cum noi nu aveam voie să facem, eram puși să mestecăm încet – unul dintre refrenele pe care le auzeam la masă pe lângă cele cu „Matei, nu vorbi, te rog, cu mâncare în gură!”, „Ana, nu se stă cu coatele depărtate”, „Nu sorbiți supa, e urât!” Câteva găini, un cocoș care se pune pe grămada de bălegar cu aspect și miasme puțin atractive completau posibilitățile de joc din curte, dar trebuie spus că găinile nu ne-au interesat niciodată și le consideram proaste, pentru că altceva decât să ciugulească toată ziua și să lase găinaț în urma lor nu știau. Nu știau, în orice caz, să se joace cu noi și nici între ele.

În ziua aia ploioasă, am intrat în grajd cu hanoracele pe noi și ghetete în picioare. Ne-a întâmpinat mirosul, un amestec de ierburi cosite care încep să se usuce și ceva aspru, înțepător, cum nu simțeam niciodată la noi acasă, la Brașov, unde n-aveam animale. Casa noastră avea mirosurile ei, dar mult mai limitate decât aici, în gospodăria de pe Valea Hornului. Vaca cea mare nu era în grajd. Ne-am mirat, dar nu foarte, pentru că nu știam obiceiurile vacilor. Am hrănit-o pe cea mică și-apoi am mângâiat-o pe vârtejul de pe frunte, deși ridica mereu capul când o atingeai, nu stătea moale lângă om, ca pisica, și nu se bucura, dând din coadă fără motiv, ca un câine. Apoi frate-meu a avut o idee, că, slavă Domnului, nu-i lipseau niciodată:

— Hai să mergem la râu să vedem că nu e podul!

Am străbătut în goană curtea, eu am luat a doua trântă pe iarba udă, alegându-mă cu un „Proastă mai ești. Mică și proastă!”, dar apoi, când a alunecat și Matei, i-am spus pe loc „Prost mai ești! Mare și prost! Și capsoman!”, astfel că lucrurile s-au reglat de la sine. „Cine zice ăla este, ca măgarul din poveste!”, a triumfat frate-meu. „Eu nu sunt ăla, sunt aia!”, am bombănit. Nu ne afectau deloc asemenea schimburi de cuvinte, erau simple

exerciții de atac și apărare și-mi pare rău că astăzi, când aş avea mai mare nevoie, mi-am pierdut cu totul antrenamentul. N-am aflat însă niciodată cine a fost „măgarul din poveste” pe care-l tot pomeneam și care era, la urma urmei, povestea lui. Am înaintat pe potecă, înfundându-ne ghetetele în noroi. Am auzit zgomotul apei înainte s-o vedem.

— Auăleu, uitate ce-a crescut într-o singură noapte!

Studiam râul în fiecare zi, dar din ajun, când podul fusese încă la locul lui, se făcuse de două ori mai mare.

— Dacă mai crește, poate să ne inunde, a spus frate-meu cu voce mai tare, ca să acopere vuietul și uitându-se cu o privire extrem de serioasă la fostul râuleț, acum râu în toată regula, de parcă îl putea opri cu ochii.

Privirea asta verde și tăioasă, așa cum ți-am spus, o moștenise de la tata-mare, cu care semăna foarte bine, mai puțin chelia.

Posibilitatea ca râul să dea pe dinafară ne atrăgea. Pe-atunci orice eveniment ieșit din comun era o bucurie, chiar și unul care te sperie. În zilele obișnuite, râul Hornului susura, era limpede și nu foarte adânc, îi puteai vedea nisipul și pietrele de toate mărimile rotunjite de ape, undele lui abia se încrețeau sau făceau mici cascade. Podul de lemn se afla, din mal în mal, cam la un metru deasupra apei. În unele locuri speciale pe care le știam, cu puțin antrenament puteai chiar să treci fără pod, pe bolovanii mari care se iveau din apă, sărind cu grijă de pe unul pe altul. Dacă alunecai nu era o catastrofă, te udai și gata. Ca să putem face baie în râu munceam din greu la baraje, căram bolovanii cei mai grei și-i puneam unii peste alții într-un loc bine ales, făceam un zid înaintea căruia se crea un bazin destul de adânc. Ne puteam bălăci în el, deși nu era chiar ca-n piscina de la hotelul Are vechi, de lângă casa noastră sau ca la „baia de pădure”, despre care o să-ți povestesc mai târziu, dar o făceam cu același entuziasm și cu aceleași țipete.

Ce vedeam acum era alt râu, înspăimântător. Apele murdare năvăleau bulbucate, iar în șuvoiul tulbure se zăreau tot felul de lemne duse la vale, întoarse și răsucite cu o viteză și o putere de necrezut. Așa duseseră și podul nostru, făcut din doi bușteni peste care erau șipci bătute în cuie și balustrade precare.

Am început să cântăm „Podul de piatră s-a dărâmat / A venit apa și l-a luat „fără să ne deranjeze că al nostru era de lemn, dar apoi eu m-am îngrijorat. Cum o să ajungă tata la noi, acum, că prin apă sigur nu putea trece? El nu avea concediu atât de mult cât era vacanța noastră, așa că venea

în fiecare sâmbătă după-masă – îți amintești, desigur, că se lucra sâmbăta – și stătea până luni, când pleca la serviciu dis-de-diminează. Noi, copiii, îi fugeam în întâmpinare și-i luam în primire pepenele din rucsac, să-l ducem la izvorul din pădure ca să se răcească.

— Cum o să ajungă tata la noi?

— Mai e un pod, mai înalt, în josul apei, doar că de-acolo nu poți veni decât prin pădure, pe drumul care dă la izvor. Dar până sâmbătă s-ar putea să-l pună la loc pe ăsta, mai sunt două zile.

Eram amândoi foarte uzi, în ciuda hanoracelor, așa că ne-am desprins cu regret de spectacolul râului dezlănțuit, care era mai plin de evenimente decât privitul flăcărilor, și ne-am întors în cămăruța noastră. Mama era un pic îngrijorată, iar supa de roșii stătea deja în trei farfurii de tablă. Ne-a dat haine uscate și abia îmi sorbisem prima lingură, că am auzit ciocănind la ușă. Era Moșu. Se întâmplaseră două nenorociri.

— Vaca noastră o dispărut, a spus el într-o română cu puternic accent unguresc. Nu știi cine-o lăsat ușa grajdului deschisă... E foarte rău, pentru că trebuie să fete din moment în moment.

Așadar de-asta părea ea atât de grasă, urma să facă un vițel. Cât despre ușa grajdului, nu-mi aminteam s-o fi lăsat deschisă în ajun, când, din lipsă de altă ocupație vizitaserăm iar toate cotloanele din gospodărie. Am avut un schimb de priviri cu frate-meu, dar el a dat din cap că nu, adică nu noi. M-am liniștit, pentru că dacă am fi fost noi de vină mi-ar fi făcut un alt nu, să nu cumva să spun, dar acum era un nu pozitiv.

— Și Lupu o scăpat, o rupt lanțu și-o fugit. Asta face numa dacă-i urs prin preajmă.

Ne-am oferit toți trei să mergem să căutăm vaca, dar Moșu a zis că e prea primejdios. Se va duce el cu pădurarul, îl așteaptă din moment în moment. A venit doar să ne spună.

Ne-am terminat masa în tăcere și apoi am început o partidă de domino, dar nu ne era mintea la așa ceva. În casa noastră de la Brașov, cei mai pasionați jucători de domino erau Tanti și Nenea Ionel, care aveau un joc cu piese de fildeș, nu ca ale noastre, din plastic. Tanti ne spunea că jocul de domino e ca jocul vieții, ține de noroc și de pricepere și că *do-ul*, la fel ca nota *de* din gamă, vine de la *Dominus*, Dumnezeu. Acum jocul vieții de pe Valea Hornului era mai interesant decât cel din cutia de domino. Mama s-a dus la bucătăria de vară, să stea puțin cu Baba, pentru că-și închipuia că e necăjită și neliniștită.

— Noi mergem la grajd, a zis Matei, să nu fugă și vaca cealaltă.

De data asta mi-a făcut cu ochiul că nu, adică un nu negativ, și am înțeles că o să facem altceva. Într-adevăr, de cum a plecat mama, mi-a spus să mă îmbrac bine că mergem în poiana din dosul grajdului, dincolo de pădurice, să căutăm vaca.

— Ploaia aproape c-a stat, luăm cu noi fluierile, să speriem ursul.

— Ce să caute vaca acolo? am zis.

Ideea cu fluierile noastre de jucărie, care abia se auzeau, nu mă făcea prea fericită.

— Cum ce să caute, n-ai auzit că trebuie să nască! S-a dus acolo! Am citit eu într-o carte despre elefanți!

Nu prea înțelegeam legătura, dar eram obișnuită să aud lucruri pe care le știu doar cei mai mari, inclusiv Matei, și să le cred. Îmi părea rău că nu-s cu noi Dina și Doru, dacă eram toți patru aș fi avut curaj, așa mi-era frică.

Cum-necum, m-am reîncălțat cu ghetele încă îmbibate de apă, deși le lăsasem lângă foc, mi-am luat hanoracul, umed și el, mi-am pus fluierul în buzunar și-am plecat spre grajd, dar nu ca să intrăm în el, ci dându-i ocol. Am sărit cu ușurință gardul din spate, făcut din două bârne subțiri cu un spațiu generos între ele, întrebându-ne pe unde l-ar fi putut trece vaca și am văzut că, într-adevăr, era un loc în care gardul era stricat. Dacă trecuse pe-aici și chiar se dusesse să nască, cum spunea Matei?

Aproape de gard creșteau brusturi uriași, i-am fi putut folosi pe post de umbrelă, dar erau deja uzi. Am început să urcăm pieptiș, prin niște locuri pe care le știam perfect. Era drumul nostru de cules ciuperci. Și acum, după atâta ploaie, era plin de urechiușe, favoritele mele. Mama făcea o tocăniță cu pătrunjel din care aș fi putut mânca oricând și oricât, din păcate se termina întotdeauna foarte repede și nimeni nu se sătura. Nu ne luaserăm nimic la noi pentru cules, așa că Matei și-a scos gluga care era prinsă cu nasturi de hanorac și, cum abia mai picura, l-am imitat și eu. Urechiușele sunt niște ciuperci portocalii, care cresc în pâlcuri, de la cele mici cât un nod la unele mai măricele, cât un fir de conopidă, care abia încep să-și deschidă pălăria, și până la cele mari și clăpăuge. Cei care nu se pricep la ciuperci, cum mă tem că ești și tu, pot s-o pățească, pentru că există și niște imitatoare parșive, pline de otravă. Noi însă știam să le deosebim: cele otrăvitoare au în loc de striatii, pe partea dinăuntru, spori granulați. Sucul diferă, dacă zgârii pălăria cu unghia. În plus, mirosul e cu totul altul, dar nu știu să-l descriu, doar îl recunosc foarte bine și azi, când a rămas agățat în

memoria nărilor copilăriei mele, alături de cel al focului. Dacă exista cel mai mic dubiu, le lăsam acolo, pentru că fuseserăm învățați că lăcomia nu numai că strică omenia, dar poate să omoare. O rudă de-a noastră care mâncase la o masă din cale-afară de îmbelșugată, se zice că a mai zis doar „A fost o cină regală!”, și-n clipa următoare a murit! Ne-am umplut amândoi glugile și le-am lăsat la rădăcina unui copac ușor de recunoscut, continuându-ne urcușul spre poiană. Am ajuns curând, gâfâind, dar plini de speranța de a fi noi găsitorii vacii și ai vițelului nou-născut, pe care abia așteptam să-l iau în brațe. De altminteri nu văzusem viței decât în cărți.

Poiana era goală. I-am dat roată cu privirile. Iarbă udă, flori închise, ca moarte, luciu verde stins, totul acoperit de un abur subțirel. Nu era deloc plăcut, ca în zilele cu soare când avea viață, când florile aveau vizitatori, iar noi căutam pâlcuri de fragi în jurul trunchiului tăiat și urmăream mușuroaiele de furnici pline de găurele, pe unde era un du-te-vino permanent, cu urcări și coborâri, ca azi într-un *mall* de la marginea orașului. I-am spus lui Matei să ne întoarcem, că poate ne caută acum și pe noi. Însă frate-meu nu era obișnuit să renunțe, mai ales când avea câte un scop nobil – și trebuie să spun că mereu avea câte un scop nobil. Așa că am mers dincolo de poiană și-am luat-o la vale, pe un șleau.

Nu credeam să avem noroc, mă simțeam udă leocă la picioare și voiam să mă întorc acasă, la căldură. Dar chiar atunci am auzit un muget sfâșietor, cel mai trist sunet pe care l-am auzit eu scos de o ființă. Și, spre uimirea noastră, am văzut, întinsă, vaca, într-o baltă de sânge și carne vie și un biet vițeluș nemișcat, zăcând alături.

Era atât de altfel decât cel din carte, cel proptit pe patru picioare subțiri și cu boticul lipit de ugerul vacii. Era moartea, pe care n-o văzusem încă. Cum ploaia se oprise de tot, începuseră să se adune muște negre, mari. M-a cuprins o descumpănire cum nu mai cunoscusem. Eram neputincioasă. Știam că, de data asta, nu e nimic de făcut, în același timp m-am întrebat dacă nu cumva, totuși, fără să-mi dau seama, eu fusesem cea care lăsase ușa grajdului deschisă și vițelul murise din cauza mea. Un asemenea gând mă năucea.

Am fugit înapoi cât am putut de repede, dar alunecam mereu pe rădăcinile ude și pe noroiul din pădure. Deși nu ne mai ardea de asta, am dat în drum și peste glugile noastre, și le-am luat. Cred că nu ne-au trebuit mai mult de zece minute să ajungem în curtea Moșului. Acolo erau mai mulți bărbați, între care pădurarul și un străin, mama ne-a spus că era veterinarul.

Nu știu cum trecuseră apa, probabil că proptiseră un buștean, din cei stivuiți pe partea cealaltă. Nu ne observaseră escapada, erau preocupați.

Matei s-a apropiat de ei cu mult curaj, eu stăteam pirită după el. Când a început să vorbească nici nu l-au ascultat, cufundați, cum erau, în grijile lor, dar la un moment dat cineva a auzit și s-a făcut brusc liniște. Foarte neclar, frate-meu le-a povestit ce-am găsit în pădure. Însă a știut să le spună foarte bine locul. Eu n-am scos o vorbă, dar am dat de două ori din cap, la „vițelușul cred că e mort” și „vaca trăiește”.

Nu s-a gândit nimeni să ne certe și, după ce s-au lămurit unde se afla vaca, bărbații au luat-o repede într-acolo, iar mama s-a ocupat de Baba, care plângea încet. Îmi amintesc că-și tot apăsa și strângea pleoapele cu degetele pline de noduri, așa cum fac de-obicei oamenii după ce-și scot ochelarii, doar că de sub pleoapele ei ieșeau lacrimi. Glugile noastre de la hanorac pline cu urechiușe aveau să rămână zile în șir pe marginea băncii de lemn din curte. Ciupercile au început să se strice și Baba le-a aruncat fără o vorbă.

Când s-au întors Moșu, pădurarul și veterinarul, erau toți trei cu fețele încruntate. Vaca și vițelul muriseră împreună, mai multe n-am aflat. Nici ce, nici de ce, deși am auzit ceva despre o ruptură de nu știu ce și o hemoragie. Nu erau lucruri pentru copii. Curios, veterinarul a confirmat ce spusese frate-meu: vaca plecase să nască într-un loc în care să nu fie deranjată. Povestea cu elefanții se potrivea, deci. Se pare că, și dacă ar fi rămas în grajd, vițelul tot mort s-ar fi născut, atât am aflat, deși ideea că poate eu am lăsat ușa deschisă mă bântuie până azi.

Lupu s-a întors a doua zi nevătămat și, ca întotdeauna, a dat din coadă vesel când ne-a văzut. În atâta necaz, gazdele noastre au avut această mică bucurie. Îl credeau pierdut, mai pățiseră asta, spuneau, câini omorâți de urși sau care pur și simplu nu mai veneau îndărăt. Am strâns toate resturile de mâncare de la noi și i le-am tot aruncat în botul care, după ce se căsca și prindea cu abilitate, din zbor, bucățica aruncată, se închidea iar ca un capac și înghițea pe nemestecate, cum îl știam. În privința lui, nu se schimbase nimic. După încă o zi, Moșu și câțiva oameni din satul din vale au recuperat podul, l-au reparat și l-au pus la loc. Sâmbătă după-masă, tata l-a trecut ducând în rucsac un pepene roșu pe care l-am pus la răcit în apa izvorului din pădure. Vremea bună revenise. Au apărut pe cerul nopții stelele mari, foarte aproape, să le atingi cu mâna, și cele mici ca spuzeala, sus de tot, și Calea Laptelui prin mijlocul lor. Doar laptele vacii din grajd dispăruse, căci

vaca rămasă nu dădea lapte. Ne-am repezit să-i povestim lui tata că, dacă venea cu o zi înainte, n-ar fi putut să treacă râul Hornului.

— Treceam eu și prin apă, a spus el simplu, și toate durerile ultimelor zile s-au îndepărtat cu viteza cu care fuseseră târâți de șuvoi buștenii rupți. Apele raiului nostru se limpeziseră iar și viața reîntra în matcă.

Cred că de la apa cea mare și tulbure, tata și-a amintit o poveste pe care ne-a spus-o seara, înainte să adormim, la căldura focului cu lemne, care își juca luminile gălbui-roșietice pe peretele întunecat, pe care era prins ștergarul cusut cu „Ultima cină”.

— Eram odată cu niște băieți, la Dunăre. Oamenii de-acolo ne-au spus să nu intrăm în apă, că-s vârtejuri, dar noi tot am intrat. O vreme am înotat bine, dar apa m-a dus la vale și, cu totul pe neașteptate, am nimerit într-un vârtej. Nu vă puteți închipui ce-nseamnă asta. Ca în cadă, când scoți dopul și apa se rotește la început în cercuri mari, apoi din ce în ce mai mici și-apoi se repede dintr-odată în gaura de scurgere. Orice e în rotundul ei e luat și învârtit și împins, azvârlit înăuntru. Așa mă luase și pe mine vârtejul și-acum degeaba știam eu să înot, simțeam că s-a terminat cu mine. Forța mea era mult mai mică decât a Dunării, nu mă puteam pune cu ea.

— Și ce-ai făcut?

Mi-era frică și totuși eram plină de speranță.

— Atunci mi-am amintit ce mă învățase un băiat, de-acolo, cu care mă împrietenisem. Că dacă ești în vârtej nu trebuie să opui rezistență, obosești degeaba și până la urmă înghiți apă și te îneci. Trebuie, dimpotrivă, să te lași dus jos cât mai repede, pentru că numai jos de tot, la fundul apei, cercul e mic de tot și poți să faci un pas lateral și să ieși cu ușurință din el, vârtejul e prea îngust ca să te mai țină, te scapă din brațe. Așa am făcut și-am scăpat, dar a fost cât pe ce s-o pățesc. D-atunci n-am mai făcut niciodată baie în Dunăre, și nici voi să nu faceți. Aici, în Valea Hornului, din fericire, n-au cum să fie vârtejuri... Și-acuma dormiți.

În fiecare seară, în ciuda îndemnului, noi povesteam în continuare și-atunci tata ne spunea o poezioară „din Regat”, unde se născuse el: „La popa la poartă / Stă o mătă moartă / Cine-o râde și-o vorbi / S-o mănânce coaptă / Cu mărar și pătrunjel / Și untură de cățel”. Exact după ce se termina amenințarea, unul dintre noi chicotea sau spunea ceva, iar celălalt, triumfător: „Ai mâncat mătă”. Și-o luam de la capăt până ce, sleiți de oboseala atâtor mâțe înghițite, aseasonate cu mărar și pătrunjel, nu mai

mâneam, nu mai râdeam, nu mai vorbeam, ieșeam din lumea învechită a zilei trecute și intram în lumea plină de noutate a visului.

Chiar de-a doua zi am reînceput barajul, care fusese și el dus de râul dezlănțuit. Multe dintre ocupațiile noastre de pe Valea Hornului semănau cu un curs de supraviețuire, cum sunt azi cele de pe Discovery. Am învățat prin păduri și poieni să recunoaștem acele delicate plante acrișoare, ca un trifoi sălbatic, numite măcriș, care-ți țin de sete dacă n-ai apă, am învățat să culegem alune, să le spargem între două pietre și să le mâncăm miezul după ce-l curățăm de pielița maronie și să ne-alegem bețe de alun, drepte, din care se pot face bastoane ușoare și solide, care să te ajute când cobori pante abrupte, să aruncăm cu scaieți care se prind de haine și în păr – asta nu folosea la nimic, dar era amuzant –, să facem colibe din vreascuri, să facem focul apărut de un mic cerc de pietre și să stingem și jarul la plecare, să ne cățărăm în copaci, să căutăm miere sălbatică (deși n-am găsit niciodată), și câte altele. Între ocupațiile noastre favorite era culesul de fragi, zmeură, afine, mure și merișor sau coacăze de munte, cum le spuneam noi. Ca toți copiii aveam și noi simțul practic mult mai dezvoltat decât simțul estetic, așa că, de câte ori ne întorceam dintr-o drumeție cu „produse” de mâncare, trăiam sentimentul împlinirii. Uneori spuneam: „Asta în piață te-ar costa 5 lei!

— Ce vorbești, cel puțin 7, dacă nu chiar 8!” și eram foarte mândri de noi.

Din zmeură, care se strică repede, mama începea imediat să pregătească spuma, acolo, afară, în curtea în pantă, care se reumpluse de iarbă și de soare. Fructul avea culoare intensă, cupa mică și extrem de aromată, nu enormă și aproape fără miros cum am văzut mai apoi la câmpie.

Grija noastră era să nu fie viermișori sau frunzulițe printre fructe și curățatul cerea ochi buni: slavă Domnului, îi aveam. Firește că spuma trebuia bătută cu mâna și întreaga operațiune avea ceva alchimic. La început cupele întregi se desfăceau în bobite, albușul era separat ca un atlas, iar zahărul tos, alb, scârțâia și sclipea sub furculiță. Apoi totul devenea păstos, omogen și moale, bătutul mergea ușor, un timp, așa că primeam și eu castronul. Mă amuza să văd cum încet-încet culoarea se deschide, iar compoziția se întărește. Curând simțeam că mă doare brațul și cedam castronul fratelui sau tatălui meu, după care, la urmă, îl lua iar mama. Urmăream operațiunea de pe margine, înmuind degetul în spumă cât de des puteam. În momentul când nuanța se deschidea spre cel mai frumos roz,

culoarea mea favorită, alături de lila, cum ți-am spus, atunci compoziția vâscoasă nu mai cădea de pe furculiță, plumbul se transforma în aur, iar noi ne simțeam nemuritori.

Într-una din după-amiezile când tocmai începuserăm o asemenea spumă, tata a apărut pe neașteptate, nu sâmbăta, când îl așteptam. Eram la mijlocul săptămânii. Ne-am bucurat când l-am văzut urcând pe poteca din curte, dar am remarcat imediat că arăta grăbit, încins și cu o față extrem de încruntată:

— Au intrat rușii în Cehoslovacia! a spus, iar mama s-a oprit din bătutul spumei, care n-a mai fost niciodată terminată.

Cum se întâmplă când istoria vine neinvitată la masă.

ÎN CER ȘI PE PĂMÂNT

Puneți-vă centurile de siguranță!

La un an după invadarea Cehoslovaciei de către vecinii noștri din Est, casa în care locuiam a trăit un eveniment fericit, unic într-o viață de casă, care de obicei e mai lungă cu mult decât o viață de om. Se simțea o oarecare deschidere în România și se părea că apropierea de Vest, mai ales de americani, care erau în război, zis rece, cu rușii, e de durată. Mulți oameni, între care și tata, intraseră în partid – exista unul singur – după despărțirea oficială de sovietici. Asta crea uneori tensiune în casă, pentru că bătrânii, inclusiv Maia, dar și tinerii, inclusiv mama, îi spuneau lui tata că e naiv. El se încăpățâna mai mult să se convingă pe sine decât să-i convingă pe ceilalți că nu, iar programele televiziunii erau de partea lui. Americanii sosiseră în România măcar pe micul ecran (chiar era mic), unde rula, săptămânal, seriale de 50 de minute, cum nu se mai văzuseră niciodată la noi, cu oameni frumoși, în mașini elegante și care beau Pepsi-Cola sau Coca-Cola fără să se mire sau măcar să se bucure de norocul care-a dat peste ei. Ce n-am fi dat noi să fim în locul lor! Uneori observam că, în loc de 50, pendula lui Nenea Ionel măsura la câte un episod numai 40 sau 45 de minute.

— Ia uite, dragă mică, îi spunea Nenea Ionel soției lui, care cosea la mașina ei Singer, iar au tăiat din serial.

Acum însă, într-o zi de 20 iulie, românii aveau privilegiul să urmărească la televizor primii pași ai omului (american) pe Lună. Era de Sfântu Ilie, care merge și el prin cer, însă cu carul de foc, nu cu nava spațială care se numea Apollo 11. În casa noastră mai era un dublu eveniment: aniversarea

mamei-mari, născută în aceeași zi în care-și născuse fiica cea mare. Amândouă împlineau o vârstă rotundă: mama-mare 70 de ani, mătușa Mica – 40. În afară de nenea Ionel, toată lumea le cântase sărbătoritelor, mai însuflețit decât oricând, „Mulți ani trăiască!”, la masa festivă, care trecuse. Dar deserturile, singurele care ne interesau cu adevărat, urmau să fie servite abia după emisiune. În camera de la stradă năvălise din bucătărie mirosul de prăjitură cu mere, care se răcea în cuptor și făcea concurență americanilor. Pe lângă asta mai așteptam diverse alte surprize „*pour la bonne bouche*”, cum spunea Tanti.

În toată casa era acest unic televizor, de la parter, de marcă rusească – se găsea una singură. Antena televizorului era instalată sus, pe terasa noastră, și poziția ei fusese reglată înainte, manual, printr-un schimb de strigăte sus-jos, pentru că de ea depindea calitatea imaginii.

Că televizorul era alb-negru nu conta pentru peisajul lunar, că oricum Dumnezeu nu făcuse exces de culori pe-acolo. Ne-am adunat cu toții în fața micului ecran, emoționați și gravi, cum trebuie să fii atunci când se pregătește un eveniment cosmic. Bătrâna noastră casă primea în vizită Luna. Cine vrea să rateze așa ceva? Venise și Maia, care participa la tot ce era important alături de noi. Adulții stăteau, toți nouă, la masă. Tata, care era miop, împreună cu sărbătorita, pe latura cea mai apropiată de televizor. Tatăl verilor mei și Maia, care vedeau perfect, pe cea mai îndepărtată, iar restul cum se nimerise. Până să înceapă transmisiunea, prima *live* din viața noastră, Nenea Ionel, care nu se așezase încă, se ducea mereu la fereastră, căutând cu ochii pe cer, de parcă și-ar fi putut vedea verii americani din Lună, ca Dănilă Prepeleac. Dar afară nu se vedea nimic, nici oameni, nici Lună. Noi, cei mici, ședeam ghemuiți pe jos, la un pas de scriin, cu spatele la masă (era și Adi, vărul nostru cel mic; avea un an și jumătate, era mai mult pe sub masă și se încurca, obosit, printre picioarele celor mari). Ne simțeam ca la cinematograful, când ședeam în primul rând: ca să vedem Luna din televizor trebuia să ne uităm drept în sus. Așa cum făceam, de altminteri, și când ne uitam la Luna de pe cer. Tanti a profitat de ocazie să ne mai învețe ceva, și ne-a spus că distanța de la Pământ la Lună e de vreo 384.000 de kilometri, cam de o mie de ori mai mult decât de la Brașov până la Baia Mare. Formulată așa, devenea un lucru posibil și ne și vedeam mergând pe Lună.

Nenea Ionel a constatat că nu-i picior de om pe-afară. E-adevărat, era zece seara. Brașovul era însă mai pustiu decât în alte zile, absolut toată

lumea se strânsese în jurul televizoarelor. Mama-mare socotea că e de bun augur că tocmai când ea împlinește 70 de ani și fiica ei cea mare 40, omul, adică omenirea, ajunge să pună piciorul pe Lună. Tata-mare, deși se născuse cel mai demult, într-o lume în care automobilele circulau la fel de rar ca navele cosmice într-a noastră, era extrem de calm. La urma urmei, el văzuse cele mai multe și mai mari schimbări, în viață. Noi, ceilalți, trăiam din plin evenimentul, ca și cum am fi intrat brusc în romanul *De la Pământ la Lună*: un Jules Verne în direct.

Tanti și mama-mare și-au amintit de fratele lor care fusese prizonier în Siberia, la Krasnoiarsk, în Marele Război, și pentru a cărui eliberare plătiseră bani, prin Crucea Roșie, americanii, așa că aveau cele mai bune sentimente față de ei și de misiunea lor spațială.

Transmisiunea, pe care o urmăreau cu sentimente asemănătoare milioane de oameni, n-a fost cine știe ce, drept să spun. Dacă n-am fi știut despre ce-i vorba, nici nu ne-am fi uitat, era mult sub serialele de duminică, *Pierduți în spațiu*, de exemplu. Un fel de gănganie metalică, niște siluete vagi, umflate și neclare, care se mișcau săltat și lent, un steag, parcă, greu de deslușit la televizorul alb-negru. Cu toate astea, cei trei americani, Neil Armstrong, „Buzz” Aldrin și Michael Collins au devenit eroii noștri. Săptămâni întregi le-am tot repetat numele, la fel cum le repetam pe ale celor patru Beatles: John, Paul, Ringo și... mereu îl uitam pe George. De altminteri, ar fi meritat și ei, Bitălșii noștri, să meargă pe Lună. Replica lui Armstrong, „Un pas mic... un pas gigantic...” era un fel de „Let it be...” sau de „We all live în a yellow submarine...” Și cosmonauții stăteau, în capsula lor, ca-ntr-un submarin. A trebuit să cresc, ca să mă întreb ce căuta tocmai Apollo, adică Soarele, pe Lună, iar americanii într-un televizor rusec. Atunci eram, cu toții, niște copii cosmici, pentru care totul e încă posibil și egal, în viață.

— Eu mă fac cosmonaut, când o să fiu mare, a afirmat într-o zi Doru.

— Și eu mă fac cosmonaută, am zis imediat, pentru că, auzindu-l, mi se părea că asta mi-am dorit dintotdeauna.

Aflasem de curând că mi se tăiase moțul în ziua primului zbor în cosmos, cel al lui Gagarin. Desigur, îmi părea rău că Gagarin nu era și el american, dar n-aveam ce face, realitatea trebuie îndurată fără regrete.

— Cosmonaută nu există, a zis Dom, numai cosmonaut.

— Păi oricum nu poți, a comentat și frate-meu, care se alia adesea cu Doru, că ai o carie. Cosmonauții n-au voie să aibă carii, mi-a zis tata.

— Era la un dinte de lapte și nu-l mai am.

— Trebuie să fii foarte sportiv, tu nu faci flotări, nici măcar una nu ești în stare să faci.

— Fac podul de sus. Și șpagatul. Iar la lotus sunt mai bună decât tine!

— Lotus pe Lună, ce mai prostie! Eu fac lotus în mâini, dacă vrei să știi! Dacă vrei să știi, eu nici măcar n-o să mă fac cosmonaut, mi-a închis Matei gura, deși eu știam că vrea. Lotus pe Lună, a repetat el, ce idee!

Exact în perioada americană a copilăriei noastre, o experimentam și pe cea indiană: făceam zilnic gimnastică yoga, după fotografiile din carte – exista una singură respiram controlat, întinși pe covor, „ne relaxăm” tot timpul, deși nu se poate spune că eram cine-știe-ce nervoși. Exercițiile de relaxare le-ar fi prins mult mai bine celor mari, dar ei nu se apucaseră de yoga, din păcate, și de-asta arătau adeseori foarte încordați. Ținta noastră finală era însă mult mai măreață: să levităm. Tot un fel de zbor, nu așa de sus ca al americanilor, dar nu mai puțin atrăgător. Când unul, când altul le comunica celorlalți că a reușit să leviteze, însă „numai câteva secunde”, apoi a căzut la loc, pe covor. Și descria cum văzuse lumea de la un metru-doi înălțime. Toți ascultam cu atenție, ca și cum am fi crezut. Și chiar cred că credeam.

Cu un an înainte de aselenizare, cum am aflat că se numește aterizarea pe Lună, se tradusese o carte foarte groasă, care se chema *Moartea unui președinte*. Pe coperta ei apărea figura lui Kennedy și steagul american, pe care îl vedeam pentru prima oară. Tata a citit-o zile-n șir, seară de seară, avea 900 de pagini, și ne-am familiarizat și noi cu John Fitzgerald și soția lui Jacqueline, care s-au căsătorit în același an cu mama și tata. Dezbăteam, la cină, ipotezele legate de asasinarea lui, pe care, desigur, Matei și cu mine am rezolvat-o în zilele următoare fără dificultăți. Asasinii, pentru că erau mai mulți și mai importanți decât cel care apăsase pe trăgaci, erau prinși de noi doi (cu ajutorul Dinei și al lui Doru, nu ne deranja să împărțim gloria cu alții), foloseam și câteva exerciții de levitație și alte poziții de yoga, ca să-i urmărim, iar acum ticăloșii stăteau bine păziți, la închisoare. Îi predaserăm CIA-ului, care înseamnă, am aflat de la tata, Central Intelligence Agency. Suna bine, casa noastră prețuia inteligența. În timpul operațiunilor, am învățat, la repezeală, și engleza. Iată că rezolvaserăm, cu mare eficiență, și problema morții președintelui Statelor Unite ale Americii și făcuserăm, o dată în plus, dreptate în lume! Seara, la culcare, eram mulțumiți, ca orice om care simte că și-a făcut datoria și poate dormi liniștit.

Singurul obiect american pe care-l aveam în casă era o trusă de cusut, de voiaj, de la soldații din al Doilea Război Mondial. Nu știu de unde o avea mama-mare, care i-o dăduse mamei. Am luat-o cu noi în toate călătoriile. Era făcută dintr-un material verde, ca la uniformele trupelor de gherilă, se rula ca un melc și se lega cu două panglicuțe prinse de ea. Când o derulai găseai o mulțime de buzunărașe, iar în partea principală erau acele, înfipite după mărime, dintre care unele cu capăt aurit. Ațe de toate culorile, un degetar care nu cred să fi încăput pe degetele unui soldat, câteva elastice dintre care și unele de gumă „țichi” completau trusa. Guma asta subțirică de tot o foloseau băieții pentru mici praștii improvizate, cu care trăgeau, de pe terasă, în pisicile de pe acoperișurile din jur. La fel de ispititoare ca guma „țichi” era guma de mestecat, căreia Cici și ceilalți copii de pe stradă îi ziceau *ciungă*. Nu știu de unde făceam rost de ea, când unii, când alții, dar îmi amintesc că se dădea foarte bine la schimb.

Nu-i nevoie să-ți spun că Brașovul e un oraș de negustori. Asta a fost, cred acum, norocul lui: a rămas un oraș deschis, în care străinii veneau și plecau, cu folos, și chiar nu conta de ce neam ești. Oricum, și noi, copiii de pe strada Maiakovski, români, unguri, evrei, sași, făceam de mici schimburi care semănau a negustorie, iar *ciunga* era mereu o marfă ușor de plasat. Fiecare avea ceva de dat: eu, câte un șervețel de masă colorat din colecția mea ținută într-o cutie de bomboane. Șervețelele de masă obișnuite erau o simplă bucată de hârtie ușor creponată, care semăna bine cu hârtia igienică, doar că era mai albă, așa că multe fetițe colecționau șervetele „de restaurant”, iar cei care ajungeau la vreo masă mai simandicoasă strecurau, la plecare, șervetul neatins în buzunar. Ce să mai vorbim de cele din străinătate, se dădeau unu contra șapte. Frate-meu avea un splendid clasor cu timbre din toată lumea și bile de sticlă cu un soi de striății colorate înăuntru, care săreau pe asfalt, iar Doru avea rulmenți și magneți, care erau, de asemenea, foarte căutați, mai ales magneții. Nu te săturai să apropii obiecte metalice de ei și să le vezi cum zboară și se lipesc sau invers, să-ți simți magnetul tras, cu mână cu tot, spre vreo țeavă de fier solid așezată.

După invazia Cehoslovaciei, Matei i-a compus lui tata o poezie, cadou de ziua lui. Se numea: *Poezia I* de la *Matei. Tata*. Prima strofă era perfectă, după părerea mea, atât ca formă, cât și ca fond, cum se spune:

Tatăl meu cel bun.

Să nu vezi un tun.

În războiul rău.
Care este-un bou.

În ce privește partea a doua, fondul era la fel de bun, dar forma s-ar mai fi cerut lucrată:

Să trăiești mult de tot.
Ca un Barbă-Cot
Și cu mama cu tot.
Ca un bun soț.

Să fim foarte fericiți.
De la mare pân la mici.

Tata nu s-a împiedicat însă de lucruri atât de mărunte ca rigorile rimei și l-a ridicat pe Matei în aer, de era să-l dea cu capul de tavan. Tavanul era foarte jos, la noi, „în pod”, și totul era, de fapt, în mic, în cameră. Din fericire, nici noi nu păcătuiam prin înălțime excesivă. Eu i-am dat cadou un pachet de gumă de mestecat obținută prin descompletarea colecției de șervețele de patru dintre cele mai frumoase piese, iar tata a spus că o s-o țină amintire toată viața. Însă de fapt după câteva zile ne-a împărțit-o tot nouă, păstrându-și doar o lamă, pe care a mestecat-o cu nenumărate „îmm! îmmm!”, ca să înțeleg cât de mult îi place.

Ne-am tot jucat de-a americanii, în perioada aia, de-a Tom Sawyer, Huckleberry Finn și Becky. Micul Adrian, care încă n-avea habar de Mark Twain, trebuia să fie Sid, un rol de copil cuminte pe care nu-l voia nimeni. Frate-meu era Tom, Doru era Huck, verișoara mea era, desigur, Becky, iar pe mine mă puneau să fiu negrul Jim. Trebuia să vorbesc într-un fel de argou, pe care-l inventam binișor.

Într-o duminică după-amiază, când ne uitam la *Invadatorii*, un serial pe care-l așteptam cu sufletul la gură pentru că nu eram obișnuiți cu SF-ul și cu farfuriile zburătoare, Nenea Ionel i-a zis lui Tanti:

- Dragă mică, fii atentă, *Invadatorii* ăștia cred că-s rușii.
- Asta de unde-o mai scoți?
- Păi nu vezi?

Rula episodul *Inocentul*, *The Innocent*. Cele șo de minute mi se păreau ore, pentru că se crea un suspans atât de mare, încât, de spaimă, timpul

stătea pe loc. Muzica te anunța mereu când să fii atent, că se întâmplă ceva teribil, și nici nu scăpai bine de o spaimă, că venea alta. David Vincent era, în fiecare episod, bărbatul cel mai frumos, astfel încât țineai cu el și-l credeai, orice-ar fi spus. Și, ce era mai important, frumusețea lui nu te păcălea, el era și cel mai bun. Și invadatorii erau uneori frumoși, dar răi. David Vincent văzuse aterizând o farfurie zburătoare. Cu toate astea, nimeni din jur nu-l credea: îl socoteau nebun, ba l-au mai și internat într-un spital de nebuni. A descoperit, din prima clipă, că invadatorii au degetul mic de la mână ridicat și țeapăn. La toate episoadele, cum vedeam un personaj nou, cum ne uitam la mâna lui, să ne dăm seama dacă-i bun sau rău. Uneori ne mai păcăleam, împreună cu David, pentru că femeile, mai ales, își ascundeau mâinile. De-atunci am început să mă uit la mâinile oamenilor și am constatat că unii seamănă cu mâinile lor, alții nu. După serial, ne holbam și la lumea de pe stradă, ca să depistăm la timp vreo invazie de pe altă planetă. Când mureau, invadatorii se evaporau, rămânând în urma lor doar o dâră.

— Foarte practic, spunea Tanti, nu mai au nevoie de cimitire și înmormântări.

Știam că Tanti ura înmormântările la care trebuia să tot meargă, în ultimul timp. În episodul *Inocentul*, David Vincent e prins de străinii cei răi, care doar seamănă cu oamenii, dar nu sunt, și e urcat într-o farfurie zburătoare. Ne-am ținut respirația în timp ce el, într-un scaun ca de dentist, leșinase pentru că mergeau cu o viteză insuportabilă. În loc să ajungă pe altă planetă – și am fi vrut foarte mult să știm cum e acolo, la invadatori – când se deschide ecranul metalic al navei, ce să vezi? Era tot în America. În fața ochilor se întinde o lume care pare reală, bună, frumoasă, dar e toată numai în mintea lui. Mai mult bănuitor, din experiență, decât foarte inteligent, David își dă seama că e un truc:

— Îmi spălați creierul, le spune el la un moment dat invadatorilor, și tocmai asta e replica pe care o auzise Nenea Ionel.

Mai ziceau și că au doar intenții bune cu oamenii și cât de bine o să le fie în puterea lor, deși David Vincent vede că fac numai blestemății.

Tanti însă n-a mai apucat să vadă nimic, pentru că tocmai atunci s-au încheiat cele 48 de minute ale episodului, două fiind tăiate. Doru, care stătuse concentrat tot timpul și cu ochii mijiți, ca pisica, a întrebat.

— De ce i-ați tot... tot așteptat voi pe americani?

Când vorbea în felul ăsta eu rămâneam cu gura căscată.

De unde știa el asta? Vorbea de parcă ar fi fost de-al oamenilor mari, și nu de-al nostru, de-al copiilor.

— I-am așteptat pentru că România era ca fata de împărat care a încăput pe mâna unui balaur și se bizuie pe venirea lui Făt-Frumos, ca s-o elibereze, a zis Tanti, strângându-și într-un anumit fel agasat buzele de Jane Fonda.

— Numai că lui Făt-Frumos nu-i păsa de ea și n-a mai venit, iar ea a trebuit să se obișnuiască cu balaurul, să-i facă pe plac ca o bună nevastă, și-am încălecat pe-o șa și v-am spus povestea-așa, a adăugat Nenea Ionel, iar mustața, care-i mai albise, a tremurat puțin.

— Ce poveste-i asta? am întrebat eu, bănuitoare. N-am mai auzit una ca asta.

— Se numește istorie, a zis calm Tanti, dar, mă rog, eu mă ocup de geografie.

Tanti s-a dus la sertarul cândva interzis al scrinului, acum descuiat, și a scos un caiet, zicându-ne că-i un jurnal de călătorie în America. Iată că mai exista un jurnal acolo, nu numai cel al lui Nenea Ionel.

— Unde-mi sunt ochelarii?

— Uite-i, dragă mică, și Nenea Ionel i-a întins cu o nepotolită tandrețe, aceeași din tinerețea lor, cea pe care o găsiserăm și în caietul lui.

Tanti a citit literele frumos rotunjite, scrise cu cerneală violetă: *Impresii din călătoria efectuată cu ocazia Congresului International de Statistică de la Washington, din anul 1947*. De fapt nu scria chiar așa, pentru că era în maghiară, dar Tanti ne-a tradus perfect, de parcă ar fi citit direct în română.

— Cine-a scris asta?

— O să vă spun la sfârșit, a zis Tanti, e vorba de un om care a fost adesea la noi în casă. Un bărbat frumos și deștept ca un Făt-Frumos, între altele campion de șah. Nu-l vedeai fără papion.

Pe Făt-Frumos mi-l imaginam doar fără papion, iar ideea că ar fi putut juca șah mă deruta, depășea cumva imaginația.

— Dar în America, bărbatul ăsta s-a dus, cum spune și titlul caietului, ca statistician.

— Ce-i aia?

Niciunul dintre noi nu auzise de așa ceva.

— Adică numeri și clasezi și compari, e o știință care se bazează și pe matematică, dar și pe sociologie, o să învățați voi mai târziu, sper cel puțin,

deși școala a dat mult îndărăt. Să luăm spre exemplu statistica din casa noastră. Câți oameni suntem în toată casa?

— 13, a spus imediat Matei, dar cred că știa dinainte răspunsul.

— Dintre ei câți sunt de sex feminin?

Aici Matei s-a apucat să numere pe degete:

— Tu, Dina, Ana, mama-mare, mama, Mica (mama verilor mei). 6! Iar dacă o numărăm și pe Maia, 7.

— Câți de sex masculin?

— Tot 6, ba nu, cu Adi suntem 7, acum.

— Câte televizoare sunt în casă?

— Unul.

— Așadar un televizor la 14 oameni, dintre care 7 de sex feminin și 7 de sex masculin. Asta e statistica. Așa, în cifre, lucrurile nu dor prea tare. De aici poți să tragi anumite concluzii, dar asta o s-o faceți peste vreo zece ani.

Mie și un an mi se părea infinit de lung, dar zece. Refrenul ăsta cu peste un știu câți ani revenea des în promisiunile adulților, dar nu te consola deloc pentru lipsurile prezente.

— Și uneori statistica are laturi greu explicabile. De pildă, tata-mare al vostru a remarcat că în timpul unui mare război se nasc aproape numai băieți.

— De ce?

— Pentru că în război mor mult mai mulți bărbați decât femei. Când se nasc mulți băieți e semn că vine un război.

— La noi pe stradă, când ne jucăm, suntem exact la fel de mulți băieți și fete... a spus Matei cu privirile lui verzi, întrebătoare, ridicate spre Tanti.

— Atunci e foarte bine, a zis ea, nu vine războiul.

Și-acum, dacă vreți să știți cum e un zbor adevărat, chiar unul spre America, ascultați la mine, că e mai interesant decât *Invadatorii* ăia cu degetul scrântit...

— Și scrântiți la cap, a adăugat Nenea Ionel râzând, era bine dispus în duminica aia și vorbea cu vocea lui cea bună.

— Așa... bărbatul ăsta care o să aflați pe urmă cine e a mers mai întâi cu trenul la Paris, a vizitat Cafe de la Régence, locul tradițional al șahiștilor și... să vedem, da, și de la Paris a zburat cu avionul peste oceanul... Care ocean?

— Atlantic, a zis imediat Doru.

— Bravo, l-a lăudat Tanti.

Bine că tăcusem, deși de-obicei mă repezeam să răspund prima, că eu aș fi spus Pacific.

— Fiți atenți, înainte de a ajunge la aeroport: „Era să dau de necaz, căci dintre cele trei adeverințe de vaccinare, îmi lipsea cea de variolă, *smallpox*”. Să știți întotdeauna ce vaccinuri ați făcut și ce nu, ne-a avertizat Tanti, apoi a continuat cu plecarea de la Paris, în anul ireal de îndepărtat 1947, a omului care tare am fi vrut să știm cine e, din moment ce fusese în casa noastră. Iar statistician era pentru mine un fel de magician.

Tot ce a urmat, pentru noi, care nu numai că nu zburaserăm, dar nici nu văzuserăm vreun avion din realitate, a fost, într-adevăr, ca la serial.

— „Abia la ora 8 am urcat în autobuzul care ne-a dus de la aeroport la avion. Acesta avea 40 de locuri, ce puteau fi rabatate pe jumătate, pentru a putea dormi. Personalul avionului era format din 4 – 5 oameni, 2 piloți, care se schimbau între ei, o doamnă blondă, înaltă, șic (stewardesa), care se ocupa de călători, aducea răcoritoare și alte lucruri, începând cu gumă de mestecat”. O să vedeți că tot timpul numără și compară, cum îi cere meseria de statistician, a precizat Tanti, care se vedea că mai citise caietul.

Ce n-am fi dat să zburăm și noi măcar cu avionul, dacă nu se putea cu farfuria zburătoare, și să primim gumă de mestecat de la o doamnă stewardesă! Am înghițit în sec și am ascultat mai departe:

— „Prânzul și cina le-am luat la sol, cu ocazia celor două escale, prima la Shannon (în Irlanda, a precizat Tanti), a doua în Gânder Airport (Terra Nova sau Newfoundland, Canada, a adăugat Tanti). Mi-a fost frică de această călătorie cu avionul. Până acum zburasem o singură dată, un zbor de o jumătate de oră, la Berlin, când aveam impresia că, dacă aș călca mai apăsât într-o parte, micul aparat s-ar dezechilibra și s-ar clătina. La decolarea de pe aeroportul din Irlanda bătea un vânt puternic. «Windy» (bate vântul), am spus, «Very windy» (bate tare) mi-a răspuns vecinul. Deci trecerea oceanului nu părea încurajatoare. Totuși, foarte repede, mi-a revenit încrederea. Am urcat lin într-o zonă calmă. O inscripție cu litere strălucitoare deasupra cabinei piloților ne avertiza, din când în când: *Puneți-vă centurile de siguranță*. La început mi-era frică de asemenea anunțuri, credeam că-s turbulențe primejdioase și murim cu toții, dar era numai ca să rămânem legați de scaun la unele urcări și coborâri mai bruște”.

În timp ce o ascultam pe Tanti, mă întrebam cine ar putea fi zburătorul. Parcă nu avea calități de erou de serial, din moment ce, spre deosebire de

noi toți, care ne doream să zburăm, lui îi era frică.

— „Am zburat aproape tot timpul pe deasupra norilor. Atunci când perdeaua de nori se destrăma ici-colo, formele marilor valuri ce se vedeau dedesubt îmi apăreau ca niște orașe, iar spuma albă ca acoperișurile caselor. Ne-am odihnit a doua oară în Newfoundland-Labrador, care e cu siguranță locul de origine al frumoșilor câini cu același nume”.

Am întrerupt-o cu toții pe Tanti ca să ne spună cum arată labradorul, câinele ne interesa, nu locul, dar în afară de culoarea lui albă și de plăcerea lui de-a înota și pescui n-am mai aflat nimic, Tanti era dornică să continue cu ce-o interesa pe ea, adulții fac deseori așa.

— Nu mai întreruperi episodul de la televizor, ne-a spus cititoarea. E ca la *Invadatorii*, și omul ăsta e David Vincent, lăsați-l să ajungă în America, altfel îl prind... invadatorii roșii. Așadar, unde am ajuns... „Newfoundland-Labrador... un grup de insule ce aparțin Angliei, aproape de Canada. Ținut pustiu, mocirlos. Aterizarea se produce cu durere de cap. Deși nu crește nimic în zonă, suntem serviți la cină cu pâine albă ca zăpada și rață, apoi am decolat din nou.

La un moment dat sub noi, din bezna nopții s-a desfăcut panorama zgârie-norilor luminați din New York și m-am simțit foarte emoționat. Parcă era un arici, cu mii de ace luminate. Am coborât și iar au început cercetările minuțioase ale hârtiilor călătorilor, sub supravegherea atentă a 3 – 4 oficiali. Erau polițiști, vameși, diverși inspectori, care verificau pașapoartele, certificatele de sănătate, adeverințele de valută etc.”

Te pomenești că e un escroc internațional, m-am gândit, de tot amintește de verificările de la vamă, parcă i-ar fi frică. Tanti continuă:

— „Prima impresie, avută din avion, despre New York a fost încântătoare „Care e capitala Statelor Unite? și-a amintit cititoarea de datoria ei geografică.

— New York, am spus pe loc.

— Washington, a sărit Doru, fără să cadă în capcană.

Păcat că nu tăcusem iar, deși tata ne repeta des proverbul cu „Dacă tăceai, filosof rămâneai”, pe care el îl spunea în latină.

— Washington D.C., a precizat cititoarea. De ce D.C?

Nimeni n-a știut.

— District Columbia, prescurtat D.C., *disi*, și Tanti și-a cufundat iar ochii în caiet, „... a fost încântătoare, totul era numai lumină, numai strălucire, chiar după miezul nopții. A doua impresie, neplăcută de data asta, am avut-

o la taxi. Am schimbat câteva cuvinte cu hamalul ce-mi transporta bagajul și apoi cu șoferul taxiului și m-am speriat că nu înțeleg engleza. E drept că nici nu vorbeau englezește, ci *americănește*, și chiar asta în argou, pe când eu știam numai limba engleză cultă, și mai bine pe cea scrisă decât pe cea vorbită. „Mai sar câteva pagini, a spus Tanti, că asta nu vă interesează acum, peste câțiva ani o să citiți singuri, dacă învățați ungurește, deși nu văd deloc progrese în privința asta!

Noi abia dacă înțelegeam limbajul cel mai simplu, „de bucătărie”, nici vorbă să citim.

— Pleacă cu trenul, spre Washington, că acolo era Congresul. „Aici nu e obiceiul să te urci în tren înainte de pornirea lui, ca la noi. Cu trei sferturi de oră înaintea plecării, nu era suflet de om în tot trenul. La fel ca în avion, toate scaunele erau orientate înainte, nu aveau locuri vizavi, ca la noi. La mijloc e un culoar, iar în dreapta și în stânga, câte două locuri legate, ca un divan. Într-un alt vagon erau aproximativ 100 de locuri de stat în picioare”.

Tanti s-a oprit, puțin, să-și tragă sufletul și să-și șteargă ochelarii.

— Statisticianul, a repetat ea apoi, cu dragoste vădită, făcându-mă să cred că, poate, o fi fost și ea căsătorită înainte cu altcineva, ca Nenea Ionel.

M-am uitat pe furiș la el, dar stătea liniștit și puțin somnoros, părând să știe urmarea.

— „Călătorii pătrundeau unul câte unul în vagonul în care se stătea jos. Jumătate dintre aceștia erau negri și cu cât ne apropiam de Washington, cu cât mergeam mai spre sud, cu atât numărul acestora creștea. Nu știu dacă să atribui zilei de duminică faptul că erau foarte spilcuiți, cei mai mulți cu cămăși albe, de mătase, cu pantaloni bine călcați. Am observat că negrii și albi, pe cât posibil, nu se așezau alături. De exemplu, în fața mea s-a așezat, pentru moment, un negru lângă un alb. Apoi s-a uitat în jur și a schimbat locul, lângă unul de aceeași culoare cu el. Cred că totuși asta se va schimba, în timp. Un individ mare și gras ducea un aparat de radio portativ, pe care l-a făcut să chițăie tot drumul. Când a venit vânzătorul cu de-ale mâncării și cu răcoritoare, a tot cumpărat de la el câte ceva, iar firimiturile de pâine albă ce semănau cu cozonacul le-a aruncat fără jenă pe jos. Băuturile (berea, siropurile, laptele) erau servite fie în cutii metalice, fie în pahare de hârtie tare”.

Încercam să ne închipuim și noi așa ceva, dar nu știam să existe decât sticle de sticlă și pahare tot de sticlă. Totul era ca-ntr-un serial SF și, într-adevăr, lectura ne aprinsese imaginația. M-am gândit o clipă că poate omul

era un negru, mi-am închipuit un Făt-Frumos negru, șahist, cu papion, dar n-am spus nimic. Eram curioasă când apar invadatorii roșii.

— „Din tren, începând din zona New York, am observat că toate clădirile, pe tot acest lung parcurs, și cele industriale și cele de locuit, erau numai din fier și sticlă. Mi-am lăsat bagajul la gară și m-am dus cu tramvaiul și autobuzul la Shoreham Hotel, centrul de organizare al Congresului. În general, transportul cu mașini e destul de complicat, mai ales că nu sunt polițiști care să reglementeze circulația, ci numai semafoare. Am fugit la Congres. Aici statistica este foarte mult automatizată. Mașinăriile, lucrează cu niște cartoane găurite și rezultatele apar într-o clipă. Toate aceste mașini automatizate sunt capabile de performanțe nemaipomenite. Câte o doamnă supraveghea și câte trei mașinării, care, de altminteri, lucrau singure. Același text putea apărea în oricâte exemplare, fără ca între original și copie să fie vreo diferență. De multe ori anumite date erau mult micșorate și trecute pe microfilme, pentru a fi mai ușor prelucrate”.

Mi-a trecut prin cap, atunci, că omul e spion, cum văzusem în seriale. Doar acolo mai apăreau microfilmele și ele conțineau mereu informații foarte prețioase, se făcea moarte de om pentru ele. Astfel și ideea de a scrie totul în amănunt dobândea alt înțeles.

— „Microfilmele sunt răsucite și prinse cu degetare de gumă. La noi, așa ceva nu există. Am cerut și eu câteva asemenea gume. În general, în toate aceste instituții programul de lucru se termina la patru și jumătate, dar era o pauză de prânz de una-două ore. Capătă enorm de multă mâncare, la un preț foarte convenabil, în săli cu tăvi împinse de clienți. Și noi am mâncat tot acolo”.

— Autoservire, a zis Nenea Ionel înviorat, există și la noi, dar mâncarea nu-i deloc bună.

— „Tovarășul meu de călătorie și de locuit din New York a fost R. Bachi, profesorul universitar din Ierusalim. Profesorul Bachi, un evreu dezghețat, s-a dovedit un partener grozav în hoinărelile noastre newyorkeze. Tatăl lui fusese profesor universitar în Italia, dar fiul e deja mare sionist și îl preocupă soarta Palestinei, noua sa patrie. Peste tot încerca să descopere nexuși (de la latinescul *nexus*, legături, explică Ddd... explică autorul, în paranteză, a zis Tanti, bâlbâindu-se, gata-gata să rostească un nume)... A fost o apariție cam ciudată, când am ajuns împreună cu profesorul Bachi în fața hotelului Commodore. El avea vreo zece bagaje, cu niște hărți foarte

mari pe care le căra la subraț, căci ținuse o conferință la Congres. Ne-am descărcat toate bagajele din taxi și le-am așezat pe trotuar”.

Oricum, autorul jurnalului părea un om prietenos și deloc primejdios pentru invadatori. Dar, la urma urmei, și David Vincent era din aceeași categorie.

— „Se pare că hotelul Commodore e cel mai central plasat din tot New York-ul. E pe Strada 42. Tot aici dă și stația de metrou. E tren și pe deasupra străzii. Hotelul are 28 de etaje, 2000 de camere. Noi am locuit la etajul 9. În marele hol (*lobby*) de la intrare, unde era o veșnică vânzoleală, ușile de la lifturi se deschideau rând pe rând. Cei care locuiau la un etaj superior se duceau la un lift special, care nu oprea deloc până la etajul 10. În loc de dulap, pentru haine aveam o cameră-garderobă, *dressing*, în care intrai, dând la o parte o perdea, și-ți agătai totul pe umerase”.

M-am gândit la dulapurile noastre, în care nici hainele nu încăpeau bine. Cum ar fi oare să putem intra cu totul în ele?

— Fiecare participant la Congres a primit câte un aparat de ras electric, a zis Tanti, iar Nenea Ionel, cam adormit, s-a înviorat și a regretat că n-a fost printre ei, că îi e tot mai greu să se radă cu pământul și vechiul lui aparat, pentru care nu mai găsește lame Wilkinson.

— „În 24 septembrie am vizitat bursa newyorkeză (*Stock Exchange*). Mare viermuială jos, în holul cel mare. Mai târziu, în cursul zilei, am vizitat Universitatea Columbia, mai exact laboratoarele de statistică, de tip Watson. Așezământul în sine e o clădire mai curând pitică, înconjurată de multe alte clădiri. Universitatea e formată din multe facultăți, având aproape 40.000 de studenți, iar profesori sunt cu miile. În Institutul Watson ne-au fost prezentate toate tipurile de mașinării folosite de statisticieni. Ne-au oferit și un *lunch*, acolo mi-a dispărut și pălăria, dar peste o jumătate de oră a reapărut”.

Am început să râdem. Era ca și cum pălăria, dornică de puțină liniște, ar fi plecat de una singură la plimbare și-apoi s-ar fi întors la capul de care i se făcuse foarte dor, ca oricărei pălării fidele. Poate că omul era magician. Tanti ajunsese la sfârșit, iar invadatorii tot nu apăruseră.

— „Am mai căscat gura pe Strada 42 și pe 8th Avenue – că toate străzile lor sunt numerotate, în loc să aibă nume”.

Am început să ne certăm ce număr ar putea să aibă Strada Maiakovski, că fiecare eram legați de altă cifră.

— Eu i-aș da numărul 1, a spus Doru.

— Eu 100, a zis Dina, e mai rotund, mai frumos.

Eu i-aș fi dat numărul 1001, că tocmai citeam poveștile Șeherezadei, iar Matei a spus că toate numerele sunt frumoase și nu se poate hotărî.

— „Am vizitat cel mai mare magazin din New York, *Gimbel's Departament Store*. Are 10 sau chiar mai multe etaje. Vând animale vii și case gata confecționate. Seara ne-am uitat la programul Televiziunii CBS în Studioul din Vanderbilt Avenue. Se pare că televiziunea umblă încă în pantofi de copil, pe-aici. Timp de vreo două ore niște *cowboys* s-au ocupat de spargerii cu ajutorul unor *ponies*. Aproape că m-am răsturnat de pe scaun, de somnoros ce eram”.

Pe noi, dimpotrivă, filmele cu cowboy ne pasionau, așa că nu-l înțelegeam pe omul ăsta. Cu siguranță era ceva ciudat cu el. Tanti s-a uitat spre Nenea Ionel. Adormise și el pe scaun, cu capul lui acoperit de păr alb, tuns scurt, în piept, și sforăia încetisor.

— Ei, cine credeți că poate fi autorul poveștii? a spus Tanti în șoaptă, ca să nu-și trezească bărbatul, și eu mi-am dat seama că povestea cu invadatorii era o păcăleală sau poate, ca de atâtea ori, înțelegeam eu greșit.

I-am expus, tot pe șoptite, ipotezele noastre. Ale mele erau: un magician cu pălărie care pleacă singură la plimbare, un spion ungar, un negru, un om din CIA, un iubit din tinerețe (asta a făcut-o pe Tanti să zâmbească). Ceilalți făceau combinații: un spion negru din CIA, cu papion și pălărie. De fapt, era mult mai simplu. Tanti s-a dus și-a adus o poză din copilăria ei, înrămată. Drept în mijloc se afla unul dintre frații mai mari, un tânăr despre care conveniserăm mereu că era cel mai drăguț dintre ei, și care purta papion. Tanti a pus degetul pe pieptul lui, fără o vorbă. Era fratele care murise în America atunci când au fost dărâmate casele de pe strada noastră și ne-a fost frică să nu ne dărâme și pe noi.

— Numele lui îl găsești și la Biblioteca Congresului, Library of Congress, dacă o să ajungi vreodată pe-acolo, Anuța, drăguța mea, și tu, Dina dragă, sau voi doi, ștregarilor! a adăugat Tanti șoptind în continuare, și eu mi-am dat seama, într-un fel confuz, că totul poate să devină spectaculos pe lume, chiar și cifrele.

Atunci, ducând un deget la gură, Tanti ne-a făcut semn să ieșim pe vârful picioarelor. Cât despre ea, s-a recufundat, probabil, în trecutul în care existau încă toți frații ei. Statistic vorbind, de două ori mai mulți băieți decât fete. Acum, din păcate, fetele deveniseră de două ori mai numeroase decât

băieții, în acea familie. Nu-i mai trăia decât un frate. Problema asta complexă am primit-o, spre rezolvare matematică și statistică, a doua zi.

CLOPOȚEII

Ce faceți acolo? Ce căutați aici?

Bine că locuiam pe o stradă cu nume, chiar dacă și-l schimba din când în când, și nu pe una botezată cu cifre, ca în America. Ne jucam mult pe Strada Maiakovski, pe care treceau puține mașini. Aveam aici grupul nostru, cu Cici, cu Mari, cu Ică și Livi și încă vreo câțiva copii. Dar, adesea, preferam să fugim pe dealurile și pe munții din jur, care erau zgârie-norii din New York-ul nostru plin de aventură.

Nu se putea să nu pățim odată ceva și pe Tâmpa. Cu spinarea ei masivă, ușor ondulată, cu cocoasă stâncoasă la vârf, înțepenită ca un monstru preistoric în mijlocul Brașovului, se vedea în întregime de pe mica noastră terasă dintre acoperișurile cu țiglă roșie. Te puteai uita la ea ca la un nor verde de pe cerul orașului. Sau ca la un animal care-și schimbă mereu culoarea pielii. Primăvara, verdele ei era crud, apoi se făcea tot mai intens, tot mai închis, iar toamna devenea o splendoare, se păta mai întâi cu stropi de galben, apoi o inundau culorile calde, până când, în noiembrie, rămânea doar maronie. Se bruma la vârf și, în fine, se albea în întregime. Când bunicii cumpăraseră casă, la începutul anilor '30 ai secolului 20, terasa nu exista. Mama-mare avusese ideea s-o construiască, și de atunci a fost mereu locul cel mai vizitat și mai râvnit din venerabila clădire. Tâmpa se schimba încontinuu, rareori era aceeași două zile la rând, și mereu se întâmpla ceva acolo sus. Dealul cel mare sau muntele cel mic din Brașov (noi îl socoteam deal, dar oaspeții de la câmpie îi ziceau munte) avea grijă să nu semene cu el însuși, ca o femeie cochetă, care-și caută mereu înfățișări noi. Uneori se acoperea cu ceață până la jumătate. „Și-a pus căciula”, remarcam noi cu tonul înțelept și plin de experiență împrumutat de la bătrânii drumeți care ne transmiseseră vorba asta.

Pentru că se vedea tot timpul de pe mica noastră terasă, Tâmpa părea că face parte chiar din casă și era un loc de explorat ca toate celelalte. Pentru mine, să urc pe Tâmpa era asemănător cu urcatul pe acoperiș pe care în copilărie l-am practicat, toți patru verii, ca pisicile. Vorbeam despre ea așa cum vorbeam despre orice altă parte a casei, ne interesau și ne priveau

direct evenimentele vieții ei nesfârșite, făcea parte din mitologia familiei. Ba se lăsa mângâiată de nori moi, ba se ascundea sub ei, ba-și ițea capul dintre ei, veselă și triumfătoare.

— Îmi amintesc bine când a luat foc, a spus mama, eram destul de mare, intrasem la liceu. Ne uitam cu groază de pe terasă... A ars toată-toată și ne întrebam deja dacă nu cumva focul o să se întindă și la casele de la poalele ei și-apoi în tot orașul. Era o zi de august, vânt, fumul și mirosul de ars ajunseseră deja până la noi, iar pe urmele lor puteau veni și flăcările. Războiul abia se terminase, trecuseră bombardamentele, și Tâmpa, care a scăpat neatinsă, își trăia abia acum, și ea, „ziua cea mai lungă”.

Aveam cartea în bibliotecă, cumpărată de tata, dar încă n-o citisem.

— Și? am întrebat cu teama că, fie și demult, în lumea fictivă în care noi nu existam – pentru că binele și răul sunt numai lumile în care trăiești și tu –, casa noastră pățise ceva.

— Și nimic, a zis mama. Focul s-a stins, dar din august până-n decembrie Tâmpa, săraca, a arătat înspăimântător, verdele se transformase în negru, aveai senzația c-o doare, că agonizează, și abia când a nins rănilor ei s-au ascuns sub stratul proaspăt de zăpadă, și nu-ți mai făcea rău s-o privești. Apoi a venit primăvara. Din micile cioturi rămase au ieșit frunzulițe, și o brumă de verde proaspăt a arătat că Tâmpa e pe cale să se însănătoșească.

Ciudat: la numai câteva săptămâni de la discuția asta, aveam să trăim și noi un spectacol asemănător, de parcă vorbele ar fi avut puterea să recreeze niște întâmplări. Era primăvară timpurie, încă nu se vedeau mugurii. Ne jucam pe terasa umedă, de pe care zăpada abia se topise. Eu desenam cu o bucată de țiglă un șotron strâmb, în care Dina tocmai sărea într-un picior. Bătea vântul și-i tot ridica pliurile de la fusta cloș, arăta ca o balerină, însă cu ghetă butucănoasă. Îi urmăream talpa, să nu calce linia, iar Doru, care se plictisea, fixa cu privirea o pisică tărcată de pe acoperișul vecinilor.

— Nu se poate, a țipat Doru, nu se poate! Arde cabana! Ca la un semnal ne-am ridicat cu toții capetele și am văzut câteva limbi gălbui ieșind timid de la cabana de pe vârf, Bethlen, redenumită fără prea multă imaginație Cabana Tâmpa. Apoi flăcările s-au înmulțit, s-au îndesit și s-au împletit sub ochii noștri holbați, îngroziți, hipnotizați. Ne așteptam să vedem cum focul se întinde pe tot muntele și de acolo în tot orașul. Nu știu prin ce telefon fără fir s-a transmis informația, că foarte curând au urcat și-au năvălit pe terasă bunici, unchi, părinți, toți câți erau acasă. Totuși focul nu s-a întins, copacii erau uzi, mai era zăpadă printre ei. Doar cabana a dispărut. Cred că

eram ușor dezamăgiți, pentru că, neavând sentimentul și nici experiența catastrofei, ne doream spectacolul: cu cât mai mare, cu atât mai bine.

Bătrânii au suferit, cabana *lor* era plină de amintiri. Modul în care fusese construită te uimea. Pe partea stâncoasă de sub vârf era o cavitate, o grotă de mărimea unei camere. Aici, cândva, pe vremea când tata-mare abia se născuse, cineva avusese ideea să prelungească peștera cu un acoperiș și o încăpere cu verandă cocoțată pe niște stâlpi chiar deasupra prăpastiei. Era amețitor. Intrarea se făcea pe un drumeag terminat cu un podeț. Cabana și acoperișul erau învelite pe-atunci în solzișori de lemn. Bărbații urcau pe Tâmpa șerpuind pe cele 25 de serpentine inegale, cu pălăria vânătorească pe cap și bastonul sau chiar alpenstockul în mână. În grupurile preponderent masculine erau și câteva femei cu pălării complicate și mănuși subțirele. Când ajungeau la cabană, își scoteau toți pălăriile de pe cap și proviziile din rucsacuri și le înșirau pe mesele de la cabană. Sau, mai des, cumpărau de acolo ce le trebuia: brânză, pâine, fructe, apă, bere și vin – proprietarul făcea zilnic drumul din oraș spre vârf, cu un măgăruș de culoarea cafelei, încărcat cu bunătăți. După ce-și potoleau setea și foamea și se întreau cu câte o cafea de culoarea măgărușului, unii mai urcau câțiva metri, până la vârful marcat printr-un băț înalt și gros, de unde orașul se vedea mic și colorat în roșu, de la acoperișurile cu țigle.

Într-o vară când cabana era încă întreagă, am urcat pe Tâmpa, ca să descoperim, în fine, tunelul care leagă Piața Sfatului de un loc din dosul șeii, după cum știe oricine a copilărit în Brașov. De știut, o știu toți, dar nimeni nu l-a găsit încă. Trebuia să-l găsim noi. Tunelul pornește din șaua Tâmppei, unde se afla cândva un altar al cetății Brassovia, și coboară vreo 350 de metri din cei 400 câți are munțișorul nostru. Noi știam că acolo, în șa, e o peșteră. De mult voiam să-i descoperim intrarea, care ar fi putut coincide cu gura tunelului, și, cum altă aventură nu se arăta la orizontul zilei de vacanță, ne-am pregătit pentru asta.

Ne-am echipat cu șort, teniși gri (doar Dina avea bascheți albi) și micile noastre rucsacuri făcute de domnul Blau, potrivit mărimea fiecăruia după vârstă, al meu ca o jucărie, ne-am luat la noi pâine și mere. Am scos din pivniță lopata cu care Nenea Ionel curăța iarna zăpada de pe trotuar, dar era îngrozitor de grea și nimeni nu era dispus s-o care. Până la urmă am găsit un soi de săpăligă, cea cu care Tanti se ducea la cimitir când trebuia să planteze flori la mormintele unor rude, pe care nu le știam decât din povești, și am luat-o cu noi, sperând să nu i se observe lipsa, iar pe lângă asta

bricegele băieților și niște sfoară, lumânări și chibrituri, pentru cazul că găsim tunelul. Aveam și niște lanterne, dar bateriile erau pe terminate, abia mai pâlpâiau, deci nu ne-am mai încărcat cu ele. O bună parte din timp ne-o petreceam încercând să reparăm lanterne de cea mai proastă calitate.

— Pe unde urcăm? am întrebat.

Drumul meu preferat era pe la Treptele lui Gabony, abrupt, cu multă stâncă, plin de povești triste, așa cum le plac numai celor care nu le-au trăit, pe stânga colinei, cum te uiți de pe terasa noastră.

— Pe Drumul Cavalerilor, firește, au spus ceilalți, enervați că pun întrebări prostești și fără să-mi explice ce era atât de firesc.

Oricum, cele 25 de serpentine nu intrau în discuție, astea erau numai pentru turiști neinițiați și neantrenați, durau mult și nu câștigai destul de repede înălțime. Dacă alegeam totuși vreodată serpentinele era doar ca să le tăiem pe toate scurtăturile posibile, astfel încât drumul devenea foarte rapid și greu, atât la urcuș, când gâfâiai, cât și la coborâre, când alunecai și nu de puține ori trebuia să te ajuți cu fundul. A merge așa se chema, nu știu de ce, de-a-n boulea. Bănuiam că așa urcă și coboară boii, dar nu văzusem încă niciun bou și nu puteam să apreciez cât de potrivită e vorba.

Pentru mine orice apropiere de Tâmpa, vara, avea o atracție suplimentară, nemărturisită nimănui. Ți-am mai spus că până la o vârstă destul de înaintată nu înțelegeam metaforele, iar asta făcea ca lumea celorlalți, plină de explicații logice și banalitate, să devină, pentru mine, ciudată, copleșitor de puternică și, nu de puține ori, supranaturală. Mă obișnuisem cu asta și nimic nu era imposibil în lumea mea, altfel spus mă așteptam oricând la orice. Poate că din cauza acestui defect de percepție am devenit scriitoare, așa cum unii oameni care au un defect la ochi și văd lumea altfel decât noi toți devin pictori. Așadar, una din multele flori care cresc pe Tâmpa este clopoțelul. De fapt sunt trei feluri de clopoței: cei mai frumoși stau aninați pe un singur fir, cu o cupă sau două, enorme, deschise spre pământ, și îți dau senzația că vibrează la cea mai mică adiere. Apoi sunt unii micuți și liliachii, cu niște cupe formate din cinci petale ascuțite întoarse în sus, atât de fragili că s-ar putea destrăma în aer, și, în fine, cei care îmi plăceau mai puțin, șifonați și înghesuiți de jur-împrejur pe câte o tijă. Când, pe la trei ani, am aflat cum se cheamă florile astea și mi s-a explicat de ce (cupa e un clopot), le-am atribuit automat și proprietățile sonore ale obiectului. Aveam acasă clopoței de sticlă sau de metal și știam cum fac. Când urcam pe Tâmpa așteptam, la orice adiere, să aud sunetul clopoțelilor albaștri, și de ani de zile, chiar și acum, când bate vântul, aștept să aud clinchetul muntelui. Clopoțeii mari, campanulele, cântă cu glas adânc, cei șifonați au o surdină, seamănă mai mult cu un foșnet, iar cei mici abia se aud, ca niște piculine în orchestra naturii. Și toți clopoțeii de pe Tâmpa cântă colorat, de la albastru la mov. Bătrânele clopote din Brașov își găsesc un ecou mic și proaspăt în clopoțeii de pe Tâmpa. Dintr-o prudență pe care numai experiența mi-a inspirat-o, din prea multele momente când diverși copii au râs de ideile mele, m-am obișnuit să nu povestesc nimănui lucrurile astea.

Era plin de clopoței pe Tâmpa, când am urcat, mai ales campanule. Îi mai scuturam din mers, ca să sune, dar nu-mi permiteam să pierd timpul, trebuia să urc în pas cu ceilalți, iar pasul lor era mai mare decât al meu. Am trecut de troița din prima poiană, am intrat în pădure, am urcat pe lângă stânca piezișă, poleită de atâtea atingeri, care barează la un moment dat poteca, am trecut de intersecția cu cărarea ascunsă care te duce, dacă știi drumul, pe sub boite verzi, spre serpentine, și am ajuns rapid în șa. De-acolo se putea merge și până la muntele iernilor noastre, Postăvaru, dar acum n-aveam treabă cu el. Ne interesa partea cealaltă a șei, aflată față-n față cu Ciucașul, Piatra Mare și Bucegii. Părăsiserăm orice potecă. Câte o garofiță de munte de un roșu-cyclam atrăgea privirea. Nu știu de ce mă înveselesc imediat ce văd garofițele astea. Era plin și de alte flori cărora nu le știam numele și de fluturi coada-rândunicii, care parcă aplaudau cu aripile trecerea noastră. Am observat că pe partea exterioară a aripilor culorile erau mai șterse, abia îi puteai distinge de ierburile din jur, dar pe interior, când se întindeau pentru câteva clipe pe flori, erau o splendoare, iar desenul de pe aripi căpăta ochi și sens. Mi-am dat seama mai târziu că și la unii oameni e la fel: în exterior par șterși, adaptați la mediu, dar când își etalează interiorul, și asta se întâmplă de-obicei când se îndrăgostesc, sunt cu totul alții, frumos desenați și colorați, devin deodată plini de miez și de ochi. Mai târziu am aflat că dragostea e oarbă. Eu cred exact contrariul, că dragostea are ochii cei mai buni.

Ceilalți se depărtaseră, așa că am ținut după ei, încercând să aplaud din mâini la spate, cum bat fluturii din aripi. Frate-meu avea aripi la glezne, în timp ce eu aveam pesemne plumb, mă pomeneam mereu ultima, îi găseam pe toți ceilalți așteptându-mă odihniți. Când mă așezam și eu, ei se sculau să plece.

— Uite peștera, a spus Matei, care ajunsese primul, ca întotdeauna.

Într-adevăr, o găsisem: dintre niște tufișuri dese și țepoase apăreau bolovani uriași, și o gaură piezișă, de niciun metru înălțime. Deasupra intrării creșteau fire de iarbă deasă, ca o perdea, și, spre bucuria mea, chiar o campanulă. Am întins mâna și-am scuturat-o, ca și cum aș fi vrut, la o sonerie cu clopot, să-mi anunț intrarea în tunelul care să ne ducă în burta orașului.

— Uite și niște rămături de porci mistreți, a remarcat Dina, ascunzându-și pe cât posibil teama.

Fiind cea mai mare, avea și cel mai mare simț al responsabilității, adică îngrijorări constante. Pământul era scormonit din loc în loc și întors de colții mistreților.

— Și mai devreme am văzut balegă de urs, a zis Doru.

— De unde știi că nu de mistreț?

— Știu cum arată căcatul de urs, a zis Doru jignit. Și-n plus era plină de bobite de la zmeură, mistrețul nu mănâncă zmeură.

Pe Tâmpa se spune că te poți trezi nas în nas cu o mulțime de animale sălbatice: urși, râși, vulpi, porci mistreți. Adevărul e că n-am văzut așa ceva, deși am vizitat-o în toate anotimpurile și la toate orele, până și la miezul nopții, la un An Nou. O singură dată am zărit totuși un pui de mistreț, care părea foarte speriat, mai speriat ca noi, și alerga buf-buf, greoi și totuși precipitat. De râși nici măcar vechii brașoveni nu pomeneau, cred că erau pură legendă, ca să atragă turiștii. În schimb, am dat adesea de veverițe, șerpi, fluturi și tot soiul de păsări foarte rapide.

Am intrat cu toții în peșteră, dar n-a fost nevoie de lumânări ca să vedem că se înfundă bine de tot după numai câțiva metri. Înăuntru era rece și am văzut o pătură zdrențuită. Sigur nu era a ursului. Am ieșit rapid și iar am ținut „consiliu”. Există posibilitatea ca tunelul să plece de undeva, din apropiere.

— Apucați-vă să căutați!

N-am prea înțeles ce am de făcut, dar m-am băgat și eu în niște tufișuri dese, pierzându-i pe ceilalți din ochi. Mi-am făcut zgârieturi pe brațe și pe picioare, n-am găsit nimic, așa că am ieșit și m-am așezat să mă odihnesc pe un mic scaun de stâncă netedă, încălzit de soare. Priveam în jur cu emoția aia pe care o ai când simți că se va întâmpla ceva important. Presimțirea asta nu m-a dezamăgit niciodată. Nici acum.

Lângă mine era o șopârlă maronie, parcă ofilită, care stătea la soare pe un scaun de piatră asemănător cu al meu, pentru ea mai degrabă pat, pesemne. Părea cufundată în somn. M-am dus s-o văd de aproape, dar când am atins-o cu umbra mea a șfichiuit dintr-odată ca un bici, desenând printre scurtele ierburi S-uri culcate, cu o iuțeală de nedescris. Se vede că nu dormea. Am mers și eu după ea, imaginându-mi cum ar fi să pot și eu să mă mișc în S-uri rapide, am pierdut-o din ochi, apoi am regăsit-o sub o altă piatră și, la un moment dat, într-un loc neobișnuit de plat, am pierdut-o de tot. Acolo unde a dispărut, era un fel de vizuină sau, de ce nu, o gură de tunel. I-am strigat

imediat pe ceilalți și au venit într-un suflet, dar n-au fost chiar atât de bucuroși pe cât îmi doream.

— Tunel n... nu-i — a zis Doru, poticnindu-se un pic, semn de interes, la el, cum ți-am spus —, în niciun caz. Mai degrabă s-ar putea să fi fost aici fântâna aia în care nu știucând turcii aruncau oasele oamenilor uciși și care, cu timpul, s-a astupat.

— E ciudat că locul e plat, a zis Dina. Posibil să fie ceva, din care n-a mai rămas decât gaura asta.

Într-adevăr, văzusem și eu mica platformă.

Au hotărât că, da, e fântâna. Asta nu-mi plăcea deloc, nu doream să dezgrop oase și nici nu vedeam rostul unei asemenea operații. Doru a scos săpăliga cu care se ducea Tanti la cimitir, dar ca să planteze flori, nu ca să dezgroape oase, deși acolo ar fi dat cu siguranță de ele. Doru a început să sape chiar el în jurul gropiței în care dispăruse șopârla mea. Mă așteptam s-o revăd, dar, cum n-a mai apărut, mi-am zis că stă și tremură ca varga înăuntru, întrebându-se ce cutremur se întâmplă la ușa ei. Însă a apărut ipoteza, mai realistă, că a ieșit prin altă parte. Asta ne-a dat speranțe, poate totuși dădeam de-un tunel, ceva. Când Doru a obosit, gura vizuinei nu se lărgise prea mult. Dina i-a luat locul, în timp ce eu mi-am dat rucsacul jos, mi-am scos din el un măr și-am început să-l ronțai. Tocmai când, cu mare scârbă, am băgat de seamă că mușcasem din casa unui vierme, care s-a strecurat cu spaimă în tecile de sâmbure, Dina a tăiat în două, cu săpăliga, o rămă. Nu mi-a venit să cred că râma nu numai că n-a murit, dar s-a transformat în două jumătăți de rămă independente și mișcătoare. Cred că atunci mi-am dat seama într-un mod confuz că evoluția e o chestiune relativă. Nimeni nu s-ar dori rămă, dar un om tăiat în două care să se transforme în doi oameni independenți, asta ar fi ceva! După episodul cu râma eu am refuzat categoric să sap. Frate-meu a zis că o să facă el și porția mea, că tot n-au timp până m-aș moșmondi eu. Poate că vechii zei ai Tâmpiei l-au auzit și i-au răsplătit generozitatea, vorbesc de cea din prima parte a spuselor lui, pentru că tocmai el a dat cu vârful săpăligii de ceva tare. Și-a băgat degetele subțiri în pământ, fără teamă de râme sau de alte scârboase gănganii — eu n-aș fi făcut așa ceva —, și a scos o piatră de mărimea și forma unei farfurioare de cafea, să spunem. Te uimea cercul ei perfect, abia puțin teșit pe ici-colo. A dat pământul la o parte și am putut vedea cu toții niște șanțulețe gravate pe una dintre părți. A întors-o și iată că și pe dos era o urmă perfect rotundă în cercul de piatră. Am fost teribil de

emoționați: legendele cu cetatea Brassovia se confirmau. Dar până să ne dămirim ce reprezintă desenele, am auzit niște vreascuri călcate și rupte în apropiere. Ne-am gândit la un urs, mereu exista posibilitatea asta, atrăgătoare într-un fel, neliniștitoare în altul. Dar nu, nu era un urs, era un om bărbos, masiv, greoi, îmbrăcat ca vai de lume, în culori șterse, așa cum văzusem la fluturi pe exteriorul aripilor sau la șopârlă, ca să se confunde cu frunzele uscate. Cu o voce urâtă cum n-am mai pomenit, a țipat la noi:

— Ce faceți acolo? Ce căutați aici?

Și a început să fugă spre noi, neașteptat de sprinten. Nu cred că mi-a fost așa de frică în viața mea, ca atunci. Am luat-o cu toții la vale, alunecând pe porțiuni lungi, încercând să coborâm cât mai vertical, fără obișnuitele zigzaguri și uitându-ne din când în când înapoi, cu speranța că următorul nostru renunțase să alerge după noi. Dă de unde! Deși făcea un fel de serpentine, care-i luau timp mai mult, era mereu acolo, alergând cu niște pași supărător de mari, însă nu la fel de iuți ca ai noștri. Acum se vedeau avantajele scurtăturilor pe care le practicaserăm de-atâtea ori și ale mersului de-a-n boulea. Nu cred că am avut timp să mă gândesc ce vrea de la noi și ce-o să ne facă dacă ne prinde. Dar tot ceea ce citisem prin cărți, cu cineva care-ți vrea răul, se concretiza acum în omul masiv care ne urmărea și nu se dădea bătut. Când am ajuns la drumul mare, la aleea cu oameni, ne-am uitat pentru ultima oară în urmă: nu mai era acolo, renunțase, dispăruse, rămăsese ascuns pe după copacii bătrâni. Niciodată n-am fost mai bucuroasă să dau de oameni obișnuiți, care își plimbau copiii sau câinii, ca atunci. Era ca la ivirea luminii zorilor, când ieși dintr-un coșmar. Lumea periculoasă rămăsese în urmă, în pădurea de pe coasta abruptă a Tâmppei pe care o coborâsem pe verticală, în fugă, iar lumea de la poale, veche, banală și lipsită de primejdii, ne lua și ne ascundea în brațele ei ocrotitoare. Bărbosul, aici, jos, nu mai avea putere, se destrăma ca un vis la apropierea dimineții.

Am ajuns acasă epuizați și încă înfricoșați. Dina își murdărise îngrozitor bascheții albi, trebuia să-i spele înainte de întoarcerea părinților. Doru își julise tot brațul, până la cot, nici nu știa când, îl aștepta apa oxigenată. Matei scăpase cel mai ușor, n-avea decât niște pietricele în teniși, care-i făcuseră urme roșii pe picioare. Eu păream întreagă, deși obrații îmi erau încinși, părul în dezordine maximă, pentru că îmi pierdusem guma cu care îl aveam prins, iar palmele, folosite pe post de frână la alunecări, mi-erau roșii și pline de pământ.

— Unde ți-e rucsacul? m-a întrebat Dina.

Am rămas mută. Când o luasem la fugă, uitasem cu totul de rucsac. Rămăsese sus, lângă gaură, cu tot ce avea în el, pâine, sfoară și o lumânare. Mă durea inima după el, așa mic și drăguț și al meu. Și-atunci Doru și-a dat seama de un alt dezastru la fel de mare: nu mai aveam cu noi nici săpăliga lui Tanti, rămăsese la buza gropii. Deocamdată nimănui nu-i trecea prin cap să se întoarcă acolo, pesemne că era teritoriul bărbosului, la fel și pătura din peșteră. Eram cătrăniți, când Matei ne-a făcut să uităm de toate relele: aveam piatra! Într-adevăr, o ținuse strâns în pumn tot timpul, alergase fără să-i dea drumul. După ce s-a spălat și a spălat-o și pe ea cu periuța de unghii, piatra a trecut din mână-n mână. Netedă, splendid rotunjită, cu niște șanțulețe subțiri pe ambele fete. Avea un desen ciudat și de neînțeles.

— Cred că are cel puțin o sută de ani, am zis eu, pentru că o sută de ani mi se păreau un timp maxim.

— Cel puțin o mie, m-a contrazis vărul meu, mijindu-și ochii albaștri.

— Cel puțin o mie, a întărit și frate-meu, iar scânteile din ochi i s-au aprins.

Dina n-a zis nimic, dar se uita atât de intens la piatră, încât aveam impresia c-o albăstrește cu privirile ei. Am sperat că înțelege ceva din desene, doar de-asta era într-a opta.

— Trebuie să aflăm mai multe despre cetate și despre Tâmpa, a spus ea, dar habar n-am cum.

Dacă voiai să afli ceva, pe vremea aceea, n-aveai decât două posibilități: să găsești o carte sau un om.

— De ce se cheamă Tâmpa – Tâmpa? am întrebat.

— Ca să se mire tâmpii și tâmpele, adică tâmpiții și tâmpitele, mi-a răspuns prompt unul dintre ei.

— Cine zice ăla este! am parat imediat, pentru că în discuțiile noastre formulele de apărare țâșneau ca un scut automat, era un rapid exercițiu de gimnastică lingvistică.

În zilele care au urmat ne-am dedicat în întregime culegerii de informații despre Tâmpa și despre cetatea din creștetul ei. Dina a împrumutat o carte în germană de la biblioteca Școlii Honterus, noi, ceilalți, i-am asaltat cu întrebări bizare pe toți adulții din casă, de se mirau ce ne-a apucat.

Am fi vrut să ne întoarcem, să mai săpăm, să recuperăm săpăliga, iar eu să-mi caut rucsacul pierdut, a cărui lipsă încă nu se observase, dar amintirea

bărbosului care alergase după noi era ca un zid. N-am avut curajul s-o facem.

Un lucru important, și care ne preocupa, era semnificația desenelor gravate-n piatră. Era acolo un fel de semn distinctiv, așa cum aveam și noi. De pildă, dintre noi toți, frate-meu era singurul care avea pe cap două vârtejuri de păr, la distanță mică unul de altul. Dina avea degetul mare de la ambele picioare altfel decât toate celelalte, de parcă n-ar fi fost din aceeași familie cu celelalte opt, Doru avea o pată din naștere în dosul urechii, iar eu aveam (și am încă) pe brațul drept, puțin mai jos de umăr, din alunite, semnul care mi s-a spus la un moment dat că înseamnă antiatomic (ca la mașina Mercedes, doar că fără cerc): un punct în mijloc și trei în jur, la distanțe egale. Dar ce puteau însemna liniile de pe piatra noastră?

Există încă o piatră străveche, cu semne, în Brașov, o știam foarte bine. Înfiptă, mare, pe panta din dreapta cum urci pe drumul Poienii, rămăsese un unic monument păgân, numit totuși de localnici Crucea albastră, de la care pornește drumul galben. Nu era în formă de cruce, ci mai degrabă ca o piatră de mormânt vechi. Cândva, probabil, fusese albastră și brașovenii o vopseau în continuare la fel. Pe ea, în partea de sus e un basorelief cu soarele plin de raze și luna ca un corn, un D care arată că e vorba de o lună în creștere. Asta nu era greu de înțeles, spunea Dina, era dintr-o vreme când soarele și luna erau socotite principalele divinități, dar ce căuta acolo, la începutul drumului galben, piatra albastră, habar n-aveam. Pe piatra noastră erau însă niște semne bizare, nu sori și luni pe care să le recunoști.

Tata-mare a fost primul care ne-a spus ceva despre

Tâmpa. Fusese prieten cu Olimpiu Ștefanovici Svensk, anglistul care a tradus în română cartea lui Herbert Spencer *Individul împotriva statului* și care frecventase cenaclul lui Lovinescu, cum am aflat mai târziu. Mama și mătușă-mea luaseră lecții de fonetică engleză cu el, în copilăria lor. Tata-mare îl întrebase odată despre Tâmpa. Olimpiu îi răspunsese că nu se știe, dar că pesemne cuvântul, preroman, vine de la stâncă abruptă, cum presupune, i-a zis, autorul cărții *Brașovul de altă dată*, Sextil Pușcariu. Se referea la stânca de pe creastă și, a precizat lingvistul, era un cuvânt străvechi, pe care îl găsești la unii italieni meridionali și la albanezii din Calabria. Pe noi nu ne-a mulțumit explicația. Mai interesantă era alta, pe care ne-au spus-o părinții mei, însă atrăgându-ne atenția să n-o credem. Cică ar veni de la *tempus*, din latină, și Tâmpa ar fi muntele timpului, după

cum Kronstadt, numele german al orașului, ar veni de la Cronos, zeul timpului.

— Hai să fim serioși, a zis mama, toată lumea știe că e de la Krone, coroana care e și pe stemă. Era unul din orașele imperiului Austro-ungar, asta e coroana. Dar de frumos, e frumos.

Maia, bunica mea paternă, care locuia la câteva case distanță, tot pe strada noastră, mi-a spus explicația cea mai poetică. O citise într-una din amintirile despre Brașov ale lui Timotei Cipariu. Tâmpa ar veni de la *tâmplă*, e vorba de tâmpla altarului, catapeteasma. Într-adevăr, dacă te uiți la ea, Tâmpa seamănă la formă cu o uriașă catapeteasmă. Posibil ca primii locuitori creștini s-o fi considerat marele altar al micului târg din jurul ei, spunea ea. „Poate se rugau uitându-se spre munte. Oamenii din preajma munților sunt mai religioși, a adăugat ea, care se născuse la șes, iar eu de când am tot timpul munții alături mă simt mai bine”.

— Pe scurt, a zis Dina cu ciudă, nu se știe. Așa că pe piatra noastră ar putea fi un simbol păgân, roman, dac, creștin sau cine știe ce altceva.

— Pe piatra mea, vrei să zici, că eu am găsit-o și-am salvat-o, a zis fratele meu.

Era adevărat, întru totul. Dar Dina s-a supărat, devenise foarte sensibilă, adulții spuneau că e din cauza vârstei.

— Mați, află te rog că e piatra noastră: toți am căutat, Ana a găsit locul (m-am simțit foarte mândră de mine), Doru e cel care a început să sape (Doru și-a plecat cu modestie privirile), faptul că tu ai dat de ea e numai o întâmplare, singur n-ai fi descoperit-o în veci.

— S-o crezi tu! a zis Matei, dar și asta era doar o replică din exercițiile de gimnastică lingvistică. Bine, bine, a noastră, v-o dau și vouă, chiar și ție care n-ai făcut nimic pentru găsirea ei! mai bine zi-ne dacă ai dat de ceva în cartea aia nemțească.

Găsise o mulțime de lucruri interesante, dar nimic care să ne ajute, iar Tâmpa era numită Zinne, „creastă”, lucru pe care-l știam cu toții. Deși de obicei aveam grijă să-i ținem deoparte de treburile noastre pe cei mari, acum eram constrânși să apelăm la ei. Desigur, fără să le dezvăluim secretul nostru, fără să pomenim nimic de piatră, pentru că trecuserăm cu toții prin jurământul cu ciurma și în vecii vecilor, amin. Știam că prima întrebare va fi de unde până unde vrem să știm așa ceva și pregătiserăm un răspuns: că un coleg de-al lui Doru îi dăduse un fel de test de inteligență. Asta, cu testele, funcționa întotdeauna la ei.

Dina, care era cea mai pricepută la desen, a reprodus simbolul pe o hârtie. Ne era clar că unul seamănă cu cifra 24, dar cu cele două componente stilizate și legate într-un mod bizar, cu 2-ul, dacă asta o fi fost, mai sus, iar 4-ul, dacă asta era, mai jos. Să fi avut totuși legătură cu timpul, cu cele 24 de ore ale unei zile? Dar ce sens are? Pe cealaltă parte era un simplu cerc.

Toată lumea a observat asemănarea dintre primul desen și cifrele 2 și 4, dar atât. Mama-mare a spus că 4, care e 2 ori 2, e o cifră plină de semnificații, de la cele 4 anotimpuri, 4 puncte cardinale, 4 temperamente, 4 evangheliști și cele 4 simboluri ale lor, îngerul lui Matei, taurul lui Luca, leul lui Marcu și vulturul lui Ioan, așadar tot către Dumnezeu trimite, la fel ca 1. Matei a fost mulțumit că simbolul lui e îngerul și se și vedea cu aureola deasupra capului, ca Roger Moore, în *Sfântul*. Eu m-am bucurat că și noi, copiii, eram tot 4 și că toți eram grupați, în casă, cumva, câte 4.

Cu toate astea, legătura dintre cifrele 2 și 4 nu o putea vedea nimeni, iar cu cercul nici nu ne-am mai bătut capul, putea însemna chiar orice. Ca multe alte lucruri din copilărie, după ce ne-a pasionat zile în șir, piatra și desenele ei au trecut pe planul al doilea, apoi s-au așezat undeva, printre multele lucruri inexplicabile ale vieții, începând cu viața însăși, care e cel mai inexplicabil lucru al vieții.

Uitasem de mult de toate astea și locuiam de mult în alt oraș, fără Tâmpa, fără casa de pe Strada Maiakovski, fără Tanti și Nenea Ionel, mama-mare și tata-mare și noi patru, așa cum eram atunci, fără Dina cu codițe, Doru cu ochii mereu mijiți, Matei cu genunchii mereu juliți și fără mine, cea cu fața ca o lună mereu plină. Până când, într-o zi din viața mea adultă, inexplicabilă și ea, am căutat pe internet imagini și simboluri pentru o posibilă copertă. Și din stratul lucrurilor rămase nerezolvate în copilărie au apărut un 2 și un 4 legate între ele într-un mod bizar. Știam pe dinafară toate bucele și liniile desenului. Aici, pe pagina albă a ecranului, se spunea ce înseamnă: era semnul planetei Jupiter, și deci al lui Jupiter-Zeus. În aceeași serie pe care mi-a deschis-o internetul cu răceala eficientă pe care numai el o are, cercul avea zeci de semnificații. Ce căuta Jupiter pe piatra din locul unde se afla fosta cetate de pe Tâmpa? Asta, din păcate, internetul n-a fost în stare să mă lămurească.

Atunci, în copilărie, piatra brașoveană și-a ținut bine secretul. Noi i-am găsit un loc în pivniță, dar când am căutat-o, la un moment dat, n-am mai găsit-o, parcă intrase iarăși în pământul din care o scoseseam. La următoarea noastră excursie de familie s-a remarcat lipsa rucsacului meu.

Cum nu știam să mint (mai bine zis, puteam tăcea adevărul doar sub jurământul cu ciurma și în vecii vecilor), am spus că l-am pierdut pe Tâmpa, fără alte detalii. Ai mei s-au necăjit mai mult decât mi-aș fi închipuit. Domnul Blau își ceruse plecarea din țară și nu mai lucra, atelierul se închisese, rămâneam fără rucsac. Domnul Blau a venit într-o zi să-și ia rămas-bun și niște medicamente de la tata-mare. Și-au strâns mâna cu putere și dus a fost. Tanti a învățat globul ei pământesc și ne-a arătat unde se duce. Într-o țară lunguiată și ascuțită, pe nume Israel, la Marea Mediterană, înghesuită între câteva țări exotice. Iată cât de departe în lume se lungea acum strada noastră.

Într-una dintre sâmbetele următoare, când am trecut pe lângă fereastra de la bucătăria de la parter, am auzit că Tanti și Nenea Ionel se certau: fiecare îl acuza pe celălalt că a uitat săpăliga la cimitir.

CLOPOTELE

Care salvator? am zis eu.

Tații n-ar trebui să le moară niciodată copiilor mici.

E destul de greu și când le mor adulților. Era o zi de aprilie, iar mie și fratelui meu tocmai ne murise tatăl. Tata-mare își pierduse ginerele. Mama-mare își pierduse ginerele. Mama își pierduse soțul. Verilor mei le murise unchiul, dar pentru că mamele și tații din casa noastră erau cumva nediferențiați, ai noștri, ai tuturor, se poate spune că și verilor mei le murise un tată. Iar casa îi pierduse, în acea zi de aprilie, pe toți aceștia: pe dublul tată, pe dublul ginere, pe unicul soț, pe dublul unchi. Ea știa cel mai bine câți oameni sunt cuprinși într-unul singur. Era lovită crunt. Intrase în doliu și tăcere. La mică distanță, pe aceeași stradă, Maia își pierduse fiul. Copiii n-ar trebui să le moară niciodată mamelor.

Până atunci tata umplea casa de bucurie și de energie, de tinerețe și de glume, de cărți și de planuri de viitor, iar acum, că mă gândesc, aș zice că era și el ca noi, cu noi, un copil al casei. Tata credea în nemurire. Odată îl auzisem vorbind despre asta și mi s-a părut serios, chiar grav: că dacă apucă să mai trăiască vreo 30 de ani – imposibil de imaginat pentru mine până atunci se vor inventa inimi artificiale și de altfel toate organele vor putea fi înlocuite așa cum înlocuiești o piesă la mașină sau becul din tavan, și poate că el, ca tot omul, nu va fi chiar nemuritor, dar vreo 300 de ani tot va prinde. Mama îl tempera cu blândețea omului de știință, dar și ea credea în

cei 30 de ani, pentru că și ea era tânără. Oricum, după discuția asta, tata n-a mai apucat decât 3. Dumnezeu tăiase un o, în loc să-i adauge unul.

Nu demult avusese mai multă grijă de el. Dumnezeu, vreau să zic.

Asta s-a întâmplat la mare, când aveam 8 ani. Mergeam în fiecare vacanță la Costinești, la Coana Florica și la bărbatul ei, Petrică. Aveau o căsuță cu acoperiș de tablă, pereți dați cu var, duzi în curte, fântână cu scripete și camere de închiriat la prețuri modeste. Pentru că nu aveau telefon, mama le scria cu vreo două luni înainte în ce perioadă sosim. Tot cu poșta venea răspunsul grifonat cu litere măricele și stângace și nu puține greșeli de ortografie. Coana Florica nu se omorâse în viață cu scrisul, asta era clar. În anul ăla am plecat la mare ambele familii, adică și noi, și verii mei cu părinții lor.

Pe 15 iunie terminaserăm cu toții școala: eu abia clasa I. M-am dus la serbare și, imediat ce m-am întors, ca premiu, cu *Abu Hasan* de Caragiale și cu o diplomă-tip, „pentru bună învățătură și purtare exemplară”, care n-a impresionat pe nimeni, nici măcar pe mine, m-am apucat să-mi fac bagajul pentru a doua zi. Cu ocazia asta am aflat prima dată că tata-mare, pe când era student la medicină, la Viena sau la Budapesta, îl cunoscuse pe autorul lui *Abu Hasan*. Nici asta nu m-a impresionat atunci, era o întâmplare mică de tot și avea să crească odată cu mine, așa cum întotdeauna cresc întâmplările importante alături de tot ce avem în noi. Cele neînsemnate rămân mici și dispar. Pe *Abu Hasan* l-am lăsat acasă, cu tot regretul, deși avea niște poze o splendoare, cu oameni îmbrăcați în costume orientale, bărbați cu turban și femei acoperite cu voaluri și rochii lungi, colorate în cele mai neobișnuite nuanțe. Așa l-am cunoscut pe Caragiale: ca autor de basme. Mi-a trebuit destul timp să înțeleg că-i altceva. Pentru jucării a fost nevoie de lungi rugăminți, până la urmă mi s-au îngăduit câteva, cu condiția să-mi duc singură mica avere personală.

După o noapte în care abia am putut dormi de nerăbdare, am luat trenul Brașov-Constanța. Drumul avea câteva momente de maxim interes. Prima atracție erau tunelurile de la Predeal, unul mare și-unul mic, când lumina zilei dispărea de parcă ar fi stins cineva soarele. Mama ne-a spus:

— Tunelul mare e lângă orașul mare, tunelul mic lângă orașul mic!

Era un truc învățat de la Tanti, ca să ținem minte cu ușurință ordinea tunelurilor. Alt truc era ordinea alfabetică a localităților care urmau după Predeal:

— A – Azuga, B – Bușteni, P – Poiana Țapului, S – Sinaia.

Știam deja alfabetul, așa că am ținut minte ordinea corectă până azi. O mulțime de oameni întreabă tot timpul: ce gară-i asta, ce vine acum, am ajuns cumva la Sinaia și îi plictisesc pe cei din jur. E limpede că n-au fost elevii unei profesoare ca Tanti. Bucegii erau în ceață până la jumătate și n-am putut zări crucea Caraiman, alt eveniment al drumului. Intre mama și sora ei a început o discuție în jurul misterului jegului din trenurile noastre. Noi, toți patru copiii, am stat însă cu nasul lipit de jegul geamului și am urmărit peisajul, care, de la un moment dat pierdea mereu din înălțime, se domolea, se rotunjea și până la urmă se lăsa de tot, ca o saltea dezumflată. Cum, din punctul nostru de vedere, fără munți sau măcar dealuri, nu mai era nimic interesant de văzut, am început să fugim de colo-colo pe hol, izbindu-ne de tot felul de bărbați care fumau la ferestrele deschise. În vagonul alăturat, am dat de un compartiment gol: o bucurie. Am început să-l explorăm așa cum făceam întotdeauna în locurile noi, dar n-am găsit nimic demn de interes: scaune învelite în mușama maro, cu tăieturi pe ici-colo, o cutie de gunoi dezmembrată care nici măcar gunoi n-avea și același geam murdar, pe care Doru l-a deschis imediat până la jumătate. Dincolo de el era câmp pustiu. Însă tot am inventat ceva de făcut (ne descurcam în orice situație): ne-am cățarat în plasele de bagaje care semănau cu hamacele și am murit de râs după ce un domn scund, cu vată ieșindu-i din urechi, a intrat, a închis geamul și a plecat *fără să ne vadă*. Imediat, frate-meu s-a dat jos din plasa de bagaje și l-a deschis iar. N-am avut același noroc și cu controlorul: ne-a zărit dintr-o ochire, aproape fără să ridice ochii, și ne-a luat la trei-păzește, așa că a trebuit să ne întoarcem sub escortă la locurile noastre.

— De amendă vă iert, le-a zis controlorul, cu milă, părinților, dar nu-i mai lăsați singuri. I-am găsit în plasa de bagaje, cu fereastra deschisă, vă dați seama ce se putea întâmpla?

La București trenul a stat mult. Tata a coborât și am avut mari emoții că o să rămână jos, iar noi o să plecăm fără el. Când chiar am plecat, mi-a stat inima în loc: nu se întorsese. M-am uitat întrebătoare la ceilalți, dar ei întotdeauna aveau informații care nu ajungeau până la mine, erau perfect liniștiți, de parcă n-am fi avut un tată-unchi-soț-cumnat care coborâse în gară. Și, într-adevăr, după câteva minute s-a deschis ușa: tata zâmbea larg, glumise, ca să ne sperie. Spre surpriza noastră, trenul a pornit de-a-nvăratelea, adică cei care până atunci fuseseră privilegiați, între care Dina și

cu mine, s-au pomenit că merg mai departe cu spatele, iar băieții erau acum pe direcția de mers, ceea ce i-a făcut să râdă (de noi, firește).

Din drumul lung care a urmat nu-mi amintesc decât că trecerea Dunării a fost următorul eveniment și am tot așteptat să se producă. Ni s-a atras atenția, tot așa, ca să nu uităm vreodată, că Dunărea izvorăște din și se varsă în ceva negru: Munții Pădurea Neagră și Marea Neagră. Când, în fine, unul din noi a zis: „Dunărea!”, mama și mătușa mea au spus într-un glas:

— Nu, e Borcea!

Geografia cu Tanti! A apărut imediat apoi și Dunărea, mare, leneșă și tulbure. Tatăl verilor mei, inginer format în alte timpuri, ne-a vorbit de podul de la Cernavodă (și asta însemna tot ceva cu negru, „apa neagră”), iar tata ne-a spus despre Anghel Saligny, pe care-l admira. Am trecut podul dantelat muți, pentru că nu semăna cu nimic din ce se găsea pe la noi, la munte, și ni s-a dat voie să scoatem capul pe fereastră doar ca să ne uităm îndărăt și să vedem dorobanții care-l păzeau la unul din capete.

Apoi cei mari au zis cu un ton special, pe care nu l-am descifrat:

— Canalul!

Și s-au uitat unii la alții. Dar nu era nimic de văzut acolo și nu i-am dat atenție. Aș fi uitat, probabil, dar lucrurile astea se repetau în fiecare an exact la fel, așa că până la urmă am aflat și eu de ce canalul îi făcea să coboare vocea.

La Constanța ne-am dat jos din accelerat și ne-am suit într-un personal care oprea și la gara Costinești. Drumul ăsta, al doilea, parcă a fost și mai lung, trenul abia se târa, dar n-avea importanță, deja se vedea din când în când marea, pe care o întâmpinam cu chiote, de câte ori binevoia să ni se arate, împreună cu plajele ei cu nisip și oamenii în costum de baie, întinși pe ele. Unii înotau, semn că vom putea face și noi baie, încă din prima zi, și că n-avem ghinionul cu o apă mai rece decât la ștrandul Codlea, temperatura minimă care se putea suporta. Cei mari discutau despre localitățile prin care treceam, lucruri de-ale lor, nume noi și vechi, și-mi amintesc că doar la Techirghiol am fost implicați și noi în povestea cu nămolul.

— ... un om bătrân, deșelat, călare pe un măgar bătrân, deșelat și el, amândoi cu răni pline de puroi și oase deformate s-au împotmolit în nămolul de lângă *ghiol*.

— Ce înseamnă *ghiol*? am întrebat și am primit imediat obișnuitul cot de la Matei, să nu întrerup povestea.

— Înseamnă *lac*, în turcește. Bătrânul și măgarul au stat acolo o grămadă, gata-gata să moară. Însă un trecător i-a găsit, i-a scos afară, i-a spălat cu apă din fântâna lui și, când s-au uitat unul la altul, bătrânul la măgar și măgarul la bătrân, ce să vezi? Rănile li se închiseseră și oasele li se îndreptaseră ca prin minune. De atunci se știe că nămolul de la Techirghiol e bun pentru oasele bolnave.

— Ceea ce din fericire nu e cazul cu oasele noastre! a adăugat tata care avea grijă de finalul foarte optimist, la orice poveste.

Tocmai atunci i-am auzit pe băieți:

— Mamăăă!

— Uite: draci, aici, și dincolo drăcoace!

Am văzut, peste un gard de beton, de la înălțimea vagonului care abia avansa, o mulțime de trupuri goale-goluțe acoperite cu un strat gros de noroi negru de ziceai într-adevăr că-s rudele lui Scaraoțchi ieșite din adâncuri, numai coarnele le lipseau. Burți, sâni, funduri goale și alte accesorii expuse fără jenă, de diverse forme și mărimi, toate astea mânjite cu noroi – ne uitam ca la circ și nu ne venea să credem. Ne-am dat ghionturi și-am răs pe-nfundate. În fine, am ajuns la gara Costinești, care era la o distanță bunicică de sat. Cum am coborât pe micul peron, am simțit baia de aer cald și am inspirat adânc mirosul sărat. Dina a închis ochii cu un zâmbet fericit. Și la scurt timp, în aceeași zi, deși eram obosiți de drum, ne bălăceam în apa Mării Negre, care avea să ne fie gazdă bună timp de aproape două săptămâni.

Până la golful nostru de la Schitu aveam ceva de mers, dar merita. Pe faleza înaltă și abruptă erau tot felul de păsări, șopârle, gânganii înzăuate și colorate, câte o goangă, neagră de parcă venea de la Techirghiol, iar o dată am văzut chiar pasărea-paradisului, mică de tot și plină de culori vii, lucioase. N-am mai dat niciodată cu ochii de specia asta, dar știu precis că am văzut-o și ne-am minunat cu toții cât e de mică și de strălucitoare. Ca în multe alte cazuri, mai târziu, când i-am întrebat pe ceilalți, nimeni n-a binevoit să-și amintească, ba mai mult, toți au spus că așa ceva nu există decât în capul meu. Se cobora la golf pe o potecă abruptă, iar în șlapi era foarte greu să nu aluneci, noi eram obișnuiți ca drumurile grele să le facem încălțați cu bocancii. În golf era nisip bun, nu erau oameni decât rareori și, mai ales, nu erau geamanduri sau salvamari ca să ne împiedice să înotăm în larg.

Începuserăm să ne bronzăm. Matei și cu mine ne înnegream una-două, fără probleme, dar Dina și Doru, care aveau piele foarte albă, la fel ca tatăl lor, se făceau mai întâi roșii, nu mai puteai să-i atingi nici din greșeală, că-i ustura tare și erau unși cu iaurt pe toată pielea. E mai bine decât cu nămol, îi consolam noi. Cremă contra soarelui n-avea nimeni pe-atunci. Nici șampon n-aveam, așa că mamele noastre, chimiste amândouă, ne spălau cu un ou crud pe care ni-l puneau ca-ntr-un cuib pe creștetul ud și-l transformau apoi, prin frecare, într-un șampon marcă originală (neînregistrată).

Nu suportam să stau la plajă, așa că îmi petreceam mai tot timpul în apă. Ce-mi plăcea era să-mi plimb mâna cu degetele rășchirate prin valuri și să le simt rezistența care se transforma în gădilătură dulce și mângâiere. Valurile erau mai plăcute la pipăit decât orice pipăisem vreodată. Deschideam ochii sub apă și mă încânta verdeța de parcă aș fi intrat în transparența unei enorme pietre prețioase. Ochii mă usturau numai după ce ieșeam iar la suprafață. Eram foarte rezistentă la frig – „fiindcă ești mai grasă”, mă necăjeau ceilalți –, așa că rămâneam îndelung în apă și în apă. La un moment dat, mult după ce toată lumea ieșea la soare, mă lua și pe mine cu frig, dar tot nu voiam să ies. Când o făceam, aveam piele de găină, buze vinete, buricele degetelor striate și dârdâiam, iar tata aducea până la apă un uriaș prosop verzui în care încăpeam toată și mă freca pe spate, să mă încălzesc. (După mulți ani am revăzut prosopul cel mare și nu mi-a venit să cred ce mic era, de fapt.) Toată familia înota bine și cu plăcere, doar nu degeaba mergeam atât de des la ștrandul *nostru*, la Codlea. Aici, la mare, și ea a noastră, firește, era mult mai ușor, apa era sărată și te ținea la suprafață.

— Pe tine, mi-a spus mama, te-am pus, la mai puțin de doi ani, la Mamaia, culcată pe spate pe apă și ai plutit ca o frunză. Oamenii treceau pe țarm, vedeau un bebeluș legănat de valuri, cuminte, fericit, și rămâneau împietriți de mirare.

Era ca-n poveștile cu copii găsiți, doar butoiul lipsea. Nu-mi amintesc să mă fi temut vreodată de apă, iar asta poate deveni periculos, și chiar așa a pățit tata. Era într-o zi cu nori și vânt.

— Azi nu-i de plajă, a spus mătușă-mea și ne-am hotărât să luăm trenul până la Mangalia, să vedem *geamia*.

Suna atrăgător pentru că habar n-aveam ce-nseamnă. Putea fi orice. Am întrebat, și imediat careva a folosit ocazia să-mi spună:

— Nu știe ce-i *geamia*. Ageamia!

— Ana ageamia vizitează geamia! Pe tine o să te lase să intri gratis, le zici că ești rudă.

Întotdeauna m-a mirat să văd ce bine știu toți ceilalți un lucru de care eu nu am auzit niciodată și asta mi se întâmplă des, și azi adică.

— O să vezi ce e, a spus mătușa mea, o să-ți placă. În jurul ei, sunt morminte vechi, au 300 sute de ani, pe puțin.

Îmi plăcea ideea cu mormintele. Ca toate noutățile, avea ceva misterios și teribil. Nu știam încă ce înseamnă să-ți pese de un mormânt, pentru că o bucată de pământ ți-a înghițit un om.

Cum-necum, tata a rămas în Costinești, să meargă la golful nostru și să facă o baie, în ciuda vremii. Ca să nu-l lase singur, unchiul meu a renunțat și el la geamie, o mai văzuse, așa că au plecat împreună. Mi se pare că se certase cu mătușa-mea.

Brașovul e un oraș cu clopote. Le recunoști glasul și timbrul, așa cum recunoști glasul de om. Dacă stai, vara, cu ferestrele deschise, le poți distinge pe toate, încă de la șase dimineața, când se pornesc prima oară. De la noi de-acasă le auzeam cel mai bine pe cele de la biserica Sfântu Ioan, de lângă fosta casă a familiei Hahner, acum dărămată. Astea, apropiate, porneau primele, cu entuziasm, își legănav glasurile rotunde în aer, încoace și-ncolo, vreo două minute, apoi se rețineau în tăcere. Între timp le secondau cele de pe Strada 7 Noiembrie, și care se auzeau foarte puternic din mansarda Maiei, tot de pe strada noastră. Aveau glasuri mai bubuite, mai oțelite, mai vibrante. Era ca și cum un cor suav de copii e întărit de unul de oameni mari. Între timp porneau și alte clopote, abia murmurate, dar atât de departe, că nici nu știai de unde vin. Oricum, până la moartea lui tata nu mi-a păsat de clopote. Nu le vedeam, nu le auzeam, făceau parte din orașul în care mă născusem și din mine, la fel ca Tâmpa, la fel ca Biserica Neagră sau Strada Lungă sau ca strada și casa noastră. Nici pe ele nu le vedeam și nu le auzeam de-obicei, așa cum nu-ți vezi și nu-ți auzi ficatul, inima, plămânii sau sângele. De la un moment dat am început să aud sunetul clopotelor, cum îți auzi inima când te sperii, am început să îl văd, cum îți vezi, când te tai, sângele nevăzut. Iar asta s-a întâmplat la 3 ani după discuția despre nemurire dintre părinții mei. Mă speriasem și mă tăiasem, iar prin orașul meu sunetul clopotelor bătea ca inima și dangățul curgea ca sângele. Nu mai puteam să le ignor de-acum încolo. Un nou personaj intrase în viața mea: moartea.

Dar în ziua cu geamia așa ceva nu mă preocupa. Bătuse un vânt puternic, care ba aducea nori negri, ba îi împingea până la marginea cerului. Oricum, o zi urâtă, rece, care nu te îndemna la băi, dar pe seară aerul redevenise blând și, dincolo de calea ferată, soarele apunea în cer curat, roșiatic, vestind o zi frumoasă. Când ne-am întors în curte la coana Florica, tata și unchiul stăteau serioși de vorbă, la masă, sub dud. Tata era palid și avea o expresie pe care nu i-o cunoșteam. Mama s-a speriat imediat, iar unchiul meu ne-a povestit că tata era să se înece, că a scăpat ca prin urechile acului. Asta părea aventuros și nimic mai mult, din moment ce era acolo, viu și nevătămat, îl puteam apuca de mână și ține strâns, ceea ce am și făcut.

Aduseserăm niște pește cumpărat din Mangalia. Am contribuit cu toții la masa de sub dud: eu am împăturit niște șervețele aspre, mici și albe, fără interes pentru colecția mea de-acasă, Dina a adus farfuriile și paharele, băieții au pus tacâmurile, sarea și piperul, iar mamele noastre au pregătit o salată de roșii și castraveți și, mai ales, s-au ocupat de peștii aduși. În curând în toată curtea mirosea a pește prăjit și ni s-a făcut teribil de foame. Ne-am așezat veseli la masă. Întotdeauna eram veseli când ne așezam cu toții la masă. Unchiul meu a început să povestească cum tata, în ciuda vremii și a valurilor mari, a înotat în larg, ca de obicei, și la un moment dat l-a pierdut din ochi, în zare. După care a stat o oră întreagă fără să-l vadă, a umblat pe țărm de colo-colo, tot mai agitat, mai neputincios, nu știa ce să facă și pe cine să cheme. Nu era picior de om, nici prin golf, nici pe sus, pe faleza sălbatică. Și cum tocmai când voia să plece în sat după ajutor i s-a părut că vede un mic punct negru care parcă-parcă venea spre țărm, deși mai mult părea că stă pe loc, iar valurile îl acopereau și-l descopereau. Și cum a mai fost nevoie de vreo jumătate de oră ca punctul ăsta să crească și să se transforme într-o biluță, apoi într-o minge de tenis, într-una de oină, apoi în căpșor, apoi într-un cap și, în fine, într-o fată de om încordat și alb de efort.

— Da și eu eram la fel de alb, nu mi-a fost așa de frică în viața mea, nici când zburam cu unchiu-meu.

Unchiul unchiului nostru fusese pilot între războaie și-l luase odată în carlingă. Avea de la el o caschetă din piele, cu clape pentru urechi și ne lăsa s-o încercăm, ne acoperea până la ochi. Tata era acum liniștit, îi revenise buna dispoziție și pofta de mâncare.

— Credeam că s-a zis cu mine, a spus, noroc că mi-am amintit de salvatorul meu.

— Care salvator? am întrebat eu presimțind o întâmplare ieșită din comun.

Atunci am aflat una dintre cele mai frumoase și teribile povești din viața lui tata:

— Am mai făcut odată pe grozavul, ca azi, tot aici... a râs tata, care-și recăpătase culoarea. N-aveam nici 20 de ani și eram în vacanță. Până în ajun valurile trăsese spre țărm, așa că te opinteai ce te opinteai la dus, dar când înotai înapoi era ușor. Acum vântul se schimbase și valurile trăgeau către larg, asta înseamnă că întoarcerea, când ești deja obosit, cere un efort dublu. Eu îmi iau, în apă, repere de pe faleză. La început nu se vede decât țărmul abrupt și roșiatic din jurul golfului, și poteca, și găurile în care-și fac cuib pescărușii, apoi ai o perspectivă tot mai largă, configurația țărmului se tot schimbă, apar noi și noi curbe, se vede spre Tuzla pe-o parte și chiar până spre Mangalia, pe cealaltă. Când încep să zăresc bărcile și golful pescarilor mă opresc, știu că ajunge, că am înotat doi kilometri.

— Cu unul mai puțin decât Strada Lungă, a zis Dina.

— Și urmează doi înapoi.

— Deci toată Strada Lungă plus unul, a zis Matei, și eu mi-am închipuit foarte bine distanța.

— Am ajuns, așadar, în punctul ăsta, din care de-obicei mă întorc, dar venisem așa de ușor și de bine, apa era plăcută, că am zis să mai merg. Parcă înnebunisem, nu mă mai puteam opri. Însă, așa cum se întâmplă și la munte cu furtunile, în doar câteva clipe vremea s-a schimbat, valurile au tot crescut, mi se păreau acum înspăimântătoare, parcă băteau din toate părțile, iar țărmul abia se mai vedea. Desigur că mă răsucisem rapid și o luasem spre mal în craul. Dar după niciun kilometru eram frânt, gâfâiam, a trebuit să revin la bras. Nu puteam face pluta să mă odihnesc... a făcut tata o pauză și s-a dus după pepene, care era cufundat în găleata din fântâna aflată nu departe de masa noastră de sub dud.

Asta, cu pluta, am înțeles-o cel mai bine. Eu aveam întotdeauna ca soluție de rezervă pluta, adică statul pe spate. Nu-mi cerea nici cel mai mic efort, aș fi putut sta o veșnicie așa, poate chiar să dorm. Abia dacă-mi îndreptam poziția cu o mișcare leneșă din brațe. Dar pe valuri mari? Știam bine că nu se poate, trebuia să fii în poziție de luptă tot timpul.

— Am continuat să dau din mâini, tot mai dezordonat, mi se părea că stau pe loc, din când în când nici nu puteam evita valul care mă plesnea peste față și am tot înghițit apă sărată. Mi-am adunat puterile și am încercat

să înaintez, dar distanța până la țărnișă părea mereu la fel, nu se micșora, iar mie a început să-mi fie grozav de frică. Cui să-i ceri ajutor, când nu era nici măcar un pescăruș prin apropiere. Eram eu și valurile, atât. Am mai dat așa, din mâini, fără mare folos și-mi amintesc foarte bine că la un moment dat am început să mă obișnuiesc cu gândul morții și să-mi pară rău pentru tot ce nu apucasem să fac încă, în viață.

Între timp pepenele fusese tăiat, pârâise de copt ce era și fiecare avea înainte o felie mare cu miezul moale, plin de sâmburi negri și lucitori, ascunși în carnea zemoasă. Nu-mi puteam imagina cum e să te obișnuiești cu gândul morții. M-am uitat la frate-meu, care tocmai mușcase din pepene și avea mustăți lipicioase, iar ochii lui verzui, îndreptați în sus, nu la ce mânca, îl fixau speriați pe tata.

— Simțeam că nu mai pot face nici cinci metri, darămite distanța uriașă care mă despărțea de mai. Și-atunci trebuie să vă spun că am abandonat lupta, m-am lăsat dus de apă, încercam doar să mai ies la suprafață după ce venea câte un val și se spărgea lângă mine sau peste mine, să respir, dar nu mă mai străduiam să înaintez. Mi-am amintit de ziua cu vârtejul din Dunăre, dar acum era altceva, nu știam ce să fac și m-am gândit că așa mi-o fi fost scris, să mor înecat. Iar dacă aș fi murit atunci, noi trei n-am mai fi stat azi la masa asta, a spus tata, făcând un fel de triumphi cu degetul în aer, care îl includea pe el, pe frate-meu și pe mine.

Lucrul ăsta mi s-a părut deosebit de ciudat. Iată că tata putea să nu existe la masa de azi și asta însemna că Matei și cu mine, la fel, n-am fi existat, în schimb, toți ceilalți da. Mă mira îndeosebi că mama ar fi existat la acea masă și fără noi, apoi verii mei Dina și Doru, care erau tot un fel de frați ai noștri, ar fi stat și ei, liniștiți, să mănânce pepene, fără să aibă habar că ne-au pierdut și că schița noastră, un contur gol, ca-n benzile desenate cu fantome, a trecut pe lângă viața lor fără s-o intersecteze. Și nici nu le-ar fi părut rău. Ideea era nebunească, nu puteam s-o pricep în ruptul capului.

— Și ce s-a-ntâmplat? a spus verișoara mea, cu gura plină de miez de pepene roșu.

De obicei nu vorbea cu mâncarea-n gură, dar acum emoția era prea mare.

— Cred că mămicuța s-o fi rugat pentru mine, că din senin, mă rog, e un fel de-a spune, că era nor, din senin a apărut lângă mine un bărbat.

Ne-am înfiorat cu toții. Era ceva supranatural, ca și cum un înger ar fi coborât din cer. De unde apăruse bărbatul ăla? Doar țărnișul era departe, era

furtună, era un golf fără geamandură și fără salvamar. Cum de nu-l văzuse tata decât atunci când l-a avut lângă el?

— A stat în dreptul umărului meu și mi-a vorbit cu o voce poruncitoare, adâncă, hotărâtă, ridicând capul și înghițind câte o gură de apă, ca să mă poată dăscăli: „Nu te speria... înotăm împreună, nu te las singur! Valurile și-au schimbat direcția... Trebuie să te așezi... pe ele... Așteptăm să vină valul și... când ne-a ajuns din urmă, așa... ne întindem pe el și înotăm... cât mai mult cu el... ne duce înainte cu efort min-minim... Apoi, când e reculul nu dai din mâini aiurea... că obosești... doar te menții și te odihnești. Hai, acum, înainte! Gata, stai... odihnește-te. Hai, acum!” Și tot așa, *m-a dus cu vorba*, până când am simțit fundul apei sub tălpi. Ce senzație, să revii la verticală, să atingi fundul apei cu piciorul, după ce zeci de minute nesfârșite a trebuit să stai pe burtă și să împingi apa. De când i-am auzit vocea am știut că sunt în siguranță, nu mi-a mai fost frică și mi-am dat seama că putere să înot mai aveam, de fapt, și doar încrederea îmi lipsise. Omul ăsta mi-a salvat viața.

— Cine e?

Toată lumea voia să știe asta.

— Nu știu, a răspuns tata cu uriaș regret. Când am ajuns la țărm am rămas întins să mă odihnesc, să-mi regăsesc suflul, dar când m-am sculat în picioare nu mai era acolo. Plecase.

— Nu l-ai căutat? am întrebat mirată.

— Cum să nu, l-am căutat începând de-a doua zi și îl caut de-atunci de câte ori vin la mare. Nu sunt sigur că i-aș recunoaște chipul, că abia l-am văzut, dar vocea cred că i-aș recunoaște-o. Azi, în larg, cu valurile alea mari, aproape la fel ca atunci, am sperat să-l văd iar lângă mine, cumva. Dar n-a mai venit, însă ce m-a învățat n-am uitat și se poate spune că m-a salvat și a doua oară. În felul lui a fost iar lângă mine. Așa rămân lângă tine cei morți... Voi ce-ați făcut la geamie?

M-am grăbit să-i spun că eu nu mai eram ageamie, că știam acum că asta e o biserică la musulmani. (La întoarcerea acasă am fost foarte bucuroasă să mă întâlnesc chiar cu acest cuvânt simpatic în cartea pe care o promisem ca premiu.) Dar n-am vrut să las lucrurile neterminate. L-am descusut pe tata despre înfățișarea omului ăluia, pe care speram cu toții să-l descoperim. Cine era? Cum de apăruse acolo? Cât era de înalt? Ce culoare de păr avea? De ce nu rămăsese măcar câteva minute, să primească mulțumirile celui

salvat? Cum de nu-l căutase el, salvatorul, pe tata, ca să se bucure că i-a mai dat viață unui om cu atâta viață înaintea lui? De ce nu s-au mai întâlnit niciodată?

Am dezbătut problema în zilele următoare, între noi. Părerea noastră, a fetelor, era că fusese într-adevăr un înger.

— Îngerii n-au voie să stea să primească mulțumiri, a spus Dina.

— De unde știi, ce, ai fost tu la ei, acolo, să le vezi obiceiurile? a luat-o Doru peste picior.

Dina a spus că știe pur și simplu, cu un zâmbet de milă pentru fratele ei mai mic, zâmbet care nu admitea replică. Părerea băieților era că fusese un marinar, antrenat să înoate în orice condiții, îl văzuse pe tata de pe mal, se aruncase în apă să-l ajute. Apoi se întorsese pe vaporul lui și dus a fost, cine știe unde. Poate nici nu se mai întorsese în România, cum făceau mulți marinari pe vremea aia. De atunci am sperat întruna ca întâmplarea să mi-l scoată în cale pe îngerul sau pe omul ăla, datorită căruia, până la urmă, existam și puteam să mâncăm pepene și eu și frate-meu, nu numai mama, Dina și Doru și toți ceilalți.

În ziua aia totul se terminase cu bine, tata era lângă noi, eu nu mai eram ageamie, miroseam, ca în fiecare seară, regina nopții, niște flori oarecare la aspect, dar cu tainice calități nocturne, aflasem că te poți folosi de un sfat bun ca de un om viu, care înoată alături de tine. Știam și ce să fac dacă mă prinde furtuna în larg și îți spun și ție, ca să nu uiți: mergi cu valul, dai tare din mâini când ești pe val, apoi, la recul, te odihnești. Cred că e valabil și pentru valurile vieții.

În vara a treia de la povestea cu salvatorul, tata n-a mai fost cu noi la mare. Murise la spital, într-o zi de aprilie, la puțin timp după o operație. Multă vreme n-am putut să cred că eu exist, frate-meu există, și el nu. Doar ne spusese: dacă el n-ar fi existat, n-am fi existat nici noi. Cum era posibil ca noi să existăm, și el nu? Era imposibil, o greșală din aia care strică tot calculul, ca la aritmetică, în fiecare dimineață, la trezire, speram să găsesc altă realitate și povestea cu moartea să se dovedească un vis urât. Deschideam ochii și spuneam: acum o să văd că am visat, că trăiește. Apoi mă sculam și nimic nu-mi arăta că tata ar mai fi cu noi. Nu mai eram patru, la masă, eram trei, nu mai puneam patru farfurii și patru pahare și patru linguri și furculițe și cuțite. Nu mai eram patru puncte cardinale, patru anotimpuri, patru temperamente, patru virtuți, nu mai eram patru evangheliști și nu mai puteam găsi lumea lui Dumnezeu.

Într-o zi, am urcat în Bucegi, pe o vale alpină, foarte grea, Valea Caraimanului, cea care dă la cruce. Nu știu de ce, poate crescusem prea brusc, că am simțit pur și simplu că nu mai pot. Trecusem de jumătatea văii și parcă aveam pietroaie în trup, care-mi împiedicau fiecare pas, nu, nu mă puteam pune cu muntele. Îmi venea să mă așez și să rămân acolo definitiv. Să mă întind, cu ochii la cer și să abandonez lupta. Atunci mi-am amintit de omul care-l salvase pe tata din valuri și mi-am închipuit că-i lângă mine și urcă umăr la umăr cu mine, mă învață ce să fac, apoi, încetul cu încetul, mi-am închipuit că tata e cel care urcă lângă mine și cu vorba lui mă duce sus. Și la urmă de tot, când chiar nu mai puteam, mi-am spus: dacă reușesc, dacă ajung până-n vârf, tatăl meu o să învie. Și am ajuns. Era o minune de peisaj! În vale, spre nord, se vedeau acoperișurile mici de pe Valea Prahovei și drumurile subțirele, ca desenate cu creionul pe hârtie. Spre sud se destrămau cețurile, câteva fuioare alburii, tot mai subțiri și tot mai delicate. În curând aveau să dispară cu totul, ca și cum n-ar fi fost, înghițite de limpezime. Ce frumos era să vezi cum se dau la o parte cețurile și cum valea îți arată tot mai mult măruntaiele ei colorate, atâta vreme ascunse vederii. Un uliu plana scoțând un strigăt ascuțit. Inima îmi bătea în timpane și în tot corpul de parcă s-ar fi pregătit o explozie de clopote. Eram sigură că tatăl meu a înviat între timp, undeva jos, acolo, în valea plină de minuscule acoperișuri roșcate pe care o vedeam. Dar când am ajuns seara acasă nu era. I-am dat timp până a doua zi. Nici a doua zi n-a venit și nici în zilele următoare, deși eu îi dădeam timp tot mai mult. Ani de zile, tot ce-am făcut cu mare greutate, încordându-mi puterile la maximum, tot ce-am dus până la capăt a fost, probabil, ca să-mi înviu tatăl și să se întoarcă. Alteori îmi spuneam că poate nici n-a plecat, doar că nu-l mai văd și nu-l mai aud, face parte din mine ca inima, ficatul și sângele și Tâmpa și clopotele și străzile din Brașov.

În acel aprilie nenorocit, nenorocirile noastre nu se terminaseră. Mama-mare își pierduse ginerele la scurt timp după soră și cumnat și nu știa că după numai câteva luni își va pierde și soțul. Mama își pierduse soțul la scurt timp după mătușă și unchi și nu știa că în curând își va pierde și tatăl. Fratele meu și cu mine ne pierduserăm tatăl și nu știam că va urma tata-mare. Verii mei își pierduseră unchiul, care le era ca un tată, și nu știau că va urma, în toamnă, tata-mare. În plus, verii mei aveau să-și piardă și ei tatăl din casă, dar în alt fel: părinții lor divorțau. Așa că multă vreme n-au

mai fost deloc tați în casă la noi. Casa presupun că știa. Intrase într-o tăcere înspăimântătoare, îi plăceau tații.

REPARATORUL DE UMBRE

Mai ales băieți, a spus mama-mare apăsător.

După ce a pierdut atâția tați, umbra lăsată de casa noastră devenise mult mai mare și mai îndesată față de umbrele caselor învecinate. Era ca și cum ar fi purtat doliu, învelită într-un văl ieșit din ea însăși. Celelalte case aveau umbre subțiri, plăcute, vara le țineau loc de copertine sau de pălărie. A noastră avea o umbră profundă, care te lua cu ea ca apa și, dacă nu erai atent, te puteai îneca în ea, așa mi se părea. Am învățat curând să deosebesc casele după umbră. Cele cu umbre ca abisul pierduseră oameni dragi. Atunci mi-am amintit de reparatorul de umbre, fratele lui tata-mare, și am zâmbit fără să vreau.

Îl văzusem o singură dată, cu mulți ani înainte ca umbra casei să se ndesească, dar a fost de-ajuns ca să se așeze în față, în tabloul copilăriei mele. Era născut, la fel ca tata-mare și înaintea lui cu câțiva ani, în familia unui cioban, care era străbunicul nostru, într-o casă de pe-o uliță abruptă și noroioasă, cu un nume care curge și el de-a rostogolul, Pe Dobrice, în Râșnov, un târg din apropierea Brașovului, cu cetate-n vârf de deal. Când a venit la noi, ne-a cucerit imediat. Mai întâi pentru că era un om volubil și cu nenumărate feluri de a zâmbi. Altfel spus, avea un zâmbet anume pentru fiecare în parte. De altminteri, în familia lor, tata-mare moștenise probabil toată partea de seriozitate, și Nenea Gheorghe toată veselia. Fratele și cumnata lui din Brașov, adică bunicii noștri, îl socoteau excentric. De data asta n-a trebuit să întreb, știam din Karl May ce înseamnă *excentric*, ca un lord englez! Cel mai drăguț personaj din romanele lui Karl May (în afara lui Winnetou, nobila căpetenie a apașilor) se numea David Lindsay și era lord. Lordul spunea *Well, welH*, ceilalți îi spuneau *My Lord*. Făcea parte din selectul Travellers Club din Londra. Era atât de dornic de aventură încât nici nu-i mai era frică de nimeni și de nimic. Asta pentru că la el, în Anglia, suferea de *spleen*, o boală foarte urâtă, care se face din plictiseală englezească. Tot așa, ca un lord gata de aventură, îmi închipuiam că e și Nenea Gheorghe, când bunicii îl numeau excentric și, culmea, chiar așa s-a dovedit a fi când l-am cunoscut. În ziua aia, când casei noastre îi trăiau toți, oamenii, iar eu eram încă ultima venită între vechile ei ziduri, fratele lui tata-mare apăruse cu o cămașă de un portocaliu țipător, din cânepă. Spunea

că are de gând să confecționeze și să vândă asemenea cămăși astfel încât să ne îmbogățească pe toți. Erau vremuri în care nici măcar inul nu era încă la modă, dimpotrivă, tocmai se descoperiseră voluptățile nesănătoase ale cămășilor de nylon, iar culorile erau pale și transparente. Un bărbat îmbrăcat ca Nenea Gheorghe atrăgea toate privirile într-un mod pe care nimeni nu și l-ar fi dorit. Ca un lord englez. Tata-mare l-a întrebat cu voce brusc înveselită:

— Te-ai mascat în dovieac copt? Vii de la carnaval?

Mama-mare a râs fără răutate, și-a scuturat părul încărunțit, dar încă nu alb complet, tuns „bubi”. Era obișnuită ca fratele mai mare al bărbatului ei să aibă idei. A primit din mâinile lui buchetul de trandafiri de grădină, portocalii și ei, le-a tăiat codițele și i-a pus în vaza de cobalt care le scotea în evidență culoarea. A ascultat explicațiile despre cele trei nuanțe pe care le au trandafirii din soiul ăsta: una, mai închisă, când sunt îmbobociți ca acum, a doua, cu o tușă mai deschisă, mai delicată, spre galben, când sunt deschiși ca o coroniță, și a treia, roz, ca și cum s-ar fi dizolvat în acuarelă, la sfârșit.

— Și să știi că se deschid absolut toți, sigur, a promis el.

Adevărul e că Nenea Gheorghe aducea veselie în casă. Era optimist chiar în momentele grele, așa cum trăia chiar el atunci, și aveam să aflăm abia după ani de ce. De câte ori îi era pomenit numele, toată lumea se însenina și zâmbea, cum am făcut și eu, când mi-am amintit de el în ziua când umbra curgătoare a casei noastre era să mă ia cu ea, la vale.

În 1930, după ce averea din vinderea oilor, moștenită de la Taica, străbunicul, fusese împărțită între cei doi băieți, mezinul, adică tata-mare, cumpărase cu partea lui casa noastră (la care au contribuit, cum cred că țiam mai spus, și Nenea Ionel și Tanti), iar Nenea Gheorghe investise partea lui în afaceri. Avea idei bune, dar, din păcate, în contratimp cu epoca lui. Dacă ar fi trăit astăzi, ar fi fost bogat, cu familia noastră cu tot, nu mândoiesc. Așa, deși nu ajunsese niciodată la faliment, afacerile îi mergeau sistematic în pierdere. Se mutase la Sinaia, unde trăia modest, retras, urcând adeseori în munți. Când venea la Brașov, în anii dintre războaie, se închidea cu fratele doctor în cabinet și vorbeau despre afaceri, în care tata-mare nu se implica niciodată, în ciuda pledoariilor convingătoare ale fratelui antreprenor. Dar acum era altă felie de istorie, fratele mic nu mai era doctor pentru că ieșise la pensie, fratele mare nu mai era antreprenor pentru că nu

se mai putea, și deci nu se mai respectase ritualul ăsta. Se întâmplase ceva rău, și pe fețele bunicilor se citea mâhnirea.

Firește, am vrut să mergem imediat să-l cunoaștem și noi pe cel despre care se povesteau atâtea lucruri ieșite din comun, dar am avut surpriza ca tata-mare să ne oprească:

— Lăsați-l pe Gheorghită, nu-l mai necăjiți și voi, are destule pe cap.

Și tata-mare s-a retras cum numai el știa s-o facă, de parcă ar fi ridicat podul, a rupt cu totul comunicarea cu restul casei, închizând ușa fostului său cabinet, devenit dormitor, cameră de zi și bibliotecă la un loc. Dar mama-mare a rămas în mâinile noastre, în bucătăria care mirosea a vinete coapte, și eu m-am agățat de poala ei acoperită acum de-un sort:

— De ce e necăjit Nenea Gheorghe, de ce nu putem vorbi cu el?

— E supărat că băiatu' lui n-a fost lăsat să se întoarcă acasă, mielușeaua mea.

— Unde e? am întrebat noi pe patru voci.

— E la... la pension, a spus mama-mare, cu apăsată dorință să scape de întrebările noastre.

Am vrut să știu ce înseamnă asta, iar Dina mi-a spus că e un loc unde învață domnișoarele. Și băieții, a adăugat ea nesigură, după un moment de gândire în care își dăduse probabil seama că fiul lui Nenea Gheorghe nu era domnișoară, da, și băieții, uneori. Mama-mare n-a zis nimic, lucru care mi s-a părut foarte suspect.

— E adevărat? Sunt și băieți la pension?

— Mai ales băieți, a spus mama-mare apăsător.

Părerea ei era de data asta diferită de a lui tata-mare, în privința noastră: lui Nenea Gheorghe i-ar fi plăcut să stea puțin cu noi, copiii.

— Îl găsiți în fața casei, s-a dus să fumeze, ne-a spus, și am luat-o ca pe o invitație.

Am năvălit cu toții pe scări – curios, și la parter mirosea tare a vinete coapte pe plită – și am ieșit în stradă pe poarta deschisă. Într-adevăr, Nenea Gheorghe era acolo și pufăia, cu ochii la casele de vizavi, care atunci erau încă întregi și nevătămate. La etaj, la familia Hahner, fereastra era deschisă și cactușii lunguleți tocmai înfloriseră. La parter, Nenea Partenie nu se zărea, pesemne că lucra înăuntru, în atelierul lui de vulcanizare.

Când ne-a văzut, ruda noastră cea nou descoperită și-a schimbat expresia melancolică și ne-a zâmbit, pe rând, fiecăruia în alt fel, ca și cum ne-ar fi făcut cadou o jucărie. Verișoarei mele i-a dat un zâmbet cu buzele închise și

numai unul din colțurile gurii ridicat, plin de admirație, ca și cum ar fi descoperit ceva uimitor. A numit-o „vulpiță”. Buzele lui erau subțiri și semănau cu ale lui tata-mare, inclusiv mustața care le acoperea puțin. La Dinu, și al doilea colț al gurii a ajuns sus, iar uimirea de mai înainte s-a transformat în curiozitate. I-a zis „pițigoiuile”. Frate-meu Matei, care nu stătea locului, a primit un zâmbet cu buzele întredeschise, plin de atenție, ca la un meci de tenis, și Nenea Gheorghe i-a spus „păstrăvior neastâmpărat”. Iar mie, care mă uitam în sus la el și așteptam cu interes să fiu și eu numită într-un fel, mi-a dăruit un zâmbet cu toți dinții – îi avea mici și lucitori –, de parcă l-ar fi apucat brusc râsul:

— Vițeluș!

I-am răspuns la fel, zâmbindu-i cu toți dinții mei mai mici decât ai lui, și am fost destul de mândră de numele primit. Îmi plăceau vițeei, încă nu-i văzusem murind, deși, dacă-i vorba, aș fi preferat veveriță, și aș fi vrut să am una de jucărie. Se pare însă că lucrurile stăteau invers, noi eram jucăriile lui Nenea Gheorghe. Ne plăcea și asta, la o adică.

Nenea Gheorghe ne-a propus să mergem cu el pe Livada Poștei, să ne plimbăm. Mare plimbare nu era, de fapt, că de la noi de-acasă făceam cinci minute până la dealul unde cândva poposeau poștalioanele, așa că, odată ajunși, a zis că mai bine urcăm până la Stejăriș, să ne mai dezmoțim picioarele sau chiar până la Piatra Corbului, o țintă pentru cei care cunoșteau bine Brașovul, un colț de stâncă de unde se vedea, întinsă, Țara Bârsei. N-aveam nimic mai bun de făcut, așa că am urcat repede cu el până la pâlcul de stejari, unde însoțitorul nostru și-a scos pălăria – știam că pe Nenea Gheorghe nu-l poți vedea fără pălărie, în timp ce tata-mare își mai pune și câte o șapcă din aia cu cozoroc sau tichia medicală – și ne-am așezat cu toții pe iarbă, la umbra copacilor bătrâni. Eu m-am ghemuit: mâncasem corcodușe din pomul de la capătul primei pante și aveam crampe.

— Mergeam cu Taica la munte, cu oile. Taica avea secretele lui și ni le-a spus, mie și lui frate-meu, și io vi le spun vouă, care sunteți aproape-aproape nepoții mei... Poate odată, dacă dă Dumnezeu, o să am și eu nepoți, de ia fiu-meu... Unul dintre secretele lui Taica era: „Cu un ou fiert treci Bucegi”.

— Cum adică? m-am mirat eu, care credeam că oul ăsta e un fel de baghetă magică, pe care o vrăjești și te urcă pe munte ca un teleferic.

— Adică îți ajunge un ou de mâncare, în traistă, ca să rezisti la toată oboseala și foamea provocate de trecerea munților, zicea Taica.

5.7

Și Nenea Gheorghe mi-a zâmbit, ca și prima dată, cu toți dinții lui mici și lucioși. Nu i-am zâmbit înapoi, că tocmai aveam un junghi în burtă.

— Taica făcea uneori așa, trecea munții doar cu un ou fiert în chip de merinde. Să ții minte că se poate și, în plus, adică mai ales, se poate și cu munții ceilalți, cei care nu se văd.

— Care... care munți? a întrebat vărul meu încruntându-se puțin.

— Munții vieții, o să înțelegi tu mai târziu cum e cu rezistența, pițigoiele. Sper că-și amintește tăurașul meu fără un corn să reziste, i-am spus-o și i-am răspus-o.

Aici Nenea Gheorghe a oftat din rărunchi și eu l-am imitat imediat. Pentru mine oftatul și căscatul au fost și sunt molipsitoare, dar, în plus, mă durea burta.

— Unde e, la pension? am întrebat chinuită.

Nenea Gheorghe m-a privit scurt, dar în ochii mei n-a văzut decât inocență. A luat un fir de iarbă și a început să cânte din el, cum noi nici cu muzicuța nu izbuteam. Era frumos, dar nu mai aveam răbdare să stăm locului, așa că ruda noastră și-a reluat vorba.

— Alt secret al lui Taica era și mai frumos, iar pe ăsta vi-l spun ca să-l verificați și voi, dacă o să aveți noroc, eu am putut să o văd doar o dată.

Acum erau intrigați și ceilalți, așa că Dina, care, fiind cea mai mare, vorbea de multe ori pentru noi toți, l-a descusut politicoasă:

— Pe cine s-o vedeți?

— Nu pe cine, pe *ce*, a precizat Nenea Gheorghe și i-a zâmbit la fel ca prima dată, cu un singur colț al gurii, dar acum melancolic. Dacă urcați în Bucegi, din vârful muntelui, de la Caraiman, în zilele cu vizibilitate de cristal poți vedea licărind marea.

— Marea Neagră?

— Care alta? Taica a văzut-o de multe ori, dar era înainte de Primul Război, când aerul era foarte curat, limpede ca cristalul, de te vedea și Dumnezeu mai bine. Cu toate astea am văzut-o și eu, cum v-am spus, a fost ca o minune. Urcasem singur pe Caraiman și, ajuns sus, m-am uitat în zare. Nu mi-a venit să cred când a apărut o licărire îndepărtată parcă cineva ți-ar fi făcut semn cu o oglindă lungă și subțire și mi-am dat seama că de ea ne vorbea Taica. Deși el ne-a povestit în cuvinte mai simple despre întâmplarea

asta, se vedea că a fost una dintre bucuriile lui cele mai însemnate, că la mare bietul Taica n-a ajuns în viața lui. A venit marea la el. Dar Maica spunea că inima lui Taica era la o femeie care plecase în Dobrogea...

Noi ajunseserăm de multe ori la mare, dar tot ni se părea că cel mai frumos lucru care ți se poate întâmpla e să vezi strălucind apa mării din vârful Bucegilor.

— Și alt secret? am întrebat fără să mă satur.

— Păi să vedem, vițelușule, dacă mai am vreunul. Ia să văd, ce-i cu burta ta? Te doare?

Am dat din cap că da.

— Uite, unul dintre secretele Măicuței e un descântec care-ți ia durerea cu mâna. Să nu-i spunei lui tata-mare al vostru că v-am învățat leacul ăsta, că el e doctor trecut pe la școli înalte. Întinde-te aici, maimuțică (se vede că strâmbăturile mele l-au făcut să-mi schimbe denumirea).

M-am întins și Nenea Gheorghe a început să-și treacă degetele aspre pe burta mea, în sensul acelor de ceasornic și în același timp a început să murmure aproape fără pauză:

„Plecate plecate pânțele umflate ieși prin vârful nasului prin mijlocul obrazului și te du la maica Stanca moldovanca în coarnele cerbului unde-i iarba necălcată și rouă nescuturată Apoi m-a plesnit pe neașteptate cu palma pe burtă și-a rostit cu hotărâre: „Leac să-ți fie!”

— Nu mă mai doare, am zis, mi-a reparat burta.

— Și pe mine m-a apucat, a zis vărul meu, dar Nenea Gheorghe nu l-a crezut, și nici eu.

Frate-meu și Dina mă priveau cu puțină invidie, le părea rău că nu-i duruse pe ei burta, ca să vadă cum le trece fără picăturile Davila, cele pe care tata-mare prefera să ni le prescrie în asemenea cazuri. Chiar atunci am învățat cu toții vorbele străbunicii (din care mă tem că totuși am mai uitat o parte, așa că descântecul n-are chiar totdeauna efect, dar de cele mai multe ori funcționează).

— Poți să repara orice? l-am întrebat.

— Aproape.

— Și umbra? am întrebat.

În ajun ne jucaserăm de-a călcatul pe umbre și-mi spusese că mi-au stricat-o și că n-o s-o mai pot folosi niciodată cum trebuie.

— Și! a spus simplu Nenea Gheorghe, care iarăși pufăia dintr-o țigară. Repari sufletul omului și i se repară și trupul. Dacă e bine trupul, se repară și umbra, singură, așa cum își revin iarba și florile când plouă. Trebuie să plouă din suflet pe trup și din trup pe umbră.

Părea simplu ca bună ziua.

— Și alt secret?

— Da, mai am un secret, ăsta e tot de la Taica. Știu de la el să mă orientez noaptea după constelații și să folosesc cerul ca pe un ceas. Asta nu pot să vă-nvăț acum, că nu se văd stelele, deși, dacă te gândești, stele sunt tot timpul deasupra noastră, ba chiar și departe, sub noi, doar că ziua nu le vedem. La noapte aș putea să vă arăt câteva, dacă vă lasă părinții. Când crește luna, adică atunci când e ca un D, vremea rămâne cam la fel, dar după ce e lună plină, ca fețișoara ta – a arătat el spre mine –, vremea se schimbă. La Crai nou, când e cât o unghie, nevastă-mea, Sabina, mă atingea cu inelul de aur pe frunte, ca să-mi meargă bine până la luna următoare, dar asta nu pot să garantez că-i adevărat. Oricum, de când ea nu mai e pe lume mi-a mers mult mai rău.

— Și alt secret, am zis iar, pentru că nu mă mai durea burta și nu mă săturam niciodată de secrete.

— Uite, vițelușule, o să vă arăt câteva plante de leac. Să le țineți minte toată viața.

Ca aproape tot timpul, frate-meu, care fugea întruna și cădea întruna, avea o crustă pe genunchi, pe care și-o smulsese ca s-o mestece, și locui sângera. Nenea Gheorghe a luat o frunză de pătlagină, i-a lipit-o deasupra.

— Pătlagina e pentru răni, ne-a spus.

Noi o foloseam doar ca pușcă: prindeam bumbul ei lunguleț în tulpina transformată într-un mic lasou strâns la baza bumbului și ne împușcam. Nenea Gheorghe a luat câteva fire înflorite de mușetel și mi le-a dat mie:

— Când te mai doare burta, maimuțo, să-ți faci ceai de mușetel. Strânge flori din astea, pune-le la uscat, să ai când mai mănânci corcodușe. Sovârful, cu floricelele lui mici și roz, i l-a dat Dinei, spunându-i că se numește și busuioc sălbatic. Să și-l pună sub pernă dacă nu poate dormi din cauza cuiva – noi ne gândeam că ar fi culmea să nu doarmă din cauza unui băiat –, să-și facă ceai, c-o s-o liniștească. E bun la toate, a adăugat, poți să bei oricând. Dar cea mai interesantă floare a primit-o Doru, la coborâre.

Lângă niște garduri creștea o plantă galbenă cu mici frunze care aduceau cu cele ale stejarilor sub care stătuserăm. Nenea Gheorghe a rupt una, mică,

proaspătă, și din coada ei curgea un suc galben. Oriunde o rupeai, pe frunză sau pe tulpină, planta sângera galben. L-a pus pe vârul meu să-i arate degetul și i-a uns cei doi negi, cu care nu se știe cum se pricopsise, ceea ce, de altminteri, păteam și noi, adesea. L-a frecat cu sucul ăla, care din galben a devenit imediat maro, i-a mai cules câteva și i-a zis să se dea zilnic pe negi. Ne-a spus că floarea se numește rostopască, un nume care ni s-a părut caraghios și l-am tot repetat, astfel că l-am ținut minte.

Așa, plini de secretele lui Nenea Gheorghe și de noutăți, fiecare cu buchețelul lui în mână, ne-am întors, tot grupul, mândri ca o armată învingătoare, în casa care ne aștepta cu mama-mare deja îngrijorată că întârziem. Și pe ea o durea burta, dar de emoție. Nenea Gheorghe i-a zâmbit cu un zâmbet nou, care era numai pentru ea.

Mai târziu, Nenea Ionel ne-a zis că adevăratul secret era altul: cică oamenii din Râșnov făceau, pe la 1900, contrabandă cu diverse produse pe care le aveau din creșterea oilor. Evitau granița Austro-Ungariei de la Predeal și treceau în România prin vârful Bucegilor. De-aici toate secretele, sugera Nenea Ionel, și toate metodele de a trece Bucegii și de a te orienta noaptea. Am întrebat-o pe mama-mare dacă știe ceva despre asta și ea a spus că între Ardeal și Regat a fost, cam pe când se născuseră Nenea Gheorghe și tata-mare, un fel de conflict vamal, „războiul vămilor¹, că aproape nu se mai puteau aduce mărfuri din România și nici vinde produse și mulți oameni sărăciseră în Brașov, care era oraș de negustori, dar și în împrejurimi. L-am întrebat pe tata-mare dacă făcuse și Taica contrabandă, dar n-am smuls nimic altceva de la el decât o fluturare de mână care voia să spună: „Lăsați prostiile”.

A doua zi trandafirii se deschiseseră deja și își schimbaseră culoarea, acum nu mai erau ca portocaliul din cămașa lui Nenea Gheorghe, erau de un oranj delicat, spre gălbui. Imediat după masa de prânz, dejunul, cum ziceau bătrânii, fratele lui tata-mare și-a luat rămas-bun și a plecat. Ne-a părut tare rău și l-am însoțit până la colțul străzii numite cândva, a Vămii. Ne-a zâmbit fiecăruia în parte în felul bine stabilit, ne-a mai zis o dată pe numele de sălbăticiuni, și s-a dus. Nu mai purta cămașa portocalie, avea una mai puțin veselă, pe care i-o dăruise mama-mare de la tata-mare.

Am aflat câte ceva și despre fiul lui. Mama spunea că mama-mare nu se putuse opri din plâns când, cu ani în urmă, în al Doilea Război Mondial, fiul lui Nenea Gheorghe și vârul bun al mamei și-a pierdut piciorul stâng, i l-a tăiat mai sus de genunchi, că-l împușcase și făcuse cangrenă. Mama nu-și

amintea s-o mai fi văzut pe mama ei plângând atât de tare. Am întrebat ce-i cu pensionul, nu era prea târziu ca să mai învețe? Mama însă parcă nu m-ar fi auzit.

Într-o seară, după vreo cinci ani, eram cu tata pe stradă și ne-am întâlnit chiar cu fiul lui Nenea Gheorghe. Se sprijinea în baston. Moștenise natura bună a tatălui său și râdea cu plăcere, însă nu era deloc excentric. Se căsătorise cu o femeie înaltă, frumoasă și inteligentă, refugiată din Basarabia. I-am privit, fără să vreau, piciorul stâng: țeapăn și cu o gheață neagră, care m-a impresionat. Și-a aprins o țigară. Tatăl meu, care de fapt nu fuma, își mai aprindea câte o țigară, din simpatie, la ocazii. L-a întrebat ce face.

— Mai bine decât la pension, a zis și a râs.

Era a doua oară că auzeam cuvântul ăsta.

— Îmi ardea buza după o țigară, chiar mai mult decât după mâncare, a adăugat. Nici nu știi ce plăcere-mi face acum, când pot să-mi aprind una, de câte ori vreau.

După ce ne-am despărțit, tata și-a stins cu grijă țigara din care abia apucase să tragă câteva fumuri și a lăsat-o la vedere, pe o margine de zid ieșită în afară. Știam de ce face asta. La un moment dat am vrut să strivesc cu piciorul una întreagă, pe care cineva o scăpase pe stradă. Tata nu m-a lăsat, a luat-o de pe jos și a pus-o într-un loc vizibil:

„Pentru oamenii care n-au cu ce să-și cumpere 1, a spus.

Poate se gândea și la cei care fuseseră la pension. Unicul fiu al lui Nenea Gheorghe, taurul lui, Luca, vărul primar al mamei și mătușii noastre, fusese și el la pension. Am aflat mai târziu că așa se numea închisoarea. Deși n-avea un picior, din război, fusese arestat și condamnat politic.

A treia zi, trandafirii portocalii de la Nenea Gheorghe se făcuseră roz. Știam că în curând se vor ofili. Își trăiseră toate cele trei culori ale vieții. Era deci adevărat că-și schimbă complet culoarea. Ca toate celelalte lucruri pe care ni le-a spus musafirul nostru excentric ca un lord, și ăsta se verificase. Când au început să le cadă petalele, mama-mare s-a îndurat foarte greu să-i arunce. Apoi vaza de cobalt a rămas multă vreme goală, ca și cum amintirea puternică a trandafirilor plini de culori de la Nenea Gheorghe n-ar fi lăsat loc, acolo, pentru alte flori.

EFFECTUL T.

Am găsit semnul!

Am urcat apoi adesea în Bucegi, cu speranța secretă să zărim marea pe care o văzuse sclipind străbunicul nostru și fiul lui cel mare, dar nu s-a întâmplat asta niciodată.

— E prea poluat, acum. Aerul nu mai e niciodată ca cristalul în ziua de azi, spunea mama.

— Și oamenii sunt mai răi, a adăugat mătușă-mea, Mica, de parcă asta ar fi poluat și aerul.

Într-una din aceste excursii am verificat însă una dintre minunile copilăriei mele, a cărei dezlegare o căutasem ani în șir. Când am trăit-o aveam, poate, vreo trei-patru ani.

În camera de la stradă a unchilor mamei, deasupra scrinului cu șase sertare și, mai nou, deasupra televizorului, era tabloul în ulei despre care ți-am mai spus că nu mă atrăgea deloc, mohorât, cu un peisaj de iarnă, câteva pete negre pe post de păsări, vreo doi copaci desfrunziți, cu crengi ca niște gheare. Umbrele lor nu le semănau, erau drepte, lungi și căzute pe jos. Parcă aveau nevoie să fie reparate. Iar zăpada nu era deloc „albă ca zăpada”, cum aș fi pictat-o eu, ci cu o tentă cenușiu-roșiatică, astfel că nici nu se distingea prea bine de munții cenușii din fundal și de cerul la fel de cenușiu. Un soi de drumeag oblic, mai mult o fantă, despica peisajul. Tabloul nu reușea să lumineze camera întunecoasă, cu ferestrele spre nord, cu mobila neagră, grea și pe care am considerat-o întotdeauna, în peisajul casei noastre, nemișcată ca munții.

Într-o zi, ședeam cățărâtă pe un scaun tapisat, la masa mare din mijlocul camerei, căreia îi știam pe dedesubt toate cotloanele, pentru că petreceam mult timp pe sub ea. Îmi plăcea întotdeauna să fiu prezentă la momentele când masa se deschidea și își întindea tăblia pe două părți, încât abia mai avea loc în cameră. Abia atunci camera devenea luminoasă, se aprindea candelabrul, iar tacâmurile de argint și, mai ales, paharele de cristal cu pâlpâiri de curcubeu străluceau, așezate cu grijă pe fața de masă apretată, mult mai albă decât zăpada din tablou. Toate astea aveau și un clinchet ușor, care-mi încânta urechile. Tabloul, masa și restul mobilei erau de o anume valoare, proveneau din casa cu grădină, despre care ne vorbea mama-mare și care nu mai făcea parte din familia noastră, dar lucrurile astea le-am aflat mai târziu, când am mai crescut.

Eram singură în camera cu pricina, cu un caiet de desen în față. Îmi plăcea mult să desenez, pe vremea aia. Era vară, și razele soarelui pătrundeau în încăpere, lucru care nu se întâmpla decât rar, la anumite ore.

Desenam, ca întotdeauna, o casă strâmbă, cu un gărduleț zimțat de o parte și de alta, cu două ferestre cam strâmbe și ele, flori roșii în fereastră, flori cât casa afară, un soare cu raze în colțul din dreapta și un norișor dolofan în cel din stânga. Razele soarelui din desenul meu nu semănau deloc cu cele intrate pe fereastră, dar nu le comparam, desenam „din imaginație”, nu după model. Eram concentrată la loaia de hârtie ușor poroasă a caietului și la vârfurile creioanelor colorate, să nu le rup, că mi le ascuțise Nenea Ionel cu ascuțitoarea cu manetă, cea care cânta. Nu știu cum, dar când am ridicat capul, camera în care mă aflam se schimbase, se însufletea, ca-n poveștile orientale ale lui Wilhelm Hauff.

Se întâmpla ceva! Presimțeam că voi asista la o scenă ieșită din comun și mă uitam cu speranță în jur. Totul era ca de obicei, doar ferestrele scrinului mare, cu tăieturi oblice, se coloraseră ușor și, dacă-mi mișcăm capul, culorile de pe bordura cristalului alunecau pe suprafața lor în sus și-n jos. Și totuși, era cu totul alt aer, parcă se mișca deși nu era vânt, parcă avea altă consistență, parcă respira.

Și-atunci am văzut *cu ochii mei* cum se crapă cerul din tablou și de-a lungul drumului pieziș începe să ningă, o ninsoare argintiu-aurie de o nemaivăzută frumusețe. Rămăsesem încremenită, doar inima îmi bătea scurt și des. Căutam să văd fiecare sclipire în parte, dar fulgișorii se mișcau neconținut, alene, și poleiau griul zăpezii. M-am sculat în picioare, să vin mai aproape, să văd mai bine. O greșeală de neiertat. Ca și cum aș fi rupt vraja prin mișcarea mea, ninsoarea a încetat brusc, și tabloul a revenit la atmosfera lui sumbră de mai înainte. Tocmai atunci s-a întors și Tanti și m-a găsit într-o stare de agitație inexplicabilă.

— A nins, a nins cu fulgi de aur în tablou, uite!

Și, cumva, speram ca stratul de zăpadă de pe pânză să fi crescut între timp și să păstreze urmele lucioase ale fulgilor.

Tanti și-a luat aerul ei din vremuri trecute, când era și directoare de școală, și-a pus ochelarii, s-a suit pe-un scăunel, s-a apropiat cu fața de tablou, mai să dea cu nasul de el și a trecut ușor cu degetul pe suprafața lui. Mi-a arătat pedagogic degetul: curat, alb de tot. De altminteri, avea grijă să șteargă ușurel pânza, cu o cârpă foarte moale. Din punctul ei de vedere nu mai încăpea discuție. Din al meu, da: pusese degetul în zona copacilor cu gheare.

— Nu, nu acolo, mai jos, pe drum, am făcut eu o încercare disperată.

Nu era nimic nici pe drum. Am încercat s-o conving și să-i povestesc ce văzusem, dar cuvintele mele de la vârsta aia nu mă ajutau. Curând a apărut în ușă și silueta masivă a lui Nenea Ionel. M-a văzut roșie la față și cu expresia necăjită, de om nedreptățit, pe care o aveam când nu eram înțeleasă.

— A nins cu fulgi de aur în tablou, și Tanti zice că nu-i adevărat!

— În care tablou? a spus el și s-a uitat spre celălalt, tot de iarnă, un pastel pus sub sticlă.

Am aflat mai târziu că pastelurile trebuie apărute, ca să nu se decoloreze, în timp ce tablourile în ulei rezistă mult mai bine. I-am arătat locul fără o vorbă, cu arătătorul întins acuzator.

— Unde-i aurul, dragă mică? s-a adresat Nenea Ionel soției lui.

Iar apoi, spre mine:

— Vreau să-mi cumpăr un palton nou, la iarnă, și Tanti-ta nu-mi dă bani. Și iar spre ea: Hai, dragă mică, dă-mi măcar ceva de mâncare, că mi-e o foame de lup.

Și-a început să râdă, cu râsul lui bonom, blând, cu mustața tresărindu-i, în timp ce Tanti pufnea, și-și strângea buzele frumoase, supărată acum pe noi amândoi, iar cu asta incidentul ninsorii de aur a fost închis. Mi-au laudat peste poate desenul cu casa cea strâmbă, m-au rugat să li-l las lor, să-l pună la colecție, ceea ce m-a consolat un pic, iar Tanti mi-a dat o piersică uriașă, curățată de pielița pufoasă, plăcută la mângâiat, dar atât de neplăcută dacă o mesteci. În schimb, carnea piersicii, gălbuie și alunecoasă, și mai ales gustul ei așa de bun se leagă pentru mine de bucuria ninsorii la care asistasem, precum și de supărarea că n-am fost crezută. N-am găsit înțelegere la nimeni din casă, pur și simplu nu mă luau în seamă, iar unii mă mai și necăjeau: „Lasă că ne-aduce ea – și arătau râzând spre mine – găina cu ouă de aur și-am scăpat de toate grijile”. Mama căuta să ne scoată din cap superstițiile cu care veneam, ciorchine, de la copiii de pe stradă, de la Cici, Ică, Livi, Radu, Mari și toți ceilalți. Odată, când mai crescusem un pic, i-am spus că am aflat că iadul e plin de pucioasă. Atâta i-a trebuit mamei: „Pucioasă înseamnă sulf! E o substanță solidă, gălbuie și are un miros urât. Dar e foarte folositoare, există în flinte și în natură, la noi sunt izvoare sulfuroase la Pucioasa, unde se duce lumea să-și trateze reumatismul, de exemplu. Și când o să-l citești pe Homer, o să dai de sulf și-n *Iliada*, chiar ca semn al lui Zeus, de altminteri e folosit ca leac încă din Antichitate. Dacă iadul ar exista, și în el ar fi pucioasă, s-ar duce lumea la băi, acolo, să-și

vindece tot felul de boli și ar scăpa de dureri! Iadul ar deveni stațiune balneară”. Dacă dădeam de mucegai, care pe alte mame le făcea să-și iasă din fire, mama spunea: nu-i nimic, obții din el penicilină, și brânza cu mucegai e cea mai bună. Mereu lega viața de chimie într-un mod uimitor.

Cei mari nu mă bănuiau, cred, că aș minți, ci mai curând, cum spuneau mama-mare și tata-mare, fetița asta are *fantezie*. Eu însă știam adevărul. Mi-am reluat, în minte, de nenumărate ori, scena cu tabloul, și mi se întâmpla, dar tot mai rar, când intram în camera de la stradă să mă uit cu speranță spre el, doar – doar se va întâmpla din nou lucrul *acela*. Zăpada rămânea însă cenușie, munții cenușii, păsările ca niște mici pete negre, iar copacii desfrunziți își ridicau ghearele spre cerul cenușiu și-și lăsau în urmă o umbră care nu le semăna. Pe drumul pieziș nu era nicio mișcare. Poate cândva umblase cineva și pe-acolo, pentru că în zăpada din prim-plan erau imprimați niște pași adânci, dar acum drumul stătea degeaba. Cu cât am crescut, cu atât întâmplarea a început să se estompeze și nu m-a mai preocupat, și totuși, în lăuntrul meu, știam sigur că o trăisem. Apoi, după câțiva ani, nici de asta n-am mai fost chiar atât de sigură. M-am gândit că poate aveau dreptate ceilalți.

Până într-o zi din adolescentă. Eram cu toții, câți mai rămăseserăm, în excursie, la munte, pe o vreme blândă, de sfârșit de august: Dina și Doru, Matei și cu mine și mamele noastre. Doar mama-mare ne aștepta, singură acasă, tot mai neliniștită pe măsură ce trecea timpul. Ne alegeam trasee puțin umblate, ca nu cumva să dăm de oameni care-și cară cu ei radioul-tranzistor și care pun la maximum muzică din noul folclor, cum aveau unii obiceiul pe-atunci, când nu existau căști și *walkman*. La un moment dat, la coborâre, poteca s-a pierdut, marcajul de asemenea (copacii pe care era vopsit punctul galben, încadrat cu alb, s-or fi prăbușit la o furtună), și a trebuit s-o luăm de-a-n boulea. Nu era deloc simplu, printre pomi și tufăriș, peste rădăcini și alunecând la fiecare pas. Cum-necum, am ajuns ceva mai jos, unde curba pantei se domolea și puteai călca pe toată talpa bocancului. Copacii se mai răriseră acum și ne bucuram de frumusețea pădurii încă verzi. Tocmai când cineva a strigat tare: „Am găsit semnul!”, adică mult râvnitul punct galben, ochii mei s-au cufundat în lumina oblică a soarelui, care pătrundea în pădure ca pe o scenă de teatru. Conul de lumină cu raze bine săgetate avea ceva solemn și magic, în același timp, și mi-a adus înapoi în minte lumina piezișă din tabloul copilăriei.

— *Efectul Tyndall*, a spus mama, ca un om de știință ce era, și ne-a explicat în ce constă, dar mă tem c-am uitat ce-a zis.

John Tyndall a fost un fizician din secolul 19, a făcut o mulțime de descoperiri, pe care, de asemenea, le-am uitat. Oricum, când lumina cade în felul ăsta, firișoarele de praf din aer – mama le-a spus „particule 1 – devin vizibile. Fulgii mei de aur erau praf, praful din aerul încăperii. Am fost la fel de emoționată ca prima oară și, tot așa, am rămas încremenită o vreme. Apoi m-am grăbit să le comunic celorlalți noua mea descoperire, explicația unei întâmplări care-mi înfrumusețase o zi din copilărie, ca să vadă, măcar acum, că nu mințisem, că nu aveam fantezie și că, într-adevăr, atunci, în copilărie, trăisem ninsoarea cea de aur, precum Danae ploaia, când e vizitată de Zeus.

Din păcate absolut nimeni în afară de mine nu mai ținea minte episodul cu tabloul, de la care trecuseră vreo zece ani. „Nu mi-amintesc”, a zis mama. „Care ninsoare?” m-a întrebat Dina, neatentă. „Povești...” au spus într-un glas băieții, „Mai bine caută semnu următor!” a adăugat careva, iar mătușa mea m-a mângâiat pe creștet, fără o vorbă, preocupată de timpul rămas până la apusul soarelui. Oricum, bucuria de a fi regăsit drumul nu ne mai permitea alte sentimente.

Pentru mine efectul Tyndall a fost năucitor: umplea dintr-odată cu sens o nălucire indescifrabilă. Era o bucurie a văzului interior. Era frumusețea nouă a lumii vechi. Și mi-a amintit de o altă experiență pe care o făcusem în copilărie, în aceeași cameră fără multă lumină, orientată spre nord, într-o seară de noiembrie, când în soba cu cahle albe ardea focul.

Tanti ne-a arătat, printr-un experiment, aerul care, desigur, e nevăzut. A pus pe jos, într-o sticlă (pe post de sfeșnic) o lumânare aprinsă. Pe cealaltă i-a dat-o soțului ei s-o țină sus, către tavan, pentru că ei îi tremura mâna. A rugat-o pe verișoară-mea să stingă lumina și să deschidă cu grijă ușa dinspre curte și-am văzut cu ochii noștri: lumânarea care era pe jos și-a aplecat imediat flacăra spre cameră, spre interior, cea de sus și-a îndreptat flacăra în direcție contrară, spre exterior. Era ca și cum am fi văzut nimicul, ca și cum am fi văzut nevăzutul mișcându-se.

— Aerul rece din curte e mai greu și intră pe jos, iar aerul cald din încăpere e mai ușor, se înalță și iese pe sus. Totdeauna într-o încăpere, în partea de sus e mai cald. Când dormi la cabană sau în tren, în paturi

suprapuse, e bine să știi asta, ca să-ți alegi un loc potrivit. Friguroșii e bine să doarmă în paturile de sus.

— De-asta-mi transpiră mie fruntea, a zis Nenea Ionel, care tocmai se sculase în picioare, cu zâmbetul lui bun pe sub mustața care încărunțise de tot. Dau mereu cu capul de aerul cald.

Ne-am entuziasmat că am văzut aerul, care se credea neobservat, mergând încoace și-ncolo.

— Ca doctorul Griffin, a spus Matei, care citea *Omul invizibil* de H.G. Wells. S-a făcut invizibil, dar n-avea voie să mănânce, că-i vedeai mâncarea atârând în aer și căzând în burta nevăzută. Sau hainele... De câte ori voia să se facă nevăzut, trebuia să se dezbrace-n pielea goală.

Am început să dezbatem chestiunea. Ne-ar fi plăcut mult să fim invizibili, lucrul avea uriașe avantaje, dar ideea că ni s-ar vedea mâncarea mai întâi mestecată și fărâmițată în gură, iar apoi curgând la vale, era scârboasă. Și nici să umblăm prin lume despuiați nu ne convenea, chiar dacă nu ne putea vedea nimeni. Tanti a mai avut o idee, când ne-a auzit discuțiile pentru și contra ideii de a deveni nevăzuți. Era ineputabilă când era vorba să ne arate lucruri ieșite din comun.

— Veniți, vă mai învăț ceva.

Am mers în bucătărie.

— Ah, dar n-am lămâie, și-a amintit Tanti.

M-am oferit să merg sus, la etaj, s-o întreb pe mama-mare dacă are o lămâie pentru noi. Asta e marele avantaj al unei case „de familie”, poți cere tot ce-ți lipsește în clipa aia. Uneori te alegeai doar cu răspunsul „N-am, de unde să am, crezi că-s Madam Mălai?” Am aflat, într-o zi, de ce spuneau așa. În copilăria mamelor noastre exista, în vecini, un mic magazin la stradă, ținut de o doamnă pe care-o chema în mod nu prea fericit Mălai. Însă proprietara își transformase numele în atracție și pusese deasupra ușii o firmă frumoasă: „Tot ce vrei și tot ce n-ai / Găsești la Doamna Maria Mălai”. Într-adevăr, avea de toate, mâncăruri diverse, ca la băcănie, obiecte de mercurie și o mulțime de fleacuri, ca la talcioc. Singurul lucru pe care nu-l găseai la Doamna Maria Mălai era chiar mălaiul. Iar asta pentru că, spunea ea, „Nu mă vând”. Din fericire, de data asta n-am primit răspunsul cu „Crezi că-s Madam Mălai?”. Mama-mare avea o jumătate de lămâie și mi-a dat-o. Am fugit cât am putut pe scări cu trofeul, sperând că e suficient, pentru că mă gândeam că o s-o bem și o să ne facem cumva invizibili. Tanti

a stors toată zeama într-o ceșcuță și a amestecat-o cu nu știu ce. Partea rămasă pe coajă am ronțăit-o eu, cu plăcere, în timp ce toți ceilalți se uitau la mine strâmbându-se, cu gura pungă. Apoi am revenit în camera de la stradă, unde ne-am așezat la masa mare, iar Tanti ne-a dat patru coli de hârtie dintr-un caiet cu linii, *dictando*. A luat un toc cu peniță și i l-a pus Dinei în mână (cu ea începea toate „testele”, pentru că era cea mai mare).

— Scrie aici un secret de-al tău, nu prea important, pentru că o să-l aflu, până la urmă. Cerneala asta e invizibilă și n-o să se vadă ce scrii. Nu ne uităm la tine.

Dina, care era rapidă la orice temă, se vedea bine că Tanti o antrenase, a luat tocul și-a scris o propoziție, fără să stea pe gânduri, în timp ce noi ne uitam ostentativ în altă parte. Apoi a fluturat un pic foaia să se usuce, ne-a arătat-o și, într-adevăr, nu se vedea nimic. Apoi Doru a scris ceva pe foaia lui și ne-a arătat-o. Goală, albă și a lui. A urmat Matei, care, la fel, a terminat de scris în câteva clipe. Eu eram în clasa a doua, scriam cu litere și rânduri dolofane, și totul mergea foarte încet. Apăsam prea tare, și penița de la toc se crăcăna și zgâria hârtia. În plus, nu știam ce secret aș putea să pun pe hârtie. Ceilalți s-au plictisit de atâta studiat pereții și tavanul, dar, până la urmă, cu opinteli și îndemnuri repetate, neștiind exact dacă nu încălec literele și rândurile, am răzbit și eu. Tanti ne-a luat foile și le-a amestecat, până n-am mai știut care a cui e.

Apoi ne-a chemat lângă soba cu cahle albe, a deschis ușița de fier și a apropiat prima hârtie de flacăra. Eram cu ochii pe foaia de hârtie și așteptam cu speranță, neștiind exact ce-o să se întâmple. A durat mult. Totuși, la un moment dat, miraculos, au început să se vadă niște litere dolofane, tremurate, plasate alandala, scrise cu un fel de maro. Tanti a citit:

— „Brașov, orașul meu natal.

Oraș cu flori de munte.

Aș vrea să fiu al tău stegar

Să-ți scriu poezii sute”.

La liniuța de la z se făcuse o pată groaznică, un *Kleks*, cum îi spuneau cei care făceau școala germană, adică toți ceilalți în afară de mine. Tanti m-a lăudat, mi-a spus doar că *să-ți* se scrie cu liniuță, că *ție* îți scriu. Era prima strofă dintr-o poezie numită *Orașul natal*, pe care ne-o dăduse învățătoarea ca temă pentru acasă la ora de citire și pe care încă n-o arătasem nimănui. Simțeam, cumva, încă de pe atunci, că orice poezie e un secret și că un

volum de poezie e un volum de secrete. Dar pe loc n-am știut ce să zic când ceilalți au râs de mine:

— Auzi, „Aș vrea să fiu al tău stegar!”, au început să se hlizească, ce prostie-i asta?

— Și ce-i secret aici? E inversul unui secret! N-ai respectat regula jocului! a adăugat Doru.

— Și nici nu rimează, a spus Dina. *Natal* rimează cu... cu... oricum nu rimează cu *stegar*.

— Rimează cu *madrigal* și *jurnal*, a zis Tanti.

— Rimează cu *fatal*, a zis Nenea Ionel. Sau cu *total*. Sau cu *banal*. Sau cu *normal*. Sau cu *anormal*.

— Aș vrea să-ți fiu fatal, a zis unul din băieți și toți au râs, mai puțin eu.

— Aș vrea să nu mai fiu total banal, cum sunt acum...

Iar au râs toți în afară de mine. Până la urmă mi-au luat poezia și-au întors-o așa: „Brașov, orașul meu normal, / Oraș cu flori de munte, / Mă tem că o să-ți fiu fatal / De-ți scriu poezii sute”. Nici *munte* cu *sute* nu rima, dar n-au mai insistat, că se grăbeau la celelalte secrete. Fusesem până atunci foarte mândră de poezioara mea, care semăna perfect la ton și vocabular cu cele pe care le învățam la școală, și iată că acasă nu stârnise decât hohote. Nici măcar Tanti, care mi-o laudase la început, nu-și mai putea ține râsul și îi tresărea pieptul plin sub rochia de iarnă. Rezultatul a fost că a doua zi, la școală, am spus că mi-am uitat tema acasă și tovarășa învățătoare m-a muștrat, că mint, că doar zic c-am uitat-o acasă când de fapt nu mi-am făcut-o. Eram o elevă ascultătoare, de-obicei, și mi-a zis că e foarte mirată de cum m-am schimbat.

Tanti a apropiat altă foaie albă și miracolul s-a produs din nou. Au apărut niște litere maronii, foarte caligrafice.

— „Vreau să mă fac campion de tenis”.

— Mați, am spus toți.

— Așa să fie! i-a urat Nenea Ionel.

Nu era chiar un secret nici ăsta, oricum nu mai mare decât o poezie în care-ți exprimi mândria de a te fi născut în Brașov, mi se părea mie.

A treia foaie a dezvăluit:

— „N-am secrete”.

Ezitam între Dina și Doru. Până la urmă am ghicit că-i Doru, pentru că verișoara mea mă făcea adesea părtașă la secrete, așa că știam sigur că le

are.

— Ce mai secret, ha, ha! N-ai respectat regula jocului, i-am zis, pentru că mereu reglam rapid datoriile de genul ăsta.

În fine, eram curioși ce-a scris Dina.

— „Nu-l mai iubesc pe... pe... ba chiar îl detest”, nu se vede ce ai scris aici, a zis Tanti, dându-și jos ochelarii, se mai întâmplă uneori la mesajele secrete, rămâne câte un cuvânt nedescifrat.

Într-adevăr, ne-am uitat și noi. Erau câteva urme, dar din ele nu se putea forma niciun nume.

— Pe cine nu-l mai iubești? am vrut să știm, dar Dina a preferat să tacă zâmbind tragic.

Moștenise arta asta de la mama-mare, adică știa foarte bine să-și exprime sentimentele.

— Substanța se numește „cerneală simpatică”, a zis Tanti. Se vede numai când o apropii de o sursă de căldură. Uneori poți s-o activezi și dacă suflă aburi calzi, din gură, peste litere.

Am convenit cu toții că numele substanței era foarte potrivit și ne-am propus să ne trimitem comunicări numai prin bilețele scrise în felul ăsta, ca să nu le poată descifra nimeni dintre cei care le-ar găsi întâmplător. Câteva săptămâni la rând lămâile din casă păreau că se topesc cu repeziciune, spre mirarea mamelor noastre. Dar oricât apropiam foile de sobă, la noi nu apărea nimic. Se vede că nu nimeream cerneala simpatică. Peste câțiva ani, când nu s-au mai găsit lămâi, ne-am lăsat oricum de creat scris invizibil. Acum aveam alte întrebări. Începuserăm să ne ocupăm de viitor. Adică de ce se va întâmpla când vom fi mari.

Pe strada noastră a apărut o clădire nouă, care părea că ține ea însăși de timpul viitor. Oficial primise numele de hotelul Carpați, dar brașovenii îi spuneau Are nou. Stătea alături de Are vechi, care era cu io ani mai tânăr ca tata. Iar pe tata nu l-aș fi numit vechi: nu împlinise nici 40 de ani.

ARO VECHI

Tata a locuit aici, am repetat.

Hotelul Aro vechi trona în centrul orașului, cu spatele la casa noastră și cu fața la parc. Avea ochi peste tot, ca un heruvim, un trup înalt, drept, retras cumva către strada pe care locuiam și două aripi laterale, mai mici, ieșite în afară chiar la buza bulevardului. Cărămida aparentă care-l

acoperea, cu piese mici, delicate, de o blândă culoare gălbuie, parcă se aprindea sub lumina soarelui. Cândva, aici începea orașul, acum aici era miezul lui. Într-o duminică, imediat după prânz, eram cu frate-meu și Cici pe stradă, când ne-a venit ideea să urcăm la ștrandul de pe Are. Cici a rămas cu gura căscată, nu știa că sus, pe terasa hotelului, e apă. Presupun că îi spuneam ștrand doar pentru că se întâmpla să te bată vântul sau să te plouă acolo, bazinul nefiind acoperit, doar înconjurat lateral cu pereți de sticlă, dincolo de care te puteai plimba, pe marginea terasei.

Cici era băiat, și nu fată, cum crezuse tata când i-am pomenit de numele ăsta. N-am habar cum îl chema, noi îi spuneam Cici, iar lui Ică, Ică, Mariei, Mari, lui Radu Moldoveanu, Radu, Cori era Corina, și Livi era Livia. Nu ne băteam capul cu lucruri inutile, cum ar fi ce înseamnă Ică sau Cici, iar numele, dacă se putea, le scurtam pe toate. Dintre ale noastre nu se putea scurta decât al lui Matei, care era strigat Mați de copiii de pe Strada Maiakovski și, mult mai rar, îi spuneam și noi așa.

Ne-am luat costumele de baie (Cici n-avea, dar a venit cu niște chiloți negri, i-am spus că n-o să bage nimeni de seamă) și am urcat, cu slipurile pe noi ca să nu ne mai schimbăm, sus de tot, pe terasa hotelului. Cici a fost foarte impresionat că ne-am salutat prietenește cu bătrânul portar și că ne-a lăsat să intrăm fără să plătim bilet, deși aveam banii la noi, iar liftierul Marinică ne-a mângâiat pe creștet, ne-a întrebat ce mai facem, iar mie mi-a dat voie să apăs pe butonul de la ultimul etaj, 9. Se vedea că suntem de-ai casei, musafiri obișnuiți, nu clienți. Sus, de la lift, mai făceai un pas și nimereai direct în apă.

Bazinul de pe terasa hotelului era mic, dar și noi eram. Eu aveam o imagine personală asupra lumii și mi se părea că dacă mă aflu așa de sus sunt mai aproape de căldura soarelui. Cum Brașovul era mai degrabă friguros, conta să fii cu 7 etaje (plus mezanin, plus terasă) mai aproape de soare. Și mi se părea, de asemenea, că înot în cer, mai ales când făceam pluta pe spate și-mi lăsam ochii căprui să înghită cerul albastru.

La Are ne simțeam cumva la noi acasă, iar piscina era puțin și a noastră, iar asta nu numai pentru că ne puteam face semne de-acolo cu ai noștri. Era ceva legat de Maia și de bunicul celălalt, pe care eu nu-l cunoscusem, dar care m-a văzut crescând în burta mamei, sau mai bine zis a văzut burta mamei crescând cu cineva necunoscut înăuntru, ceea ce era, oricum, mai mult decât nimic. Murise cu două luni înainte să știe dacă al doilea nepot al lui e băiat, ca Matei, sau fată.

O prevenisem pe mama-mare unde ne ducem și ne dăduse voie. Nu numai că știam să înotăm foarte bine, dar piscina era prea puțin înaltă ca să fie periculoasă, un lighean, ce mai! Și nu era prima dată că mergeam singuri acolo. Bordura terasei era largă și înaltă. Unui om mare i-ar fi venit până la talie, nouă ne venea aproape până la gât. Mama-mare a stat la fereastră până ce i-am făcut semn cu mâna de-acolo, uzi learcă și tremurând, pentru că stătuserăm prea mult în bazin și afară bătea vântul. De fapt în apă, unde nu bătea, ne era mult mai cald. Ne-am mirat din nou de cum se vedea casa noastră, de acolo, de sus. Părea mică, înghesuită și neajutorată, între celelalte de pe partea numerelor pare, și-ți venea s-o mângâi pe creștet. Și restul orașului arăta cu totul altfel, de la înălțimea aia.

Priveam spre Piața Sfatului, numită 23 August, spre biserica „din Cetate”, construită de români la sfârșitul secolului 19, Casa Sfatului și, imediat alături, spre maiestuoasa construcție gotică, Biserica Neagră, un fel de catedrală, dar rămasă doar cu un singur turn, asimetrică, fiindcă pentru al doilea n-au mai fost bani. În Brașov mai exista și Turnul Alb și Turnul Negru, care se vedeau și ele, printre copacii de pe Warthe. Tot ce era negru era numit așa din cauză că arseese cândva, iar amintirea focului roșu se înnegrise pe ziduri. Nu știu dacă ai remarcat și tu: uneori amintirile se înroșesc și ard, alteori se înnegresc și se urătesc și numai unele îți înfloresc înaintea ochilor ca pomii în primăvară. Înainte să se numească „Neagră”, biserica se numise Sfânta Maria, dar nimeni nu-i mai spunea de mult așa.

— Uite și școala mea, a zis Matei destul de mândru.

De fapt, de unde eram noi, școala era mascată în întregime de masiva biserică, dar noi nu ne împiedicam de niște biete ziduri, vedeam foarte bine ce ne arată Matei. Doar știam cum arată Honterus Schule, școala unde învățau Dina, Doru și Matei, din păcate însă cu un abia așteptasem să fiu la școală, ca toți ceilalți copii din casă. Dar tocmai când să împlinesc 7 ani, a apărut în România o lege comunistă care spunea că la școlile germane nu pot intra decât copiii care provin din familii germane. Trebuia să duci o dovadă, la înscriere, că ai în lista strămoșilor măcar un sas. Părinții mei erau dispuși să declare neamț orice nume ar fi sunat cât de cât credibil, fiind gata de orice sacrificiu genealogic în numele educației. Au cercetat toate încrengăturile arborelui ambelor familii, maternă și paternă, dar nu, niciun teuton nu s-a putut descoperi de la mine în sus. Mama avea o rudă prin alianță, Walter, venit de la Viena ca vitrinier, o meserie pe care o invidiam și pe care mi-ar fi plăcut s-o practic mai târziu, dar, din nefericire, vitrinierul

pensionar nu era cum trebuie așezat pe arborele genealogic ca să-mi fie într-adevăr de folos. Atunci s-a întâmplat o grozăvie: ai mei au hotărât să mă mai țină un an la grădiniță, cu speranța că se mai relaxează legea și pot și copiii români să beneficieze, conform tradiției brașovene, de școala germană.

Tocmai eu, care îmi luasem deja rămas-bun de la toți picii, eu, care nu regretam deloc, deși cântasem „La revedere, grădiniță, la revedere, noi plecăm, să știi tu, dragă, ce rău ne pare, și cât de mult noi regretăm!”, tocmai eu, care eram unul dintre puținii copii care-și doreau să meargă la școală, ca să intre în rândul lumii! Iar acum, din cauza unei legi pe care toată familia, de altminteri, o socotea intolerabilă, trebuia, cu enormă rușine, să mă întorc la grădiniță. Rămăsesem cea mai mare acolo, toți colegii din grupa mea începuseră, la 15 septembrie *școala*, unii pentru că aveau nemți în familie, alții pentru că nu voiau să meargă la Honterus Schule. Numai eu n-aveam nemți și voiam, totuși, la Honterus. Atunci am simțit cum e să fii persecutat de lege. Din păcate, aceasta a rămas necruțătoare și în anul următor, când, la aproape 8 ani, am ajuns și eu la școală. La cea românească, desigur.

— Uite și școala mea, am zis deci, pentru că nu voiam să rămân mai prejos decât frate-meu, și-am arătat-o cu degetul, după ce ne-am mutat puțin mai la dreapta pe terasa hotelului.

— Uite-o și pe-a mea, a zis Cici, întinzându-și degetul către aceeași clădire, ca și cum noi n-am fi știut că e coleg – de școală, nu de clasă – cu mine.

Școala numărul 6, cu un corp românesc și unul de limbă maghiară, își arăta, maiestuoasă, zidurile interioare și curtea. După ce am admirat, tremurând, panorama Brașovului, am identificat munții care îl păzeau de jur-împrejur și am mai fluturat odată cu mâna spre fereastra casei noastre din care se decupa capul cu păr alb și scurt al mamei-mari, am intrat iar în apă, cu speranța să ne mai încălzim.

Desigur, bazinașul de pe Are un se compara cu cel din pădurea de la Codlea, un orașel de lângă Brașov unde tata-mare fusese medic balnear. Și acolo, noi, copiii, ne simțeam „coproprietari”, deși trăiam într-o lume în care tocmai proprietarii se împruținaseră primejdios, erau chiar pe cale de dispariție.

Ștrandul de la Codlea, numit de tata-mare și de toți cei de vârsta lui „baia de pădure” se deschisese de pe vremea când el avea 16 ani și era elev la

Șaguna. Într-o zi de iulie, a mers împreună cu doi colegi, sportivi la fel de buni ca el, să înoate în bazinul înconjurat de arbori, situat într-un mic luminiș din pădure. Amintirea acelei zile de libertate și liniște îi rămăsese puternic în minte. Mult mai târziu, când era medic la Codlea și responsabil cu stațiunile balneare din jur, a tot insistat să se refacă ștrandul, care era acum prea mic și se păcăgînise. Un cunoscut de-al lui, un sas inimos și eficient, Thomas, care avea aceeași idee, s-a sfătuit cu el despre tot ce ținea de igiena modernă dintr-un asemenea loc și s-a apucat de treabă, implicând o mulțime de oameni și diverse societăți. Tata-mare ne spunea cu destulă mândrie că a dat și el zile-n șir cu lopata, la refacere.

Era ca-ntr-o ascunzătoare, la „baia de pădure”, spre care conducea un drum forestier șerpuit, acoperit cu perdele verzi de copaci. Pe dreapta, ne arăta mereu tata-mare, atunci când ne însoțea, aveam și noi „un locșor”. Am înțeles că era vorba de o fâșie de pământ pe care o cumpărase el și care, din păcate, ne fusese luată la naționalizare, dar de drept rămânea a noastră. Bazinul, înconjurat de pante abrupte pline de iarbă și flori, reflecta frunzișul pomilor care ajungeau, pe trei laturi, aproape de apă. Undeva, sus, erau cabinele în care să te schimbi și niște dușuri.

Două trambuline, mare și mică, ofereau privitorilor de pe mal momente mai distractive decât la cinema. De pe cea mică săream și eu, cu picioarele cât puteam de drepte și ținându-mă de nas. Simțeam apa plesnindu-mă, când îi spărgeam luciul, și încetinindu-mi tot mai mult căderea, în timp ce eu aveam o vagă amețală. La un moment dat, remarcam că nu mai cobor, ci, în mod neașteptat, urc și, cu plămânii plini, gata să mă sufoc, țâșneam din nou prin luciul apei, dar în sens invers, scoteam capul pe care părul negru stătea lipit și mă uitam spre mal, unde mereu erau spectatori. Apa din bazin se scurgea într-o cascadă sub care stăteau bărbații, ca să simtă cum le sunt bătuți mușchii spatelui. Noi, copiii, chirăiam intrând doar cu câte un picior sau cu o mână sub loviturile prea dure ale apei căzătoare.

Odată, am ajuns acolo chiar de ziua lui tata-mare, pe 28 mai. Nu era niciun om în afară de noi patru și de el. Bazinul părea o perfectă oglindă verzui-albăstrie. Pe coastele pline de iarbă necosită, de un verde lucios, care duceau la cabine, înfloriseră flori de nu-mă-uita și garofițe de munte.

— Uite, uite! am spus uimită.

Pe mal, lângă scara de intrare în apă era o salamandră, cea mai ciudată făptură pe care-o văzusem până atunci, care se încălzea la soare. Stătea nemișcată, iar pe trupul ei negru, șerpuit, dansau flăcări portocalii. Am

privit-o pe-ndelete. Părea o miniatură de dinozaur. Avea o coadă lungă, doi ochi bulbucați, acoperiți de piele cornoasă, o gură care mergea de jur-împrejurul botului, și labe pe care-și sprijinea greoi trupul.

— Ciudățănăoasă treabă, a zis frate-meu, ai văzut?

Tocmai râseserăm minute în șir la expresia asta din *cartea cu Alice în Țara Minunilor*.

— Ce să văd?

— Păi la labele din față are patru degete, și la cele din spate câte cinci.

Chiar așa era, am numărat: la cele din față erau doar câte patru degete și la cele din spate cinci. Mă gândeam cum s-ar descurca omul doar cu patru degete la fiecare mână. Și la care să renunțe? Pesemne că l-ar sacrifica pe cel pe care-l iubeam eu cel mai mult, pe cel mic. Și pesemne că asta ar schimba toate compozițiile de pian din lume. Tata-mare ne-a spus că salamandrelor, dacă-și pierde vreo labă într-un accident, le crește alta. M-am gândit imediat la fiul lui nenea Gheorghe care-și pierduse un picior în război. Ce fericit ar fi fost să-i crească piciorul singur la loc! Salamandrele astea care se târau erau în multe privințe mai norocoase decât omul. Alături, un fluture alb își tremura aripile. I-am chemat și pe Dina și Doru, care au venit încetișor, să nu sperie făptură. În ziua aia, deși nu venise încă vara, am făcut toți patru baie în strandul de la Codlea, singuri în bazin, urmăriți doar de ochii bulbucați ai salamandrei cu pielea de flacără și de tata-mare care stătea pe mal, mulțumit. Nu pusese umărul pe degeaba la refacerea bazinului. Apoi ne-am dus – eu cu regret că părăsim creatura aia din alte vremuri – la lacul din apropiere. Dar și acolo a continuat să ne învâluie atmosfera miraculoasă și sălbatică. S-a nimerit să asistăm la un fel de dans ritual al peștilor din lac, care făceau salturi afară din apă, arătându-și pentru câteva clipe spinările de argint arcuite, uneori singuri, alteori câte doi, alteori mai mulți, imprevizibili și ineputabili. Parcă era o sărbătoare a peștilor la care fuseserăm invitați să luăm parte, de ziua lui tata-mare. Parcă era o taină. Parcă eram hipnotizați. Ne-am smuls cu greu de-acolo, se întuneca și mai aveam un drum destul de lung prin pădure.

Strandul de la Are un semăna cu cel de la Codlea, firește, dar avea două avantaje: era la doi pași de casă și apa era cu mult mai caldă. Ani de zile am comparat temperatura tuturor apelor în care intram cu cea de la Codlea. Știam de la tata-mare că izvorul captat în pădure avea 18 grade, nici mai mult, nici mai puțin. „Aur de 18 carate – spunea el, pentru că izvorul provenea din Goldbach –, iar aurul, vezi bine, în ciuda strălucirii, e rece”.

Nu erau șanse prea mari să se încălzească în bazin, de la soare, pentru că ștrandul era curgător, adică apa lui se îndrepta încetișor și nevăzut către cascadă și dispărea iar în pământul din care ieșise. Asta o făcea extraordinar de curată. Doar că nu rezistai mult în ea.

La Are, deci, din punctul ăsta de vedere era mai bine. Am tot țopăit în bazin și pe marginea lui, apoi am stat întinși pe bordură să ne zvântăm (de uscat costumele de baie nu putea fi vorba), ne-am pus hainele pe noi așa, semiuzi, și-am dat să coborâm. Când să chem liftul și să mă amuz apăsând pe buton (Marinică lipsea), frate-meu a avut o idee. Era pur și simplu incapabil să stea locului, mereu trebuia să inventeze ceva.

— Hai să-i arătăm și lui Cici unde locuia tata.

Așa că am luat-o pe jos și-am tot coborât pe scări până la camera 240, situată la capătul coridorului, chiar lângă lift, oarecum spre casa noastră. Ușa capitonată era deschisă, camerista tocmai dădea cu aspiratorul. Nu ne cunoștea, dar părea un om bun, era primul lucru de care ne dădeam seama când aveam de-a face cu străini.

— Aici a locuit tatăl nostru, când era mic, a explicat frate-meu, ne dați voie, vă rog, să-i prezentăm camera prietenului nostru?

Și-a arătat solemn către Cici, de parcă ar fi fost cel puțin un șef de stat. Fața lui Cici era mai degrabă a unui șef de trib vopsit în culorile războiului: buzele subțirele și nasul erau vinete de frig, iar obrajii albi i s-au înroșit imediat. Și-a lăsat capul între umeri și a privit sfios într-o parte. I; u, cu părul ud lipit de cap, zâmbeam tâmp, arătând așa că totul e în regulă.

— Tata a locuit aici, am repetat.

Camerista a aruncat o privire brusc înveselită spre grupul nostru și ne-a lăsat să intrăm. Înțelesese probabil că tata a fost aici ca turist. Înțelesese greșit. Tata locuise la Are, pe la io ani, ca oaspete permanent al hotelului. A fost unul din primii lui locuitori. Camera era mică și luminoasă, cu lambriuri până la jumătatea peretelui și cu toată lemnăria deschisă la culoare, lucrată cu niște carouri de mare efect. O baie mică, dar cochetă, cu cadă și oglindă pe un perete. De la camera lui se putea privi spre partea cu numere pare a străzii, și, pieziș, spre casa în care locuiau pe-atunci două surori, fiicele domnului doctor, pe care el nu le știa decât, poate, din vedere. Cu una din ele avea să se însoare.

— Hotelul e făcut de nepotul lui Ion Creangă, a mai zis Matei, dând-o gata pe cameristă, care nu știa asta.

Noi o aflasem de la Maia.

— De ce se cheamă Are? a întrebat Cici.

Din păcate habar n-aveam, și asta ne-a mai umbrat gloria. I-am mulțumit cameristei foarte frumos, așa cum ne îndemna mama-mare când trebuia să îndreptăm lumea, și am coborât. Cici era încântat că a fost la țărand, la Are, și încă pe gratis, nu intrase în viața lui într-un hotel, dar a fugit imediat acasă, cu teama că o să-l bată taică-său că-și udase chiloții (nu se sfia să-i tragă câte o chelfăneală). Noi ne-am dus la Maia, în vizită, s-o mai descoasem despre Are.

Maia locuia, cum ți-am spus, pe aceeași stradă cu noi, într-o garsonieră. Bucătăria și baia ei erau laolaltă, într-un spațiu minuscul. Pe capacul veceului mereu închis, ținea un ștergar frumos, colorat, care să-l mascheze. Sobă de gătit nu avea, ci un reșou cu două ochiuri (eu spuneam „cu doi ochi”), iar alături era cada. De mâncat, mânca în holișorul de la intrare, unde erau o masă și un mic bufet. Dormitorul arăta însă plăcut și avea ferestre mari, cu jaluzele. „Putem să ne băgăm după dulap?” o întrebam, întrebarea era de pură formă, că niciodată nu primiserăm răspuns negativ. Era un loc pe care nu-l ratam, de câte ori o vizitam pe Maia. Îndărătul dulapului pus pieziș pe colț se crea o nișă destul de încăpătoare încât să poată fi puse acolo plăpumi și perne. Intram, de pe canapea, în nișă, și ne cățărăm pe plăpumi ca pe niște dealuri moi, săream, alunecam, lăsam totul vraiste și Maia nu ne certa deloc. Acasă nimeni nu ne-ar fi lăsat să facem așa ceva.

j

Maia nu se sfia să ne arate cât ne iubește și asta trebuie să fi fost legat de faptul că venea din Regat. Toate rudele ei – regătenii – erau vorbărețe și prietenoase, ne admirau și se mirau de noi ca de niște minuni ale lumii, când veneau la noi, la munte, râdeau, bârfeau, ne îmbrățișau până la sufocare, ne ciupeau, ne mângâiau pe cap și ne pupau apăsător pe obraji sau, când veneam bronzăți de la mare și poposeam noi la București, ne alintau cu câte un „Țigănușilor!”, și se făceau că ne mănâncă și-apoi nu numai că nu ne mâncau, dar ne îndopau pe noi de parcă voiau să ne umfle burta ca un balon. Ne simțeam în largul nostru cu „regătenii” pentru că, lângă ei, tot ce luceam era bine, puteam cere orice și primeam, puteam vorbi oricum și nu eram auziți, pe când în casa noastră lucrurile stăteau cu totul altfel. Din fericire regătenii veneau și plecau după câteva zile, nu apucau să ne strice chiar toată educația, spunea Tanti râzând. Dar Maia rămânea, și în ea erau concentrate toate bunătățile puzderiei de surori și cumnați ai ei și ai lui

tataia, deși, totuși, ea se simțea răspunzătoare și de educația noastră, dar în alt fel decât se făcea ea la câteva case distanță, pe aceeași stradă. Dacă voiai să te simți iubit cum trebuie, era aici Maia. Știa și ea să fie severă, doar că simțai că ei nu trebuie să-i explici nimic. Înțelegea pur și simplu așa cum, pesemne, numai Dumnezeu mai înțelege.

Că Maia locuia la numai câteva case de noi, pe Strada Maiakovski, și tot pe partea cu numerele pare, fusese potriveala destinului. Mama și tata crescuseră așadar pe aceeași stradă, fără să știe unul de altul. Dacă la început tata și părinții lui locuiseră mai mult la Are, iar garsoniera fusese cumpărată doar așa, de siguranță, după ce Brașovul devenise, „la cererea fierbinte a muncitorilor¹, orașul Stalin, cum ți-am spus, s-au mutat toți trei, în mica garsonieră. Nici noi nu ne lăfăiam, dar nu prea înțelegeam cum de încăpuseră acolo, mai ales în minuscula baie-bucătărie. Apoi tata ajunsese student la București. Abia acolo a cunoscut-o pe mama. Admir întotdeauna ocolurile prin spațiu și timp pe care le face destinul, ca și cum n-ar vrea să ajungă mai devreme la punctul de întâlnire stabilit, se mai plimbă puțin prin împrejurimi și abia când se apropie ora revine, cu ochii pe ceas, la locul în care fusese deja, de la bun început. Tataia murise, iar Maia ocupa acum singură mica garsonieră, fără să se plângă vreodată de ceva.

— Am fost la Are, i-am spus de cum ne-a deschis ușa. Și ne-a lăsat camerista să intrăm în camera lui tata!

Maia ne-a scos din dulap două prosoape care miroseau bine și a început să ne frece pe cap cu ele, în timp ce noi i-am povestit toată aventura.

— L-ați întâlnit pe Marinică?

— Ne-a lăsat să apăsăm noi pe butoane, la lift, am spus foarte bucuroasă. Maiei i s-au umezit ochii, plângea foarte ușor.

— Ce înseamnă Are? a întrebat frate-meu, care rămăsese cu întrebarea lui Cici.

— Asigurarea Românească, a spus Maia pe loc, era o societate care a construit multe clădiri frumoase. A-Ro.

Maia povestise la una din mesele de familie că-l cunoscuse, la inaugurarea hotelului, pe arhitectul care a proiectat clădirea, nepotul lui Ion Creangă, pe nume Horia. Celebrul bunic nu l-a apucat pe nepotul lui, cum nici tataia nu mă apucase pe mine. Lucrul ăsta mă uimea: puteai să ai bunici fără de care tu n-ai fi venit pe lume, și totuși tu, care n-ai fi nimic fără ei, care ai fi nimicul însuși, tu știai despre ei de toate, pe când ei, care, într-un fel, te-au făcut, nu știau despre tine nici măcar că ești. Poate și Dumnezeu

care ne-a făcut e așa, mă gândeam: noi știm despre El, dar El nu știe despre noi. Desigur, n-am spus nimănui asemenea idei, pentru că intuiam că n-ar fi bine-venite.

— Domnul Horia Creangă era mai bătrân ca bărbatu-meu măcar cu 15 ani, dar se ținea bine. Semăna cu Creangă, scriitorul, doar că n-avea barbă, nici mustață, dar fața era rotundă, cărnoasă, și părul pieptănat spre spate, cum era atunci moda.

M-am uitat la tata, care avea și el părul ondulat pieptănat pe spate, ceea ce scotea la iveală o frunte înaltă, la fel și tatăl verilor mei, doar că al lui era drept. Așa purtaseră toți tinerii cândva.

— Solid, nu gras, un bărbat foarte plăcut, care te făcea să râzi, era vesel și, la fel ca bărbatu-meu, Mitică, aprecia o masă bună, un vin bun, pe care-l mirosea întâi cu o singură nară, sau măcar o cafea Marghiloman. Și îi plăceau femeile frumoase.

Maia era ea însăși o astfel de femeie și casa noastră se mândrea cu cât de tânără arată încă. Era, de fapt, cea mai tânără bunică de pe Strada Maiakovski. În plus era veselă și plină de umor. Poate că și Maia îi plăcuse arhitectului, doar că ea, știam sigur, îl iubea numai pe bărbatul ei.

— Fuma pipă, de-obicei, dar uneori mai pufăia și dintr-o havană bună. Mirosul de havană nu mi-a plăcut niciodată, adăuga Maia cu dezgust, dar cel de pipă, da. A murit tânăr, la 50 și ceva de ani, la fel ca Mitică, ofta Maia, și ochii ei, care, spunea familia, semănau cu ai mei, s-au umbrit. Era în timpul războiului, în 43, și în anul ăla, ca un avertisment, s-a petrecut o tragedie în celălalt hotel construit de el, în ăla mic, Are Sport.

Știam unde. Are Sport era chiar pe strada noastră, dar pe partea numerelor fără soț, în capătul dinspre 7 Noiembrie și avea trei etaje. Întunecos, cu camere de o parte și alta a unui coridor lung, și o singură baie, la capătul coridorului, pentru toate. Era un hotel foarte ieftin, în care înnoptezi și pleci a doua zi. Nu părea deloc să fie frate cu Are cel frumos.

— A, cred că am auzit, a spus tata-mare, era vară, nu? Și un tânăr medicinist de douăzeci și ceva de ani, mi se pare, Emil nu-știu-cum...

— Da, Emil... numele celălalt nu mi-l mai amintesc nici eu, a spus Maia. L-au găsit dimineața pe caldarâmul străzii Sfântu Ioan. Asta se întâmpla în iulie, iar în august a murit și Horia Creangă, cel care proiectase hotelul și deci camera sărmanului băiat.

— De ce-a murit? am vrut să aflăm, pentru că moartea, la fel ca orice alt mister de care ne atingeam în copilărie, ne fascina. Încă n-o întâlniserăm.

— Ceva la rinichi, a murit într-un spital la Viena, a spus Maia, prefăcându-se că nu înțelege că noi întrebaserăm despre studentul medicinist, iar nu despre arhitect.

Mama s-a încruntat și a spus ceva în franceză. Am înțeles așadar că era unul dintre acele subiecte care e mai bine să nu se discute de față cu noi.

— Are copii? a revenit la Horia Creangă unul dintre adulți, pentru că pe ei mai mult decât misterul morții îi interesa misterul vieții.

Tot timpul întrebau de copii.

— Se spunea că are o fată, parcă Mihaela, strănepoata scriitorului, dar n-o crescuse el, și oamenii evitau subiectul, din delicatețe. Mă-ntreb însă dacă n-avea și alți copii, care acum au alte nume și nu știu că sunt fiii sau fiicele lui, a zâmbit Maia numai pentru cei mari.

— *Pater semper incertus est*, a spus tata-mare una din replicile lui favorite.

— *Mater certissima*, a adăugat tata.

Maia și fiul ei, adică bunica mea și tatăl meu, s-au uitat țință unul la altul cu o privire care putea să însemne orice și, cumva, m-am neliniștit. S-a turnat vin spumos (nu se găsea șampanie, ca odinioară, la mesele de la Are), iar cei mari au ciocnit. Noi, copiii, am băut sirop cu sifon. Și apoi tata-mare a evocat momentul din studenție când l-a cunoscut el pe Caragiale, la o întâlnire a Societății România Jună, de la Viena.

— Era un om apropiat, a vorbit cu noi firesc, ca și cum i-am fi fost prieteni, a spus tata-mare.

De Caragiale citisem *Abu Hasan*, pe care ți-am spus că am primit-o sub formă de carte cu desene orientale frumos colorate, în clasa I. De Creangă citisem câteva povești, fără să le înțeleg prea bine. Despre amândoi aveam o imagine foarte departe de realitate și ce scriau mă interesa mult mai mult decât viața lor.

— Caragiale era foarte îngrijit îmbrăcat și stătea drept, ne-a impresionat ținuta lui, impunea. Ne-a citit ceva din articolele lui. Din păcate, n-am avut curaj să-l întreb nimic atunci, iar acum îmi pare rău.

O părere de rău pe care o am și eu, acum, după atâta vreme. Pe toți adulții de la mesele la care participam aș avea să-i mai întreb o mulțime de lucruri. Dar se vede că trecutul trebuie să rămână, în viețile noastre, la fel de plin de posibilități ca viitorul. Depinde de fiecare pe ce cale a viitorului e în stare

să-și plaseze viața și în ce variantă a trecutului, din o mie, e în stare să-și găsească urma.

Unele lucruri se lămureau, după câțiva ani, dacă aveai bunăvoința să le ții minte. Când mă duceam în cămăruța ei, Maia îmi vorbea, de la o vreme, și despre subiecte pe care înainte le evita cu diplomatie. Așa că, într-o zi, când, lângă micul hotel Are Sport, fusesem nevoită să ocolesc un grup gălăgios de tineri care ocupau trotuarul din fața intrării, și auzisem „Emil, Emil!”, am întrebat-o iarăși despre studentul care murise la noi pe stradă. Maia a ezitat, însă, cum nu rezista prea mult rugăminților mele, lucru de care știam să profit în mod natural, mi-a povestit ce nu ne dezvăluise atunci, la masă.

— Lucrurile astea nu sunt de spus unui copil, ar trebui să mai aștept câțiva ani. Dar Maia nu știe cât o să mai fie lângă tine, scumpa mami...

Am protestat cu indignare la ambele afirmații și i-am spus c-o să fie tot timpul cu mine, cu noi, și că poate să-mi spună orice. Ea a zâmbit cu un zâmbet pentru care e nevoie de mult timp și de multă viață, ca să-l dobândești.

— Sper că... – dar nu mi-a mai spus ce speră și s-a uitat îndelung pe fereastra pe care se vedea curtea interioară. Era plină de pisicile vecinei de la parter, sursa mirosului insuportabil care te întâmpina încă din gangul de la intrare. După un timp Maia a povestit:

— E o femeie, Sanda, cu coc mare, unghii date cu oja roșie și buze rujate gros, care lucrează acum ca secretară la Primărie, n-ai de unde s-o știi, cred. S-a băgat în partid, s-a încurcat cu unul de-acolo, mă rog, se pare că bate repede și bine la mașină. O cunoșteam mai demult, de la Are, când era tânără și frumoasă, și zvăpăiată, și se căsătorise cu recepționarul de la Ajto Sport, am uitat cum îl cheamă, că-s lucruri care mi se par din altă viață. Și pe vremea aia avea obiceiul să se rujeze cu roșu deschis, tot în strat gros, dar în rest nu mai seamănă deloc cu tânăra de-atunci. Ea mi-a povestit de băiatul ăsta, Emil. S-ar putea ca unele lucruri să nu fie chiar așa, că nu te prea puteai bizui pe ce spunea Sanda, însă, oricum, ce mi-a povestit m-a impresionat. Ea sigur n-ar fi fost în stare să inventeze una ca asta!

Era în timpul războiului, oamenii umblau de colo-colo agitați cu toții, și mereu așteptai parcă o catastrofă. Sanda se certa frecvent cu bărbatu-său, de altminteri imediat după război s-au despărțit. Se pare că tânărul a sosit fără bagaje, spre seară, și a cerut o cameră la ultimul etaj, al doilea, al hotelului. Așa a vrut el, a spus râzând că-i place să fie cât mai sus. Părea bine dispus, deși foarte încordat, de parcă aștepta un eveniment care să-i schimbe viața, dar mulți băieți sunt încordați și bine dispuși. A scos banii și-a plătit pe loc, a zis că pleacă devreme. Cum clienții cer deseori camere la ultimul etaj, mai ales tinerii, și cum destui plătesc pe loc, nu era nimic ieșit din comun. „Sunteți student?”, l-a întrebat recepționarul, bărbatul Sandei, care l-a trecut în registru. „Nu, am fost, am făcut un an de medicină, acum mă ocup cu pianul și cu scrisul și de fapt nu mă mai ocup cu nimic”, și a râs din nou. Recepționarul a pus renunțările pe seama războiului. Cum vă numiți? „Emil...” nu știu cum. „Data nașterii?”, l-a întrebat, conform tipicului. „8 august 1921”. „8 august! Ca nevastă-mea! Nu mai e mult până la ziua dumneavoastră”, a remarcat recepționarul, amabil. Sanda, care-și pierdea timpul pe-acolo, a calculat repede că musafirul are doar 22 de ani, cu cinci mai puțin ca ea. Îi plăcuse de la prima vedere băiatul, avea o figură cu

trăsături foarte bine conturate, deși nu era frumos, privire pătrunzătoare, mâini cu degete lungi și vorbire de om cultivat, părea inteligent și, fiindcă era foarte supărată pe bărbatu-său, numai ca să-l facă gelos, ar fi fost gata să petreacă o noapte cu tânărul ăsta, și chiar a început să se dea pe lângă el. Dar Emil s-a făcut că nu-i înțelege avansurile. A apucat doar să spună, înainte de-a urca la el în cameră, un lucru ciudat, și e limpede că Sanda n-ar fi putut să inventeze una ca asta!

S-a uitat ținută la ea și a întrebat-o cu un ton foarte pătimăș: „Vă pricepeți la vise, doamnă? Am visat azi-noapte o stradă mică și destul de dreaptă, cu casele, de-o parte și de alta, întoarse cu spatele. Ca și cum s-ar fi supărat și s-ar fi întors toate cu fundul la stradă. Ce poate să însemne asta?” Receptorul a remarcat mai degrabă plictisit – mereu era făcut părtaș la bizareriile vreunui client – că asta e de la prea multe cărți, dar Sanda a simțit rece pe șira spinării, i s-a părut că-i un semn foarte rău. Și-a doua zi a aflat că...

Maiei i se umpluseră ochii de lacrimi. Mi-a spus aproape în șoaptă că tânărul s-a aruncat pe fereastră. De-asta venise aici și de-asta își luase cameră la ultimul etaj. Iar Sanda era sigură că dacă ar fi urcat atunci cu Emil, lucrul ăsta nu s-ar fi întâmplat.

— Poate că nu trebuia să-ți povestesc toate astea, scumpa mamii.

Și Maia a schimbat iute subiectul, cu unul mai vesel și mai potrivit firii ei și vârstei mele, de parcă ar fi vrut să șteargă tot ce-mi spusese.

Știam că primii ani ai vieții tata îi petrecuse într-o căscioară cu grădină și mult timp n-am înțeles ce legătură avea familia tatălui meu cu Aro-ul, apoi m-am lămurit. După inaugurarea hotelului, în 1939, bunicul meu devenise director al restaurantului. El și familia lui aveau dreptul și chiar obligația să locuiască în hotel, cu atât mai mult cu cât mesele se terminau târziu și tataia trebuia să stea până la sfârșit. De altfel pe-atunci erau oameni care locuiau cu lunile la hoteluri. Maia, la fel ca mama-mare și spre deosebire de celelalte femei din casă, se mulțumise doar cu calitatea de nevastă. Nu mă îndoiam că era o meserie foarte grea, poate cea mai grea, și că ea i s-a dedicat cu bucurie. Dar să ai în loc de casă, cum aveam noi, un întreg hotel în care să copilești, cu șapte etaje pe unde să alergi, plus mezanin și o terasă cu piscină, trebuie să fie nemaipomenit. Să ai acces la bucătăria imensă, albă și strălucitoare a restaurantului, așa cum copiii de actori au acces la culisele scenei, să ai acces la sala de cinematograf, cu intrarea din Strada Sfântu Ioan, unde uneori se țineau conferințe în limba franceză – era

ceva ce invidiam din toată inima. Maia ne-a povestit o întâmplare în care trebuia să mi-l închipui pe tata copil cam de vârsta mea de-atunci, adică 11 ani, ceea ce nu era atât greu, cât nefiresc. Pentru mine viața lui tata începea odată cu a mea. Înainte de asta cel care trăise era o rudă a lui, în cel mai bun caz, dacă nu chiar un străin. Intuiam încă de pe atunci că fiecare om are mai multe vieți și că nașterea unui copil te aruncă dintr-o viață în alta.

Când era copil, tata se împrietenise așadar cu unul dintre cei doi *liftboys*, care se ocupau de urcatul și coborâtul musafirilor, cu Marinică. Marinică al nostru, despre care ne întrebese Maia, era pe-atunci un băiat cu o șapcă roșie, cilindrică și o livrea cu fireturi, prevăzută cu un buzunăraș în care unii clienți mai generoși îi strecurau bacșișuri. Venea din Craiova, n-avea mamă, și Maia își asumase rolul ăsta și față de el. Tata avea 11 ani, Marinică 18. Tata l-a rugat de multe ori să-i împrumute șapca și livreaua și să-l lase măcar o oră în locul lui, ca să vadă și el cum e să fii *liftboy*, meserie pe care o invidia. I se părea că nu poate fi nimic mai plăcut decât „să te dai cu liftul”, așa cum alții se dădeau în leagăn. Marinică a refuzat multă vreme, că era bine instruit, dar într-o zi a zis da. Era o după-amiază cu lume puțină în hotel, iar lui avea să-i prindă bine o oră de somn, era tot timpul obosit. Livreaua îi atârna băiatu' lui de 11 ani până la jumătatea coapselor, șapca îi cădea până la jumătatea frunții, ceea ce îi dădea un aer foarte nostim și-i scotea în evidență chipul drăgălaș, cu ochi vioi, zâmbitori.

O vreme lucrurile au mers bine. Suna soneria, se aprindea becul din dreptul unui etaj, tata urca sau cobora, după caz, manevra maneta, oamenii se mirau sau nu și se extaziau sau nu că un copil atât de mic e liftier, îi ducea jos sau sus, apoi liftul oprea, ei coborau, femeile îl sărutau și un bărbat gras îi dăduse chiar o bancnotă, pe care a pus-o bine, s-o dea proprietarului de drept al uniformei, cum era înțelegerea. Dar la un moment dat au sunat patru sonerii aproape deodată și s-au aprins becuțele de la 2, 3, și 7. Tata tocmai lăsase pe cineva la 4, așa că a oprit mai întâi la 5, de unde au urcat două doamne în vârstă, apoi a luat un bărbat de la 7 și, din zăpăceală, a apăsă pe butonul care duce la parter. Pe drum și-a amintit de cei de la 3 și 2, și a vrut să oprească, dar a făcut ceva greșit, iar liftul, îngust, cu trei oameni în el, plus băiatul, s-a oprit între etaje, cu o zguduitură. Tata habar n-avea ce se face în situația asta, a manevrat maneta, dar degeaba, oamenii au început să se agite, iar una dintre doamnele în vârstă să țipe. Timp de zece minute, care au fost cele mai lungi din viața lui, au stat între etaje, soneria zbârnâia în disperare, toate butoanele erau aprinse, obrații lui

tata ardeau, aerul era tot mai cald și cei trei, care inițial se miraseră de un *liftboy* atât de dulce, au început să se întrebe cum de un copil are un rol plin de răspundere, dar ce era mai cumplit pentru el toți trei voiau să fie pedepsit Marinică, adevăratul vinovat, ziceau ei, pentru cele petrecute. După o așteptare plină de nervi și sonerii, domnul care urcase la 7, inginer de meserie, a reușit să pună liftul în mișcare și au ajuns la parter. Acolo a ieșit mare tam-tam, a apărut și Maia, a mai potolit un pic scandalul, cu tact și multă diplomatie – le avea în sânge –, și l-a apărat pe Marinică, trezit cu brutalitate din somnul de după-amiază. L-a scăpat de concediere atunci, iar el a rămas toată viața *liftboy* la Are. Când, abia după o săptămână, a aflat întâmplător și tataia, pedeapsa a fost ca tata să urce și să coboare doar pe jos, timp de o lună de zile. Cum locuia la etajul doi nu era deloc greu. Marinică a fost prietenul tatii și pe mai departe, când au trecut anii peste ei, și i-a rămas profund recunoscător Maiei, pe-atunci o tânără doamnă elegantă și parfumată cu Chanel 5, pentru că-l apărase ca o mamă.

Parisul a fost orașul visurilor ei. Îl vizitase cu ocazia uneia dintre Expozițiile Universale, la care participase tataia, la standul culinar al României. Maia ne povestea despre străzile luminate, despre magazine și vitrine care-ți luau ochii și banii, despre mașini și cafenele și mâncăruri rafinate pe care nici nu ni le puteam închipui, noi, care mâneam atât de des pâine cu untură. Și despre mici flirturi, pe care nu le lăsa niciodată să ajungă prea departe. Îmi arăta rochii și fotografii, o admiram pentru că strălucea în mijlocul oricărui grup, iar zâmbetul ei însenina toate fotografiile. Mi-ar fi plăcut să-l moștenesc și eu, dar nu se putuse.

Bunicii mei au pierdut totul, inclusiv postul lui tataia, după „abdicarea Mariei sale Regelui”, cum a scris tata în jurnalul lui, când era în ultima clasă a liceului Meșotă. Jurnalul era ascuns, cum ți-am spus, la sfârșitul caietului de latină, după declinări și *consecutio temporum*, unde avea de tradus fraze de tip „După ce Galii au fost învinși, Caesar a venit la Roma”. Îl începuse de ziua lui, când fusese prima dată fără părinți la un local public, la Coroana, să joace biliard și, coincidență nefericită, luase un 4 tocmai la latină, prilej de mari remușcări. Acolo și-a scris liceanul hotărârea de a învăța mai bine și de a uita de-o anume fiică a Evei pe care-o chema chiar Eva. Și cred că s-a ținut măcar de una dintre promisiuni, pentru că în copilăria noastră citatele latinești erau amestecate firesc, acasă, în tot ce făceam.

În orașul Stalin, Maia, rămasă văduvă, încă tânără, încă frumoasă, cu un băiat student, a trebuit să-și găsească de lucru. Singurul serviciu care i s-a îngăduit a fost de casieră la un birt, chiar alături de Are. Ne duceam, în copilărie pe la ea, eu mă suiam în poala ei și apăsam pe tastele casei de marcat sau îi luam din mână monedele și dădeam restul clienților, care-mi mulțumeau ceremonios. Cereau o bere sau o drojdie sau o țuică sau, mai rar, un pahar de vin. N-am văzut-o pe bunica mea altfel decât zâmbitoare și amabilă și senină, doar seara fața îi era topită de oboseală. Luase lucrurile așa cum au venit și nu se acrise că nu mai e cine a fost, iar clienții birtului, unii bețivi notorii, îi zâmbeau timid și era clar că o respectau, uneori cu un fel de teamă. Poate că simțeau că ea se deghizase, ca fata din *Piele de măgar*, iar unii știau asta precis, o apucaseră la Are.

Apoi Maia puneă din portofelul ei niște bani în sertărașele casei de marcat, iar Matei, Dina, Doru și cu mine, dându-ne importanță, ne duceam cu câte un bon fiecare, alături, la bar, la un tânăr subțirel și adormit, care ne oferea fiecăruia sirop de zmeură cu apă minerală. De atunci am observat că birturile sunt locuri vesele, unde oamenii-și uită grijile. Singurul lucru de care se plângea Maia la serviciul ei erau fumul de țigară insuportabil și ședințele lunare, la care ea trebuia să citească „o dare de seamă” într-un limbaj care îi era complet străin, n-avea nimic de-a face cu Aroul, cu Bucureștiul tinereții ei, cu Expoziția de la Paris, cu tataia, cu domnul Creangă și cu alte lucruri și alți oameni despre care era în stare să povestească, râzând și plângând, ore-n șir.

După ani de zile, când eram studentă la Litere, în anul I, am descoperit poezia lui Mircea Ivănescu. O simțeam cumva, legată de mine, nu numai pentru că era în ea o atmosferă de burg medieval, cu străzi pe care mi se părea că le străbătusem, nu numai pentru că uneori parcă mi se adresa mie personal, dar mai era ceva acolo, ceva trist, o umbră despre care ar fi trebuit să știu și nu știam, ceva ce ar fi trebuit să-mi amintesc și nu-mi aminteam, poate din altă viață. Și-ntr-o zi, într-una din discuțiile cu studenții mai mari, am aflat că poetul Mircea Ivănescu a avut un frate. Îl chema Emil, fusese o vreme student la medicină și s-a sinucis, la 22 de ani, la Brașov. Știam exact unde.

ARO NOU
Cine-i Ivan? a întrebat Dina.

Deși Cici nu e un nume foarte răspândit, prietenului nostru de pe Strada Maiakovski i se mărise familia cu un văr, care, abia născut, era alintat exact la fel. De atunci el devenise brusc „Cici mare”, iar vărul lui era „Cici mic”. Sfiosul Cici, născut cu un an înaintea mea, era de aceeași statură cu mine, și asta spune totul despre cât de mare era. Așa s-a întâmplat și cu hotelul „vechi”. Cum îți spuneam, motivul pentru care atât de tânărului Are – prietenul mai mic al lui tata, cu care el se jucase în copilărie – i se spunea acum „vechi” era apariția unui al doilea Are alături.

După dărâmarea caselor de vizavi n-am apucat să vedem prea multă vreme parcul, de la ferestrele noastre. Curând au revenit muncitorii, cu care ne împrieteniserăm între timp și care ne cereau adesea apă sau să le dăm voie să meargă la veceul nostru din curte (între timp casa avea și așa ceva). Ei ne-au spus primii că se face un alt hotel, geamăn cu cel vechi, și ambele se vor numi de-acum încolo Carpați. Desigur, nu era ceva ieșit din comun, totul fusese rebotezat în orașul nostru. Este straniu ce se întâmplă cu numele: unele pur și simplu nu se lipsesc de o persoană sau de un loc. Când mergeam la ștrand la Are vechi, vedeam din spate literele imense lângă noi, și ele se citeau invers, în oglindă, ca pe ștampila lui tata-mare: ITARAAD. Dacă cineva spunea „Carpați” noii clădiri, care de altminteri nu semăna cu cea veche, nu era brașovean. Brașovenii nu spuneau decât Are. Era ca și cum societatea Asigurarea Românească, acum dispărută, continua totuși să construiască, în orașul nostru.

Am urmărit înălțarea lui Are nou, de la ferestrele bunicilor, așa cum am privit, când eram mici de tot, dărâmarea casei în care locuiau Nenea Hahner și Nenea Partenie. Doar că acum dura mai mult. „E mai ușor să dărâmi!” comentase tata-mare laconic, cum vorbea el totdeauna. Pe noi, copiii, ne bucura însă fără rezerve tot ce era nou.

Ceva ne rupsese totuși inima. Îți amintești că ți-am povestit de bradul înalt, care, pe când strada era întreagă, a fost locul nostru preferat de joacă. Era cea mai bătrână ființă vie a străzii, avea scoarța groasă, plină de striții, cum au broaștele țestoase, bătrâne și ele, și, în ce-l privește, chiar ar fi meritat să i se spună „Bradul vechi”. Noi îl iubeam, așa cum ne iubeam prietenii de joacă, toată lumea „mijise” cu fruntea lipită de coaja lui, toată lumea se murdărise cu rășina lui, cu sângele lui lipicios și atât de frumos mirositor. El începuse să crească, în curtea cu două intrări, una pe strada noastră și cealaltă pe strada paralelă, înainte să crească tânărul Are vechi, înainte ca bunicii mei să fi cumpărat casa și se născuse înainte de nașterea

lor, și înainte de nașterea tuturor celor care locuiau acum pe Maiakovski. O vreme, după dărâmarea casei cu două intrări, bradul a stat, stinger și drept, vizavi de noi, fără ziduri care să-l apere, și toată lumea știa că e condamnat la moarte. Fuseserăm preveniți și noi, astfel că adesea, când treceam pe lângă el, eu, una, îl mângâiam și mă murdăream de rășină. Dar avea încă păsări, care-i zburăteau sus, în crengile verzi, și conuri care cădeau pe asfalt. Brașovenii vorbeau cu amărăciune și despre dărâmarea bisericii reformate, din apropiere de Are vechi, o frumusețe de construcție din secolul 19. Cea de pe strada noastră avusese mai mult noroc.

Și-ntr-o zi, pe neașteptate, cum vin marile nenorociri, în loc să-i vedem statura uriașă care străpungea cerul, am văzut, când am ieșit din casă, un ciot mare și rotund. Trunchiul enorm fusese deja dus nu se știe unde. O mulțime de ace verzi, conuri și rumeguș erau răspândite pe jos. Mirosea frumos, a lemn proaspăt tăiat. La început am rămas încremenită, căutând mereu cu ochii vechea imagine, neputându-mă obișnui cu înaltul spațiu gol lăsat de el, ca și cum fusese lipit pe desenul cerului și-acum se dezlipise de-acolo. Apoi, când am văzut că nu reapare la loc oricât m-aș uita, am luat-o la fugă, plângând pe tot drumul spre grădiniță (mergeam singură, că era aproape) și, evident că am căzut, julindu-mă. Aș fi vrut, atunci, ca sângele meu să miroasă a rășină, din fidelitate față de brad. Roswitha Tante, noua și tânăra mea educatoare, care venise după ce bătrâna Hertha Tante se pensionase și după ce Ortrud Tante plecase în Germania, a crezut că plâng pentru că am căzut, și m-a trimis, cu vorbe bune, la cabinetul medical. N-am spus de ce plâng. Uneori pur și simplu te rușinezi de adevăr și asta se întâmplă mai ales când la mijloc sunt și sentimente.

Hotelul cel nou a fost construit repede, în ciuda remarcii lui tata-mare, mult mai lat decât cel vechi și, cu toate că n-avea piscină pe terasă, urma să aibă una la subsol. Avea balcoane (Are vechi avea doar niște grilaje elegante ieșite în afară în josul ferestrei) și încă două lucruri foarte importante pentru toți copiii de pe Strada Maiakovski care ajungeau, pe sub el, pe un culoar îngust, în partea din față, la intrare: uși care se deschideau singure și o fântână arteziană care-și schimba conturul apei și era luminată cu niște becuri în culori aprinse rând pe rând.

Are nou se juca cu noi așa cum Are vechi se jucase cu tata. Unul dintre cele mai bune jocuri era să fugim pe sub portalul de la intrare, până într-un loc în care, dacă pășeai apăsător, declanșai deschiderea ușilor batante, la dreapta și la stânga. Era ceva original, pentru noi, pe-atunci: ca și cum un

om nevăzut era îndărătul lor și, la un semnal pe care-l dădeam noi cu piciorul, ne deschidea deodată ușile mari, de sticlă, invitându-ne înăuntru. Nu ne mai săturam, dar trebuia să fim prudenți, că portarul de-aici, pe care nu-l cunoșteam, ieșea furios să ne alunge. Pe seară se aprindeau luminile de la fântâna arteziană și, tot așa, am fi putut să privim ore în șir dubla metamorfoză a apei și a culorilor. Scamatoriile astea au venit odată cu *Sfântul*, cu *Invadatorii* și cu *Flipper* și *Tunelul timpului* și *Răzbunătorii* și cu romanul lui Chesterton, *Omul care era Joi*. Nu e de mirare că, mai nou, ne jucam tot timpul de-a spionii și detectivii particulari, că ne imaginam tot felul de mașini-avioane-elicoptere-submarine, care ne duceau prin lumea mare pe care n-o știam decât de pe globul rotitor al stră-mătușii noastre, dar asta nu ne împiedica s-o străbatem. Preocupările noastre detectivistice, serialele americane și englezești, luminile fântânii și mecanismul automat al ușilor n-au durat prea mult. De-ajuns însă cât să ne coloreze fântânile arteziene ale imaginației unei ultime etape a vieții de dinainte de ce aveam să aflăm că se cheamă „izgonirea din Rai”.

La Are nou locuiau mai ales străinii, între care și cântăreții care veneau la festivalul Cerbul de Aur, pe care-i pândeam, cu speranța de a-i întâlni. Îi vedeam ieșind pe balcoanele care dădeau spre strada noastră, făcând fotografii cu câte un aparat special, privind spre Biserica Neagră.

— S-a umplut, la Are, spuneau Tanti și Nenea Ionel în sezon, mai sunt doar câteva camere libere.

Aveau evidența mai sigur decât recepționerii.

— Iar nu-i nimeni, spuneau bunicii în lunile neturistice, urmărind puținele ferestre care se luminau seara.

Și de la noi, din pod, prin gemulețul de la acoperiș, dacă ne suiam pe un scăunel, puteam vedea ferestrele luminate de la Are nou. Desigur, și ei, străinii, puteau urmări cum se luminează ochii casei, doi la parter, doi plus unul la etajul I, și, uneori, când eram noi acolo, un ochișor deschis în acoperiș. La Are locuia și Michel. Dar, ca să ajungă la noi, destinul a făcut unul dintre ocolurile la care se pricepe atât de bine. Când te gândești că i-ar fi ajuns să ne facă cu mâna de la balcon sau să treacă strada. Citeam așadar, Matei și cu mine, *Omul care era Joi*, și tot într-o joi, în ultima zi de vacanță, l-am întâlnit pe Michel, care nu putea fi decât spion sau detectiv particular.

Se apropia ziua mamei care coincidea cu începutul școlii. Frate-meu și cu mine ne-am hotărât să-i dăm cadou o pereche de mănuși de piele. Ne-am dus la magazin și ne-am interesat, costau 165 de lei. Am pus laolaltă ce ne

mai rămăsese din economiile adunate de la rudele regățene și de la Maia, pe cele de la mama-mare și tata-mare, Tanti și Nenea Ionel, i-am numărat, nu ajungeau, am făcut împreună 148 de lei. Mai aveam nevoie de 17. Să cerșim de la cei mari nu intra în obiceiul nostru, nu se întâmplase nici măcar o dată și ar fi însemnat, de altminteri, că nu-i doar darul nostru. Să renunțăm la el ar fi însemnat să nu mai fim noi, să nu ne mai recunoaștem. Or, noi aveam grijă să ne recunoaștem în fiecare zi.

— Jucăm la loz în plic, a zis Matei, foarte hotărât.

Așa da, îl recunoșteam, la fel și pe mine, toate jocurile cu sau de-a norocul îmi plăceau. Asta în ciuda faptului că exista vorba „Loz în plic, loz în plic, dai trei lei și iei nimic”. Și în ciuda experienței mamei cu loteria română și cu norocul: visase într-o noapte că a câștigat la loto, iar numerele, 12.21.2, îi rămăsese rămpede în minte, la trezire. Astfel că joi de joi le juca pe un bilet de loterie, dar norocul uita de fiecare dată s-o ajute. Ne-am dus deci până la femeia corpolentă, care stătea, sărmana, afară, fie iarnă, fie vară, pe orice vreme, pe strada pietonală, Republicii, și vindea lozuri. Avea un colier de bilete în jurul gâtului și altele înșirate pe tarabă. Matei a făcut socoteala, el era responsabil cu calculele: dacă luăm un loz, deci pierdem 3 lei și câștigăm 20, avem fix 17, cât ne trebuie pentru mânuși. Mai frecvent câștigai însă un bilet cu „Mai trage o dată” sau cinci lei. Femeia îi încuraja pe trecători să cumpere, mai ales pe copii. Am ales, de comun acord, un loz. Pe desenul rozaliu dinăuntru, nu era amăgitorul MAI TRAGE O DATĂ, sau dezamăgitorul NECÂȘTIGĂTOR, ci, ca ivit direct din capul nostru, un DOUĂZECI DE LEI. Cred că am sărit în sus de bucurie. Iată că, spre deosebire de biletul de loto al mamei, lozul o ajutase din prima încercare. Văzuse bunele noastre intenții. Ne pica foarte bine.

Am mers deci extrem de mândri de noi la magazinul de pielărie și am cumpărat o frumusețe de mânuși. Le-am ascuns în nișa mea de sub masă, până la ziua aniversară, în care începea și școala.

În ajun, joi, cum îți spuneam, am mai făcut o ultimă excursie de vacanță în Bucegi. Părinții noștri, plus noi, cei patru copii mari (Adrian nu putea încă să vină pe munte, abia se ținea pe picioare). Albastrul întunecat și intens al cerului se sprijinea pe crestele cenușii, era o vreme splendidă, cu vizibilitate bună, deși nu la fel de cristalină ca pe vremea când din vâri se puteau zări sclipirile mării. Am făcut o tură scurtă, din Bușteni, pe drumul marcat cu triunghiul roșu. De la Căminul Alpin am urcat prin pădurea de foioase spre Poiana Coștilei. Aici, admirând stâncile alburii și zădă care

începea să-și coloreze perdelele de ace în portocaliu, alături de brazii de un verde întunecat, ne-am permis un prim popas și ne-am mai golit rucsacurile de o parte din provizii. Am continuat excursia fără să ne grăbim, până la Pichetul Roșu, mergând pe o potecă mai blândă, de coastă. De aici, în alte zile, mai lungi, o luam spre Mălăiești, spre cabană, pe drumul numit „Take Ionescu”, un fel de brâu care îmbrățișează la bază muntele Bucsoiu, iar de-acolo, cine mai era în stare, putea ajunge pe „la Prepeleac” la Vârful Omu. La întoarcere, înainte de Poiana Coștilei, nu departe de drumul marcat, am găsit un loc potrivit, cu mușchi pe jos, ca să ne oprim și să mâncăm tot ce ne mai rămăsese. Aerul era auriu, câte un sticlete cu căpșor roșu țâșnea dintre crengi, ciripind scurt și des. Eram mulțumiți, părinții pentru că-și lăsaseră acasă grijile, Matei și cu mine pentru că rezolvaserăm splendid problema cadoului, Dina pentru că începea școala și avea să-l vadă pe Radu, un băiat cu ochelari, dragostea ei, după Ștefi și înainte de Lucian, iar Doru fără motiv, așa, pur și simplu. Ne-am întins pătura de munte, am scos restul de mâncare din rucsac, niște pâine, ouă fierte – desigur: cu un ou fiert treci Bucegii –, ceapă și gogoșari și două foarte prețioase cutii de paté de ficat (de Sibiu). Toate miroseau apetisant, chiar și ceapa. Abia ce-am început masa că am auzit cunoscutul zgomot de vreascuri rupte, de care ne temeam întotdeauna: ursul de la care nu știai la ce să te aștepti sau oamenii de la care, de asemenea, nu știai la ce să te aștepti. Zgomotul nu venea dinspre partea cu poteca, ci din cealaltă, din plină pădure, așa că ne-am sculat cu toții în picioare, în afară de Doru, care mânca liniștit înainte, cu ochii albaștri mijiți. Eram gata să-i lăsăm ursului mâncarea, ca să ne lase și el în pace. Nu știu dacă ai trăit asta vreodată, posibilitatea rea care se poate concretiza în secunda următoare. Prin minte îți trec toate metodele de scăpare: să o iei la fugă, să faci pe mortul, să te cațeri într-un copac.

Dar primejdia ne-a ocolit și acum. În loc de urs a apărut un om tânăr, cam răvășit, cu bretonul arămiu, lung, dat pe-o parte, cu un băț pe post de baston, cu o traistă pusă pieziș peste piept, ca poștașii, încălțat în pantofi și cu haine mai mult de oraș decât de munte. Nu părea un om rău și în niciun caz nu era un turist versat. Ne-a zâmbit larg.

— Bonjour, excusez-moi, *vous pariez* français? a zâmbit el, fericit că dă de oameni cu copii, care stau pașnic la masă.

Nu spusese „parlez-vous”, cum știam noi că e corect.

Au trecut câteva secunde până când toată lumea a înghițit îmbucătura și mulți au zis *oui*, iar omul a oftat, mulțumit. Ne-a spus că pierduse drumul și

auzise voci.

— Omul care era Joi, am spus eu înfiorată, iar Matei a clipit complice.

Căuta disperat „le triangle rouge”, ca un personaj din benzile desenate *Pif le chien*. Curios, „le triangle rouge” erau primele cuvinte pe care le învățasem în franceză și-acum, iată, mă întâlneam cu o situație în care ele veneau spre mine și eu mergeam spre ele. O situație nouă, în care ilustrația care corespundea cuvântului din carte era desenată pe copacii din realitate. Ne-a mai spus „Je suis Michel, je viens de Bruxelles” și suna frumos, ca o poezie.

Michel s-a uitat țintă la noi, ca și cum ne-ar fi înțeles și s-ar fi temut că l-am recunoscut sub deghizarea lui perfectă, de turist rătăcit.

Mama l-a poftit la masa noastră improvizată, cu scuze pentru modestia ei, dar, cum Michel de Bruxelles era flămând, s-a bucurat ca de o cină la marile restaurante. Ce ne-a uimit din cale-afară e că a luat ceapa roșie, pe care tata nu apucase încă s-o taie, ci doar s-o descojească, și-a mușcat din ea ca dintr-un măr, fără pâine. Noi, copiii, rămăseserăm cu ochii la el, ca la un serial, când era o scenă de suspans. Desigur, era iute, și s-a făcut și el roșu, asemenea cepei pe care o mesteca. Pentru un spion, cum l-am socotit imediat, era o simplă probă, desigur. Michel a pretins apoi că nu mâncase niciodată ceapă, o scuză ca oricare alta, bănuiam noi. Apoi, după ce am băut apă din micile păhărele care serveau drept capac pentru bidoanele noastre, am ieșit în potecă și am coborât spre Bușteni. „Le triangle rouge”, spunea din când în când Michel, văzând marcajul, părând fericit că e în siguranță. Desigur, spionii se simt tot timpul amenințați. Pe drum am aflat că locuiește-n Brașov, la Are, la etajul șase, cu ferestrele camerei spre „votre cathedrale”. Am înțeles că vorbește despre biserica Neagră și i-am explicat lui Michel din Bruxelles că ne putea vedea și pe noi, pe străduța care mărginește hotelul. Nu-i venea să creadă.

— Dire que je suis venu jusqu'ici pour vous rencontrer!

Pe drum, i-am spus fiecare despre ce ne aștepta mai important a doua zi: școala și aniversarea. Părinții l-au invitat și pe el, seara, la ziua de naștere a mamei, deși, în ce mă privește, l-aș fi luat mai degrabă la școală. Dar era prea bătrân pentru asta, din păcate. Cred că mă îndrăgostisem de el, așa cum copiii se îndrăgostesc imediat de câte un om mare, cu atât mai mult de unul care poate că-și pune zilnic viața în primejdie. Michel de Bruxelles urma să-și petreacă dimineața în Poiană – cine știe ce pericole înfrunta el pe-acolo – și părinții i-au recomandat să urce cu autobuzul pe Drumul Nou și să

coboare pe jos, pe Drumul Vechi, fiindcă pe-acolo nu se poate rătăci, și-apoi să vină la vale pe străduțele din Schei, cartierul de „români vechi” ai Brașovului, cu mici case ca din povești. Ce e frumos la orașele de munte e că au un sus și un jos al lor, așa cum avea și casa noastră, urci sau cobori în ele și nu te poți rătăci.

Băieții i-au confecționat imediat lui Michel o viață de spion. Să ne înțelegem: era un spion bun (fiindcă existau și spioni răi, de-obicei ruși) și voia să ne ajute pe toți să scăpăm de o amenințare teribilă, care putea duce, printr-o apăsare de buton, la celebrul *Weltuntergang*. Urma să descoperim noi exact ce-i cu Michel și să-l ajutăm, cum o făcuserăm deja, în pădurea din Bucegi.

În seara următoare, la poarta casei noastre suna un tânăr elegant, care părea fratele celui răvășit, din ajun. Așa mai da, semăna cu spionii eleganți din seriale, pe care nu-i văzusem nici măcar odată cu părul în dezordine sau cu hainele șifonate, chiar după o luptă teribilă. „Tocmai a trecut pe la cosmeticiană și pe la coafor”, spunea câte unul dintre adulți. Michel mirosea frumos, se îmbrăcase cu un sacou de culoare închisă, cămașă albă și cravată bordo, îngustă. Oare venise cu cravata la el sau și-o cumpărase special? Noi eram cu toții îmbrăcați mai lejer, tata avea cămașă cu mânecă scurtă. Nu-și pusese cravata, nu-i plăcea să poarte, dar, pentru ca Michel să se simtă bine, m-a trimis să-i aleg una din dulap, după gustul meu. I-am adus una lila și i-am făcut eu nodul, așa cum mă învățase, lucru care mă amuza de fiecare dată. Michel avea în mână un buchet cu unsprezece garoafe roșii și albe, plus o cutie de bomboane pentru mama, iar nouă, copiilor, ne-a adus pixuri. Ne-am bucurat, pentru că la școală nu ni se dădea voie să scriem cu așa ceva, pasămite ne strica scrisul caligrafic, că alunecă prea ușor. Trebuia să scriem cu toc, creion sau stilou, ceea ce era mai complicat. Nu înțelegeam încă traseul ăsta care începe cu greu și se termină cu ușor și eram gata să ne sacrificăm caligrafia de dragul pixurilor, măcar pentru că varianta lor artizanală fusese inventată de unchiul nostru, anticarul.

Masa era foarte elegantă, pe bufet trona o fructieră impresionantă, pe care am aranjat-o eu cât mai artistic, ciorchinii de hamburger se despleteau peste culorile calde ale toamnei, galbenul perelor, roșul merelor, maroniul nucilor proaspete presărat ici-colo, da, eram foarte mulțumită de opera mea de artă, pe care, de altminteri, am văzut-o mai târziu în multe tablouri. Pe masă era salata de vinete pe care, de asemenea, o ornasem cu flori din felii de roșii,

precum și ouăle umplute, unul dintre punctele tari ale meselor festive. Am avut grijă să nu fie cumva și ceapă roșie, printre ofertele noastre culinare. Michel a fost pus în capul mesei.

La sfârșit, am cântat în cor (fără Michel, care tăcea și zâmbea, de parcă era Nenea Ionel) „Mulți ani trăiască!” și toată lumea a dat cadourile. Fratele meu m-a fulgerat cu o tăioasă privire verde: uitasem să scot mânușile din ascunzătoarea lor de sub masă, tocmai de pe latura pe care ședea musafirul de onoare. Nu-mi rămânea decât să-l rog pe Michel să se scoale, iar eu să mă bag sub masă și să scot cadoul, sacrificându-mi astfel demnitatea și ascunzătoarea. Așa am făcut, cu rușine, creând un moment de derută, care însă a fost interpretat ca fiind parte din surpriză, iar Michel m-a mângâiat pe păr, înfiorându-mă. Mama n-a înțeles cum am izbutit să-i luăm un cadou atât de scump și nici nu i-am spus de lozul în plic, ar fi fost mai puțin eroic. Apoi Michel a zis că „Anne et Mathieu”.

I se par „très gentils” și să venim cu toții să-l vizităm, la Bruxelles. Părinții i-au explicat că nu se poate așa ceva și i-au povestit cât de greu au izbutit să obțină aprobarea pentru Iugoslavia, dar spre țările occidentale e practic imposibil. Michel ne-a făcut fotografii color și ne-a promis c-o să ni le trimită. Și unchiul meu făcea fotografii, pe care le developa singur, însă erau alb-negru. Uneori ne dădea voie să privim ce face și părea o vrăjitorie. Astupa fereastra de la baie cu o pătură groasă până nu mai pătrundea strop de lumină. Cu timpul, ochii ți se obișnuiau cu bezna și distingeai cât de cât prin ea. Pe o măsuță, avea câteva caserole cu diverse substanțe, iar una dintre ele se chema revelator. Ciudat era că la început, pe film, tot ce fusese și avea să fie alb părea negru și invers. Îmi amintesc, de pildă, de niște frumoși crini negri și de părul meu alb. Ne amuza să ne ghicim sub deghizament. Pe-o sfoară întinsă, fotografiile stăteau la uscat prinse cu cârlige, ca rufe, iar apoi constatai că lucrurile și-au revenit, în poză, ca la început, dar asta nu însemna că te recunoști mai bine în silueta aia mică, necolorată și în fața aia rotundă care se strâmba.

De câteva zile vedeam, pe Livada Poștei, o mașină care nu semăna cu niciuna din orașul nostru. Băieții au spus că e un Porsche și că-și vor lua unul ca ăsta când vor fi mari, eu o recunoșteam doar după culoarea verde. Era un străin, cu siguranță, care locuia în stațiunea Poiana Brașov și cobora mereu în oraș. Porschele și întâlnirea cu Michel și romanul *Omul care era Joi* l-au făcut pe Matei să ne povestească, zi de zi, câte un episod dintr-un serial personal cu spioni buni, adică noi patru, plus Michel.

— Eram la Londra, a început Matei primul episod, la o zi după vizita spionului din Bruxelles, când ne adunaserăm toți copiii în cămăruța din pod. (Pe micul Adrian l-am lăsat dormind în pătuțul cu gratii de lemn, care stătuse o vreme în pivniță și fusese ultima dată al meu.) N-a fost ușor să scap de Ivan, care era pe urmele mele.

— Cine-i Ivan? a întrebat Dina fără prea mare interes, cred că se gândea la Lucian.

Era deja prea mare pentru jocurile noastre, dar tot participa la ele, din obișnuință. Simțeam totuși că se află dincolo de noi, într-o lume intermediară, nici a noastră, dar nici a oamenilor mari, și parcă era mereu adormită.

— Ivan e unul dintre spionii ruși pe care i-au pus să mă urmărească fiindcă știau că pot să-i împiedic să devină stăpânii lumii și să boteze toate orașele din lume Stalin, și să fure toate ceasurile cu „Davai ceas!” al lor. Eu aveam întâlnire cu vărul lui Michel, din Londra, Roger, într-o joi, la ora 12.00 fix, după clopotul din Big Ben.

— Cum ai ajuns până acolo? am întrebat.

— Aveam un Porsche verde decapotabil. Numai că tatăl lui Ică, inginer la Hidromecanica, mi-l aranjase în așa fel, încât, la nevoie, ușile din față se transformau în aripi și-i ieșea în față o elice de avion. Putea să zboare, dar nu la mare înălțime.

Asemenea precizări, „nu la mare înălțime”, țineau de credibilitatea poveștii. Matei avea mereu probleme umane de depășit, nu era un supraom.

— Am evitat vama, unde era un alt Ivan, că pe toți spionii ruși îi cheamă așa, numai că au numere. Ăsta era Ivan 2. Știam de planurile lor pentru că am găsit niște foi albe, păreau goale, dar le-am apropiat de lampă și deodată au apărut literele: erau scrise cu cerneală simpatică!

— Dă nu erau în rusește? Că nici literele nu le știi, sunt mai grele decât cele gotice, a zis Dina, cu un aer absent.

— Nu, nu erau scrise în rusește, pentru că unul dintre spionii lor cei mai buni era agent dublu, neamț, și lui îi scriau în germană. Așa că am putut să citesc. Ivan 2, cel de la graniță, și-a dat seama că se întâmplă ceva, numai că era prea târziu, zburasem peste o pădurice și-am aterizat pe o șosea din Ungaria, apoi am ajuns fără probleme în Austria și tot așa.

— Și de unde aveai permis de conducere la vârsta ta?

— Păi aveam. Trecusem cu bine un test și, în condiții speciale, ți se dă. În plus, Porschele avea și un pilot automat, care te ajuta când erai obosit.

— De ce te-au ales pe tine, un copil, să salvezi lumea?

— Cum de ce, chiar nu-ți dai seama? Tocmai de-asta, pentru că un copil nu bate la ochi, se poate strecura oriunde.

Era foarte bine când povestea Matei: nu se supăra indiferent de câte ori îl întrerupeam cu întrebări chichiricioase și găsea răspuns la toate, nu se împiedica de fleacuri. În lumea lui, ca-n romanele lui Dumas, lucrurile erau limpezi și distingeai cu ușurință binele de rău. Dina a luat cu hotărâre apărarea lui Ivan, că poate e un om drăguț, că rușii sunt bărbați frumoși și au cei mai buni scriitori din lume, că sunt iubitori și veseli, dar nu i-a mers, am tăbărât cu toții pe ea, că nu înțelege lumea spionilor și regulile ei necruțătoare.

— Am ajuns la Londra la 9 dimineața și nu dormisem de două zile, dar am luat niște pastile care te țin treaz șaptezeci și două de ore, maximum. V-am pus și vouă deoparte, urma să vă dau la toți, să le aveți, la nevoie. Mai aveam o oră până la întâlnire. Mi-am lăsat mașina la marginea orașului și-am luat autobuzul, m-am suit la etaj, că la Londra sunt autobuze cu etaj – a explicat el –, dar, ce să vezi, acolo m-au urmărit Ivan 3 și Ivan 4, care erau gemeni, nu-i deosebeai unul de altul. Când să mă înhațe, i-am fentat, le-am dat pe la nas cu un spray cu cloroform, care te adoarme, fără să vreau am adormit-o și pe-o doamnă englezoaică din fața lor, care n-avea nicio vină, săraca, dar știam că se va trezi curând și va rămâne doar cu o durere de cap, am coborât cu o secundă înainte să se închidă ușa autobuzului, am fugit tot restul drumului și, la ultima bătaie a Big Benului, dădeam mâna cu Roger. (Eu mă întrebam dacă nu cumva se gândea la Roger Moore.) M-a pus să-i povestesc cum i-a mers lui Michel, vărul lui din Bruxelles, în România, i-am zis cum l-am salvat noi pe munte – se pare că Ivanii erau atunci pe urmele lui, dar n-au îndrăznit să se apropie când au văzut atâția oameni, evitau conflictele deschise. Apoi Roger mi-a dat un plic impermeabil să-l duc la Paris, unde aveam o altă întâlnire importantă și mi-a dat câteva instrumente deosebite: un ceas de mână care-ți spune zi și noapte unde te afli și încotro s-o iei pe drumul cel mai scurt și mai bun către un loc anume.

— Cum știe în ce loc vrei s-ajungi?

— Ajunge să pronunți un nume, că ceasul îl preia și-l prelucrează. Ba mai mult, ajunge să pronunți un nume de om, că ceasul îți spune unde e omul ăla în clipa aia. Mi-a mai dat niște ochelari cu lentile albe, pentru noapte, adică invers decât la ochelarii de soare: dacă ți-i puneai vedeai noaptea la fel ca ziua. Și mi-a dat ceva foarte important: niște măști care nu se

deosebeau de o față de om, pe care ți le trăgeai pe față, ca Fantômas, să nu te recunoască nimeni, câteva pașapoarte pe diverse nume care corespundeau cu măștile și un fel de costum întreg antiglonț pe care m-a pus să-l îmbrac imediat și o mulțime de gumă de mestecat și de pixuri cu cerneală simpatică, să vă aduc și vouă, că l-ați ajutat și voi pe vărul lui. Roger m-a condus apoi cu o șalupă, pe Tamisa, până în dreptul locului unde se găsea Porschele meu și m-a lăsat singur, să mă descurc. A, am uitat să spun: mi-a dat și un mic aparat, cât un nasture, pe care dacă ți-l puneai în ureche înțelegeai orice limbă, începând cu rusa. Dar Ivan 5 îmi găsise mașina și-mi defectase frânele. Însă am uitat să vă spun că Porschele se putea transforma și-ntr-o barcă...

Cu asta, primul episod a luat sfârșit, al doilea urma să se desfășoare la Paris. Când Matei ne povestea aventurile lui, asemenea lucruri nu apăruseră încă în filme. Nu e de mirare că, atunci când am văzut primul James Bond am avut o puternică senzație de *déjà vu*, iar povestea agentului 007 nu mi s-a părut deloc extravagantă.

Curând, Michel, care nu știa că descoperiserăm că-i spion (bun, firește), a venit să-și ia la revedere de la noi. Ne-a părut foarte rău că pleacă. Nici Porschele verde n-a mai apărut pe drumul Poienii, plecase și el. Michel de Bruxelles ne-a promis că ne dă vești când ajunge acasă și că ne trimite fotografiile color. Cum lucrul nu s-a întâmplat, i-am compus cu toții o scrisoare, fiecare povestind despre el însuși, dar n-a răspuns. Desigur, spionii (mai ales cei buni) au o viață foarte grea, cu atâția Ivani pe cap, n-au întotdeauna timp să răspundă la scrisori și alte fleacuri din astea.

Cu atât mai mare a fost surpriza când, în primele zile ale anului următor, în cutia noastră poștală a apărut un plic albastru, gros. Nu venise prin poștă, fusese pus de cineva direct în cutie. Ne-am fi dorit să fie chiar el poștașul, dar din păcate nu, rezulta că a trimis-o printr-un prieten („un type”). În plic, o scrisoare, pe foiță subțire, tot albastră, datată *le 2 janvier*, scrisă cu pixul, cu litere mărunte și care începea cu *Cher Tous*. Ne mulțumea pentru scrisoare și ne spunea că, de îndată ce se înapoiase la Bruxelles, observase lipsa agendei în care avea toate adresele. Părinții s-au mirat, dar pe mine și pe Matei lucrul nu ne-a surprins deloc: cu siguranță că agenda era acum în mâinile lui Ivan. Se interesa în special de „Arme et Mathieu”, ne povestea prin ce țări a mai fost și ne făcea diverse urări. Îi plăcuse la noi: „Quel joli pays! Quels joyeux gens! Et gentils!” și ne mulțumea din toată inima pentru tot, mai ales pentru că-l *salvasem*, pe munte. Spunea că-și cumpărase un

Fiat. Matei nu se îndoia că era dotat cu de toate, ca Porschele lui, și numai carcasa era a modestei mașini, ca să-i înșele pe Ivani. De altfel era scris albastru pe albastru: „Je lis dans les journaux que des grands changements dans le gouvernement russe auront place très prochainement. Quelques douces, comme Kossyguine – Alexei Kosîghin, a tradus tata –, seront remplacés par quelques dures du Polit-buro russe. J’espere que la Russie laissera tranquille votre beau, gentil pays”. Și fraza asta era o nouă confirmare a presupunerilor noastre. Ivan era preocuparea principală a lui Michel de Bruxelles, iar povestea cu cititul în ziar e numai de fațadă, în fond știa lucrurile astea din activitățile lui speciale. Ne invita, când se vor deschide și la noi granițele, să-l vizităm, și ne promitea, la rândul lui, o vizită, dacă nu chiar anul ăsta, sigur peste un an. În scrisoare erau primele fotografii color pe care le vedeam cu noi înșine. Tata, cu un nod perfect la cravata lila. Între noi, zâmbitor, Michel îmbrăcat cu costumul lui elegant, cu cămașă albă și cravată bordo. Matei și cu mine eram foarte mulțumiți: îi oferiserăm un mic moment de destindere în viața lui foarte grea de spion internațional.

Michel nu s-a ținut de promisiune și n-a mai revenit și nici nu ne-a mai scris. Părinții spuneau că așa se întâmplă, când nu te mai vezi multă vreme cu un prieten de-o vară, dar Matei și cu mine, care știam să citim printre rândurile vieții, ne temeam să nu fi pățit ceva, în meseria lui atât de plină de riscuri. Altfel, eram siguri că Michel s-ar fi ținut de cuvânt.

IARNA

A zis c-a auzit un strigăt.

Venise iarna. Tata-mare își scosese bastonul din debara, noi ne-am scos în grabă schiurile din pivniță, Tâmpa și-a pus căciula groasă de ceață, iar terasa casei s-a albit. Străzile Brașovului se umpluseră cu zăpadă și ninsoarea continua. Săniile brăzdau deja delușorul care era la cinci minute de casa noastră. În dreptul școlilor era plin de ghețușuri. Copiii „se dădeau” în sus și-n jos, cu chiote, pe câțiva metri de zăpadă, până o făceau să se întărească și o transformau în gheață. Era un joc pe care și-l confecționau singuri, cu multă pricepere, în fiecare an. Pentru că n-ai copilărit în Transilvania și n-ai avut frați sau veri la Honterus Schule, trebuie să-ți explic că ghețușurile astea se numeau *gliciuri*, de la *glitschen*, a aluneca.

Cuvintele înseși alunecau la Brașov dintr-o limbă în alta, cu viteză și grație, parcă patinau. Cele mai lungi și mai primejdioase gliciuri erau pe drumul numit După Ziduri, unde, pe mici pante, puteai aluneca și câte zece metri.

Casa noastră avea iarna părți din trup calde și părți reci, în funcție de cât de bine erau construite sobele cu cahle din fiecare cameră. Aici semănăm bine cu casa: sobele de la picioare nu funcționau cum trebuie, mereu îmi înghețau. Nici cele de la mâini nu erau grozave, Marele Sobar se grăbise. În toate bucătăriile noastre erau mașini de gătit Vesta, cu gaz, cu plită neagră, care ținea căldura, cu uși, ușițe și un lăcaș cu apă fierbinte la margine. La parter, Tanti gătea în ziua aia supă cu găluște, iar eu ședeam la locul meu preferat, pe taburetul care ocupa micul spațiu dintre sobă și perete, sub ușița hornului, unde, ne povestea ea mai demult, locuiau spiridușii. Așa și numai așa se explică de ce dispare atât de repede, din scrinul mare, prăjitura cu mere și de ce se împrușcă dulciurile, spunea autoarea prăjiturilor, uitându-se la noi cu o privire care putea însemna orice, în timp ce noi îi întorceam priviri nevinovate.

Venisem prima de la școală, mă oprisem în bucătărie la ea, și-i urmăream cu interes mișcările, în timp ce mângâiam penele de găscă de la măturică atârnată într-un cui, chiar lângă taburet. M-am ridicat însă curând, ca să văd ce se întâmplă pe sobă, de unde venea o căldură plăcută. Din lingura de alpaca, Tanti făcea să alunece într-o oală găluștele aurii, de griș, care se cufundau câteva clipe în zeamă, pentru a reveni imediat la suprafață, plutind, deja legate și pufoase, printre insulițe nesigure de ulei. Apoi Tanti a curățat o ceapă și s-a apucat să ascută cu o piatră cenușie lama cuțitului rămas din sabia de Toledo. Când a început s-o toace, brațul ei drept se mișca atât de ritmat că, de la mine, se vedea prins într-un evantai de raze care se strâng și se răsfiră cu o repeziciune uimitoare. Ceapa s-a transformat într-o grămadă sidefie de cubulețe și ochii lui Tanti s-au umplut de lacrimi, care i se prelingeau potolit pe obraz, urmând drumurile adânci marcate de riduri. Și ochii mei s-au umezit puțin, dar lacrimile n-au apucat să se reverse, m-au făcut doar să clilesc de multe ori la rând.

Atunci a intrat Nenea Ionel, cu obrajii umezi, de parcă ar fi plâns și el, și și-a scuturat de zăpadă șapca englezească în carouri, ținând-o de cozoroc.

— De ce plângi, dragă mică, a întrebat-o imediat pe Tanti, care era totdeauna prima persoană spre care i se îndreptau ochii.

— Pentru că mă necăjești tu, a răspuns ea cu promptitudine. Uite ce udătură faci!

Am râs. Nenea Ionel cumpărase de la piață castane comestibile. Știam și noi, copiii, un loc, pe Warthe, unde mai erau doi castani comestibili, dintr-un întreg pâlc care dispăruse, iar uneori, toamna târziu, când tot dealul se umplea de vinețiul brândușelor, mergeam să căutăm castanele căzute pe jos. Nenea Ionel a luat un cuțitaș și le-a crestat una câte una, apoi le-a pus direct pe plită, să se facă. După un timp, coaja le-a plesnit, și în bucătărie noul miros de copt s-a așezat peste cel de ceapă, care se așezase peste cel de supă. Tanti mi-a povestit despre cabana Postăvaru de pe muntele cu același nume, care „a fost construită de SKV”.

— Ce-i aia *eskafau*?

— *Siebenburgischer Karpaten-Verein*, să-mi traduci tu ce-nseamnă, a spus Tanti, care rareori uita că trebuie să ne învețe tot timpul câte ceva, fără să băgăm de seamă că o face.

— Karpaten sunt Carpații și Transilvania e Siebenbürgen, adică cele șapte cetăți, am zis cât am putut de repede, pentru că al treilea cuvânt nu știam ce înseamnă.

— Și care sunt cele șapte cetăți sau șapte scaune?

Întrebarea nu era nouă, dar mereu mă lua pe nepregătite, mereu uitam câteva.

— Păi cetatea Brașov, am început eu cu ce era mai ușor, adică Kronstadt. Cluj, Klausenburg, Sibiu, Hermannstadt...

Tanti mă încuraja din cap, aprobând grav și număra pe degetele de la mâna stângă, care-i tremura mai puțin decât dreapta. M-am uitat îngrijorată că nu ridicase încă decât degetul mare, arătătorul și mijlociul.

— Și Sighișoara, Schäßburg și... și Oradea...

Tanti a ridicat încă un singur deget, cel cu verigheta, și două sprâncene foarte uimite, la Oradea, după care a dat din cap sever că nu. Dar nimic altceva nu-mi mai venea în minte, și-atunci Tanti a spus tare și apăsător, ca la școală:

— Bistrița...

— Bistrițz, am completat eu, ca să se vadă că nu-s lipsită de bunăvoință.

— Sebeș, pe nemțește Mixhibach. Și care-i a șaptea? Mâna dreaptă, cu un singur deget întins, aștepta. Degeaba, uitasem și ultima cetate.

— *Orăștie*, nu Oradea, cum ai spus tu! Pe nemțește se spune...

— Broos, a zis Tanti, văzând că nu-i nicio speranță cu mine. Unde-i Orăștie și unde-i Oradea! a exclamat ea retoric, împungând cu degetul

arătător cele două orașe, pe o hartă imaginară. Iar *Verein* înseamnă „asociație”.

Apoi a început povestea despre primul ei drum la cabana Postăvaru, pentru care făcuse acest preludiu.

— Ninsese mărunț, tot așa ca azi, și era zăpadă bună, densă, nu ți se înfundau prea mult picioarele în ea, când călcâi. Era mai spre primăvară, ziua se mărise puțin. Eu aveam o fustă până la gleznă și doar pe dedesubt niște pantaloni din satin negru, jambiere și o pălărie roșie, de tafta, legată bine cu panglica, sub bărbie.

— Câți ani aveai?

— 13. Era înainte de războiul cel mare și la câțiva ani după prima competiție de schi de la noi, care s-a ținut în Poiană. Tot 13 eram și noi, în grup, dintre care numai două doamne și două fete, eu și o prietenă de-a mea – Dori era prea mică pentru o asemenea excursie, n-au lăsat-o să vină –, restul erau bărbați bătrâni și bărboși și tineri cu mustăcioară, că atunci așa era moda. Se urca pe la Pietrele lui Solomon, pe Drumul Vechi, care nu se numea așa, pentru că nu exista un drum nou...

— Că Are, înainte să se construiască Are Nou!

— Da, întocmai. Și după vreo oră ajungeai în Poiana Mică, apoi în cea Mare, și de-acolo până la cabană era o întreagă aventură și aveai nevoie de toată ziua ca să te și întorci. Gândește-te că nu exista mașină până în Poiană și nici măcar teleferic, care s-a făcut abia în 1951! Până atunci, cine voia să meargă la schi în Postăvaru urca pe jos, cu schiurile în spate!

Am fost foarte fericită că noi ne-am născut după anul ăsta și aveam teleferic, chiar dacă degeram în scaun. Dar „șenila”, mașina din fier, descoperită, care urca în poiană pe Drumul Vechi o prinseserăm, când eram foarte mici. Într-o zi am ajuns sus atât de înghețați, încât Mați și cu mine am intrat într-unul dintre puținele hoteluri care erau, să ne încălzim și ni s-a părut o mare îndrăzneală că o facem. Poate că doar genele moștenite de la tata, familiarizat cu viața de hotel încă de mic, ne dăduseră curaj să pătrundem într-un loc al oamenilor mari, în care n-aveam ce căuta.

— Noi însă, a continuat Tanti, voiam să dormim la cabană și să revenim a doua zi, unii pe schiuri, alții pe jos. La opt dimineața ne-am întâlnit cu toții la Pietrele lui Solomon. Bărbații au cărat tot bagajul, noi ne-am cărat pe noi. Eu eram înamorată de unul dintre băieți, îl chema... cum îl chema? Uite că am uitat cum, a zis Tanti râzând.

— Ionel, a propus pe loc Nenea Ionel, zâmbind pe sub mustața în care nu mai avea decât vreo două-trei fire negre.

— Nu crezi că-i cazul să iei castanele alea, până nu se fac scrum? a spus Tanti, iar eu am dedus din tonul ei că Nenea Ionel greșise răspunsul.

— Le iau, le iau... Uite, Anuța, Tanti-ta a scos toată viața castanele din foc cu mâna mea, a spus uriașul casei noastre, în timp ce soția lui se chinuia să-și amintească numele băiatului de care fusese îndrăgostită.

Cei mai bătrâni locuitori ai casei se împotmoleau mereu în câte un nume și până nu și-l aminteau nu se linișteau. Cum să uiți numele cuiva de care ai fost îndrăgostit? Așa ceva mi se părea de necrezut. Eu îi știam bine pe „toți” cei doi băieți de care fusesem îndrăgostită până atunci, Wolfi Honigberger și Luci, Lucian Sibianu, ba țineam minte și bună parte din cei de care fusese îndrăgostită verișoara mea, și mai ales pe cei trei importanți: Ștefi, Radu și tot Lucian, dar nu Sibianu, care era brunet, ci Szabó, care era ușor roșcat și purta ochelari. M-am uitat spre sobă, unde castanele se înnegriseră puțin, iar Nenea Ionel le-a rostogolit cu o lingură de lemn într-un castron de porțelan și m-a invitat să mănânc, când se mai răcesc.

— Ah, mi-am amintit, îl chema Sebastian, Seby, cu y, a zis Tanti ușurată, era cu trei ani mai mare ca mine. El mergea în față, iar asta mă ajuta și pe mine să înaintez, parcă mă trăgea de un fir nevăzut, ca un teleferic. Altfel, simțeam uneori că mă sufoc, eram scaldată în sudoare, că eram îmbrăcată prea gros, mi-a fost foarte greu, nu eram antrenată. În Poiană nu era încă niciun hotel, doar o căbănuță la care am poposit, am mâncat, dar nu prea mult, ca să nu ne umplem burțile, ne-am odihnit și abia acum a început partea chinuitoare, pentru că urcușul, deși în zigzag, era destul de abrupt. Mergeam pe Drumul Roșu, care arăta altfel decât azi. Părea că totul e în regulă, când – mai aveam cam o oră-două până la cabana Julius Romer, care azi se cheamă Postăvaru – s-a lăsat foarte repede o ceață din aia, de nu vezi la un metru în fața ta. Într-adevăr, eu nu vedeam decât spinarea cu rucsac mare a domnului care mergea la un pas înaintea mea și pe buna doamnă Ida Gott, care era în fața lui, ducându-și singură schiurile de lemn, încrucișate pe umăr. Nu-l mai vedeam pe... cum am zis că-l cheamă...

— Seby, m-am repezit eu, uimită că iar l-a uitat, deși își amintea cu precizie tot felul de detalii geografice, de pildă că Vârful Postăvaru are 1799 de metri, iar Piatra Mare 1844 și altele, mult mai puțin interesante decât o dragoste, după mine.

— Pe Seby, da, și asta mă făcea să-mi pară urcușul mult mai greu, ca și cum s-ar fi defectat telefericul și nu mă mai ducea. Mi s-a părut că nu mai am putere să fac nici măcar un pas și-o să mor înghețată. Mi-era rușine s-o spun cuiva, insistasem mult să mă ia și pe mine cu ei, mă lăudasem că pot. Mi-au dat lacrimile. Și-atunci am început să strig tare de tot în gând, adică neauzit, fără să deschid gura: „Seby, Seby, ajutor, ajutooor!” Mi s-a părut că-mi răspunde cu glas tare la strigătul fără glas și asta m-a făcut să-mi adun puterile. Mergând așa, orbește, fără să ne putem da seama unde suntem și mai ales unde sunt ceilalți, și cu impresia că nu vom mai ieși niciodată din ceața aia, am ajuns totuși, partea asta a grupului în care eram eu, să zărim cabana. Nu-ți poți închipui, mielușeaua mea, ce bucurie e să ajungi într-un loc unde te poți odihni și unde te simți la adăpost, după ce ai fost pândit de toate primejdiile: să pierzi drumul, să iasă cine știe ce lup din ceață... pe vremea aia să știi că erau lupi în Postăvaru... sau să nu mai poți urca! Cabana era ținută de o familie... ei, am uitat cum îi cheamă, n-are importanță. Era cald înăuntru, ne-am dus la bucătărie unde era o sobă lungă, lemnele ardeau bine, doamnele au pus la fiert o oală cu apă pentru ceai, iar noi ne-am scos pâinea și untul.

Nenea Ionel și cu mine mâncaserăm deja jumătate din castane – înăuntru erau moi și dulci –, urmărind emoționați povestirea, și Tanti ni le-a luat din față, că voia să le împartă și celorlalți copii ai casei, care nu veniseră încă de la școală.

— Însă celălalt grup, cel care-o luase înainte, și în care era Seby, nu ajunsese și nu înțelegeam de ce. Se întâmplase ceva, ar fi trebuit să-i găsim deja la cabană. M-am gândit la ce-i mai rău și parcă nimic nu avea gust și farmec fără Seby, că de el îmi păsa cel mai mult și înghițeam cu noduri. Mă tot duceam în prag și încercam să sparg ceața cu privirile. Era o seară liniștită. La un moment dat am auzit ceva și a început să-mi bată inima, parcă-l și vedeam venind și eram gata să-l iau în brațe, ceea ce firește că nu făcusem niciodată, dar nu era decât câinele de la cabană, care a apărut lângă mine dând din coadă. Și ceilalți își făceau griji. Cabanierii au spus că e o căsuță goală din lemn undeva, pe drumul Sulinarului și poate s-au rătăcit și au ajuns acolo, dar nu păreau nici ei convinși. Pe la zece seara, când eram deja disperați au apărut toți bărbații pe care-i așteptam, dar fără Seby. Chiar el era cauza pentru care zăboviseră atât, la un moment dat părăsise drumul spunând că a auzit niște voci, și ceilalți l-au tot așteptat, apoi au început să-l

caute, tot mai speriați. Că nu-l găsiseră vedeam bine. S-au făcut diverse ipoteze și toată lumea a povestit câte o întâmplare de groază petrecută în ceață. Noi, cele mici, am fost trimise la culcare într-una din cele trei camere cu paturi și cu matrațe – așa spuneau Tanti și sora ei saltelelor –, că mai era și un prici, dar acolo nu te poți odihni cum trebuie, dormi direct pe lemn. Cabanierul s-a suit în bradul cel mai mare din sus de cabană, cu o scară, apoi a urcat pe crengi ca o veveriță, și a agățat câteva lămpi în el, care să se vadă de departe, pentru că, așa cum știi, cabana e ascunsă ca-ntr-o găoace. Deși n-aș fi crezut și n-o doream, m-a furat somnul, că eram stoarsă de oboseală și emoții. A doua zi, când m-am trezit, i-am găsit la ceai, cu Seby cu tot. Ratasem ocazia de a-l îmbrățișa la venire. Dar el m-a privit lung, într-un fel atât de puternic că aproape i-am simțit privirile în ochii mei, ca o lovitură.

— Unde sunt zăpezile de altă dată... a comentat Nenea Ionel, și parcă nu mai glumea.

Tanti îl apucase de mână, povestind toate astea și din când în când îl privea cu drag. Nu înțelegeam exact cum stau lucrurile, dar îmi închipuiam că Seby fusese pentru ea cam ca Elena, prima lui soție, pentru el.

— S-a rătăcit, ca-n *Pierduți în spațiu*? am întrebat cu gândul la serialul SF, pentru că locuitorii de la parter, care găzduiau televizorul, erau la curent cu tot ce vedeam noi duminica.

— Și mai ciudat decât atât, a zis Tanti. Seby a zis c-a auzit un strigăt. Un glas subțire. S-a dus fără să stea pe gânduri în direcția din care venea glasul, a pierdut drumul și s-a rătăcit tot mai tare. Apoi a venit noaptea, el a tot orbecăit prin pădure, n-a stat pe loc ca să nu înghețe, doar atât cât a mâncat ce-avea în rucsac, să prindă puteri, apoi a urcat pur și simplu, fără să știe încotro. Din fericire, la un moment dat a zărit luminile din brad, sclipind ca un far, pe mare. Fără ele ar fi luat-o exact în partea opusă, l-au salvat. Cu câteva minute înainte de unsprezece noaptea, intra în cabană, unde aproape toată lumea era trează, mai puțin eu, din nefericire... Însă după ce ne-am băut ceaiul de dimineață și-am întors cu toții întâmplările pe toate fețele, Seby m-a luat deoparte. Mi-a spus cu voce joasă, gravă, privindu-mă iar în felul ăla: „Glasul dumitale l-am auzit. Strigai după ajutor!” De atunci eu, una, cred în telepatie.

La ultimele cuvinte ale lui Tanti am văzut un pui de păianjen, din cei cu picioare lungi și subțirele, care se aventurase pe un fir atât de fin, că era invizibil, în colțul de sub ușița hornului, unde mă reășezasem. Părea că

merge direct pe aer, neauzit, urca și cobora ca un alpinist al zăpezilor transparente, uneori își strângea sub el un picioruș, două, alteori le răsfirea sau întindea tare de tot alte două, din extremități, ca la șpagat. Le-am numărat, erau opt cu totul, patru erau mai scurte, și totuși nu șchiopăta. Omul, sărmanul, calcă greoi pe cele numai două picioare ale lui și doar la circ e în stare să zboare așa. Aproape orice ființă ajungeam să compar cu omul mi se părea că-l depășește, măcar într-o privință. E ciudat cum, tot evoluând, am pierdut atâtea calități. Nici nu-mi puteam imagina cum ar fi ca omul să secrete din el însuși un fir elastic, să-l arunce între două blocuri de zece etaje, să spunem, iar apoi să se plimbe pe firul ivit din el fără să amețească, într-o clipită, să-și dea drumul în jos, până la parter și, înainte de-a atinge pământul să zboare iar înapoi, în sus, pe alt fir scos la iuțeală din propriul trup. Pe micul alpinist nu l-am arătat însă nimănui, ca să nu pățească ceva, pentru că Tanti și Nenea Ionel nu se dădeau deloc în vânt după asemenea creaturi mult superioare omului.

Cum urma să locuim și noi, Dina, Doru, Matei și cu mine la cabana Postăvaru, în ultima săptămână a vacanței de iarnă, am meditat la avantajele și dezavantajele ceții și ale urcatului pe jos. Niciodată nu știi la ce-i bun un rău. Deocamdată însă nu puteam să stăm mult pe-afară, că se-ntuneca repede. Aveam ce face: iarna, ordinea celor șapte biblioteci ale familiilor, repartizate pe etaje, dintre care una numai de știință (medicină, chimie, matematică), era tulburată mai des, fiecare își alegea ce-i plăcea. În iarna aia, curând după prima zăpadă, tata-mare ne-a citit unul dintre poemele lui favorite, *Dan, căpitan de plai*, dar finalurile triste ne supărau, degeaba ne-a explicat el că, în fond, finalul cu moartea e cel bun, și că rău ar fi fost să nu moară Dan, pentru că asta presupunea ceva mai rău decât moartea. Nu, moartea era acceptabilă pentru noi numai în romanele în care, în capitolul următor vezi că de fapt eroul bun n-a murit, doar dușmanii lui au crezut asta. Mama-mare își citea volumele de poezii simboliste, la modă în tinerețea ei. Noi citeam o carte numită *Avalanșa*, de An Rutgers Van der Loeff, care avea pe copertă niște schiuri înfipite cruciș în zăpadă, așa cum ni le înfîgeam și noi, și doi copii alături. Da, ne recunoșteam, așadar ne atrăgea. Și cartea asta, pe care ne-o dăduse tata, avea părți triste, unul dintre copii își pierde părinții și sunt destui oameni care mor îngropați sub avalanșă, dar măcar se termina vesel, iar copiii erau, cumva, învingătorii.

Ca toate celelalte lucruri ale noastre, și cărțile treceau de la unul la altul. Eu „moșteneam” schiurile de la Matei, care le primea de la Doru, așa că la

mine ajungeau zgâriate și prăpădite. Mai rău era cu patinele: le primeam pe cele cu ghetete negre, care veneau tot de la Matei și pe care el le primise tot de la Doru. Cum între mine și Dina erau șapte ani, patinele ei splendide, albe, purtate cu grijă, erau date altcuiva când îi rămâneau mici sau, mai des, erau vândute și astfel nu ajungeam să am niciodată patine „de fete”. Cărțile aveau un mare avantaj față de patine: nu erau albe și negre și nu trebuia să aștepti să-ți crească piciorul ca să le citești, așa că uneori primeam destul de repede o carte citită de Dina. Părinții spuneau totuși că și mintea crește, la fel ca piciorul, dar, întrucât cărțile nu-ți jucau în mână ca picioarele în ghetete, nu se vedea când îți sunt prea mari și nici când îți rămân mici. Nici nu li se toceau canturile, ca la schiuri. Era deci mult mai bine, cu cărțile decât cu celelalte obiecte folosite de noi, rând pe rând.

N-am văzut pe nimeni din casă citind cu atâta poftă, ca tata. Cum avea un ban, cum își lua sau ne lua o carte, pe care o deschidea de parcă ar fi vrut să se mute cu totul acolo, înăuntru. Nici nu mă auzea, dacă-i vorbeam când citea. Tata avea la îndemână un Larousse în care mă puneam să caut cuvinte franțuzești, chiar înainte de a ști limba asta, mi le spunea pe litere, și așa franceza s-a amestecat încetul cu încetul între cuvintele mele. Mergeam uneori cu el la librărie să vadă ultimele noutăți. La câteva zile după ce Tanti mi-a povestit despre prima ei excursie pe zăpadă, m-am îmbolnăvit de gripă. Făcusem febră mare, care nu-mi trecea și transpiram de parcă urcasem și eu pe jos, în fustă lungă, până la cabana Postăvaru. Mama m-a „doftoricit” eficient, cum învățase, ca fiică de medic, că trebuie să facă, însă tata mi-a adus, pe post de medicament, o carte mare și groasă – cu multe desene și poezii și fragmente din cărți de copii pentru oamenii mari –, pe al cărei cotor scria, cu un scris clar, de mână, *Antologia inocenței*. Am citit din ea zilnic, toată iarna, și nu m-am mai despărțit de ea niciodată, oriunde am mai locuit.

A venit și ultima săptămână de vacanță, pe care urma să ne-o petrecem așadar, însoțiți doar de mamele noastre, la cabana Postăvaru. În ultima clipă s-a produs o schimbare în grup. Dina, care avea aproape 18 ani și își luase deja zborul, n-a mai venit cu noi, cei mici, în schimb ne-am pricopsit cu Ștefi. Se schimbase mult față de cum era când îl văzusem cu câțiva ani mai înainte, când o conducea acasă pe verișoara mea. Se lungise, avea părul cu breton tăiat rotund, aproape până-n ochi, ca la cei patru Beatles, strungăreață nu i se mai vedea, zâmbea frumos și se purta frumos cu noi, așa cum te porți întotdeauna, mi-am dat seama, cu persoanele apropiate de

cel pe care-l iubești. Mi se părea ciudat că Dina îl adora când era urâțel, iar ei i se părea ca un actor de cinema, iar acum, când arăta binișor, nu mai voia să știe de el. Cât despre Ștefi, rămăsese în toți anii ăștia singuratic și cu gândul la ea. Își rezervase și el un loc la cabană și vorbise cu Doru să vină cu noi, în speranța de-a sta o săptămână în preajma verișoarei mele și de-a schia împreună cu ea. Iată că acum trebuia să se mulțumească doar cu noi. Era și asta o consolare, pentru el, și doar o umbră i-a trecut pe față când i-am spus că Dina nu vine.

Am urcat doi câte doi, cu telefericul. M-am suit prima în scaun și lângă mine l-au trimis pe Ștefi, pe scaunul următor, mătușa mea Mica a stat cu mama, ca două surori care de mult erau obișnuite să urce și să povestească împreună, iar Matei cu Doru au urcat în scaunul de după ele. Ștefi și cu mine ne-am acoperit cu aceeași pătură rece, în plus și găurită în mai multe locuri care se dădea la plecare și, legănați ușor, cu schiurile în lăcașul special al scaunului și bețele în poală, prinse de încheietură cu bucla lor de piele, am privit de sus pârția și oamenii, admirându-i pe cei cu schiurile paralele și care despicau zăpada în susuri amețitor de iuți sau făceau cristiane elegante, și contemplându-i cu milă pe cei care coborau cu „plugul”, cu vârfurile apropiate în unghi – cu cât mai mare, cu atât mai jalnic – sau care cădeau caraghios, încurcându-se-n schiuri. Tot cu milă și cu interes îi priveam și pe cei care coborau cu telescaunul, pe partea cealaltă, „paltonarii”. Tocmai când scaunul nostru trecuse de stâlpul cel mai înalt, s-a întâmplat ceva și ne-am oprit, cu un recul, deasupra prăpastiei. M-am întors imediat spre cei din spate: mătușă-mea mi-a făcut un semn cu mâna, iar în spatele ei, la o distanță apreciabilă, Doru își agita bețele, iar frate-meu își lega liniștit, mai strâns, un bocanc. Aproape paralel cu noi, pe partea cealaltă, doi „paltonari” stăteau îmbrățișați și speriați sub o pătură cu promoroacă pe ea.

— Sper să nu ne țină mult, i-am spus lui Ștefi, mi-au înghețat picioarele.

— Trebuie să-ți miști încontinuu degetele în bocanci, m-a învățat el și mi s-a părut foarte drăguț.

Ce-o fi avut Dina cu el?

— Dacă o luăm înapoi, la vale? mi-am mărturisit eu spaima cea mai mare.

— Nu se mai poate, de când cu accidentul, au făcut un sistem mai bun.

— Care accident?

— Păi nu știi? Cel din 1966. Tocmai bine când s-au lăudat că au terminat de asfaltat drumul nou! Au fost zeci de morți, scaunele au luat-o la vale, unii s-au aruncat din ele, și-au rupt oasele, iar alții au murit striviți. S-a ținut totul secret, nu s-a vorbit deloc despre asta, de parcă n-ar fi fost.

— De ce?

— Ei, asta-i, cum de ce! a spus Ștefi brusc enervat, ca și cum ar fi fost evident, așa că n-am mai îndrăznit să cer lămuriri.

Poate că avea totuși dreptate Dina. Oricum, telefericul își arăta acum un dezavantaj, iar urcatul pe jos, o calitate.

Din fericire, instalația a pornit după vreo cinci minute, sus ne-am pus schiurile și în alte cinci am ajuns la cabană. Ca toată lumea, ne-am înfipt schiurile în zăpadă, lângă ușă. Schiorii nu fură, doar uneori încurcă betele și le iau pe ale altuia, de asta cam toată lumea preferă să și le țină în cabană. Cu admirație am privit o pereche de Blizzard albe, care-ți luau ochii, și una roșie de Rossignol. Eu aveam, de la frate-meu, cele mai bune schiuri de până atunci, Elan, dar legăturile erau proaste (nici vorbă de sistem automat, care să sară) și bocancii erau cu șireturi. Ochelari de schi aveam, dar dacă-i puneam pe ochi se abureau și nu mai vedeam absolut nimic, așa că îi țineam doar de frumusețe, peste căciulă. Adevărul e că nu-i invidiam neapărat pe cei foarte bine echipați: băieții, cel puțin, Doru și Matei, schiau mai bine ca ei, rareori îi depășea cineva, pe pârtia pe care o cunoșteau și cu ochii închiși.

Când am intrat în cabană mi-am închipuit scenele de dinainte de Primul Război, pe care mi le povestise Tanti, cu cei doi cabanieri care erau la ei acasă, cu vizitatorii rari, cu intimitatea sobei cu lemne. Acum atmosfera era alta, un zumzet vesel, căldură, oamenii stăteau la mese, unii mâncau, unii râdeau, unii jucau cărți, unii se învăteau de colo-colo fără treabă, târându-și bocancii sau încălțați cu pantofi ușori, de cabană. Mai toți sorbeau câte un ceai cu rom, ceea ce am făcut și noi.

De a doua zi am început schiul: coboram pe una din cele trei pârtii, Lupului, Sulinar sau, mai rar, pe Sub-Teleferic, și după-amiaza aveam grijă să prindem scaunele încă în funcțiune, altfel chiar ar fi trebuit să urcăm pe jos. La cabană nu era telefon și, dacă nu ne-am fi întors, mamele noastre ar fi fost moarte de îngrijorare. Era straniu să nu coborâm, după ultima urcare, decât până la cabană, ne simțeam stăpânii muntelui, în timp ce toți ceilalți erau doar musafiri. Seara mâneam uneori cel mai bun cașcaval „la capac” din lume, beam nectar de piersici și eram fericiți ca zeei din Olimp. Ștefi se

adaptase fără greutate familiei noastre, însă schia prost, cădea des și trebuia mereu să-l așteptăm sau să-l „culegem” de pe unde aluneca.

Într-una din după-amiezi, când, din cauza unei căzături a lui Ștefi abia abia am prins ultimele scaune, mai mult pentru că lucrătorilor le-a fost milă de noi și au prelungit cu câteva minute funcționarea cablului, am hotărât, ajunși sus, să nu mergem direct la cabană, ci să urcăm (pe jos, cum altfel?) până pe Kanzel, să privim spre munții crenelați din jur și apoi să facem o coborâre plăcută până la cabana Postăvaru. L-am întrebat pe Ștefi dacă vrea să mai vină cu noi, dat fiind că părea cam obosit. Nu știu dacă gândul la Dina și la ce-ar spune ea l-a influențat în vreun fel, că ne-a zis supărat:

— Sigur că vin, nu-s copil, să mă trimiteți acasă.

Ce-i drept, era cel mai mare dintre noi, dar degeaba, n-avea experiență pe munte. L-am luat, așadar, cu noi. Am urcat în scări, fără să ne dăm jos schiurile, ca să nu ne înfundăm bocancii în zăpadă, ceea ce a luat o groază de timp. Am ajuns în locul de sub vârf de unde se deschide perspectiva asupra Văii Timișului, dar totul era inundat de ceață. Începea să se întunece și să fulguiască. Fără să mai stăm la discuții, ne-am pregătit de o coborâre rapidă, până se mai vedea ceva. Când am ajuns la platoul de la Cristianul Mare era deja o schimbare teribilă: ceață albă în care se amesteca întunericul, ninsoare, frig. Și, de fapt, ajunseserăm numai trei, din patru, Ștefi dispăruse. Am început să-l strigăm. Eu am auzit prima că răspunde, și mi se părea că e pe dreapta, spre pârtia Sulinarului. Ciudat, Matei era absolut convins că aude strigătele lui Ștefi din spatele nostru, iar Doru nu le auzea deloc. Atunci mi-am dat seama pentru prima oară că în ceață și auzul e la fel de neputincios ca văzul sau poate că văzul te ajută mult să auzi. Ne-am hotărât să-l lăsăm pe frate-meu să se întoarcă o bucată din drum, iar Doru și cu mine să coborâm puțin spre Sulinar.

— Ne vedem în maximum 20 de minute, exact aici, au stabilit băieții.

Am luat-o așadar la vale, strigând tot timpul. Acum auzea și Doru ceva, dar iarăși din altă direcție. Parcă s-ar fi jucat cineva cu noi, mie mi se părea că eram tot ca în *Pierduți în spațiu*. N-am dat de nimeni, și la un moment dat, am urcat îndărăt. Frate-meu era deja acolo, tot fără vreun rezultat. Ninge tare, iar gândul că Ștefi zace cine știe pe unde ne chinuia: noi eram de vină, știam că nu face față și totuși îl luaserăm cu noi.

— N-avem ce face, mergem la cabană și, dacă nu-l găsim cumva acolo, cerem ajutor, a zis Matei.

Nu se mai vedea nici urmă de drum, ceața era totală și ninsoarea, acum îndesată, cu măzăriche, ne intra în ochi. Mi-am pus ochelarii de schi, nu mai conta că se aburesc, măcar nu-mi mai intra zăpada-n ochi. Am luat-o, absolut orbește, în direcția în care bănuiam că e cabana, mergând toți trei extrem de încet și aproape unul de altul, cu plugul, băieții cu schiurile în unghi ascuțit, eu cu plugul mare, în unghi obtuz, ca ultimul începător, dar în asemenea condiții e mai important să supraviețuiești decât să fii elegant, iar la partea cu supraviețuirea eram antrenată. Recunoșteam pârția și fiecare hop peste care trecuserăm de multe ori în ultimele zile, eram așadar în direcția bună. La vreo 50 de metri de cabană, am auzit, de data asta toți trei, un strigăt jalnic, din lateral, din pădure. Acum se distingea clar, era Ștefi și striga răgușit după ajutor. Orbecăind, am ajuns la el. Căzuse, își rupsese un schi și avea o gleznă luxată. Băieții și-au scos schiurile, le-au pus pe umărul exterior, iar pe Ștefi l-au dus de subsuori, între ei, ca să nu calce decât foarte ușor pe glezna luxată. Eu mergeam îndărătul lor urcând în scări, prin ceață, spre lumina cabanei, care mi-a amintit de farul din vârful bradului, care-l salvase, cu mulți ani în urmă pe Seby.

După vreo jumătate de oră am intrat în cabană, unde zumzetul s-a oprit brusc la apariția grupului nostru. Era ceva eroic în felul în care băieții îl sprijineau pe Ștefi, în fețele noastre ude, cu genele și sprâncenele și lâna mănușilor pline de promoroacă și cu tot aerul nostru de soldați veniți din război. M-am simțit destul de importantă, intrând în felul ăsta, deși eu, una, nu făcusem nimic deosebit, înnebunite de teamă, mamele noastre alertaseră lumea, câțiva schiori experimentați tocmai se pregăteau să plece după noi și au fost mulțumiți că n-a mai fost nevoie. Povestea noastră nu avea, de fapt, nimic spectaculos, ca povestea lui Tanti. Acolo, o fată cu puțin mai mare ca mine strigase în gând, și un băiat un pic mai mic ca Ștefi îi răspunsese. Aici erau numai niște strigăte care păreau că vin din toate părțile și de niciunde. Pesemne că doar dragostea călăuzește strigătele pe drumul bun. Sau poate că se schimbaseră ceva esențial în lume și, așa cum nu mai puteai vedea sclipirile mării din vârful Bucegilor, nu mai puteai auzi nici strigătele venite din ceață, mai ales pe cele din gând.

OAMENII MARI

De ce te fâțâi pe-aici în pielea goală?

Cumva, dragostea se amesteca în toate poveștile oamenilor mari. Uneori apărea în ele moartea, alteori politica și adesea banii. Dar dragostea apărea în toate. Și nimic din cele trei nu avea încă înțeles pentru mine. Pe drumurile din casă nu ne rătăceam, firește, cel mult ne plictiseam: urcam și coboram treptele de nu știu câte ori pe zi și, dacă le-am fi numărat, cred că zilnic erau sute, iar toată viața mii, zeci de mii. Tot pe niște trepte, dar nevăzute, se ajungea și în lumea oamenilor mari. Către ea duceau diverse tuneluri secrete care se deschideau brusc în lumină, într-un fulger de înțelegere, pentru ca apoi să ne întoarcă la loc, printr-o cotitură, în lumea noastră de zi cu zi, diferită de a lor. Pentru că, dacă îi auzeam uneori regretând cu glas tare că nu mai sunt copii, în ce ne privește, regretam aproape clipă de clipă că nu suntem încă *mari*, și tot ce făceau ei, mai ales treburile concrete, cum ar fi schimbarea unui bec ars, cusutul, zugrăvi tul sau spălatul geamurilor ni se păreau niște operații infinite mai atrăgătoare decât bieteale noastre jocuri. Eram fericiți să fim cooptați la ele. Uneori mama ne învăța cum să ne aranjăm șosetele, ca să poată fi puse ordonat în dulap: băgăm mâna în ele și le întindeam una peste alta cu călcâiul netezit, una cu vârful în sus, cealaltă cu vârful în jos. Apoi rulam și la urmă de tot făceam un fel de scamatorie, introducând prin deschizătura de la un capăt tot ruloul, astfel că ne ieșea un săculeț. Oamenii mari știau o mulțime de asemenea mișcări de prestidigitatie. A îndeplini treburi din astea era un fel de apropiere de lumea lor. Când unul, când altul dintre oamenii mari ne ajutau să trecem granița spre lumea lor care ne atrăgea ca un magnet.

Într-o zi mohorâtă, eram cu mama-mare în parc. Stăteam pe o bancă, la marginea locului de joacă pentru copii, dar leagănele, două la număr, erau ocupate, iar unicul tobogan era încă ud de la ploaie. Pentru groapa de nisip eram deja prea mari. Ședeam lângă fântâna de piatră cu țevă ca o gură de delfin, „construită” de mama-mare. Asta însemna așa: când, între războaie, mamele noastre erau mici, de vârsta noastră, iar mama lor, care era aproape totuna cu mama-mare, doar că mai tânără, venea cu ele în parc, nu era apă la locul de joacă. Mama-mare s-a apucat și-a scris *Scrisoarea unei mame* la ziarul local, în care propunea să se facă acolo o fântână. Scrisoarea a apărut, iar Primăria s-a conformat. Președinta societății să mă destul de mândră de „fântâna ei”.

— Alte timpuri, a oftat ea, cu privirile pierdute în verdele pomilor și cu fața perfect rotundă și albă ușor îmbujorată, acum degeaba le scrii, orice.

În sfârșit s-a eliberat un leagăn și, până să ne hotărâm care dintre noi să-l ocupe, a început iar ploaia, cu stropi mari, așa că ne-am pus glugile pe cap și am pornit iar spre casă, fără să fi reușit să ne jucăm. Acum, de când se dăramaseră casele de vizavi de noi, aveam drum direct până la parc, așa că nu făceam mai mult de cinci minute până acasă. M-a amuzat că pe alee picăturile desenaseră ceva:

— Uite, asfaltul are model cu picățele, le-am arătat eu celorlalți, fugind în urma lor.

— Picățele ai tu în cap, mi-a spus unul din ei.

Totdeauna regretam că deschid gura și le spun ce gândesc.

Ajunși acasă, ca să ne consoleze pentru parcul ratat, mama-mare ne-a deschis una dintre ușile care legau lumea noastră de lumea în care exista dragoste, într-una din poveștile ei inventate, cu care ne ținea cuminiți:

— Era o dimineață însorită și în grădina casei noastre luate de comuniști se trezise toată lumea. Primul s-a sculat vântul și-a început să alerge de colo-colo ca un zănatec – era tare neastâmpărat, ca...

Aici mama-mare s-a uitat pe rând la băieți.

— Ca Doru și Matei, am zis eu repede.

— Ca ei, da. Vântul a dat năvală în tufe de coacăze și printre trandafiri și i-a trezit pe toți din somn. Imediat s-au scuturat cei doi guguștiuci, Pic și Poc, care locuiau la adrese diferite. Guguștiucii se scutură, când se trezesc, ca orice pasăre, ei nu se întind, ca oamenii. Pic era fată și Poc era băiat. Cu un strigăt scurt, Poc a venit în zbor și s-a așezat pe girueta de pe casa noastră, în formă de săgeată. Și-a început să cânte așa.

Spre imensa noastră surpriză mama-mare a imitat perfect, punându-și palmele căuș și apropiind degetele mari până la dimensiunea unei fante, un *gu-gu-știuc* înfundat și melancolic. Ne-a învățat și pe noi cum se face și pot până astăzi să păcălesc guguștiucii imitându-le cântecul.

— După câteva minute a venit și zvăpăiata de Pic și s-a așezat alături, la o distanță cuviincioasă, ca să nu bârfească lumea. Pe vremea aia păsările nu aveau voie să stea lipite una de alta, ca acum, chiar dacă erau logodite, iar Pic și Poc se logodiseră la i Mai, care era pe atunci doar sărbătoarea primăverii, nu și a muncii, cum e azi. După aia s-a trezit bondarul – el era burlac, adică n-avea pereche – și a dat drumul, cu o cheiță de contact nevăzută, la motorașele de sub aripă și imediat, de atâta zgomot, s-au sculat tot felul de alte gângănii, fluturii de varză albi sau galbeni și cei albaștri, astfel încât drumurile prin aerul grădinii erau cam aglomerate și colorate,

riscai să te ciocnești, ba de-un fluture, ba de-o albină, ba de-o muscă, ba de Pic și de Poc, care zburau acuma împreună, nu se mai despărțeau unul de altul, dar păstrau totuși distanța cuviincioasă.

Abia pe la ora zece dimineața, ca leneșii – aici mama-mare ne-a aruncat o privire semnificativă – a ieșit din culcuș și fetița casei...

— Tu... tu erai fetița, a zis Doru.

— Nu, eu nu eram acasă în ziua aia, eram plecată pe o săptămână, într-o excursie. Fetița casei era o făptură cu mult mai frumoasă decât mine și bună ca o... ca o...

— Ca o înghețată pe băț, am zis eu, care nu mâncasem de fapt niciodată așa ceva.

— Nu, nu ca înghețata pe băț, e prea rece, ea era bună și caldă ca...

— Ca prăjitura cu mere, a zis Doru.

— Cea făcută de Tanti, a precizat Dina.

— Bună ca o minge, a zis frate-meu.

— I-auzi la Matei, cum să fie bună sau rea o minge! l-a luat în râs Dina.

— Ba da, e bună când dă gol, a zis Matei, închizându-i gura Dinei, dar adăugând repede și altă variantă:

— Bună ca o mama-mare, ca mama noastră mare.

— Ei, a continuat repede mama-mare, de parcă n-ar fi auzit, și fetița casei cea bună ca o pâine caldă și frumoasă ca o corabie plutind pe mare avea puteri miraculoase, devenea vizibilă și invizibilă când dorea ea și nu ni se arăta nouă, locuitorilor casei decât rareori. Era de o frumusețe de necrezut, n-ați mai văzut așa ceva nici la actrițele de la Hollywood!

Mama-mare ne-a numit niște actrițe de care nu auzise nimeni dintre noi, de pe vremea tinereții ei.

— Avea părul până la călcâie, că nu și-l tunsese de când se născuse și era tot numai bucle, se putea înveli în el ca-ntr-o rochie lungă și galbenă, de bal. Urechiușele erau mici și albe și curate, cum trebuie să le ții și voi, și în fiecare lob avea un mic diamant care sclipea noaptea ca un ochi mic de stea, iar ziua ca un...

— Ca un bec! s-a repezit Doru, iar noi am râs, pentru că nu era deloc frumos.

— Ca un... ca un licurici, am zis eu.

— Licuricii nu sclipesc ziua, arată oribil, sunt niște gândaci negri, m-a contrazis vărul meu, puțin jignit că râsesem de el.

M-am gândit cu invidie la calitățile nocturne ale licuricilor. Vasăzică și ei erau deasupra omului, care nu strălucește noaptea, și nici ziua, de altminteri.

— În fine, nu contează. Fetița casei s-a întins în prag să-i treacă somnul – ea nu știa să se scuture de somn ca păsările – și s-a gândit să meargă până la lac, să se scalde, că era o zi foarte călduroasă. Și-a luat costumașul de baie și niște adorabili papucei de gumă roz, prinși cu o baretă în jurul gleznei și în cinci minute a ajuns la un lac, care, altfel, era la o depărtare de o oră. Dar papuceii roz o ajutau să zboare.

Am oftat uitându-mă la papucii mei de casă, lipsiți de culoare și grație și care mai degrabă îmi încetineau mișcările decât să mi le grăbească.

— Pic și Poc au însoțit-o un timp, dar apoi s-au întors în grădina casei și s-au așezat în nuc, la umbră, mereu la o distanță cuviincioasă, dar ceva mai mică de fiecare dată. La malul apei, unde creșteau trestii, era un mic loc gol, plin de mâl moale, numai bun pentru intrat în apă. Fetița casei n-a vrut să-și scoată încălțăminte, ca să nu-și murdărească piciorușele albe ca...

— Ca zăpada, am zis, cam previzibil.

— Ca laptele, a zis Dina.

— Ca varul, a zis Doru, iar eu m-am întrebat cum o fi arătând varul.

— Ca părul din capul lui Nenea Ionel, a zis Matei, care mereu avea idei.

— ... Ca minunații noștri crini imperiali din grădina casei luate de comuniști, a zis mama-mare. Și-așa, cu papuceii roz prinși cu baretă de gleznă și cu părul împletit la repezeală în două cozi lungi și-apoi rotite și înnodate în jurul capului ca să nu se ude, a intrat în apă și-a început sănoate. Înota la fel de bine ca voi, a zis mama-mare mulțumită. Și, ce să vezi? Pe sub apă era plin de sireni.

— De sirene, am contrazis-o noi, aproape într-un glas.

— Nu de sirene, *de sireni* am zis! Sireniile sunt cei care fac lapți, sirenele fac icre, a zis mama-mare cât se poate de grav. Din icrele și lapții lor se fac puii, sirenuți și Irenuțe, depinde cum vrea Dumnezeuul lor să iasă. Sunt pui cu oase subțiri prinse de-o parte și de alta a șirei spinării și coadă transparentă, care-i ajută grozav la înotat. Dacă înghiți un os te îneci (cu totul altfel ca înecatul în apă, dar la fel de rău) și mori, așa cum a pățit un cunoscut de-al nostru, s-a înecat cu un os de pește, pentru că a vorbit cu mâncare în gură, la dejun. Oricum, e bine să mâncați peștele cu pâine, ca pâinea să înghită osul înaintea voastră.

Așadar un siren tânăr și frumos ca un...

— Ca un tată, ca tata, am spus eu.

— Ca tata, a spus și Dina, ca să nu rămână mai prejos.

— ... ca amândoi tatii voștri când erau de vârsta lui, un siren care înota leneș chiar la sfârșitul bancului de sireni, se ruga la Dumnezeuul lacului să i se întâmple o minune în ziua aia, că tare se mai plictisise de viața pe care o ducea și în care nu se întâmpla nimic deosebit. Nimic nu-i mai făcea plăcere, era sătul de toate și-i venea să-și ia lumea în cap, cum li se întâmplă adesea sirenilor, când sunt tineri de tot. Chiar atunci a ridicat ochii spre suprafața apei care tremura ușor și, ce să vezi? A văzut un fel de coadă despicață în două (așa credea el, de fapt erau două adorabile piciorușe), cu sandale roz, cu catarama la cele două vârfuri. Și s-a îndrăgostit pe loc. Ca să-i atragă atenția făpturii pe care el o credea o sirenă cu coadă cu vârfulețe roz, a făcut niște salturi afară din apă, ca un delfin...

— Ca Flipper, am zis eu, pentru că tocmai rula, în fiecare duminică, un episod cu simpaticul delfin care te salva de la înec, de la înecul în apă, nu de la cel cu oase de pește.

— Și fetița casei l-a văzut imediat. L-a luat de gât, el a luat-o de talie, i-a sărutat sandaia roz și au trăit fericiți până la adânci bătrâneți, au ajuns la fel de bătrâni și de bolnavi ca mama-mare, vai de capul lor, îi durea pe peste tot și mai ales mijlocul. Și aveau patru nepoți neastâmpărați ca...

— Ca noi, am ghicit noi imediat.

— Exact, ca voi. Acum plecați repede de-aici, n-o mai supărați pe mama-mare, că vine tata-mare și n-am gătit nimic.

Din păcate poveștile astea pe care mama-mare le-ar fi putut prelungi la infinit, cum ne-a spus de multe ori, se terminau aproape întotdeauna abrupt și puțin credibil. Eu aș fi vrut să știu, de exemplu, cum se rezolvase problema locuinței, dacă fetița casei putea să se mute în lac sau sirenului îi crescuseră picioare încălțate în sandale albastre, de băiat, și se mutase el în casa cu grădină luată de comuniști. Dar mama-mare avea de rezolvat probleme mult mai puțin spectaculoase, cum ar fi fiertul orezului pentru tata-mare, pe care mai întâi îl curăța de niște bobite negre strecurate între boabele albe, și prăjitul păstrăvului. După un timp am fost cooptată la scoaterea oaselor, operație care m-a dus cu gândul înapoi la istoria casei cu grădină și lac, și mi-a dat un sentiment de stânjenală, de parcă aș fi dezodat un personaj din poveste. Mama-mare nu mai era dispusă deloc să dea lămuriri, și așa mi-am dat seama pentru prima oară că grijile vieții nu fac bine poveștilor și că, așa cum scrie astăzi pe panourile de pe șosele, „Viața

are prioritate1 în fața poveștii. Cel puțin în lumea plină de dragoste și moarte a adulților.

Mulții frați ai mamei-mari și ai lui Tanti nu mai trăiau, dar lumea lor nu se scufundase în pământ odată cu ei, era ținută la suprafață de poveștile surorilor. Dintre toți, noi, copiii, nu-l cunoscuserăm decât pe unul. Între timp murise și el.

— Gyuri a fost singurul din familia noastră, a spus Tanti, la un moment dat, care, atunci când a vrut să moară, a murit. Asta e un mare noroc. Așa ceva nu se mai întâmplă în zilele noastre...

Apoi a adăugat niște cuvinte care mi s-au părut fără sens și pe care mi le-am amintit mult mai târziu. Câtă răbdare și cât noroc îți trebuie la recitare, până să dai de capăt șaradelor trecutului! Cât de greu înțelegi unele lucruri pe care nu le-ai trăit direct și cât de diferit le înțelegi, în timp, chiar și pe cele la care ai asistat sau ai contribuit. Atunci când a vrut să moară, a murit... într-o bună zi, mi-am închipuit că s-a întins în pat și, obosit după ce trăise într-o singură viață cât alții în șapte, obosit de trăit ca după o zi grea de lucru, închisese ochii și murise – așa am crezut că s-a întâmplat și m-am bucurat pentru „norocul” lui, cum spusese Tanti.

Pe acest frate – cel mai mic dintre mulții frați necunoscuți și morți ai mamei-mari și ai lui Tanti –, cel care fusese prizonier în Siberia și care avusese o papetărie, l-am îndrăgit cu toții. Semăna la fire și la ochi cu antecarul nostru, născut pe trei mai sau, mai bine zis, mai trei. Avea tot sprâncene dese, sub formă de streășină, deasupra ochilor mari și buni, căprui, numai că n-avea nici barbă, nici mustață, ci niște obraji netezi, ușor lăsați, care îi dădeau un aer aristocratic. Și felul în care fuma, deși plin de pasiune, avea ceva grațios. Îl întâlniserăm doar de vreo două-trei ori. De prima dată, ne-a dus în parc, exact ca mama-mare.

— Copiii nu înțeleg ce înseamnă să te îndrăgostești... ne-a spus, trăgând cu sete dintr-o țigară, de îndată ce s-a împrietenit cu noi.

Am observat că nu toți oamenii mari voiau să se împrietenească cu noi, copiii, și mai erau unii care degeaba voiau, că nu erau în stare. Dar Nenea Gyuri, Gyuri Baci sau Nenea Gyuri Baci, cum îi spuneam uneori, ne-a cucerit pe loc, ai fi zis că am copilărit cu toții în casa noastră sau măcar pe aceeași stradă, Maiakovski. El nu avea copii și, nu era prima dată că remarcam, avea mult mai multă înțelegere pentru noi decât unii dintre cei care aveau. Iar faptul că ne-a vorbit imediat despre dragoste o dovedea. Ne interesa în cel mai înalt grad.

Însă Dina nu era de acord cu afirmația lui și de altminteri niciunul dintre noi, toți eram „îndrăgostiți” și, să ne-nțelegem, nu pentru prima dată.

— Atunci ce-nseamnă? a întrebat Dina, fixându-l cu ochii ei albaștri migdalați și ușor ironică, ca de la egal la egal. Dina nu mai purta cozi, își lăsase părul șaten pe spate, până la umeri.

— Ca să-nțelegeți bine: să fii vrăjit, fix, dar fix ca-n poveștile voastre, când se spune *Abracadabra!* sau *Sesam, deschide-te!* sau altă formulă magică, să fii total în puterea altuia. Ce-i drept, formulele magice din dragoste sunt mult mai banale și chiar nu cred că-i cazul să vi le spun. Uneori e vorba de un cuvânt, două, alteori de o atingere care te curentează, cred că v-ați curentat și voi măcar o dată, sau de o privire mai puternică, orice, orice poate să te arunce, uneori pe viață, în puterea cuiva. Nu trebuie să vă grăbiți cu asta, când vine, vine... Din cauza asta copiii, cu totul imuni la vrajă și la formulele magice de tip dragoste, sunt atât de fericiți, chiar dacă, aș spune eu, încă neterminați.

Am dedus, nu fără o urmă de mândrie, că așa eram noi de fapt: fericiți și neterminați. Ne convenea situația, drept care am renunțat repede la pretenția de a fi îndrăgostiți. Ca întotdeauna când erau alegeri de făcut, evaluam rapid costurile și beneficiile și stabileam fără să stăm pe gânduri ce era mai avantajos pentru noi.

— Mai bine fericit și neterminat decât terminat, dar nefericit, cred, a spus el, de parcă ne-ar fi auzit, iar verișoară-mea l-a aprobat grav – era, pe moment, nefericită în dragoste –, și noi, ceilalți, am imitat-o pe loc.

Renunțam liniștiți la dragoste, dacă asta însemna ea de fapt, sclavie, pentru că citisem destule basme în care cineva ajunge în puterea altcuiva, care-l închide în sticlă și-l pune la cele mai obositoare munci sau, și mai rău, îi ia inima și-o pune la frigider, ca în *Inimă rece*.

— În afară de dragostea asta, după părerea mea, copiii înțeleg absolut totul și nu trebuie să le ascunzi nimic. Iar în locul dragostei au prietenia, care e cu mult mai ușor de suportat. După ce ajungi să faci cunoștință cu trupul tău ești pierdut, trebuie să ai grijă de el ca de-un zeu și, cum îl neglijezi un pic, cum te pedepsește și te împinge la rele, e în stare de orice numai ca să nu-l uiți. Devine foarte enervant, face tot felul de fițe...

Și Nenea Gyuri Baci și-a scos din portȱigaret țigara, fumată numai pe trei sferturi, a aruncat-o la coș și a început să tușească.

— Izgonirea din Rai despre care vorbește Biblia asta înseamnă, n-am nicio îndoială, a adăugat el gânditor, ca și cum uitase cu cine vorbește. E momentul adolescenței, când corpul îți intră în propria viață. Când corpul îți intră în corp.

Deși nu prea înțelegeam cum vine asta, că doar aveam și noi un corp în propria noastră viață și uneori ne necăjea, mai ales la căzături sau când te urzicai sau, ce să mai vorbim, când te mușca o furnică roșie, care, spunea mama, conține arsenic, de te ustura vreo trei zile întruna, am simțit că iarăși e ceva în favoarea noastră.

Stăteam de-o parte și de alta a lui, pe aceeași bancă de lângă fântână, în parc, așteptând, ca de fiecare dată, să se elibereze unul din cele două leagăne. Cele patru perechi de picioare atârnavă peste marginea băncii înalte, fără să atingă pământul. Pe ale mele, cele mai mici, cu sandale bombate, mi le bălângăneam. Doru a profitat să-și scarpine o pișcătură de țânțar de pe coapsă, ceea ce înseamnă că avea și el un corp, îmbrăcat, deocamdată, în pantaloni scurți, Dina își privea și ea sandalele de care avea legate cu niște curelușe patine cu roțile, aflate la capătul celei mai lungi perechi de picioare din lotul nostru – ale ei ajungeau jos iar Matei și-a ridicat un genunchi osos, apoi și-a așezat pe el bărbia, ca un cățel. Deocamdată trupul nu ne deranja prea tare. În apropiere topăia o codobatură, care-și ținea și ea trupul în echilibru, atingând din când în când pământul cu coada ei lungă și mișcătoare. Vântul adia și câțiva nori dolofani, de vreme bună, fix ca în desenele mele, se arătau pe cerul de un albastru intens, cum doar la munte se poate vedea. Niciunul dintre noi nu auzise până atunci de izgonirea din Rai. Ne-am ridicat imediat ochii nedumeriți la Nenea Gyuri, care ședea comod, picior peste picior, așa că, fără să-l mai întrebăm, s-a apucat să ne explice pe-ndelete.

— Într-o zi, Dumnezeu i-a luat la trei-păzește pe Adam și Eva, care erau singurii oameni din grădina Raiului.

— În ce limbă vorbeau? am întrebat, pentru că limba aia aș fi vrut eu s-o învăț, înainte de oricare alta.

— În limba Raiului, a zis Gyuri fără să se tulbure. Toate viețuitoarele care erau acolo, între care și un șarpe cu picioare, o vorbeau foarte bine încă de la facere, și nu de la naștere, că erau făcuți, nu născuți.

— Cum adică un șarpe cu picioare? l-am întrerupt.

— Doar după ce a făcut rău, șarpele a fost obligat să se târască, până atunci mergea și el ca toți oamenii – doi la număr. În grădina Raiului, drept

în mijloc, era un pom mare, al cunoașterii binelui și răului. Și Dumnezeu le-a interzis celor doi oameni din Rai, Adam și Eva, să mănânce din el. Am uitat să vă spun că Adam și Eva umblau prin grădină în pielea goală și nu se rușinau, pentru că nu erau conștienți de trupul lor, adică trupul nu le intrase încă în propria viață. Șarpele s-a apropiat de Eva și era, ce să vă spun, foarte atrăgător, Evei îi plăcea încă de pe atunci tot ce sclipește, iar lui îi străluceau solzii colorați în soarele blând al grădinii...

— Luate de comuniști, a spus Dina, care rămăsese cu vorba asta de la poveștile mamei-mari.

— Nu, nu, n-aveau cum, deși, desigur, totul era acolo al tuturor oamenilor, adică al celor doi, cu excepția pomului cunoașterii, care era proprietate privată și era trecut în documentele nescrise pe numele lui Dumnezeu. Și sclipitorul – în toate privințele – șarpe i-a șoptit Evei, gâdilând-o plăcut în ureche cu vorbele lui: „De ce te fâțâi pe-aici în pielea goală, fără niciun rost și fără să duci pe nimeni în ispită... Uite ce țate divine ți-a făcut El, nu-i păcat de ele? Și i-a tot îndrugat vorbe șerpești de același fel, cum Eva n-auzise încă”.

Aici noi, cei mici, am început să chicotim și să ne dăm coate, iar Dina, care avea deja trup în viața ei și purta un mic sutien, s-a înroșit.

— „Mai bine rupe un măr din pomul cunoașterii binelui și răului și dă-i și lui Adam o bucățică dulce și zemoasă, că din coasta lui ești făcută – am uitat să vă spun că Dumnezeu o făcuse pe Eva dintr-o coastă al lui Adam – și măcar cu atâta dulceață acrișoară să-i răsplătești și tu sacrificiul osos”.

Eva era însă femeie ascultătoare și nu voia să încalce porunca, dar șarpele cel frumos atâta i-a sâsâit în ureche până a zăpăcit-o, și-atunci ea și-a întins o mână mică și dulce, și haț, a luat un măr bine copt și a mușcat cu poftă din el. Din pură bunătate i-a dat un rest și lui Adam, să mai ronțăie și el cotorul și sâmburii, de nu mai rămăsese decât codița din el, codiță pe care Adam a aruncat-o pe jos, că nu erau coșuri de gunoi și nici gunoi, în Rai. Bucățica i-a rămas în gât, cum vedeți și la mine, care sunt un demn urmaș al lui Adam.

Nenea Gyuri ne-a arătat la el un măr al lui Adam destul de vizibil, apoi a mai tușit un pic.

— Afurisitul de șarpe s-a dus imediat la proprietarul de drept al pomului și i-a pârât nu că aruncaseră codița de măr pe jos, ci că furaseră un măr din pomul care era proprietatea lui Dumnezeu și numai a lui, dar a trecut sub tăcere contribuția proprie la fapta asta istorică. Dumnezeu s-a înfuriat pe

toți trei, considerându-i deopotrivă vinovați și, fără să mai facă alte cercetări și cântăriri ale vinei fiecăruia, i-a dat pe ușa Raiului afară, iar șarpelui i-a luat picioarele înapoi și l-a lăsat să se târască neauzit, lucru la care el se pricepea de minune. Pedeapsa lui Adam a fost să muncească pământul cu mare chin, iar a Evei să nască pui de om, tot în chinuri mari, deși în compensație pentru chinul ei i-a dat drăgălășenia copiilor.

Aici Nenea Gyuri Baci a oftat, și-a pus altă țigară în portțigaret, aprinzând-o cu un chibrit pe care-l apăra cu palma căuș, ca să n-o stingă vântul. Știam că e însurat cu o baroneasă frumoasă, o văzusem într-o fotografie cu perle la gât și cu dinții ca perlele de la gât, și mai știam că n-au copii. Dar lui frate-meu îi rămăsese gândul la o chestiune de detaliu, că nu degeaba s-a făcut el matematician.

— Înseamnă că Adam avea pe-o parte mai multe coaste decât pe cealaltă. Sau că a rămas cu o coastă mai puțin. Eu am văzut pe planșele lui tata-mare coastele omului și le-am și numărat împreună cu el: 12 pe fiecare parte.

— Nu, n-avea nici mai multe nici mai puține decât voi, a spus povestitorul, privindu-ne cu drag: coasta luată i-a crescut pe loc la loc, că doar Dumnezeu îl făcuse, Dumnezeu împrumutase osul tare de la el, așa cum împrumut eu umbrela de la voi, Dumnezeu i-a și reparat-o, mare lucru nu era pentru El una ca asta. Însă altceva voiam să vă spun: când au fost izgoniți din Rai, Eva și Adam aveau deja un trup și se rușinau că sunt goi. Corpul intrase în viața lor și n-au mai putut fi niciodată fericiți și neterminați cum sunt copiii. Acum se tot ocupau de trupurile lor și, ce să mai vorbim, s-au apucat să se chinuie exact așa cum le spusese Dumnezeu pe limba Raiului, pe care au și uitat-o imediat, și au fost nevoiți s-o ia de la capăt cu alte limbi, una mai grea ca alta. Cum vedeți, izgonirea din Rai e în viețile tuturor oamenilor, nu numai ale primilor doi: e momentul în care devii mai întâi sclavul propriului trup, de a cărui goliciune ți-e rușine, iar apoi intri în puterea magică a unui om cu care încerci să te întorci, de-obicei doar cu trupul său, eventual, cu trup și suflet, în grădina Raiului. Și o mulțime mare-mare de strămoși au fost izgoniți din Rai numai ca voi patru să deschideți ochii în lumea asta păcătoasă, drăguții și scumpii mei, a mai zis fratele lui mama-mare, și mi s-a părut că ne-ar fi strâns pe toți patru în brațe, deodată, dacă am fi încăput.

Și așa am aflat că nu trebuie să aștepti să fii și terminat, și fericit. E ori una, ori alta. Țigara lui Gyuri era și ea terminată și, poate, nefericită, și am observat că el are două degete galbene, iar câțiva dinți din față tot așa.

Surorile lui spuneau despre viața lui că e „o poveste pe două picioare”. Mi-am închipuit deci o poveste care merge, ca oamenii, din loc în loc, bate la uși, intră în casă, iese, o ia la fugă și face cam tot ce face și un om cu două picioare. Și mi-aș fi dorit să-i cer povestea, adică viața, să mi-o împrumute și mie ca pe-o pereche de patine cu roțile, să încerc să mă plimb cu ea măcar câteva zile.

Înainte să-l cunoaștem, Tanti ne spusese câteva episoade din povestea lui pe două picioare. Fratele ei avusese, de pildă, 39 de meserii de-a lungul vieții. Am vrut să știm care, iar Tanti și-a amintit vreo 25 dintre ele. Desigur, Siberia era una din marile lui încercări, tot așa, ca-n povești, dar o trecuse cu bine și scosese un volum de poezii cu experiența de la Krasnoiarsk. Un alt lucru care surorilor li se părea demn de semnalat, dar nouă nu ne spunea nimic, era că a fondat un ziar împreună cu tatăl lui Brassai.

— Ce... ce nume-i ăsta, parcă-i un stil de înot! a zis Doru și toți am început să râdem de Brassai.

— Brassai e unul dintre cei mai mari fotografi din lume și trăiește în Franța, ne-a spus Tanti cu severitate bine jucată, nu e nimic de râs aici. Numele lui adevărat, Halász Gyula, sau, pe românește, Julius, n-ar fi fost potrivit la Paris. Brassar, pe ungurește Brasso, s-ar traduce *privi din Brașov*. La fel ca Gyuri și ca noi, avea sânge armenesc și unguresc, doar că noi avem și italianesc, pe deasupra. Odată să calculați ce procent din sângele ăsta aveți și voi, deși mă tem că nu e prea mare, ne-a spus ea vag compătimitor. Dar de stricat, nu vă strică, în orice caz, am observat asta la școală, la elevii mei. Gyuri și Gyula au fost ofițeri și colegi de armată în Primul Război, însă doar sărmanul nostru frate a ajuns în Siberia. Brassai e, așadar, un pseudonim, un nume de împrumut, pe care ți-l iei atunci când nu-ți place al tău.

— Adică atunci când te cheamă Brânză? a zis Doru.

— Când te cheamă Pâine cu Untură și cu Brânză? am adăugat eu într-o subită inspirație culinară.

— Când te cheamă Nebunescu și Prosteanu și Tâmpitescu și Boulete? a adăugat Matei, deși față de cei mari nu rostea asemenea cuvinte, pe care toți copiii de pe Strada Maiakovski nu se sfiau să le strige de dimineața până seara în varianta lor originală.

— Gata! Nu mai vorbiți urât, ne-a retezat Tanti elanul onomastic, cu un ton plin de autoritatea vieții petrecute la catedră.

După Primul Război, abia, își terminase fratele ei Facultatea de Drept și, la cererea Editurii Hertz, scrisese un roman de dragoste, cu mult umor, se pare, ceea ce explica, poate, și discuția noastră din parc. S-a angajat la cabinetul de avocatură al fratelui mai mare. Pe de o parte era convenabil, pe de alta nu, pentru că frații mai mici sunt mereu dăscăliți și puși la treabă de cei mari. Pe lângă asta a condus un ziar satiric și făcea el însuși niște caricaturi nostime. De altminteri, Tanti ne-a și arătat desene în care chiar ea și sora ei erau reprezentate sub formă de găinușe, de porumbei și păunițe, dar, culmea, le recunoșteai chipurile păsărești, dotate cu trup dolofan și aripi, în timp ce frații mai mari erau animale cu mult mai caraghioase, statisticianul, care zburase în America, mare campion de șah, era cimpanzeu, iar fratele cel mai mare, care avea un cabinet de avocatură, era urangutan (noi le știam numele de la jocul *Animale din continente*). Când s-a mutat, pentru câțiva ani, la Brașov, în vremea ireală în care noi nu existam nici măcar în gândul cuiva, Gyuri (domnul György E.) a făcut, de asemenea, un mers al trenurilor, Hermes, cu trenurile spre și dinspre Brașov și a scos un ziar democrat. A inițiat și un soi de colecție de cărți ieftine, distribuite la comunele din jur și, cea mai mare bucurie pentru mamele noastre, ținuse, cum ți-am spus, pe Strada Vămii, Klostergasse, mai târziu Carol, iar în copilăria mea 7 Noiembrie, o papetărie care fusese pentru ele două cel mai frumos loc din lume, pentru că aveau voie să se joace cu tot ce exista în ea și chiar să vândă niște lucrăsoare clienților, ca oamenii mari. Și lor le plăcuse deci să se joace de-a oamenii mari. Desigur, le invidiam, ne-ar fi plăcut și nouă să avem pe mână o papetărie.

La fel ca Willi Hahner, și poate tot datorită prizonieratului, Nenea Gyuri repara orice și toată familia profita de degetele lui fermecate, inclusiv noi, fie că era vorba de o jucărie stricată, de un lăntișor rupt, de o umbrelă cu spițele desprinse, de un fermoar care nu se mai închidea sau de lucruri mai complicate, dintre uneltele oamenilor mari.

Odată ne-am pierdut o carte de joc, un valet de treflă, iar el ne-a desenat-o, și pe față, și pe dos, de-ai fi crezut că e cea veche. Tanti ne-a mai vorbit și de fabrica de băuturi spirtoase pe care o deschisese (și care mai funcționează până azi, la Ozun) și de o ciupercărie. S-a ocupat o vreme de teatru, avea la fel de mult talent ca mama-mare și ca verișoara mea, a fost, ca toți frații lui, membru în Asociația Șahiștilor. Aici Tanti nu s-a putut abține să ni-l mai laude o dată pe fratele campion de șah – o mișcare îi poartă numele –, dar care, a spus ea râzând, nu era nici pe departe atât de

deștept ca fratele cel mai mare (urangutanul din caricaturile mezinului), și care-l bătea sistematic pe marele campion (cimpanzeul). Cât privește al Doilea Război Mondial, Gyuri a refuzat să-l mai facă, s-a declarat bolnav, socotind că o Siberie la viața omului e suficient. După venirea noului regim, a deschis la Sfântu Gheorghe, unde se mutase, o modestă cooperativă de croitorie.

— De ce n-a avut copii? am întrebat noi.

— Gata, a spus Tanti, ajunge cu pălăvrăgeala, acum facem „gimnastica, și ne-a scos din scrinul cu șase sertare niște teste de logică.

— De ce n-a avut Nenea Gyuri copii? a întrebat-o în aceeași zi Dina pe mama-mare, pentru că, de câte ori nu ni se răspundea, curiozitatea noastră creștea vertiginos.

— Pentru că Iri, soția lui, a fost toată viața bolnavă de tuberculoză, a spus mama-mare și de-asta a și murit, sărăcuța. Era o femeie minunată, cu adevărat nobilă, bună la inimă și frumoasă pe deasupra, de altminteri o știți și voi, din poza aia cu perlele la gât.

— Dar nu erau medicamente?

— Nu așa de bune ca astăzi și, oricum, ei nu i-au folosit.

Despre mama baronesei se spunea, cu mare fereală, că avusese o cu totul altă boală: cleptomania. Dar dacă voiai să scoți mai mult de la adulți, nimeni nu-ți mai spunea o vorbă, ci dădeau numai din cap cu mare tristețe.

Trebuie să recitești de nenumărate ori cuvintele trecutului ca să le dibuiești sensul. „... Singurul din familia noastră, spusese Tanti, care, atunci când a vrut să moară, a murit. Asta e un mare noroc. „Apoi adăugase, cu regret: „Asemenea prieteni nu mai există în ziua de azi”. Și într-o zi am înțeles adăugirea asta, când cei mari au vorbit, cu voce joasă, ca să nu auzim, dar am auzit, despre moartea bună, eutanasia. Unii erau împotrivă, alții erau pentru, și s-au certat ca niciodată, iar Tanti a evocat moartea lui Gyuri, bolnav de cancer la plămâni. Avusese un prieten foarte bun, cu care fusese în război, dar de împrietenit tare, se împrieteniseră în prizonierat, în Siberia. Văzuseră multă moarte și suferință împreună. Și făcuseră un jurământ: se vor ajuta unul pe altul să moară fără chinuri, dacă va fi cazul. Prietenul își ținuse jurământul. „Asemenea prieteni nu mai există în ziua de azi”, a repetat Tanti. Cei mari au continuat să se certe până târziu, în noapte.

Un lucru care mă uimea la lumea oamenilor mari erau pantofii. Erau mai lungi și mai adânci decât ai noștri și durau cu anii. Noi trebuia să ni-i schimbăm an de an, oricum ni-i luam mai mari, „ca să ne țină”, dar tot ne

rămâneau mici, uneori abia apucam să-i purtăm. Mie mi se mai întâmpla să-i „moștenesc” de la verișoara mea, iar Matei îi primea de la Doru. Ei, în schimb, îi păstrau cu grijă și-i tot reparau, Nenea Ionel le puneă blacheuri care făceau un zgomot anume pe asfalt, iar Tanti, flecuri de gumă, cu care pășea neauzit. Doar mama avea pantofi mici, oarecum comparabili cu ai noștri. Oricum, când îi încălțam pe ai lor era un circ. Ne târâm de colo-colo de parcă aveam ghiulele la picioare. Odată, când tocmai mă laudam că am învățat să-mi tai singură unghiile de la picioare, Tanti se chinuia, cu mâna ei care tremura, să i le taie pe ale lui Nenea Ionel, care erau foarte tari și-ți trebuia forță, nu glumă, să răzbești. Spre deosebire de mine, care tocmai învățasem, el tocmai se dezvățase să și le taie singur, pentru că nu se mai putea apleca. Am vrut s-o ajut pe Tanti, dar unghiile alea erau mult prea tari pentru degetele mele, și abia atunci am observat, prima dată, cu fascinație, că degetul lui mare de la piciorul stâng era retezat la jumătate. „O unghie mai puțin de tăiat”, spunea el râzând, iar eu m-am gândit imediat la salamandră. Când ne jucam încălțându-ne cu pantofii adulților, Dina și cu mine ne cățaram pe tocuri și ne fâțâiam în apele oglinzii venețiene, iar băieții intrau ca-n peșteră în diverse ghete și pantofi bărbătești. Atunci ni se părea că facem pași în lumea oamenilor mari. Ne grăbeam să devenim ca ei, să ne crească picioarele ca să ni se potrivească pantofii lor, în timp ce ei, orice-ar fi făcut, nu mai puteau să se încalțe cu pantofii noștri. Într-un mod foarte neclar, am înțeles atunci că diferența asta e marele nostru avantaj.

Cu papucii de casă care clămpăneau pe scări, alergam de sus, jos și de jos, sus, prin casa noastră, pe post de curieri ai oamenilor mari, cum ți-am mai spus, ba să ducem o farfurie plină, ba să aducem înapoi una goală, ba să transmitem o rugămintă, ba să cerem orice ne făcea trebuință în clipa aceea. La un Crăciun am primit un joc care se numea chiar așa, ca drumurile noastre prin casă: *Sus-Jos*. Era foarte amuzant, mai ales prin desenele lui și, îmi dau seama acum, era un joc filosofic, la fel ca dominoul pe care-l jucaseră Tanti și Nenea Ionel cu prietenii lor, în tinerețe, doar că îi lipsea acel *Do*, prima silabă din *Dominus*, Dumnezeu. Spre deosebire de domino, la jocul nostru nu trebuia să gândești defel, ci doar să ai noroc. Se dădea cu zarul, care era mai degrabă opusul lui Dumnezeu și asemănător șarpelui cu solzi strălucitori, care te păcălește. Speram, cel puțin, că Dumnezeu e opusul zarului. Tata-mare, care fusese invitat odată de un fost pacient la Cazinoul din Sinaia, ne repeta adesea, după scurta lui experiență: „Zarul n-are memorie și nici conștiință”. Se confirma și la *Sus-Jos*. Jocul nostru era o

tablă cu 120 de căsuțe, dintre care unele speciale, marcate cu roșu, care îți asigurau o ascensiune pe culmi sau o coborâre foarte rapidă. Nu era important să dai o cifră mare, la zar, ci una potrivită.

Chiar de la început se verifica asta. Dacă zarul cădea pe șase, înaintai șase căsuțe, dar dacă dădeai doi, sau unu și încă unu, ajungeai, grație unui clovn care trăgea în sus cu un pistol cu apă, direct la 77, adică scuteai un drum obositor de peste jumătate de tablă. Porcușorul te cobora pe trepte de la 64 la 39, maimuța te urca de la ba la 104 și tot așa. Chiar înainte de final mai era un hop, să nu cumva să ajungi la 119, că un gimnast nepriceput te cobora la 73. În plus, ca să termini, nu trebuia să dai o cifră mai mare decât punctele care te duceau în căsuța cu numărul 120. Odată, deși ajunsesem la iuțeală până la 118, am pierdut jocul pentru că afurisitul de zar târâtor, lipsit total de memorie, a dat toate variantele în afară de doi. Între timp, zarurile vieților noastre fuseseră aruncate, doar că nu știam pe-atunci cum căzuseră. Eram doar niște copii mici, care se jucau cu un obiect fără memorie și fără conștiință.

DO

Nu mi-a venit să cred!

Casa noastră din Strada Maiakovski, fostă Sfântu Ioan, avea și memorie, și conștiință. Își amintea, desigur, de casele de vizavi, care acum nu mai erau decât loc gol. Își amintea de toți oamenii care trecuseră prin ea și de cei care muriseră în ea. De cei care dădeau *Bună ziua!* și de cei care spuneau *Grüß Gott!* Și de cei care spuneau *Jo napot kívánok!* și de Michel, prietenul nostru belgian, care spunea *Bonjour!* și de domnul Olimpiu Ștefanovici Svensk care pronunța atât de frumos cuvintele englezești și te învăța să spui *the* cu limba între dinți. Își amintea de vremea când ea avea pământ și scânduri pe jos, de domnul Marton, care, deși n-avea un picior și nici proteză, pusese parchetul și-l rașcheta la câțiva ani odată, târându-se pe jos, de zugrăvi, de musafiri, de rude și de pașii tuturor celor care îi deschiseseră poarta. La fel ca oamenii mari, văzuse mult mai multe decât noi. Pentru ea lucrurile inexplicabile din lume, din case, din oameni, din ea însăși stăteau comod alături de lucrurile pe care fiecare e capabil să le lămurească. În felul ăsta cred că uneori era în conflict cu mamele noastre, pentru care cauza era cauză, iar efectul efect, astfel încât nu se lăsau până

nu explicau totul, și cele mai multe lucruri prin chimie. Dar dincolo de chimie era ceva de o frumusețe inexplicabilă. „Imaginația noastră, spunea mama adesea, e atrasă de spațiile vaste, de universul infinit, de cosmos și de stele. Voi vreți să vă faceți cosmonauți. Chimistii au de-a face cu microcosmosuri, sunt cosmonauții moleculelor. Să nu uitați că universul dintr-o picătură de apă e comparabil cu celălalt, cu cel mare. Oricât de infimă ar fi o cantitate de substanță, numărul atomilor și al moleculelor este inimaginabil de mare”. „Cât de mare?” întrebam noi, iar mama ne dădea imediat drept exemplu „un mol de CH_4 ”, adică de metan consumat într-o reacție, și apoi spunea că „asta înseamnă că au reacționat aici 602.300.000.000.000.000.000.000 de molecule”. Sau spunea: „De câte ori vă gândiți, atunci când faceți focul, la perfecțiunea fiecărei molecule de metan și la numărul lor infinit?” Și adăuga: „Câți oameni își închipuie, atunci când văd o picătură de apă, lumea moleculelor, atomilor, a electronilor în permanentă mișcare, și cosmosul ei perfect organizat și guvernat de legi inevitabile?” Desigur, nu ne închipuiam deloc așa ceva, niciodată.

Câțiva dintre oamenii mari ai casei trăiseră însă măcar câte un lucru inexplicabil. Sau explicabil prin ceva inexplicabil. Mie, din păcate, nu mi se întâmplase nimic important și, în așteptare, îi exasperam pe ceilalți cu întrebări cu „de ce”.

— De ce nu cad munții? am vrut să știu într-o zi.

Tăcere. Tocmai urcaserăm cu telefericul în Postăvaru, la cabana Cristianul Mare, apoi de acolo, pe jos, până în șa, unde ne-am oprit să admirăm munții: Bucegii crestați, în centru, inelul neînchis al Pietrei Craiului, în dreapta, Ciucașul și Piatra Mare în stânga.

— Cum... cum să cadă, adică ce vrei să zici? a întrebat după câteva clipe Doru, cu o strâmbătură semnificativă, de parcă mâncase ceva amar.

— Doar sunt pe pământ, unde să mai cadă? a zis și Dina, dar părea cu gândul în altă parte, probabil la noua ei dragoste.

— Păi și noi suntem pe pământ și cădem mereu, am explicat și mi-am arătat un genunchi pe care chiar în ajun tata-mare îl dăduse cu apă oxigenată, iar eu urmărisem, a nu știu câta oară, cu același interes ca prima dată, cum apa asta fierbea parcă, pe rană. Suntem pe munte și tot cădem. Am putea cădea cu munte cu tot...

— Firoascoasa, mi-a spus Dina, marcând cu ironie porecla pe care mi-o dăduse tata când vorbeam în felul ăsta. Munții-s pe pământ așa cum ești tu *după ce* ai căzut ca o... ca o căscată. De fapt, cred că ei sunt crescuți din pământ.

Frate-meu se gândea, dar n-a deschis gura. Mie mi se părea că, totuși, cel puțin jumătate din munți ar putea cădea, așa cum cad casele, de exemplu, la cutremure.

Despre cutremure și bombardamente, cei mari vorbeau uneori cu mare spaimă. Două erau evenimentele amintite iar și iar. La fel ca noi, care aveam teme la care ne întorceam oricând cu interes, de pildă gangurile secrete și cocoșeii, am observat că și ei reluau mereu aceleași lucruri și nu se plictiseau să le repovestească, mai ales pe la mesele festive, după un pahar cu vin. Unul dintre ele era bombardamentul american asupra Brașovului tocmai în duminica Paștelui din anul 1944, fuga spre Warthe sau sub Tâmpa și înnoptatul în pădure, în vreme ce alarmele nu mai conteneau. Episodul ăsta îl povestea cel mai bine Maia, care venea în vizită în casa noastră aproape în fiecare zi și cu care toți îmi spuneau că semăn la ochi, gene și sprâncene. Panica, graba plecării de-acasă cu o valijoară gata pregătită, fuga spre pădure erau evocate cu detalii atât de comice, încât noi, care nu ne temeam de bombele americane, ne prăpădeam de râs. Aici era pomenită și prăbușirea vilei Kertsch, la capătul dinspre parc al Străzii Republicii. Numele ne era cunoscut (știam chiar cum să-l scriem) de sub Tâmpa, unde era un apeduct făcut „după planurile și sub conducerea lui Christian Kertsch, Inginerul-șef al orașului”. Deși culoarea se ștersese de tot, noi silabiseam literele albite. Alt episod re-re-repovestit, „ca-n filme”, era cel legat de ce pățise tata-mare la cutremurul din noiembrie 1940, la Moreni, lângă Câmpina.

— Ce căuta tata-mare la Moreni? am întrebat-o odată pe mama verilor mei.

Semăna perfect cu mama noastră, atât la siluetă, cât și la voce și mă răsfăța, deși cu propriii copii era adesea ciudat de severă. Mereu cele două surori erau confundate pe stradă, de parcă ar fi fost gemene și până se lămuriau lucrurile se creau situații foarte caraghioase: fiecare era întrebată despre colegii de clasă și prietenii celeilalte, mai târziu despre soțul celeilalte și despre copiii celeilalte, și nimic de ai ei. Mătușă-mea, care era ca argintul-viu, *hidrargir*, cum spunea ea, s-a oprit brusc din treabă, a căutat într-un sertar și mi-a pus sub ochi o ilustrată deosebit de urâtă, alb-negru,

doar cu sonde, și nu cu parcuri colorate, clădiri frumoase sau munți, ca altele. Pe față, *Salutări din Moreni*, iar pe dos niște urări de la *mulți ani!* de la tata-mare pentru un anume domn Ion Mătăsaru de pe Strada Lungă și data, „6 noiembrie 1940”. Nu știu (și nu voi ști niciodată) de ce ajunsese ilustrata acelui om în posesia casei noastre. După ce am citit-o și pe față, și pe dos, ne-am așezat amândouă pe canapea și mătușă-mea mi-a povestit niște lucruri cu totul noi pentru mine.

Lângă Moreni se descoperise petrol și toți proprietarii de-acolo se îmbogățiseră. Dar mereu aveau câte un ghinion, accidente, dezastre, de au început să numească Moreniul Valea Plângerii.

— Știu Valea Plângerii, e în *Tinerețe fără bătrânețe*... dar nu mi-a plăcut, pentru că se termină rău.

— Se termină la fel ca viața, nu rău, a spus mătușă-mea sec și a continuat repede povestea. În mai 1929 se pare că a fost o erupție teribil de puternică la Țuicani, lângă Moreni, și-a aruncat la sute de metri turla unei sonde, apoi s-a aprins petrolul și a izbucnit o flacără așa de mare, că se vedea bine de tot din Ploiești, ba chiar și din apropiere de București, de la Chitila, și chiar de la Curtea de Argeș. Sonda asta era proprietatea unei societăți româno-americeane, că pe vremea aia americanii aveau afaceri la noi, și-apoi focul s-a întins la altele și la altele.

— Au murit toți? am întrebat fără să-mi dau seama ce-ar putea însemna asta.

— Mi se pare că nu, nimeni, a zis mătușă-mea. Da era o flacără de două-trei ori mai înaltă decât hotelul Are și o căldură de nu te puteai apropia la sute de metri distanță, că te ardea aerul ca fierul încins. Au făcut ei un baraj de apă și pământ, ca să nu se întindă focul, dar de stins n-a putut nimeni să-l stingă. Toate ziarele de la noi, dar și din Europa și din America au dat știrea pe prima pagină săptămâni la rând, așa ceva nu se mai văzuse. Numai că focul n-a putut fi stins nici mai târziu, așa că în 1929 și-n 1930 copacii din pădurea Pârscov au rămas mult timp verzi (îi și udao mereu ca să nu ia foc), în timp ce la Câmpina și pe toată Valea Prahovei și la noi dăduse înghețul și frunzele căzuseră. Pentru că temperatura era de primăvară-vară chiar și iarna, păsările migratoare au rămas pe loc, s-or fi crezut în Africa. Încet-încet au început să fie răniți, dintre cei care încercau diverse metode ca să stingă flacăra asta uriașă, dar de izbutit, nimeni nu izbutea.

Am înțeles: era mai degrabă ca-n *Povești nemuritoare*, pe care le citisem cu o lună înainte. Proba pe care-și încearcă puterile toți tinerii îndrăzneți din

lume, pentru care li se promite fata de împărat, cu părul de aur. Dar mătușă-mea mi-a vorbit de altă recompensă, mai modernă:

— Până la urmă americanii au oferit un munte de bani, parcă 50.000 de dolari sau așa ceva, celui care va găsi mijlocul de a stinge focul de la Moreni, puteai să-ți faci un palat dacă îi câștigai. Dar n-a putut nimeni și, din fericire, s-a prăbușit un mal de pământ, iar focul s-a stins singur după doi ani întregi, ceva teribil. Tata – a spus mătușă-mea referindu-se la tata-mare – a tot mers, pe vremuri, la Moreni, să mai dea ajutor medical, că erau adeseori bolnavi și răniți, pe-acolo, și nu aveau medici. În noiembrie 1940 însă, l-au invitat la un congres făcut de o societate medicală înființată special pentru cei care lucrau în petrol. Bani aveau, din petrol se câștigă extraordinar, și le-au asigurat cazarea la cel mai bun hotel din zonă, masă la restaurant, mă rog, se simțeau ca-n sânul lui Avram, nu ca-n Valea Plângerii.

M-am gândit, cu spiritul practic al copiilor, despre care îți spuneam că era dezvoltat și la noi, că în loc să căutăm ganguri secrete, ar trebui să ne apucăm mai cu rând de căutat petrol, în pivnița casei sau în zidurile ei. Pentru că petrol poți găsi oriunde, chiar și-n mare, zicea mătușă-mea.

— Congresul ăsta trebuia să se încheie duminică seara, pe 10 noiembrie, când toată lumea se ducea acasă. Numai că cei mai mulți nu s-au mai întors niciodată, și Valea Plângerii și-a mai confirmat o dată numele. Sâmbătă spre duminică noaptea, pe la 3 și ceva, a fost cutremurul cel mare și hotelul s-a prăbușit. Oamenii, desigur, erau în paturile lor, dormeau.

Mi-a stat inima, deși știam prea bine că tata-mare era viu și nevătămat.

— Tata n-avea niciun motiv să se grăbească să vină la Brașov, noi îl așteptam abia duminică. Sâmbătă după masă vine la el, la Moreni, un om necunoscut, abia dacă se salutau... Nu l-a mai văzut niciodată după aia!... Și-i zice, de parcă ar fi fost brașovean (dar tata îi cunoștea pe brașovenii care aveau treabă cu medicina): „Domnule doctor, nu știu dacă sunteți la curent, e un autobuz azi la 5 după-masă, spre Brașov. Eu îl iau, mă duc să dorm în patul meu. Haideți și dumneavoastră cu el!” Avea un ton poruncitor sau în orice caz foarte convingător. Tata zice că parcă o forță de dincolo de voința lui l-a făcut să spună da, deși cu un minut înainte nici prin cap nu-i trecuse să nu stea până la sfârșit. Și-a luat rămas-bun de la organizatori și-a strâns bagajul în două clipe și dus a fost, cu autobuzul de Brașov. De ce l-a chemat omul ăla, de ce a zis da? De atunci mama crede în îngeri păzitori.

Dacă n-ar fi venit – și doar ce-a avut omul ăla cu tata, din moment ce nu se cunoșteau? –, dacă n-ar fi venit, am fi fost orfane și mama văduvă. Iar tu nu l-ai fi cunoscut pe tata-mare al tău, așa cum nu l-ai cunoscut pe celălalt bunic al tău, pe tataia.

Regretam foarte mult că bunicul celălalt, tatăl tatălui, murise, cum ți-am mai zis, cu două luni înainte să mă nasc. Frate-meu, chiar dacă nu și-l amintea, îl apucase măcar, iar tataia sigur că se bucurase de primul fiu al fiului său. Și totuși ne întâlniserăm și noi cumva într-o îi i lume intermediară, în care eu nu ieșisem încă la lumină, stăteam ghemuită și oarbă în burta mamei, iar el, cine știe, mă mângâiasse vreodată și poate că amintirea acelei mângâieri ar trebui să mă bucure.

— Dar tata – a continuat mătușă-mea veselă – a venit acasă, am stat mult de povești și ne-am culcat târziu și abia adormisem când, pe la trei și jumătate noaptea, îmi amintesc că instrumentele medicale ale lui tata au început toate să zdrăngăne, se țineau în cutii metalice, și ne-am trezit cu toții. Masa ginecologică, pe roțile, s-a deplasat un pic. La fel lampa cu raze ultraviolete, destul de fragilă, dar a scăpat nevătămată. Ne-am refugiat între uși, în prag. Eram toți patru împreună, zgâlțâiala s-a terminat, apoi au urcat Tanti și Nenea Ionel, speriați. Și mama tremura.

Mie nu mi-a fost frică. Înainte cu câteva zile mai fusese un cutremur, mai mic, iar pe noi ne-a prins la ora de gimnastică și ne-a dus, așa, în costum de gimnastică, de la Principesa Elena la Meșotă, să ne adăpostim la școala de băieți, era un eveniment mai degrabă atrăgător, știi că pe vremea aia fetele și băieții învățau separat și orice prilej de întâlnire era bine-venit. Dar așa ceva, să le vadă băieții pe fete de aproape, în costume de gimnastică, nu se mai întâmplase... Cutremurul, la noi, aici, n-a dărmănat nimic, doar Vila Kertsch a fost fisurată, dar la București a fost foarte rău, a căzut un bloc de lângă Universitate, Carlton se chema. Cineva l-a văzut pe Regele Mihai, vizitând imediat după aia locurile cu dărmături și-avea ochelari negri...

— Negri?

— Adică ochelari de soare, așa le spunea...

— Păi dacă ar cădea munții ar fi *Weltuntergang*, a continuat Doru discuția noastră din Postăvaru, pomenind de obsesia lui cu sfârșitul lumii, eveniment pe care, cum ți-am spus, eu îl visam uneori ca-ntr-un film artistic color.

Când am coborât de pe munte am întrebat-o și pe mama-mare de ce nu cad munții, și ea a spus că munții nu cad, pentru că îi ține Dumnezeu, dar, oricum, s-o întrebăm pe sora ei, că ea e responsabilă cu munții și fluviile și

mărire, în casă la noi, cu toate problemele de geografie de altminteri, precum și cu cartea de imobil, care e un lucru mai greu decât geografia, că tot vin oameni din ăștia, „s-o verifice”. Tata-mare e responsabil cu problemele medicale și ea, mama-mare, care e bolnavă și bătrână, nu e responsabilă decât cu bunătatea noastră și buna creștere și cu societatea de îndreptat lumea, să și nu ne va îngădui nici în ruptul capului să devenim niște copii răi și prost crescuți, cum e la modă acum. Prima parte a afirmației era discutabilă: o vedeam urcând și coborând repede treptele, așa că prea bolnavă nu putea fi. Bătrânețea era și ea o chestiune relativă. Pe de o parte, toți cei de peste 19 ani, vârsta lui Edmond Dantes de la începutul romanului cu evadarea, erau bătrâni, pe de altă parte, ca pentru toți copiii, vârsta nu exista de fapt și ne puteam simți la fel de bine cu oricine catadicsea să ne dea atenție. Și mai ciudat e că ridurile și pielea pătată și toate celelalte catastrofe produse de bătrânețe pur și simplu nu existau pentru noi (ca să nu mai spun că adesea erau atrăgătoare, ca lucruri ieșite din comun, ca gușa mare și moale a lui Tanti Lili) și luam omul cum era. Pe scurt, nu ne temeam în niciun fel de bătrânețe și nu înțeleg de ce mai târziu oamenii dobândesc un simț inutil, după părerea mea, care-i face să fie atât de atenți la toate astea.

Munții mă preocupau mai mult decât orice altă formă de relief. Încă de când eram mici de tot – abia începuserăm să urcăm și noi, copiii, pe munți, cu rucsacurile noastre confecționate de domnul Blau – am aflat o altă întâmplare neobișnuită, care m-a frământat multă vreme. La un an după ce s-au căsătorit, mama și tata au plecat într-o excursie în doi, în Bucegi, că altele, mai îndepărtate, nu-și permiteau sau nu li se permiteau. Amândoi știau munții și regulile lor limpezi și severe, pe care ni le-au transmis și nouă: să-i iei totdeauna în serios, să-i respecti, să nu te porți ca un descreierat, să nu urli, să nu tai copaci, să nu smulgi flori cu rădăcină, ca să le regăsești în același loc, să-ți dozezi efortul și mâncarea din rucsac, și, mai ales, să fii prudent până la ultimul pas, până în ultimul ceas. Să-ți calculezi timpul în așa fel încât să ai loc și pentru întârzieri neprevăzute. Dar se vede că altceva a fost mai puternic decât prudența, în acea zi de toamnă târzie, nu e greu de înțeles ce. La un moment dat au pierdut poteca, prost marcată și despletită în multe fire înșelătoare. Nu s-au mai întors până la ultimul semn văzut, care rămăsese în urmă undeva mult mai sus și nu le-a mai venit să urce atâta, au mers la vale după inspirație, dar se vede că nu era una bună. Pădurea își schimbase lumina, de jur-împrejur se făcea tot mai sumbru, abia

mai vedeau rădăcinile ieșite din pământ, de care se împiedicau tot mai des. Se înfundau în frunzișul de anul trecut, treceau cu greu de păienjenișul de crengi ale tufărișului, avansau încet, alunecau. Tata se oprea și-o ajuta pe mama, dar erau amândoi tot mai neliniștiți. Numai cine nu s-a rătăcit niciodată într-o pădure nu știe ce panică te apucă, chiar și ziua. Pădurea e jocul de direcții cel mai înșelător, labirintul perfect. Cum bine zice proverbul, nu poți vedea pădurea de copaci. Au umblat, tot mai obosiți și mai derutați, încoace și-ncolo. S-au certat pe direcție, fiecare credea că drumul e în altă parte. Se lăsase dintr-odată frigul, nu erau pregătiți pentru așa ceva, ca să nu mai vorbim de toți cei care-i așteptau acasă. Și era aproape beznă. I-a cuprins frica. Când n-au mai avut nicio ieșire, cam cu sfială și rușinându-se unul de altul, au îngenuncheat și s-au rugat să găsească drumul.

Când a ajuns în punctul ăsta, tata, care ne-a spus întâmplarea, a făcut o pauză de efect. Muream de curiozitate.

— Apoi ne-am sculat în picioare, și poteca a apărut dintr-odată, *chiar acolo*, la un pas de noi. Nu mi-a venit să cred! Cum de n-o văzusem? În scurt timp am ajuns la Bușteni, am prins trenul de opt seara și-am sosit acasă tocmai când soacră-mea, a zis tata, își imagina că zăcem în vreo prăpastie și o durea burta de frică.

Eram și eu, și frate-meu la vârsta la care lumea mare nu are limitări, iar supranaturalul face parte firesc din viața de zi cu zi. Am înțeles deci povestea în felul următor: Dumnezeu, care e un fel de zână bună, a făcut o minune când s-au rugat ei, a luat poteca de undeva, din mijlocul pădurii, și le-a pus-o sub picioare ca un covor, pe care au alunecat lin până acasă.

Au trecut anii și povestea a crescut odată cu mine, iar acum o înțeleg așa: poteca a fost tot timpul chiar acolo, lângă ei, dar ei, orbi, rătăciți în propriile simțiri, n-o puteau vedea. Rugăciunea le-a deschis ochii, le-a limpezit privirea și au putut s-o vadă – aici se află de fapt minunea, iar Dumnezeu nu intervine, nu e zână bună, nu mișcă un deget pentru că n-are nevoie de toate astea. Rugăciunea nu e telefonul dat lui Dumnezeu, ci telefonul dat ție, puterilor tale ascunse, pe care le activezi în mod miraculos.

De ce era mereu muntele locul unde se petreceau asemenea lucruri? Nu m-am mirat când am aflat, mult mai târziu că oamenii vechi aveau tainice spații sacre tocmai pe munte. Că acolo li se arată Dumnezeu. Într-una din excursiile noastre în Bucegi, când nu mă mai gândeam de mult de ce nu cad munții, eram prezenți cu toții: verii mei, frate-meu și cu mine și toți cei

patru părinți ai noștri. Ne-a însoțit, atunci, și Mitică, pe care l-am admirat cum ocolea „săritorii” și urca pieptiș, cu limba scoasă, dar fără să obosească. La mine era pe dos, îmi țineam limba în gură, deși oboseam îngrozitor, specialitatea mea fiind coborârea, nu urcușul. Deși eram singura care nu avea de dus rucsac, pentru că pe al meu îl pierdusem, iar domnul Blau plecase în Israel, tot ultima rămâneam. În fine, cu chiu, cu vai, am ajuns pe brâna Caraimanului, care e circulară și dă ocol muntelui aproape la orizontală. Nu-mi mai era greu, am luat-o înainte, deși pericolul era mult mai mare, începuse, în fond, locul cel mai primejdios. Brâna asta e un firisor de potecă de abia încapi pe el, deasupra stâncă dreaptă, dedesubt abis. Cei mari, trecuți prin viață, ne tot dăscăleau. Tata era cu ochii pe noi, îngrozitor de neliniștit și cu fața lac de sudoare, deși vremea era rece. Mitică venea la urmă de tot, cu coada în jos, dar se vedea că nu-i e frică. Și-atunci am trăit prima minune din viața mea, după ce la toată primejdia drumului s-a mai adăugat și ceața deasă. Ne apropiam, din fericire, de sfârșitul brânei.

Când am ieșit din zona primejdioasă s-a petrecut ceva incredibil. Toți, până și Mitică, aveam în jurul nostru un fel de aură de curcubeu care ne întărea conturul. Noi nu ne vedeam propriul contur de lumină, ci numai pe al celorlalți. Vedeam așadar omul și de jur-împrejurul lui, ca desenat, conturul de lumină, aura. Totuși, pentru că ceața funcționa ca o oglindă, ne vedeam umbra proiectată pe ceață și în jurul ei era, de asemenea, conturul colorat. Era îngrozitor de frumos. Nu ne săturam să ne uităm unii la alții, prin ceață, și la umbrele noastre atât de frumoase. M-a invadat o senzație de irealitate, parcă trăiam în altă lume, parcă visam, parcă citeam. Doar că era adevărat. Nu mai știu dacă mama sau sora ei ne-a amintit imediat culorile curcubeului și celebra formulă prin care să le ții minte ordinea. Ba chiar ne-a explicat cum s-a produs fenomenul ai cărui martori eram, dar nimeni nu asculta și până la urmă ne-am lăsat cu toții cuprinși de veselie. Era ca și cum, după ce trecusem prin infern, am fi ajuns în rai. Tata a fost cel mai fericit, tot repeta „Mulțumesc! Mulțumesc! „Până și Mitică a lătrat scurt, uimit, el care nu lătra niciodată și chiar lătratul lui era o minune. Cât despre mine, nu-mi amintesc un moment în care să fi fost atât de deplin încrezătoare în viață și uimită ca atunci. Poate că așa era și Taica Moșu, pe vârful aceluiași munți, când vedea sclipind, în zarea zărilor, marea.

Când am ajuns acasă, mi-a părut rău de bunicii și de străunchii noștri, care, asemenea casei, rămăseseră pe loc și nu văzuseră minunea. Mi-ar fi plăcut să-i fi avut împreună cu noi pe toți, cu casă cu tot. Și mi-am închipuit

casa noastră acolo sus, pe munte, în ceață, înconjurată alături de umbra ei de către o, fie și explicabilă din punct de vedere fizic, aură de curcubeu.

În anul când umbra casei noastre s-a îndesit și tatii i-au dispărut unul câte unul, Matei nu-și mai găsea locul. Începuse să plece de unul singur în excursii pe munte sau cu bicicleta. Împlinise 14 ani și avea voie.

Se întorcea târziu, și noi, câți mai eram în casă, îl așteptam cu mare îngrijorare. Aveam și de ce. Într-o seară a venit foarte tulburat și ne-a povestit, doar lui Doru, mie și Dinei, cum era cât pe ce să moară. De-adevăratelea. Peste zi jucase tenis până ce nu-și mai simțea brațele, apoi pedalase cu vechea noastră bicicletă interbelică până la Valea Tărlungului, de nu-și mai simțea nici picioarele. Ajuns acolo a vrut să facă o baie, să se răcorească și să se înfrișoreze (cum spun brașovenii, cu un cuvânt dintre cele care au alunecat din germană i, *frisch*, proaspăt). A ales un loc unde apa era destul de adâncă, sub o cascadă, cum fac uneori râurile. Ai văzut vreodată o minge sau o sticlă de plastic care rămâne zile la rând în același punct al unei ape curgătoare, ținute pe loc de un șuvoi care cade de sus? Când însă nu ești plin cu aer ca să plutești, ești băgat sub apă și, tot așa, lupți zadarnic să ieși de sub șuvoiul care-ți cade în cap. Pur și simplu ești îndesat înăuntru, n-ai cum să scapi. Matei dădea din mâini și picioare tot mai disperat, apa de sus îi băga capul în apa de jos și brațele, deja obosite, nu-l mai ascultau.

— Atunci, pentru prima dată în viața mea, am strigat, Ajutoor!” cu speranța nebunească să mă audă careva. Dar nu era nimeni pe-acolo. Am fost sigur că mă înec...

Matei a făcut o pauză, a înghițit, și noi îl ascultam cu încordare maximă.

— Și-atunci, brusc, mi-am amintit de povestea lui tata cu Dunărea și vârtejul, pe care ne-a spus-o când eram pe Valea Hornului și apa luase podul, cred c-o mai ții minte, nu? m-a întrebat frate-meu.

Am dat din cap că da.

— Nu te obosi zadarnic să dai din mâini și să-ți irosești puterile, du-te la fundul apei, unde ea nu mai are putere, și fă mișcarea care să te scoată din vârtej. Așa am făcut și-aici, deși nu era vârtej, ci cascadă. Am ieșit de sub ea, m-am lăsat dus la vale și, unde râul era liniștit și puțin adânc, am ieșit, sfârșit, pe mal.

Eram înfiorați, cu toții. Deci tata fusese, până la urmă, cel care auzise strigătul de ajutor al fiului său și-l salvase. Dacă în vacanta aia de demult n-ar fi fost vreme atât de rea pe Valea Hornului, atunci apa râului n-ar fi

crescut, podul n-ar fi fost luat, iar tata nu și-ar fi amintit de vârtejurile din Dunăre, și frate-meu n-ar fi scăpat cu viață. Uneori simți că lucrurile se înlănțuie așa cum trebuie. Cât despre mine, după ce în primii ani ai copilăriei nu înțelegeam nicio metaforă, acum, de când mai crescusem, căzusem în extrema cealaltă. Luam totul la figurat. Mi-am spus că o să țin minte, în apele dezlănțuite ale vieții, să nu dau din mâini inutil, să mă las dusă de vârtej la fund și-apoi să fac mișcarea laterală care să mă scoată din cercul nefast. Și cred că și mie lucrul ăsta mi-a salvat viața.

CASA NOASTRĂ

Să te-nsoțească paza bună...

Ți-am spus, nu-i așa, că eu mă simțeam încă de pe-atunci rudă de sânge cu casa noastră? Era un membru al familiei. Avea în codul ei genetic câte ceva din toți cei cu care, în anii copilăriei, m-am intersectat în lăuntru ei, cu toți cei pe care i-a găzduit o vreme. Își încrucișaseră și ei acolo vocile, viețile, istoriile personale, rupte, nu fără răni, din istoria cea mare. Aerul casei era dat de respirația lor, se mișca în același ritm cu mișcările lor. Vorbele lor erau ca bătaile de aripi ale fluturelui: pornite de nicăieri, puteau provoca seisme oriunde. Casa însă aprecia buna înțelegere despre care vorbea rugăciunea mamei-mari: „Să fim toți bine, sănătoși, să trăim în bună înțelegere, să nu fie război”. Acum, când cei mai mulți din foștii ei locuitori nu mai sunt decât amintiri, rudenia asta se simte și mai mult. ADN-ul casei e amestecat într-al meu. Uneori îmi înlocuiește tatăl, unul care nu mai moare de tânăr, ci mă privește cum cresc, cum citesc, cum scriu, cu ochii lui căprui-deschis, veseli și încrezători în nemurire, acum când foarte bine ar fi putut să aibă 87 de ani și chipul plin de riduri. Alteori îmi e stră-mătușă cu buze de actriță și mă învață cum e să crești copii când nu ai, să te ocupi de patru pițigoi, care bat fără astâmpăr din aripi scoțând sunete mici, ascuțite și care, agățați de crenguțe nevăzute, se dau peste cap ca să întoarcă și lumea cu susul în jos. Imediat alături de ea e casa străunchi, înaltă și căruntă și mustăcioasă, care râde și pe dinafară, și pe dinăuntru, dar cântă numai pe dinăuntru. Casa de la etaj e serioasă și tăcută și-mi oblojește juliturile și își arată, cu stângăcie, dragostea, iar alături e casa care are ambiția să îndrepte lumea și inventează jocuri complicate și pline de farmec, ca nicio alta din jur. Apoi casa mătușă, inteligentă și iute, îmi dă nume noi, și casa unchi își

pune casca de pilot și ne duce cu mașina bordo, și-apoi cele două case se despart, dar în amintirea mea rămân alături, și casa mamă, care mă îndeamnă să fiu rațională, să înțeleg ce se întâmplă în jur, să caut explicații, dar și să cred în Dumnezeu. Mai e casa musafir permanent în casă, casa Maia, a cărei dragoste o simt cel mai tare și care mă înțelege cel mai bine, mă crede și mă știe fără să-i spun nimic.

Și mai e casa verișoară și verișor, casa frate și chiar casa eu, o rudă foarte apropiată de-a mea, dar păstrându-și totuși o independență de piatră. Pe toate astea le port în mine împreună cu Strada Sfântu Ioan, fostă Maiakovski, fostă Sfântu Ioan, cu celelalte străzi ale Brașovului, fost Stalin, fost Brașov-Kronstadt-Brasso, cu munții și dealurile care apără ca niște animale uriașe orașul, Tâmpa și Postăvarul și Poiana și Warthe și Cetățuia și Dealul Melcilor.

Într-una din bucătăriile casei se afla odată un dulap prăpădit, din lemn subțire, cu două uși înalte, de-o parte și de alta și una joasă, lătareată, la mijloc. Era vopsit în alb. Din motive de strategie interioară, fusese tăiat în trei, cele două părți laterale și mijlocul fiind distribuite la trei familii mici ale familiei mari. Acum, în bucătăria mea de la Brașov (între timp locuințele noastre, ale urmașilor, s-au tot redistribuit pe verticală, ca la jocul Sus-Jos), a rămas doar compartimentul lateral stâng. Cine dintre noi, copiii, și când o fi avut ideea să noteze, cu creionul, pe partea interioară a ușii, unde lemnul e nevopsit, un nume și primul număr de telefon al copilăriei, mai întâi cu 4, apoi cu 5 cifre? Încetul cu încetul, ușa s-a umplut de nume și de adrese. Cei mici, scriam în partea de jos a ușii, cei mari în cea de sus. Toată lumea a folosit apoi interiorul ușii de dulap ca agendă telefonică: mare, la îndemână, nu trebuia să-ți cauți ochelarii ca să vezi numerele. Deschideai dulapul ca să iei sarea și piperul sau un prosop de bucătărie din teancul ordonat, și-ți luai și un număr de telefon, era din cale-afară de comod. Acolo mai există și-acum numărul colegei mele de bancă din clasa I. Și cel de la serviciul tatălui meu. Și al unchiului. Și al mamei.

Și al mătușii. Și al fiului lui Nenea Gheorghe. Și al lui Wolfi Honigberger, de care mă îndrăgostisem. Și al prietenilor de pe stradă. Și adresele rudelor regătene. Între ele, scris mare, cu roșu, un număr: 11523 Filotti Cristina. Era un număr imaginar: frate-meu ticluise pentru mine o păcăleală de 1 aprilie, care n-a ținut. Pe colega mea o chema de fapt Filote

și se scria cu un singur t. Problema cu numerele de telefon ale trecutului e că par toate inventate, au prea puține cifre.

Oare dacă aș suna la 11678, la serviciul lui tata, mi-ar răspunde cineva? Dar ceilalți, copiii cu care mă jucam, rudele, cunoscuții? În ce sistem telefonic trebuie să intru ca să le aud vocea încă o dată?

Casa noastră cu pod și pivniță supraviețuise într-o lume de blocuri. Era o eroină. Ne depășea în toate privințele. Trecuse prin două războaie mondiale, două cutremure, un bombardament. Nouă, copiilor, ne arătase că a trăi la casă, într-o lume care amenința casele, cere nesfârșită milă și măcar un strop de răspundere. Că aprinde înțelegerea și veghea. Nu era rău să ai grijă de o casă și ea să te ferească de rău. Și-mi amintesc de tata, care mă săruta pe frunte, ca un talisman pentru amândoi, atunci când ieșea pe ușă în fiecare dimineață, și care uneori, la întoarcere, spunea niște versuri de un autor necunoscut: „Când pleci, să te-nsoțească paza bună”, când vii „Necazul tău îl uită-ntreg pe prag”. A trebuit să cresc să aflu că asta era o *inscripție pe o ușă* și că, de fapt, nu e „paza bună”, cum spunea tata, ci „piaza bună”. Cu această mică ajustare, tata respecta inscripția pe care și-o scrisese în gând pe ușa noastră „de la pod”.

După dispariția casei în care la parter locuia Nenea Partenie, iar la etaj, familia Hahner, noi, copiii de vizavi și-apoi generațiile următoare, făceam un exercițiu de gimnastică (bicicleta), cu tălpile picioarelor lipite și mișcări simultane de tip pedalare, care primise numele (de la care dintre noi?): „Hahner și Partenie”. Astfel, când spuneam „Să ne jucăm de-a «Hahner și Partenie» 11, numele rămâneau nedespărțite, așa cum fuseseră ele odinioară la adresa casei de vizavi, cu mari cactuși înfloriți roșu la ferestrele de la etaj și nenumărate roți de cauciuc la parter. Casa amintirii i-a păstrat și pe ei împreună.

Despre domnul Blau, curelarul, am vorbit odată cu o taximetristă care locuise, pentru un timp, pe Strada Maiakovski, și își amintea de el. Îi dăduse bomboane. Am publicat episodul și, spre surpriza mea, am primit acum, în secolul 21, un e-mail de la un urmaș al lui, din Israel. Ciudat, singurul rucsac pe care l-am cărat vreodată pe munte a fost cel făcut de domnul Blau. După ce l-am pierdut, nu mi-am mai dorit altul, făcut de altcineva.

Igrasia care ne-a terorizat atâta vreme s-a dovedit a fi o țevă spartă în vecini. Nu numai oamenii sunt acuzați pe nedrept de defecte pe care nu le au. Și casele. Dar trebuie timp ca să înțelegi bine interiorul cuiva, fie el din carne și oase sau din cărămidă și ciment.

Scrinul se află și acum la parter, între cele două ferestre. Televizorul a dispărut. Toate sertarele sunt descuiate și nu conțin nimic ieșit din comun. Tabloul de deasupra lui, care în copilărie nu-mi plăcea, e deosebit de frumos pentru ochii mei de azi. Deși e peisaj de iarnă, culorile sunt mai degrabă calde, arborii maro-roșcați, zăpada are și ea umbre roșietice, de parcă ar purta amprenta apusului, iar urmele din ea sunt pline de mister. Jurnalul lui Nenea Ionel a stat mulți ani la mine, până într-o zi când i l-am dat verișoarei mele. Nu m-am ținut de cuvânt, am și eu un jurnal, chiar dacă scriu rar în el, și nicidecum zilnic, cum ar trebui, dacă e să ne luăm după numele lui. Masa mare e înrădăcinată la locul ei, iar vaza din obuz de tun stă pe ea. Pe pătura neagră „de cal” acoperită cu un cearșaf alb, mi-a venit și mie rândul să calc rufe.

Cântarul medical al lui tata-mare pe care scrie „Hess Sibiu” și „numai pentru persoane” îl mai avem și astăzi. Stă acum în curte alături de banca de la 1900, aflată cândva pe terasă, are vreo 90 de ani și funcționează perfect (la fel și banca), pentru că sunt făcute pe vremea când oamenii se gândeau că lucrurile pe care le au ei în mână vor ajunge în mâinile stră-stră-stră-nepoților. Era ca și cum le-ar fi dat mâna, ca și cum i-ar fi atins. Lampa cu ultraviolete a fost vândută într-un moment de jenă financiară din nesfârșita serie care ne-a vizitat. Casa e aceeași și mereu alta. Dacă ea supraviețuise, puteam și noi. Dacă ea își păstrase amintirile, aveam să le păstrăm și noi. Dacă ea rezistase la orice, puteam s-o facem și noi.

După 1990 au ieșit și cocoșeii din zid. Trei, cu totul, și încă mici. Le-am văzut și eu, pentru prima dată, desenul naiv cu un cocoș în relief, care le dădea numele. Mama i-a dus la bancă și a împărțit suma luată pe ei la toată lumea. Nimeni n-a simțit diferența, în bani, vreau să zic. Mult mai valoroși fuseseră pentru imaginația noastră de copii, pe care o aprindeau mereu.

Strada Maiakovski a revenit, după 1990 la vechiul nume: Strada Sfântu Ioan. Noi, copiii casei, ne-am risipit prin lume, dar ne regăsim uneori, toți patru, la vechea adresă, în vechea casă, în care doar mama a stat de gardă toată viața. S-au îngrijit una pe alta.

Casa noastră, cu ferestrele orientate spre nord, era departe de a fi ideală. Intrase, plină de defecte, în familie, printr-un act de vânzare-cumpărare parafat de notarul Ioaneș, în 1931, odată cu nașterea mamei. Până atunci nu găzduise oameni mulți, cel mult cupluri de mici negustori sau meseriași, în majoritate sași sau unguri: o croitoreasă, un sobar, un brutar, o văduvă, o

moașă. Am găsit-o, doar cu parterul, pe o hartă din secolul 17, când, de altminteri, toată strada era cu clădiri joase, foarte rudimentare, și numai biserica-mănăstire Sfântu Ioan, din care mai ieșea uneori câte un călugăr franciscan, încins la mijloc cu o frânghie, se înălța solemnă. Era una dintre primele mănăstiri din Brașov, de pe la 1500, și cred că în jurul ei crescuse și strada. Era la un pas de zidul orașului, de marginea lui. Dacă ajungi la piscina de la Are nou, aflată la subsol, poți admira zidul, construit cu pietre de râu. Unele se pare că au folosit și la construcția pivniței noastre.

Când bunicii și cumnații lor, punând mână de la mână, au cumpărat casă, pivnița, alcătuită din trei încăperi, era cu pământ pe jos, iar în ea nu exista decât un cuptor de făcut pâine și hornul, care ieșea în curte. Nu era un loc grozav. Mama-mare s-a ocupat de construcții, a cimentat pivnița, a căptușit cu scânduri geamurile și a pus un tobogan pentru lemne. Casa s-a încălzit așa până în 1946. În cămăruța din dreapta erau lemnele, cu buturugă și topor și fierăstrău. În cea din stânga erau rafturi pe care se puneau la păstrare merele, la o anume distanță unele de altele, ca să nu se transmită putreziciunea. O lecție de viață, și asta. Spre ieșire, lăzi cu nisip, în care se păstra zarzavatul, învelit în ziare, ca să nu înghețe, iar în față două-trei lăzi cu cartofi. Tot pe-atunci, trona în pivniță un butoi în care era pusă varza la acrit, făcut de Nenea Hahner, dogarul. Așa era orice casă transilvană, așa era și a noastră. Treptele erau inegale și strâmbe, și au rămas la fel până astăzi. Trebuie multă prudență, la coborârea în pivniță. La parter era pe-atunci o singură cameră, mare, cu scânduri pe jos și o baie. Două closete deserveau toată casa, unul la par ter, unul la primul etaj. Scările erau părăginite. Mirosea a vechi, a stătut și chiar a mucegai.

Apoi casa își schimbase interiorul de la an la an, iar și iar, având momente de glorie și decădere. Scările fuseseră reajustate și vopsite, iar pe ele era desfășurat un covor din fibră de cocos, fără de moarte, și pe care noi, copiii, nu l-am mai prins, din păcate: fusese vândut. Dar de spălatul scărilor de sus până jos n-a scăpat nimeni. Spațiile casei au fost reîmpărțite, zugrăvite, parchetate de domnul Marton, care le și rașcheta. Devenise un loc bun, cu miros de vinete și ardei copti și prăjitură cu mere care urca treptele, invadând toată casa. O amuza, desigur, și pe ea, noua viața de familie, pe care se străduia s-o facă cât mai plăcută.

Dar ca-ntr-o căsnicie trădătoare, în care conviețuiești cu cineva și visezi la altcineva, cu mai multe calități și mai puține defecte, aproape toți ai casei se gândeau la alta decât ea. Tata și-a dorit mereu o căsuță cu grădină.

Crescuse timp de câțiva ani, primii, într-una de acest fel, și își dorea pomi în curte, iarbă prin care să meargă desculț și roșii pe care să le vadă rotunjindu-se și colorându-se pe araci. Pe gard, zorele mov și roz, care își deschid cupa în fiecare dimineață. În copilăria mea, se ducea cu mare plăcere la piață, un loc care pe mine nu mă atrăgea deloc și, când puneă mâna pe piersici sau pepeni, părea că le atinge și le alege pe cele din grădina casei lui imagine. Din când în când socotea în câți ani și-ar putea cumpăra casa cu grădină, dar renunța repede la calcul. Uneori regreta lucrurile pe care cei din jur n-au apucat să le facă chiar mai tare decât le regreta pe cele pe care n-ai putut să le faci tu. Și așa cum am purtat toată viața tristețea de a nu fi apucat să-i dăm cadou ceasul antiacvatic, cum se spunea atunci, *waterproof* cum s-ar spune azi, rudei noastre de la anticariat, am regretat toată viața grădina pe care tata n-a apucat s-o aibă la bătrânețe, bătrânețe pe care, de asemenea, n-a apucat s-o aibă.

Mama-mare construia adesea pentru noi, din cuvinte, casa ei perfectă. Era la marginea unui râu mititel, cristalin, care nu ieșea din matcă, oricât ar fi plouat. Și casa ei avea o grădină, cu meri, pruni și un vișin, care primăvara face flori roz și în frunzișul căruia stăteau păsările și se scuturau de somn dimineața, și un mic iaz, în care înotau pești nevăzuți. Și un câine care avea unde să se joace. Înăuntru, casa ei imaginară avea camere spațioase, luminoase, cu ferestre mari, orientate spre sud, ca să aibă soare tot timpul. Casa din gând avea obloane de lemn care se închideau seara, nu storuri dungate, înfășurate pe un rulou care mereu se defecta. Înăuntru avea un cămin, ca să poată face foc cu lemne, dar și o centrală, ca să fie ușor de încălzit iarna. Mama-mare avea mult simț practic și purta progresul în sânge. Se născuse, ca Borges, în ultimul an din secolul progresului, al 19-lea.

Am moștenit și eu obiceiul ăsta. Într-o perioadă a vieții mele când nu reușeam să adorm, imaginam seara o casă a mea, pentru că se pare că și visele se transmit prin gene. Era pe munte, cu spatele lipit de o stâncă, asemenea cabanei pe care o văzusem arzând. Acolo, în stâncă, era un izvor captat, și din el îmi asiguram apa curentă. Tot într-un intrând din stâncă, aveam un fel de cămară rece, pentru că era destul de greu să te aprovizionezi tot timpul cu de-ale gurii. Sistemele de încălzire și lumină le lăsam pe seama specialiștilor. Casa mea era căptușită cu lemn, tratat cu substanțe care să-l apere de carii și de incendii, iar în exterior era de piatră. Și era foarte intimă. Îi gândisem fiecare pătrăciță, fiecare obiect, fiecare

fereastră, fiecare animal domestic, începând cu doi măgari. O inventasem centimetru cu centimetru în serile mele fără somn. O bucurie să stai cu cineva în ea! Desigur, asta nu scădea cu nimic meritele casei noastre de care, eu, una, nu m-aș putea despărți definitiv înainte de marele moment al despărțirilor definitive. Măcar pentru că n-am cum să scot din creierul ei de piatră amintirile noastre.

Uneori mă simt mai degrabă rudă prin alianță cu casa mea. Îmi face plăcere să descopăr câte ceva despre neamul ei, pe care soarta l-a legat de al meu. A pierdut și ea rude apropiate, cum ar fi pe cele de vizavi, dar nu i s-a stins neamul. Își calculează și ea procente de sânge de piatră străină amestecat în vene și știe că, oricât de mici ar fi, îi prind bine.

Locurile din trecut se schimbă sau dispar. Ulița Pe Dobrice, pe care-și aveau casa Maica și Taica Moșu, ciobanul cu doi fii, nu mai există. La Stejăriș, unde am aflat că umbra se repară odată cu sufletul, nu mai sunt stejari. Nu știu ce s-a întâmplat cu ei.

Gospodăria din Valea Hornului (n-o căuta pe hartă, i-am schimbat numele, ca s-o țin ascunsă) mai există și, acum câțiva ani, am vizitat-o. M-am bucurat s-o văd tot neștiută și păraginită. Era pustiu acolo, nu mai erau animale, nu mai erau oameni, acoperișul era spart, dar clădirile mai rezistau. Dacă aș fi avut bani, mi-aș fi cumpărat locul, ca să-mi salvez de intruși Paradisul copilăriei. Într-o zi m-am visat Evă în Paradis: am recunoscut peisajul, era pe Valea Hornului. Din anul în care n-am mai mers acolo, corpul mi-a intrat în propria viață, cum ne spusese unchiul mamei: am ieșit din copilărie și din Rai. M-am îndrăgostit pentru prima dată cu adevărat, dar asta e altă poveste. În amintirea verilor noastre de pe Valea Hornului, cumpăr mereu fructe de pădure de la țișănușii care vin la piață și nu trece an să nu fac (însă cu blenderul) spumă de zmeură. Fântâna din parc construită după ce *Scrisoarea unei mame* a apărut în ziar mai există și astăzi. Dintr-un motiv administrativ neștiut, nu mai are apă.

După ani de zile, fiul cel mare al fratelui meu avea să-și boteze câinele de jucărie Miticuțică, fără să aibă habar de câinele nostru. Ne-am mirat de unde până unde îi venise numele ăsta în minte, la 4 ani.

Nenea Gheorghe a avut o nepoată, după ce fiul lui a ieșit din „pension”. Nu știu dacă bunicul ei a apucat s-o vadă, dar sper din toată inima că da. Nepoata lui Nenea Gheorghe s-a făcut medic. După 1990, la Ozun, la fabrica întemeiată de unchiul mamei, cel cu Siberia și cu papetăria, a lucrat o vreme vărul nostru cel mic, Adrian. Nu i-am spus cum e implicată familia

noastră în fabrică. Despre celălalt unchi al mamei, care a călătorit în America, la Congresul Internațional de statistică, am găsit un articol elogios pe internet. Un concurs anual de șah îi poartă numele.

Am citit *Iliada* și, într-adevăr, am găsit pucioasa, sulful despre care mi-a vorbit mama:

„Și-ar fi ajuns ca și mieii în țarc, îndesați chiar sub Troia, De nu-i zărea chiar pe loc Tatăl zeilor și-al omenirii, și, greu tunând și grozav, aruncat-a o lance de trăsnet.

Care se-nfipse-n pământ, lângă caii ce-avea Diomede:

Mare văpaie suit-a, cu strașnic miros de pucioasă.

Am mers toată viața pe munți, care continuă să mi se pară muzica peisajului și locul în care se ascunde Dumnezeu. Abia după ce am trecut și eu printr-o pădure în care m-am rătăcit, am înțeles că pădurea din Bucegi despre care ne povestise tata e aceeași cu *selva oscura* din Dante, *Divina comedie*, carte pe care el o avea la capul patului. E pădurea-labirint în care te rătăcești cu simțurile deschise doar spre exterior. Deși sunt sigură că mi-a spus o poveste adevărată, moștenirea de la tata se dovedește a fi o parabolă. Pentru că acum, așa cum ți-am mai spus, fac invers decât în copilărie, când metaforele erau lucruri concrete. Acum transform lumea în metaforă. Despre rătăcirea asta vorbesc toți misticii: Meister Eckhart, care spune că de la un om care *nu* s-a rătăcit nu poți aștepta mare lucru, Augustin, care a gustat fără sfială din toate, și deloc misticul Thomas Mann. Atâta timp cât iubești doar cu simțurile ești în primejdie. Când participă și spiritul și prin el cosmicul din tine, ai găsit drumul. Sigur că e o interpretare personală.

După ani de zile aveam să mai trăiesc o dată fenomenul cu aura din ceață sus în Postăvaru, la schi, pe buza Zidului Morții. Era i ianuarie și profitam de pârtia liberă. Dar acum nu mai aveam familia în jurul meu. A fost, iarăși, ca o graniță nevăzută pe care am trecut-o. Din clipa aia am intrat în altă lume dintre cele care s-au tot înșirat, complet schimbate, pe firul încordat al vieților date mie. Când am crescut, ca număr de centimetri vreau să spun, casa și-a schimbat spațiile, unghiurile, lumina și proporțiile.

Acum priveam masa mare de la parter de deasupra, nu mai puteam intra sub ea, în întunecime, ca sub un acoperiș de lemn ocrotitor și, ca să șterg praful, trebuie să mă ghemuiesc. Sus „în pod”, aproape că ating tavanul, dacă întind mâna. Paturile bunicilor, cu margini de lemn pe care se despleteau, ondulate, alge și flori de lemn, paturile care-mi păreau uriașe atunci când, bolnavă fiind, eram dusă să-mi petrec ziua în ele, au devenit

mici. Casa însăși, cândva nesfârșită, mi se pare acum mică de statură și neîncăpătoare. E limpede că am trecut și eu dintr-o casă în alta, și știu ce înseamnă asta: am altă vârstă. Tot ce am scris aici e, poate, ca să reintru pentru un timp în casa *cealaltă* și în singura vârstă la care poți s-o vizitezi.

Când am crescut, așadar, ca număr de ani, trecutul și-a schimbat și el unghiurile, forma și lumina ca o jucărie optică. E ca și cum, într-o carte pe care ai citit-o cândva, cuvintele s-ar amesteca și ar forma alte fraze. Aceleași cuvinte, nici mai multe, nici mai puține, dar altă carte, cu alte fraze.

În copilărie transformam toate cărțile citite în viață. Jucam rolurile din carte. Pe-atunci, pieile-roșii căutau urme de sălbăticiuni pe Tâmpa, Old Shatterhand doboră cu pumnul vreun biet bețiv de pe Strada Maiakovski, Mary Poppins își lua zborul de pe terasa noastră dintre acoperișuri și Winnie the Pooh era cel responsabil pentru mierea și prăjiturile cu mere care dispăreau din dulapurile de la parterul casei noastre. Veverițele cu ochi ca bilele, din cărți, se urcau în copacii reali din Brașov, câinii care lătrau în carte ne trezeau noaptea din somn, în paturile noastre. Triunghiurile roșii despre care învățam la franceză apăreau vopsite pe drumurile din pădure, ca marcaje. De răii din carte ne feream în micile noastre vieți. Acum fac exact invers. Câinii de pe stradă dau din coadă în carte și veverițele pe care le-am privit în ochii ca bilele fac salturi pe crengile din pagină. Răul vieții îmi strică umbrele personajelor.

Când eram mică desenam case strâmbe, cu geamuri strâmbe, cu garduri în zigzag și flori cât casa. Tare mă tem ca desenul casei din cartea asta să nu fie și el strâmb sau disproporționat, deși, la fel ca atunci, mi-am dat toată silința să-l fac cât mai drept și mai adevărat.

Trecutul e scris cu cerneală simpatică. Ai nevoie de căldură ca să-i vezi literele reconturate, după ce multă vreme au stat ascunse ca și cum n-ar fi fost. Trebuie să-i apropii coala albă și întinsă de o flacără sau să sufli abur din propria gură peste el, pentru ca invizibilul să se transforme în vizibil și, încetul cu încetul, în fraze cu sens. Deși, de cele mai multe ori, câteva cuvinte esențiale rămân șterse, albe, loc gol și taină nedezlegată, cufundate pentru totdeauna în apele nemișcate ale timpului în care înotăm. Ale timpului în care ne înecăm.

Mulțumiri

Desigur, echipei Humanitas, care știe că mă bucur că există. Nepoatei mele Ruxandra Manu, studentă la Medicină veterinară, pentru că mi-a răspuns cu promptitudine la întrebările de specialitate. Nepotului meu Andrei, pentru ajutorul electronic, în momente în care computerul își făcea de cap. Domului Radu Popa și conducerii hotelului Aro, pentru că mi-au îngăduit vizita în vechiul hotel. Colegului Emanuel Ulubeanu, pentru harta Bucegilor.

Observații

[←1]

Sper că le-am făcut poftă celor care n-au telefonat niciodată astfel s-o facă. Orice aparat al trecutului este, în felul lui, științifico-fantastic.